

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Disertační práce

Plzeň 2016

Jiří Zákřavský

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Mezinárodní vztahy

Disertační práce

Sport jako nástroj politiky nestátních národů.

Případová studie fotbalu v Baskicku

Jiří Zákravský

Školitel:

doc. PhDr. Přemysl Rosůlek, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Čestné prohlášení

Čestně prohlašuji, že jsem předloženou disertační práci na téma *Sport jako nástroj politiky nestátních národů. Případová studie fotbalu v Baskicku* zpracoval samostatně a využil pouze zdrojů uvedených v seznamu literatury.

Ve stejné době, kdy byla disertační práce dokončena a odevzdána, jsem publikoval odborný článek *Basque National Football Team as a Political Tool. One Hundred Years Old Project and Its Changes (1915–2014)*, ve kterém se věnuji obdobnému tématu a částečně v něm představuji v základních obrysech své úvahy spojené s problematikou nacionalismu, politikou a baskickým národním fotbalovým týmem. Tento text byl publikován v odborném časopisu *Sport Science Review* v prvním čísle vydaném v roce 2016.

V Plzni dne 9. června 2016

Jiří Zákravský

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval svému školiteli doc. PhDr. Přemyslu Rosůlkovi, Ph.D. za jeho trpělivost, čas a rady, které mi během celého doktorského studia a zejména v souvislosti s předkládanou disertační prací věnoval.

Další mé poděkování náleží vedení Katedry politologie a mezinárodních vztahů FF ZČU a zejména PhDr. Davidu Šancovi, Ph.D., bez něhož bych pravděpodobně nikdy do doktorského studia nenastoupil. Mé poděkování patří taktéž všem kolegům z katedry, díky kterým jsem mohl absolvovat výzkumné pobyty v Baskicku, aktivně participovat na projektech a taktéž na výuce. Po celou dobu mého studia mi byli vždy ochotni pomoci ve vypořádání se s problémy všeho možného druhu zejména Marta Kollerová, Lenka Kudláčová, Martina Ponížilová a Ondřej Stulík, jímž náleží za vše opravdu obrovský dík. Rád bych také zmínil Petru Lupták Burzovou a Lubomíra Luptáka, díky nimž jsem se tématu Baskicka začal věnovat.

Nemohu dále zapomenout na své přátele zpoza Pyrenejí a respondenty. Poděkování tak náleží Pablu Chacónovi Gilovi za nespočet jeho lekcí španělštiny a pravděpodobně ještě větší počet diskuzí o baskickém nacionalismu. Dále děkuji Maríi Fernández Ezeize nejenom za to, že její byt v San Sebastiánu se v létě stával i mým domovem. Děkuji taktéž dokumentaristovi fotbalového celku Real Sociedad de Fútbol Iñakimu Mendózovi a historikům z Nadace Sabina Arany Luisi de Guezalovi a Iñakimu Goioganovi za debaty o Baskicku a kopané. Stejně tak bych nerad zapomněl na Izaskun Bilbao, Mikela Astarlozu, Juana Josého Bernala Cirreho, Kolda Díaze Bizkarguenagu, Jona Gurutze Gómeze Goikoleaua, Paula Riose a *lehendakariho* Juana Josého Ibarretxehe či zaměstnance z Oddělení výzkumu a sledovanosti EITB. Všem náleží velký dík za jejich ochotu věnovat mi svůj čas.

Nakonec bych velmi rád poděkoval mé rodině za podporu během celého – nejenom doktorského – studia a své první čtenářce, nikoliv jen výzkumné partnerce a mé lepší polovičce v jedné osobě Pavlínce doufajíce, že jsem byl v době zpracovávání disertační alespoň trochu snesitelným. Mé poděkování taktéž náleží i všem mým přátelům, kteří na předchozích řádcích zmíněni nebyli.

Obsah

1	SEZNAM ZKRATEK	1
2	ÚVOD.....	3
	2.1 Úvod do zkoumané problematiky a odůvodnění volby tématu	3
	2.2 Cíl disertační práce, její výzkumné otázky a teze.....	7
	2.3 Metodologický rámec disertační práce.....	9
	2.3.1 Hermeneutika, instrumentální případová studie a její ohraničení....	9
	2.3.2 Charakteristika využívaných dat	11
	2.3.3 Rámcová analýza jako metoda analýzy dat	13
	2.3.4 Struktura disertační práce a ohraničení kapitol.....	15
	2.4 Soudobý stav výzkumu	19
3	NACIONALISMUS: OPERACIONALIZACE POJMU.....	22
	3.1 Modernizace státu jako spouštěč nacionalistických tendencí a role elit.....	23
	3.2 Nacionalismus zaváděný státem	29
	3.3 Nacionalismus usilující o stát.....	33
	3.3.1 Uvažování o národu	35
	3.3.2 Perspektivy (ne)závislosti národa	37
	3.3.3 (Ne)zákonné působení a (ne)uznání existence národa	40
4	SPORT JAKO NÁSTROJ NACIONALISTICKÉ POLITIKY (NESTÁTNÍCH NÁRODŮ).....	42
	4.1 Sport jako nástroj politiky zaměřující se na (potenciální) členy národa.....	43
	4.1.1 Sport jako nástroj vnitřní mobilizace	43
	4.1.2 Sport jako nástroj vnější mobilizace	45

4.2 Nacionalismus, sport a zahraničně politické aktivity = sportovní (para)diplomacie	49
4.2.1 Sportovní (para)diplomacie jako nástroj pozitivní percepce národa v zahraničí.....	53
4.2.2 Sport jako nástroj politiky uznání.....	57
4.3 Shrnutí: sport jako nástroj politiky nestátních národů	62
5 FORMOVÁNÍ BASKICKÉHO NACIONALISMU A FOTBAL JAKO NÁSTROJ „POSÍLENÍ RASY“ (1895–1930).....	64
5.1 Charakteristika baskického nacionalismu.....	64
5.1.1 Baskický nacionalismus dle Sabina Arany Goiriho.....	64
5.1.2 Vznik EAJ–PNV: institucionalizace baskického nacionalismu.....	68
5.1.3 Šíření baskického nacionalismu do první světové války.....	70
5.1.4 Baskičtí nacionalisté v období nejistot. Polarizace španělské společnosti a doba nedemokratického režimu Prima de Rivery	72
5.1.5 Shrnutí: baskický nacionalismus mezi léty 1895 až 1930	75
5.2 Kopaná a fotbalová reprezentace Baskicka v kontextu baskického nacionalismu	76
5.2.1 Kopaná v Baskicku jako nepřímý důsledek britského vlivu	76
5.2.2 EAJ–PNV, kopaná uvnitř strany a baskická fotbalové reprezentace.....	80
5.2.3 Sport a baskický nacionalismus v období autoritářského režimu Prima de Rivery.....	85
5.2.4 Shrnutí: baskický nacionalismus a kopaná v období 1895 až 1930.....	87
6 BASKICKÁ FOTBALOVÁ REPREZENTACE V DOBÁCH NEJISTOT. OD MOBILIZACE KE SPORTOVNÍ DIPLOMACII (1930–1939).....	89
6.1 Charakteristika baskického nacionalismu.....	89
6.1.1 Baskický nacionalismus a problémy republiky.....	89
6.1.2 Autonomie pro Baskicko a období španělské občanské války.....	97
6.1.3 Shrnutí: baskický nacionalismus mezi léty 1930 až 1939	99

6.2 Kopaná a fotbalová reprezentace Baskicka v kontextu baskického nacionalismu	100
6.2.1 Baskičtí nacionalisté a kopaná po pádu režimu Prima de Rivery a v období republiky.....	100
6.2.2 Benefiční „stranické“ zápasy	103
6.2.3 <i>Equipo Euzkadi</i> a zviditelnění Baskicka ve světě.....	105
6.2.4 Shrnutí: baskický nacionalismus a kopaná v období 1930 až 1939.....	112
7 DOBA „STAGNACE“. BASKICKÝ NACIONALISMUS A KOPANÁ V OBDOBÍ FRANKISTICKÉHO ŠPANĚLSKA (1939–1977).....	114
7.1 Charakteristika baskického nacionalismu	114
7.1.1 EAJ–PNV v ilegalitě a exilu	114
7.1.2 Nový proud v baskickém nacionalismu: <i>Euskadi Ta Askatasuna</i> ...	116
7.1.3 Prvotní politické reformy frankistického Španělska a baskický nacionalismus	119
7.1.4 Shrnutí: baskický nacionalismus mezi léty 1939 až 1977	120
7.2 Kopaná a fotbalová reprezentace Baskicka v kontextu baskického nacionalismu	121
7.2.1 Frankismus, jeho vztah k fotbalu a Baskicko	121
7.2.2 Fotbalové stadiony jako místa protestu pro baskické nacionalisty.....	124
7.2.3 Shrnutí: baskický nacionalismus a kopaná v období 1939 až 1977.....	127
8 VYTVOŘENÍ AUTONOMNÍHO SPOLEČENSTVÍ BASKICKA A NOVĚ OBJEVENÁ OTÁZKA „ZOFICIÁLNĚNÍ“ FOTBALOVÉ REPREZENTACE (1977–1999).....	129
8.1 Charakteristika baskického nacionalismu	129
8.1.1 Vytvoření Autonomního společenství Baskicka	129
8.1.2 EAJ–PNV v čele Baskicka.....	133
8.1.3 Shrnutí: baskický nacionalismus mezi léty 1977 až 1999	136

8.2 Kopaná a fotbalová reprezentace Baskicka v kontextu baskického nacionalismu	138
8.2.1 Obnovená baskická reprezentace a otázka zoficiálnění v období tranzice.....	138
8.2.2 Úvahy o baskických sportovních reprezentacích v 90. letech.....	143
8.2.3 Baskický sportovní zákon a politické důsledky jeho přijetí.....	146
8.2.4 Shrnutí: baskický nacionalismus a kopaná v období 1977 až 1999.....	149
9 BASKICKÁ FOTBALOVÁ REPREZENTACE JAKO SYMBOLICKÉ MÍSTO SPORU MEZI MADRIDEM A BASKICKÝMI NACIONALISTY I NACIONALISTY NAVZÁJEM (1999–2014)	151
9.1 Charakteristika baskického nacionalismu	151
9.1.1 Juan José Ibarretxe a vlády EAJ–PNV	151
9.1.2 První nenacionalistická vláda v Autonomním společenství Baskicka.....	155
9.1.3 Baskické volby v roce 2012: nová formace ezker abertzale v parlamentu, EAJ–PNV znovu ve vládě	157
9.1.4 Shrnutí: baskický nacionalismus mezi léty 1999 až 2014	158
9.2 Kopaná a fotbalová reprezentace Baskicka v kontextu baskického nacionalismu	160
9.2.1 Baskická reprezentace v období vlády Juana Josého Ibarretxeho.	160
9.2.2 Euskadi vs. Euskal Herria = nacionalisté proti nacionalistům	170
9.2.3 Politika a sport v období první nenacionalistické vlády.....	174
9.2.4 EAJ–PNV zpět u moci a snahy o zoficiálnění baskických sportovních výběrů.....	180
9.2.5 Shrnutí: baskický nacionalismus a kopaná v období 1999 až 2014.....	190
10 BASKICKÁ FOTBALOVÉ REPREZENTACE JAKO NÁSTROJ NACIONALISTICKÉ POLITIKY V PROMĚNÁCH ČASU.....	192
11 ZÁVĚR.....	197

12 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	203
12.1 Seznam literatury a pramenů	203
12.2 Právní dokumenty.....	246
12.3 Rozhovory	247
12.4 Archívy	248
13 RESUMÉ.....	250
14 SUMMARY.....	252
15 SUMARIO	254
16 PŘÍLOHY	256

1 SEZNAM ZKRATEK

ANV	Baskická nacionalistická akce (<i>Acción Nacionalista Vasca</i>)
AP	Lidová aliance (<i>Alianza Popular</i>)
CEDA	Španělské konfederace autonomní pravice (<i>Confederación Española de Derechas Autónomas</i>)
CNV	Baskické nacionalistické společenství (<i>Comunió Nacionalista Vasca</i>)
CDC	Demokratickou konvergenci Katalánska (<i>Convergència Democràtica de Catalunya</i>)
EA	Baskická spravedlnost (<i>Eusko Alkartasuna</i>)
EAJ-PNV	Baskická nacionalistická strana (<i>Euzko Alderdi Jeltzalea – Partido Nacionalista Vasco</i>)
EB	Sjednocená levice (<i>Ezker Batua</i>)
EB-B	Sjednocená levice – Zelení (<i>Ezker Batua – Berdeak</i>)
EE	Levice Baskicka (<i>Euskadiko Ezkerra</i>)
EH	Baskičtí občané (<i>Euskal Herritarrok</i>)
EH Bildu	Sjednotit Baskicko (<i>Euskal Herria Bildu</i>)
EHAK	Komunistická strana baskických zemí (<i>Euskal Herrialdeetako Alderdi Komunista</i>)
EKFB	Unie baskických sportovních federací (<i>Euskal Kirol Federazioen Batasuna / Unión de Federaciones Deportivas Vascas</i>)
ERC	Republikánská levice Katalánska (<i>Esquerra Republicana de Catalunya</i>)
ESAIT	Názorová skupina pro baskické reprezentace (<i>Euskal selekzioaren Aldeko Iritzi Taldea – Grupo de Opinión a favor de las Selecciones Vascas</i>)

ESB	Baskická socialistická strana (<i>Euskal Sozialista Biltzarrea</i>)
ETA	Baskicko a [jeho] svoboda (<i>Euskadi Ta Askatasuna</i>)
FIFA	Mezinárodní federace fotbalových asociací (<i>Fédération Internationale de Football Association</i>)
HASI	Revoluční socialistická lidová strana (<i>Herri Alderdi Sozialista Iraultzailea</i>)
HB	Lidová jednota (<i>Herri Batasuna</i>)
IU	Sjednocená levice (<i>Izquierda Unida</i>)
LAIA	Strana revolučních vlasteneckých dělníků (<i>Langile Abertzale Iraultzaileen Alderdia</i>)
MOV	Mezinárodní olympijský výbor (<i>International Olympic Committee</i>)
PP	Lidová strana (<i>Partido Popular</i>)
PSE-EE	Socialistická strana Baskicka – Baskická levice (<i>Partido Socialista de Euskadi – Euskadiko Ezkerra</i>)
PSOE	Španělská socialistická dělnická strana (<i>Partido Socialista Obrero Español</i>)
UA	Alavéská jednota (<i>Unidad Alavesa</i>)
UCD	Unie demokratického středu (<i>Unión de Centro Democrático</i>)
UEFA	Unie evropských fotbalových asociací (<i>Union of European Football Associations</i>)

2 ÚVOD

2.1 Úvod do zkoumané problematiky a odůvodnění volby tématu

Problematika sportu a jeho zkoumání se v poslední době stává tématem, kterému se v sociálních vědách dostává větší pozornosti.¹ Na druhou stranu se však do jisté míry ztotožňují s takřka čtyřicet let starým výrokiem Allena Guttmanna (1978: nestránkováno), jenž tvrdí, že „[...] sport zůstává nejvíce diskutovaným a nejméně pochopeným fenoménem naší doby“. Zároveň se domnívám, že obory politologie a mezinárodní vztahy v tomto ohledu setrvávají nadále sociálně-vědními disciplínami, které se fenoménu moderního sportu² – respektive vztahům mezi politickou mocí, její projekcí a sportem – příliš nevěnují. Sport ve své moderní podobě však vždy byl a stále je vhodným nástrojem, se kterým politické elity do velké míry pracují a využívají ho různými způsoby za účelem zisku politického kapitálu. Právě způsoby, jakými bylo a stále je se sportem politickými elity nakládáno, se v dějinách proměňovaly, na což bych se chtěl ve své disertační práci na konkrétním příkladu zaměřit.

Se sportem jako nástrojem politiky nepracují pouze politické elity na úrovni států. Sport takovýmto způsobem využívají taktéž političtí představitelé těch národů, které vlastní stát nevytvořily. Národů, dožadujících se – minimálně v rétorické rovině – nezávislosti na svých mateřských státech, je možné pouze v oblasti západní Evropy nalézt nespočet. V této souvislosti se v poslední době nejhlasitěji hovořilo o Skotsku, kde proběhlo v září roku 2014 centrální vládou povolené referendum o nezávislosti regionu, jehož výsledek byl sice pro skotské nacionalisty negativní, nicméně v konečném důsledku znamenal posílení pravomocí tamního parlamentu. Druhým nedávným případem bylo uskutečnění tzv. *consulty popular*³ v Katalánsku, která sice přinesla pozitivní odpověď na otázku týkající se katalánské nezávislosti, avšak Madrid se proti jejímu pořádání postavil, když ještě předtím rozhodnutím Ústavního soudu zakázal konání

¹ Částečně se tomuto tématu budu věnovat v podkapitole 2.4 *Soudobý stav výzkumu*.

² Genezí moderního sportu jakožto nového společenského fenoménu, který se objevuje ve druhé polovině 19. století, se podrobně zabývá dříve citovaný Allen Guttmann v knize *From Ritual To Record. The Nature of Modern Sports*. Podrobněji viz (Guttmann 1978).

³ *Consulta popular* je nástroj přímé demokracie, kdy si v určité otázce nechá centrální nebo regionální vláda či místní zastupitelství udělat pomyslný průzkum veřejného mínění za pomoci lidového hlasování. Takovéto výsledky poté nejsou pro vládu závazné.

referenda, a výsledky tohoto lidového hlasování neuznal. Nicméně secesionistické tendence Katalánců nadále existují a španělské vlády budou muset na jejich otevřený požadavek na vyhlášení nezávislosti reagovat. Kromě těchto v současnosti pravděpodobně nejviditelnějších secesionistických či separatistických⁴ tendencí v západní Evropě však není možné zapomínat ani na další oblasti, jimiž jsou např. Vlámsko, některé z regionů Itálie či Baskicko.

Cíl, jemuž se budu podrobněji věnovat později, směřování práce a následně i samotné vysvětlení, proč jsem se rozhodl zkoumat danou problematiku u konkrétního národa, vychází z těchto základních premis, které budou dopodrobna představeny v samostatné disertační práci:

1) Vycházím z předpokladu, že nacionalismus⁵ je moderní fenomén, jenž je vytvářen politickými elitami nastolujícími nacionalistický diskurz z instrumentálních či materiálních důvodů a ve své původní podstatě – tj. v době vzniku nacionalismu – se vytváří s moderním centralizovaným státem (Brass 1991: passim); tzn., že nacionalismus je ideologií centra, nebo se naopak proti centralizačním tendencím vymezuje a je např. označován jako tzv. nacionalismus usilující o stát.

2) Zároveň se domnívám, že nacionalismus, jehož ústřední východiska jsou formována politickými elitami, má potenciál ovlivňovat dění v pro veřejnost na první pohled apolitické oblasti, v oblasti sportu,⁶ respektive je v zájmu politických nacionalistických aktérů ovlivňovat dění ve všech sférách společnosti, neboť díky neustálému vyjednávání a obnovování společné identity dochází k legitimizaci jich samotných.

3) Způsoby, jakými nacionalismus, respektive političtí představitelé, kteří sami sebe identifikují jako nacionalisty, využívají sport, se v čase proměňují, což souvisí s proměnou základních charakteristik nacionalismu v dobovém kontextu.

⁴ Pojmy „secesionismus“ a „separatismus“ užívám stejným způsobem, jak o nich uvažuje John R. Wood (1981: 109–111) či z českých autorů věnujících se dané problematice Přemysl Rosůlek (2014: 28). Pod separatismem rozumím požadavky na lokální autonomii, navýšení rozhodovacích pravomocí pro určitou oblast apod. Naopak secesionismus je roven požadavku na nezávislost daného území na mateřském státu. Podrobněji viz podkapitulu 3.3.2 *Perspektivy (ne)závislosti*.

⁵ Podrobněji se budu pojmu „nacionalismus“ a jeho chápání věnovat v první teoretické kapitole disertační práce. Viz kapitolu 3 *Nacionalismus: operacionalizace pojmu*.

⁶ Dle Lincolna Allisona (1986: 20) je vhodné si uvědomit, že oblast sportu není v žádném případě apolitická, byť se politici mohou snažit společnost přesvědčovat, že tomu tak je.

4) Jako vhodný příklad, na kterém je pozorovatelné využití sportu jako nástroje nacionalistické politiky tamních politických elit, respektive je zde zřetelně pozorovatelná proměna způsobu jeho využívání, se mi poté jeví Baskicko⁷, a to z níže uvedených důvodů.

a) Od konce 19. století, kdy se začal baskický nacionalismus formovat, jsou ve španělském Baskicku zřetelně pozorovatelné separatistické či secesionistické tendence, neboť v Baskicku nenastalo naplnění základního požadavku každého národního hnutí, tj. nedošlo k vytvoření vlastního (národního) státu, byť rozhodně není možné říci, že si všichni obyvatelé Baskicka (ve smyslu Autonomního společenství Baskicka) přejí jeho nezávislost.⁸

b) Zároveň v Baskicku existuje relativní „stálost“ politických aktérů a jejich politických postojů, přičemž se zde dlouhodobě prosazují dva nacionalistické diskurzy.

První – a starší z nich – reprezentuje Baskická nacionalistická strana (*Euzko Alderdi Jeltzalea – Partido Nacionalista Vasco*, EAJ-PNV),⁹ jež byla založena již v roce 1895 a následně se stala ústřední baskickou nacionalistickou silou. Právě tato politická formace vyjednala se španělským centrem autonomní statut Baskicka v období španělské Druhé republiky, po pádu frankistického režimu

⁷ Pod českým označením oblasti „Baskicko“ je možné chápat hned několik regionů. Tím prvním – a největším – je chápání Baskicka jako transhraničního regionu nacházejícího se mezi Španělskem a Francií. Stejně tak je ale užíváno označení Baskicko pro Autonomní společenství Baskicka, tj. jedno ze španělských autonomních společenství, které bylo vytvořeno po pádu frankistického režimu, přičemž se skládá pouze ze tří španělských baskických provincií (konkrétně z Biskajska a provincií Guipúzcoa a Álava). Čtvrtá španělská baskická provincie – Navarra – tvoří samostatné společenství známé pod stejným názvem. Podrobněji viz (Zákravský 2013b).

⁸ Dle dat zveřejněných ve výzkumu veřejného mínění provedeného Universitou Deusto ležící v Bilbao z prosince roku 2015 prosazovalo nezávislost Baskicka 16,7 % v regionu dotazovaných, dalších 32,2 % by si poté přálo posílení autonomie (Universidad de Deusto 2015: 57). Sociologické šetření pořázené Baskickou univerzitou v lednu roku 2016 zmiňuje ještě větší počet obyvatel Baskicka, kteří by si přáli žít v nezávislém baskickém státu. Dle něj se jedná o 23 % Basků, přičemž o šest měsíců dříve byla tato hodnota ještě o dva procentní body vyšší (Universidad del País Vasco – Euskal Herriko Unibertsitatea 2016: 61).

⁹ V české odborné literatuře, která se zmiňuje o existenci této politické formace, se setkáváme s jejími dvěma možnými označeními. V politologickém úzu se velmi často objevuje název strany EAJ-PNV překládaný jako Baskická národní strana, viz např. (Chalupa 1997, Kunc 2000, Strmiska 2001 a 2005), přičemž i já jsem ve svých předchozích textech přebíral takové označení, viz (Zákravský 2013a, 2015). Nyní se však domnívám, že se jedná o ne zcela přesné pojmenování této politické formace, a tak budu její název do českého jazyka překládat jako Baskická nacionalistická strana, což podle mého názoru více odpovídá jejímu originálnímu názvu. Ostatně takto hovoří o této straně i lingvista a znalec baskičtiny Bohumil Zavadil (2010) či antropoložka zabývající se Baskickem Pavla Andršová (2016).

pocházel až na jedno volební období vždy *lehendakari*, tj. předseda baskické vlády, z EAJ–PNV.

Vůči pravidelně vládoucí EAJ–PNV se vymezuje druhý politický proud nazývaný *ezker abertzale*.¹⁰ Jedná se o takové politické subjekty, které se začaly objevovat zejména v období po skončení frankistického režimu a přímo odkazovaly, respektive navazovaly (bez užití násilí) na cíle teroristické skupiny *Euskadi Ta Askatasuna* (Baskicko a [jeho] svoboda, ETA). Dříve se jednalo např. o politickou stranu *Herri Batasuna* (Lidová jednota, HB). Nyní do tohoto názorového proudu náleží koalice několika baskických nacionalistických stran známá pod názvem *Euskal Herria Bildu* (Sjednotit Baskicko, EH Bildu), přičemž mezi těmito politickými subjekty je pozorovatelná ideologická i personální provázanost.

Oba dva tyto politické proudy, respektive jejich institucionalizování „mluvčí“ v podobě politických stran určitým způsobem zacházely či stále zacházejí s moderním sportem jako nástrojem politiky.

c) Moderní sport má v Baskicku dlouholetou tradici, což může být i důsledek geografické blízkosti mezi tímto regionem a Velkou Británií, kde vznikl. Ve stejnou dobu, kdy došlo k masovému šíření moderního sportu v oblasti, se taktéž začínal formovat baskický nacionalismus. Jeví se tedy jako logické propojení těchto dvou fenoménů, které pracují s mobilizací obyvatelstva, byť z hlediska jiných motivací. Hrou, jejíž celospolečenskou popularitu – a zároveň i zájem politiků o ni – je možné sledovat nejenom v Baskicku, ale i na celém španělském území, je z dlouhodobého hlediska kopaná. Současně se v Baskicku s různými přestávkami datuje od roku 1915 historie baskické fotbalové reprezentace,¹¹ která se stala jedním ze symbolů baskického nacionalismu.¹² Je tedy možné říci, že existence myšlenky, aby měli Baskové svůj vlastní, tj. národní, fotbalový tým se od tohoto

¹⁰ Do češtiny bychom toto označení mohli přeložit jako „levicová vlastenci“ či „vlastenecká levice“. Taktéž je možné se setkat se španělsko-baskickým označením *izquierda abertzale*.

¹¹ Její názvy, politická důležitost, což je otázka, již se hodlám zaobírat, se v čase proměňovaly. V současné době je baskický národní fotbalový tým známý pod názvem *Euskal Selektzioa* (Baskický výběr), dříve působil pod označením *Vasconia*, *Euzkadi* (v obou případech Baskicko) či *Selección Norte* (Výběr severu).

¹² O důležitosti baskické fotbalové reprezentace jako jednoho ze symbolů baskického nacionalismu hovoří také autoři Ilustrovaného slovníku symbolů baskického nacionalismu, *Diccionario ilustrado de símbolos del nacionalismo vasco*. Jedním z padesáti tří symbolů, jimž se autoři rozsáhlé publikace věnují, je právě baskická fotbalová reprezentace. Podrobněji viz (de Pablo – de la Granja – Mees – Casquete 2012).

roku stala nedílnou součástí baskického společenského povědomí a pracovaly s ní taktéž tamní politické elity. Zejména v posledních letech se často hovoří o možnosti, že by měly vznikat oficiální baskické sportovní reprezentace, přičemž tato otázka přichází na přetřes právě v souvislosti s tamním fotbalovým výběrem.¹³ Zoficiálnění baskické národní fotbalové reprezentace tedy není v kontextu Baskicka v žádném případě pouze sportovní otázkou, naopak se jedná o velmi politizované téma.

2.2 Cíl disertační práce, její výzkumné otázky a teze

První tři výše zmiňované premisy, z nich můj výzkum vychází, budou zkoumány a ověřovány v teoretické části práce, která se bude přímo fenoménu nacionalismu a jeho propojení se sportem věnovat.¹⁴ Samotnému Baskicku a konkrétnímu příkladu využívání sportu jako politického nástroje se budu věnovat v empirické části práce. V ní budu hledat odpovědi na následující otázky:

1) Jaké charakteristiky vykazuje baskický nacionalismus v určitém období svého vývoje?

Těmto charakteristikám se v obecné rovině podrobně věnuji v kapitole 4 *Sport jako nástroj nacionalistické politiky (nestátních národů)*, přičemž se zaměřuji na tři základních charakteristiky. První se týká nazírání nacionalistického aktéra, tj. baskických politických stran, na samotné členství uvnitř baskického národa. Druhá se zaměřuje na pohled nacionalistických stran na budoucnost Baskicka ve smyslu podpory zisku nezávislosti či prohlubování autonomního statutu apod. Třetí charakteristika nacionalismu, která taktéž ovlivňuje jeho působení na politické scéně, je rovna možnosti oficiálního působení nacionalistických politických formací v tom smyslu, zda mohou legálně existovat. Zároveň do této kategorie náleží taktéž uznání nebo naopak neuznání autonomie pro Baskicko ze strany centrální vlády.

¹³ Existují sporty, ve kterých je Baskicko oficiálním členem mezinárodních sportovních federací, přičemž však jejich oblíbenost na území samotného Baskicka nedosahuje takové popularity jako kopaná (např. nohejbal), respektive se jedná o tradiční baskické hry a sporty (např. přetahovaná lanem). Fotbal však má v tomto ohledu o poznání větší dosah v celém baskickém regionu a zároveň se jedná o celosvětově nejpopulárnější hru, a tak se Španělsko důrazně staví proti možnému členství Baskicka – či přesněji Baskické fotbalové federace – v Mezinárodní federaci fotbalových asociací (FIFA) či v Unii evropských fotbalových asociací (UEFA).

¹⁴ Podrobněji viz podkapitolu 2.3.4 *Struktura disertační práce a ohraničení kapitol*.

Na závěr každé z časově vymezených podkapitol, v nichž se zaobírám samotným baskickým nacionalismem, bude vždy shrnuto, jaké charakteristiky jsou typické pro baskické nacionalistické politické strany v dané epoše.

2) Jakými způsoby baskičtí nacionalisté nakládají se sportem – konkrétně s kopanou a jejím pro nacionalismus symbolickým zástupcem, jímž je tamní národní fotbalový výběr – v kontextu jeho využívání jako politického nástroje v určitém období?

Způsobům, jakými je obecně využíván sport jako nástroj politiky, se podrobněji věnuji v podkapitole 3.3 *Nacionalismus usilující o stát*. V ní rozlišuji čtyři základní způsoby jeho využití, přičemž první dva souvisí s mobilizací (potenciálních) členů národa. Naopak dva další se zaměřují na internacionalizaci sportu jako prostředku zviditelnění nestátního národa, v případě této disertační práce Baskicka. Je tedy možné v těchto dvou případech využívání sportu nacionalistickými aktéry hovořit o tzv. sportovní paradiplomacii.

Obdobně jako u předchozí otázky bude i v tomto případě v závěru každé časově vymezené empirické podkapitoly zaobírající se problematikou sportu v prostředí Baskicka v kontextu jeho politizace věnován prostor pro samotné shrnutí způsobů, jimiž baskičtí nacionalisté se sportem jako politickým nástrojem nakládají.

3) Jakým způsobem (pokud vůbec) se proměňuje využívání sportu – či konkrétně kopané a tamní národní fotbalové reprezentace – baskickými nacionalisty?

4) Je možné pozorovat nějakou spojitost mezi charakteristikami baskického nacionalismu a využíváním sportu jako politického nástroje baskickými nacionalisty?

Na tyto dvě otázky odpovím v poslední empiricky orientované kapitole, která se právě jim primárně věnuje.

Na základě předvýzkumu jsem vstupoval do terénu s následující tezí:

Pokud Baskicko získá určitý stupeň autonomie na centrální vládě, tamní nacionalistické elity následně využívají sport také jako prostředek k prezentování

národa v zahraničí, tzn., že baskický nacionalismus využívá pro své zahraničně politické cíle taktéž sportovní paradiplomacii.

V disertační práci si tedy kladu několik cílů. Prvním z nich je snaha o vzájemné teoretické ukotvení nacionalismu nestátních národů a sportu jako potenciálního nástroje politiky, respektive jako nástroje paradiplomacie. Následně dojde k aplikaci těchto teoretických úvah na konkrétním příkladu, jímž je pro mne baskický nacionalismus. K němu se vztahuje druhý cíl disertační práce, pod nímž rozumím vypracování studie, která se přímo věnuje existenci baskické národní fotbalové reprezentace a jejímu využívání ze strany tamních nacionalistů. Zároveň se pokusím popsat v poslední empiricky orientované kapitole dynamiku a proměnu využívání sportu – či konkrétně jeho zástupce v podobě baskické národní fotbalové reprezentace – jako politického nástroje v baskickém prostředí. Třetí cíl je roven snaze nalézt případné spojitosti s charakteristikami baskického nacionalismu a následným využíváním sportu jako politického nástroje. Domnívám se tedy, že na základě obecných charakteristik baskického nacionalismu a využívání sportu jako politického nástroje tamními nacionalistickými elitami by bylo možné závěry mých úvah generalizovat a aplikovat je obecně na tzv. nacionalismy usilující o stát.

2.3 Metodologický rámec disertační práce

2.3.1 Hermeneutika, instrumentální případová studie a její ohraničení

Předkládaná disertační práce vychází z kvalitativního interpretativního výzkumu. Ve své disertační práci tak pracuji s hermeneutickým přístupem, respektive s hermeneutickou spirálou či hermeneutickým kruhem (viz níže) jako jeho základním principem, který se z metodologického hlediska jeví jako vhodný nástroj pro uchopení tohoto tématu. Samotnou hermeneutickou interpretaci následně pojímám ve shodě s Janem Hendlem (2008: 70–71) v tom smyslu, že pro pochopení fenoménu jakožto určitého kompaktního celku je nutné porozumět jeho jednotlivostem, které nám napomohou pochopit celek, a naopak. Zároveň se však k získaným poznatkům neustále vracím, což vede k hlubšímu porozumění, jak o jednotlivostech, tak o celku samotném.

Jak upozorňuje např. Ondřej Stulík (2015: 95), hermeneutická interpretace může být kruhová či spirálovitá. Využívání spíše hermeneutické spirály než kruhu se zdá vhodnější např. Paulu Ricoeurovi (1990: 72), který uvažuje o hermeneutické interpretaci jako o „nekonečné spirále“, jíž chápu i já jako příhodnější popis základního principu hermeneutického přístupu, neboť odkazuje na nazírání na výzkumná data z více rovin v kontextu prostorovosti spirály oproti pouze dvourozměrnému kruhu.

Z metodologického hlediska je disertační práce případovou studií, přičemž se jedná o tzv. instrumentální případovou studii. Jejím cílem je snaha o komplexnější uchopení zkoumaného fenoménu a propracovanější vhled do něj. Tzn., že zkoumaný případ zde – ve srovnání s jedinečnou případovou studií¹⁵ – „hraje nápomocnou roli“ (Stake 2003: 137) ve snaze o širší poznání problematiky, jíž je případová studie věnována. Skrze tento metodologický rámec lze rozpracovat referenční objekty výzkumu a právě tímto způsobem je zmíněná metodologie použita i v této disertační práci. Nápomocná role tedy nevede k tomu, že by případ nebyl zkoumán do hloubky obdobně jako u výše zmiňované jedinečné případové studie (Stake 2003: 137). V mém případě se tedy zkoumanými referenčními objekty stávají sport, respektive baskická národní fotbalová reprezentace. Obecným vztahem v referenčních objektech je „nakládání“ s ní baskickými nacionalisty jako politickým nástrojem.¹⁶

Mimo ohraničení věcného (referenční objekty) ohraničuji zkoumaný problém i časově. Budu se zabývat pouze událostmi spojenými s tématem do konce roku 2014.¹⁷ O poznání obtížnější je stanovit prvopočátek mého výzkumu. Za pomyslný začátek může být uváděn rok 1915, kdy baskický fotbalový

¹⁵ V souvislosti s jedinečnou případové studií pouze doplním, že „[z]ákladní charakteristikou tohoto typu případových studií je tedy jejich úsilí o celostní a hluboké porozumění komplexním fenoménům bez ambice přispět k prohloubení poznání o fenoménech jiných“ (Kořan 2008: 33). Někdy je možné nalézt označení tohoto typu případové studie jako tzv. intrinsitní případové studie, viz např. (Hendl 2008: 105).

¹⁶ V obecné rovině mne zajímá otázka nacionalismů usilujících o stát a sportu jako politického nástroje v souvislosti s případnými proměnami tohoto využívání.

¹⁷ Do jisté míry se jedná o pragmatické ohraničení mého výzkumu, neboť jsem od počátku roku 2015 začal pracovat na tezi disertační práce a na práci samotné. Toto ohraničení má vést k tomu, že se vyvaruji předělávání určitých pasáží textu v případě, že by se během let 2015 a 2016 přihodily události, jež by nějakým způsobem ovlivnily závěry práce, byť je samotné – taktéž v důsledku dlouhodobého studia tématu – nepředpokládám. Pokud budou zmiňovány události, které se odehrály až po roce 2014, jedná se o ty, které většinou měly souvislost se zápasem baskické fotbalové reprezentace z prosince 2014.

reprezentační výběr odehrál své první střetnutí, nicméně pro komplexní pochopení tohoto fenoménu není možné nezmínit již léta předchozí, kdy došlo k formování prvotních myšlenek, které jsou spojovány s baskickým nacionalismem, a kdy se zároveň začal v baskickém prostředí objevovat moderní sport, kopaná nevyjímaje. Téma práce vytyčuji rokem 1895, kdy je založena EAJ-PNV,¹⁸ a již zmíněným 2014, v němž bylo vzpomínáno necelých sto let od prvního střetnutí mezi výběry Baskicka a Katalánska.¹⁹ Struktura empirické části práce bude následně vycházet z kapitol rozdělených na různá časová období, která budou do velké míry kopírovat významné mezníky, jež určovaly vývoj baskického nacionalismu či obecně celého španělského politického systému.

2.3.2 Charakteristika využívaných dat

Jedním ze zdrojů dat, který budu při psaní disertační práce využívat, budou odborné publikace, tj. články v odborných časopisech a odborné knihy.²⁰ Pouze tento zdroj pro mne však není v žádném případě dostačujícím, nejenom z důvodu, že v jeho rámci již autoři představují své vlastní interpretace sociální reality. Zároveň se domnívám, že sekundární publikace věnující se více či méně problematice, na níž se v disertační práci zaměřuji, nejsou schopny dodat mi veškerá relevantní data potřebná pro můj výzkum a jeho komplexní závěry.

Z tohoto důvodu je tak nutné pracovat i se zdroji primárními. Těmi rozumím dobová periodika, archivní materiály, záznamy z jednání Baskického parlamentu a jeho komisí, programy politických stran či vyjádření nacionalistických aktérů (kromě rozhovorů v tradičních médiích např. na nových sociálních sítích). S dobovými periodiky a archivními materiály jsem primárně pracoval během svých návštěv dvou archívů v biskajském Bilbau. Konkrétně se jedná o archív EAJ-PNV pojmenovaný po zakladateli této politické formace Nadace

¹⁸ Např. Iñaki Bernardo Urkijo (1995: 5) vnímá založení EAJ-PNV jako okamžik, ve kterém došlo k zastřešení baskických nacionalistických postojů pod určitou politickou strukturou.

¹⁹ Utkání mezi těmito dvěma oficiálně neuznanými národními týmy označil Daniel Gómez (2007: 183) jako „nejnepříjemnější zápas“ – *el partido más molesto* – z pohledu Madridu, neboť právě v přátelských duelech mezi těmito dvěma výběry jsou nejvíce viditelné secesionistické tendence těchto regionů.

²⁰ K důkladnějšímu seznámení se španělsky psanou sekundární literaturou, která se problematice baskického nacionalismu a kopané věnuje, jsem využil pobyt v San Sebastiánu v tamní knihovně Baskické univerzity (*Universidad del País Vasco – Euskal Herriko Unibertsitatea*), v dalších veřejných knihovnách v Baskicku či částečně v Nadaci Sabina Arany (podrobněji viz níže).

Sabina Arany (*Sabino Arana Fundazioa*), kde mi byli s hledáním vhodných materiálů nápomocní baskičtí historici Luis de Guezala a Iñaki Goiogana, s nimiž jsem diskutoval zejména témata, která jsou řešena v prvních dvou praktických kapitolách disertační práce. Následně jsem ze stejného důvodu navštěvoval taktéž Historický archiv Baskicka (*Euskadiko Artxibo Historikoa / Archivo Histórico de Euskadi*), který funguje pod patronací vlády Autonomního společenství Baskicka. Zároveň mám stále přístup k digitalizovaným archiváliím a periodikům primárně z první poloviny 20. století (zejména díky veřejné databázi historických dokumentů fungující pod patronací Oddělení vzdělávání, jazykové politiky a kultury při baskické vládě *Liburuklik* či digitalizovanému archivu periodik vydávaných primárně v provincii Guipúzcoa dostupný skrze webové stránky Centrální městské knihovny v San Sebastiánu).

K částečnému doplnění dat získaných z výše zmíněných zdrojů se mi jako vhodné jeví užít polostrukturované a strukturované rozhovory²¹ se zainteresovanými aktéry zejména z řad baskických nacionalistů. Jedná se tak v první řadě o rozhovor s Juanem José Ibarretxem, bývalým předsedou baskické vlády z EAJ-PNV v letech 1999 až 2009, či s Izaskun Bilbao Barandicou, jež je v současné době poslankyní Evropského parlamentu za stejnou politickou stranu a otázka zoficiálnění baskických sportovních výběrů je taktéž dlouhodobou součástí její agendy. Jako vhodné mi taktéž přišlo zařadit do disertační práce odpovědi na otázku od člena nevládní organizace Jauzia apelující na zoficiálnění baskických reprezentací, které mi poskytl Koldo Díaz Bizkarguenaga. Kromě dalších respondentů bych na tomto místě rád zmínil Iñakiho Mendozu, hlavního dokumentaristu a historika fotbalového klubu Real Sociedad de Fútbol ze San Sebastiánu. Informace od něj pro mne byly velmi přínosné v souvislosti s formováním nacionalismu a jeho případném vlivu na sport v první polovině 20. století v baskické provincii Guipúzcoa, jíž se zabývá, neboť toto téma do velké míry stojí ve stínu tehdejšího dění v Biskajsku, kde právě EAJ-PNV vznikla.

²¹ Strukturované rozhovory byly užívány v případě nemožnosti jiného získání informací od některým respondentům, neboť proběhly prostřednictvím e-mailové komunikace s nimi. Domnívám se však, že je vhodné i tato data do disertační práce zařadit, neboť by byly její určité části – zejména kapitola 9 *Baskická fotbalová reprezentace jako symbolické místo sporu mezi Madridem a baskickými nacionalisty i nacionalisty navzájem (1999–2014)* – významně obohaceny.

2.3.3 Rámcová analýza jako metoda analýzy dat

V souvislosti s analýzou dat a jejich zpracováním využívám tzv. rámcovou analýzu (*framework analysis*). Jedná se o výzkumnou metodu, kterou představily v 90. letech Jane Ritchie a Liz Spencer, jež se zabývaly kvalitativním výzkumem zejména v kontextu aplikovaného výzkumu (Srivastava – Thomson 2009: 73), nicméně podle této autorské dvojice je vhodné rámcovou analýzu jako metodu zpracování dat využívat např. i v případových studiích (Ritchie – Spencer 2002: 328).

Jedna ze základních myšlenek, s níž rámcová analýza pracuje, říká, že kvalitativní výzkum generuje obrovské množství materiálů, které musí být zpracovány. Naprostá většina dat je textové povahy, přičemž prostřednictvím kvalitativních metod musí dojít k systematickému nakládání s nimi. Vhodným prostředkem k dosažení tohoto cíle je dle nich právě využití rámcové analýzy, která se skládá z pěti základních fází (Ritchie – Spencer 2002: 309).

První z těchto fází je rovna samotnému seznámení s výzkumným terénem. Dochází tedy k prvotní reflexi sesbíraných dat, jejichž získávání může probíhat různými způsoby zahrnujícími činnosti od pořizování rozhovorů až k archivnímu výzkumu. Nastává tedy prvotní třídění materiálu a zaměření se na ty otázky a témata, která výzkumníka v rámci jeho práce zajímají (Ritchie – Spencer 2002: 312). Zdrojem primárních dat v mé disertační práci byly vyjádření a faktické kroky politických aktérů – rozuměj nacionalistických stran v Baskicku²² – dotýkající se problematiky sportu, primárně tedy kopané, a uvažování o ní v kontextu nacionalismu. Tato vyjádření nacionalistických aktérů jsem nacházel ve stranických dokumentech, jimiž chápu deklarace politických stran, jejich volební a základní programy, a v textech, kterými tyto politické strany informovaly o událostech spojených se zkoumanými fenomény ve stranickém tisku či v pozdějších letech na svých oficiálních internetových stránkách a na nových sociálních sítích. Svou pozornost jsem taktéž zaměřil na zápisy z jednání Baskického parlamentu či z jeho komisí, která se dotýkala otázky sportu, jeho

²² Konkrétně se jednalo zaprvé o EAJ-PNV jako zástupce jednoho z tamních nacionalistických proudů a zadruhé o názorový proud *ezker abertzale*. Pod tímto označením rozumím politické strany původně navázané jak personálně, tak ideologicky na ETA a politické formace, které se zřekly násilí jako nástroje prosazování svých cílů, ale z hlediska dalších ideologických prvků je možné pozorovat jejich významnou podobnost.

politizace apod.²³ Pracoval jsem taktéž se zprávami v denním tisku s vyjádřeními nacionalistických aktérů v kontextu zkoumaného tématu. Stejně tak využívám jako doplňkový materiál data získaná pomocí rozhovorů uskutečněných se zástupci politických stran, primárně tedy s politiky EAJ-PNV.

Druhá fáze je rovna identifikování tematického rámce. Znamená to, že dochází na základě předchozího seznámení s daty k dalšímu prozkoumání ústředních témat či otázek výzkumu a vytyčení tematického rámcem (Ritchie – Spencer 2002: 313), který odpovídá cíli či cílům, jež byly na počátku výzkumu stanoveny. Jane Ritchie a Liz Spencer (2002: 314) v této souvislosti upozorňují, že samotné stanovení „[...] tematického rámce není automatickým či mechanickým procesem, ale vyžaduje logické i intuitivní myšlení“. Zarámování disertační práce a témat, která mne budou konkrétně zajímat, vychází kromě z výše zmíněných cílů práce taktéž z teoretických úvah o nacionalismu nestátních národů, jeho ústředních charakteristikách²⁴ a čtyřech způsobech využívání sportu jako politického nástroje nacionalismů usilujících o stát.²⁵ Tyto kategorie budou následně staženy na baskický nacionalismus a využívání sportu, respektive kopané a konkrétně jejího symbolického zástupce v podobě baskické fotbalové reprezentace, ze strany tamních nacionalistů. S tematickým rámcem se taktéž pojí i časové ohraničení jednotlivých empirických kapitol. Této otázce se věnuji v nadcházející podkapitole.

Třetí fází rámcové analýzy je tzv. indexace či, jak nazývá tuto část analýzy Jan Hendl (2008: 218), označení dat. Pod touto fází rozumím rozčlenění veškerých dat dle jednotlivých zkoumaných témat (Ritchie – Spencer 2002: 316), což povede k dalšímu zpřehlednění datasetu. Na jeho základě přichází předposlední fáze rámcové analýzy, v níž jsou označená data se stejným tematickým kódem včleněna do jednotlivých tabulek, které napomohou sumarizaci poznatků (Ritchie – Spencer 2002: 317–318). Ve shrnutích jednotlivých empirických podkapitol věnovaných jak

²³ Zde jsem využíval oficiální internetové stránky Baskického parlamentu, kde je možné stáhnout si veškeré materiály s jeho činností spojené od data jeho vzniku. Ve fulltextovém hledání jsem tak zadával termíny, které nejvíce odpovídaly mému zájmu. Konkrétně jsem vyhledával v zápisech z jednání parlamentu a jeho komisí španělská – zápisy jsou zveřejňovány jak ve španělštině, tak v baskičtině – slova či slovní spojení fotbal (*fútbol*), baskická reprezentace (*selección vasca*), sportovní reprezentace (*selección deportiva*), sportovní federace (*federación deportiva*), baskická federace (*federación vasca*) a jejich případné varianty v množných číslech.

²⁴ Podrobněji viz podkapitolu 3.3 *Nacionalismus usilující o stát*, konkrétně strany 38 až 44.

²⁵ Podrobněji viz kapitolu 4 *Sport jako nástroj nacionalistické politiky (nestátních národů)*.

baskickému nacionalismu v časově vymezené historické epoše, tak způsobům, jimiž baskičtí nacionalisté využívali sport jako politický nástroj, se budou pravidelně objevovat jednotlivé tabulky obsahující dílčí závěry. Ty následně budou v případě charakteristiky baskického nacionalismu rovny odpovědi na první položenou výzkumnou otázku, v případě úvah nad využíváním sportu tamními nacionalisty poté druhé v úvodu disertační práce položené výzkumné otázce. Poslední empirická kapitola²⁶ je sumarizací veškerých dílčích závěrů. Právě v ní a posléze i v samotném závěru práce dojde k interpretaci dat – tj. k poslední fázi rámcové analýzy (Ritchie – Spencer 2002: 320–321) – v kontextu cílů práce, které byly v jejím úvodu vytyčeny, k zodpovězení výzkumných otázek a ověření či vyvrácení v úvodu práce představené teze.

2.3.4 Struktura disertační práce a ohraničení kapitol

Práce je rozdělena na teoretickou a empirickou část. První dvě kapitoly disertační práce budou teoretického rázu. V první z nich se budu přímo věnovat pouze fenoménu nacionalismu a operacionalizaci tohoto pojmu, přičemž primárně budu klást důraz na nacionalismy nestátních národů, tj. na nacionalismy usilující o stát. V poslední podkapitole této části textu vytyčím tři základní kategorie, s nimiž podle mého názoru je záhodno pracovat v okamžiku, kdy se právě tímto typem nacionalismu zaobírám. Následně je budu taktéž využívat v samotné praktické části práce.

Druhá polovina teoretické části textu bude věnována propojení nacionalismu, sportu a (para)diplomacie. Na základě teoretických úvah zde vytyčuji čtyři možné způsoby, jakými nacionalismy usilující o stát se sportem jako politickým nástrojem pracují. První dvě kategorie se soustředí na (potenciální) členy samotného národa, druhé dvě se naopak primárně zaměřují na zahraniční publikum. Taktéž s těmito kategoriemi budu v rámci empirických částí disertační práce nadále pracovat.

Empirická část disertační práce se skládá z šesti samostatných kapitol. Prvních pět se zabývá konkrétními časově vymezenými úseky baskických dějin, naopak šestá kapitola bude rovna shrnutí závěrů jednotlivých popisně zaměřených kapitol. Úvodních pět praktických kapitol je vždy rozděleno na dvě základní části.

²⁶ Podrobněji viz kapitolu 10 *Baskická fotbalová reprezentace jako nástroj nacionalistické politiky*.

V prvních z nich se obecně věnují problematice baskického nacionalismu, ve druhých se zaměřují na to, jakým způsobem nacionalističtí představitelé uvažovali o sportu – konkrétně o kopané a baskické národní fotbalové reprezentaci – v souvislosti s jeho politickým potenciálem.

První empirickou kapitolu jsem ohraničil roky 1895 a 1930. V roce 1895, jak jsem vysvětloval výše, byla vytvořena EAJ-PNV jako první baskická politická strana a zastřešila tak myšlenky baskického nacionalismu (Urkijo 1995: 5), přičemž se stala v nadcházejících letech jednou z nejvlivnějších politických sil regionu. Toto postavení si udržela až do vojenského převratu v roce 1923, po němž byl nastolen autoritářský režim Miguela Prima de Rivery. Představitelé nedemokratické vlády následně zakázali existenci politických stran, nicméně oproti pozdějšímu frankistickému režimu byli o poznání smířlivější ke specifickým identitám různých španělských regionů. Marianne Heiberg (1989: 76) v této souvislosti poznamenává, že „Primo de Rivera zakázal politický nacionalismus, ale kulturní nacionalismus byl tolerován a pod diktátorem vzkvétal“. EAJ-PNV tak své politické aktivity přetavila do kulturní a sportovní oblasti, přičemž po pádu režimu na počátku roku 1930, konkrétně 28. ledna, se vrátila na politickou scénu v možná ještě silnější pozici, než kterou zastávala před nedemokratickým obdobím.

S koncem režimu Prima de Rivery a naopak vznikem Španělské republiky se pojí začátek druhé praktické kapitoly. Během tohoto období došlo k vyjednání baskické autonomie, která zahrnovala provincie Biskajsko, Guipúzcoa a Álava. V čele autonomního Baskicka stál politik z EAJ-PNV a taktéž bývalý fotbalista Athletic z Bilbaa José Antonio Aguirre. Nicméně baskická autonomie v období druhé republiky byla krátkou epizodou, neboť byla vyhlášena již v období, kdy se na Pyrenejském poloostrově rozhořela občanská válka. Baskické autority v ní stály na straně republikánů. Předzvěstí brzké porážky Basků – nikoliv ještě republikánských sil – se stalo vybombardování baskického historického města Gernika, či španělsky Guernica, v dubnu 1937 německými leteckými jednotkami, které podporovaly protistranu. Labutí písní pro baskické vojenské oddíly poté bylo dobytí Santanderu ležícího v Kantábrii. Republikánské síly byly definitivně poraženy v roce 1939. S datem nástupu frankistického režimu a koncem španělské občanské války k 1. dubna 1939 je taktéž ukončena i tato kapitola.

Období nedemokratického režimu nastoleného v důsledku vnitrošpanělského konfliktu bude věnována třetí empirická kapitola. Heslem Španělska Franciska Franka bylo „Španělsko: jedno, velké a nezávislé“, což odkazuje na fakt, že docházelo ke kastilizaci všeho, co se na první pohled jako španělské netvářilo. Represe vůči jakýmkoliv znakům a projevům baskické identity včetně užívání baskičtiny ve veřejném prostoru byly na denním pořádku. Na konci 50. let v reakci na represivní počínání španělských autorit na baskickém území vznikla baskická organizace, která si kladla za cíl vytvoření nezávislého socialistického Baskicka, přičemž k jeho uskutečnění hodlala využít jakékoliv prostředky. ETA se v době frankistického Španělska stala nejviditelnějším baskickým nacionalistickým aktérem, který stál na zcela jiných ideologických základech než EAJ–PNV fungující v exilu. O dataci počátku frankistického režimu není nutné pochybovat, nicméně o jeho konci se debaty vedou. V roce 1975 zemřel Francisco Franco, ale toto datum není rovno přechodu k demokracii. Samotná úspěšná tranzice se stala záležitostí několika dalších let. V roce 1977 se konaly první svobodné volby, o rok později byla přijata ústava a v roce 1979 autonomní statut pro Baskicko. Pro potřeby této disertační práce se domnívám, že je vhodné pracovat s rokem 1977, neboť od tohoto data – konkrétně od vydání královského dekretu z 8. února 1977 – je možné, aby politické strany ve Španělsku mohly znovu působit legálně, což se taktéž týká politických stran baskických nacionalistů.

Ve čtvrté kapitola praktické části se nejprve zaobírám situací, která panovala po prvních svobodných volbách, kdy se začal vyjednávat baskický autonomní statut v rámci Španělska. Zároveň se od tohoto období setkáváme se dvěma nacionalistickými diskurzemi, které artikuluje pravicově smýšlející a v otázkách baskické budoucnosti pragmatičtější jednající EAJ–PNV na straně jedné a na druhé radikálně levicová nezávislost prosazující HB. Samotná ETA po přechodu k demokracii postupem času ztrácela širší podporu baskické veřejnosti, které se dříve těšila. V tomto období, kdy se taktéž řešila otázka pravomocí baskických provincií v rámci Autonomního společenství Baskicka, opanovala politické scéně EAJ–PNV, když se vždy stal *lehendakari* její politik. Nejprve jím byl Carlos Garaikoetxea (mezi léty 1979 až 1985), jenž následně stranu opustil a stal se lídrem levicovější politické formace Baskická spravedlnost (*Eusko Alkartasuna*, EA). Po něm nastoupil do funkce *lehendakari*ho José Antonio Ardanza (mezi léty 1985 až 1999). Tato kapitola bude následně ohraničena podzimem roku 1998 či

přesně datem konání předčasných baskických parlamentních voleb, které se uskutečnily 25. října 1998. Po nich – konkrétně druhý lednový den následujícího roku – Ardanza skončil v úřadu poté, co se na podzim předcházejícího roku vláda rozpadla v souvislosti s projednáváním Baskického sportovního zákona (*Ley del Deporte del País Vasco*) a nastoupila exekutiva nová.

Od 2. ledna 1999 do května 2009 stál v čele Baskicka Juan José Ibarretxe z EAJ-PNV, jenž proslul návrhem na posílení baskické autonomie, který by posléze mohl vést až k vyhlášení nezávislosti Baskicka. Oproti svým předchůdcům v čele regionu volil vůči španělskému centru ostřejší rétoriku. Po něm se stal *lehendakarim* v květnu 2009 poprvé v historii politik, jenž nepocházel z EAJ-PNV a nebyl tak nacionalistou. V tomto období stál v čele baskické exekutivy socialista Patxi López, přičemž jeho vláda byla podporována druhým prošpanělským subjektem v tamním stranickém systému, Lidovou stranou (*Partido Popular*, PP). Pro dobu Lópezova působení byla typická normalizace vztahů s Madridem v kontextu separatistických či secesionistických tendencí. Nicméně první baskická nenacionalistická vláda se rozpadla v důsledku sporů mezi koaličními partnery v roce 2012. Po volbách se na pozici *lehendakariho* vrátil zástupce EAJ-PNV. Do čela vlády nastoupil Iñigo Urkullu, jenž setrvává ve své funkci doposud. Nacionalistický proud *ezker abertzale* od roku 2012 reprezentuje koalice stran EH Bildu. Tuto kapitolu jsem se, jak již bylo odůvodněno dříve, rozhodl ukončit k 31. prosinci 2014, tj. pár dnů poté, co se uskutečnilo fotbalové střetnutí v Bilbao mezi baskickou a katalánskou fotbalovou reprezentací.

Poslední praktická kapitola bude rovna shrnutí předchozích závěrů nejprve v souvislosti s obecnými charakteristikami baskického nacionalismu a poté se způsoby, jimiž byl tamními nacionalisty sport, respektive baskická národní fotbalová reprezentace využívána jako nástroj politiky. Tato kapitola by taktéž měla být rovna předznamenání samotného závěru disertační práce, který bude následovat. V něm budou zodpovězeny otázky položené v úvodu disertační práce a vrátím se taktéž k v úvodu představené tezi práce.

Ještě předtím, než se začnu věnovat samostatným kapitolám, je však podle mého názoru nutné zaobírat se stavem výzkumu, který se s tématem mé disertační práce pojí. Právě jemu je věnována poslední podkapitola úvodu disertační práce.

2.4 Soudobý stav výzkumu

V rámci českého sociálně-vědního prostředí – zejména poté v politologii a mezinárodních vztazích – není téma propojení sportu a politiky, respektive sportu a nacionalismu v obecné rovině více reflektováno.²⁷ V zahraničí je tato situace odlišná a existuje nespočet odborných časopisů a publikací, které se touto problematikou v rovině obecné i na konkrétních příkladech zabývají.²⁸ Nicméně na tomto místě je vhodné představit daleko užší problematiku, tj. přímo sociálně-vědní zkoumání fotbalu v kontextu baskického nacionalismu.

Historici, kteří se zaměřují na vztahy mezi baskickým nacionalismem, tamní společností a kopanou, se zabývají zejména obdobím od konce 19. století do začátku španělské občanské války. Jedná se např. o studie Johna K. Waltona (1999, 2011), Javiera Díaze Nociho (2000) nebo z nejnovějších publikací text Pétera Molnára (2013). O analýzu nejenom historických okolností, ale i aktuálního dění v kontextu kopané a baskického nacionalismu se pokouší Patxo Unzueta (1999), Bartosz Prabucki (2012), Robert Györi Szábo (2013) či v jedné z částí knihy *Expressing Identities in the Basque Arena* Jeremy MacClancy (2007).

Na propojení fotbalu a politiky na celém španělském území, Baskicka nevyjímaje, zacílili svou pozornost v rozsáhlejších publikacích Daniel Gómez (2007) nebo Alejandro Quiroga Fernández de Soto (2014).²⁹ První ze zmíněných

²⁷ Významnou stopu v českém sociálně-vědním prostředí v souvislosti s výzkumem sportu znamenala publikace knihy *Sociologie sportu*, jejímž autorem je Aleš Sekot (2006). Stejný autor se následně této problematice věnoval zejména v publikacích *Sociologické problémy sportu* (2008) a *Sociologie sportu: aktuální problémy* (2013).

Z dalších autorů bych rád zmínil např. Petra Roubala (2003, 2006a, 2006b), Michala Buriana (2012) či Marka Waice (2013) a jejich texty zaměřující se na tělovýchovu na československém území. Dějiny československé tělovýchovné organizace Sokol detailně zmapoval Jan Waldauf (2007, 2010a, 2010b) a na Západočeské univerzitě v Plzni se jeho problematikou zabývala ve své disertační práci *Tělovýchova a sport ve věku nacionalismu* Tereza Zíková (2008). Pokud se zaměřím na literaturu sepsanou před rokem 1989, velmi zajímavou prací je publikace Věry Olivové (1979) *Lidé a hry. Historická geneze moderního sportu*, kde se její autorka taktéž částečně problematice sportu a utváření národní myšlenky věnuje.

²⁸ Z nepřeberného množství odborných časopisů zaměřujících se na svých stránkách kromě jiného na otázky politiky a sportu bych rád jmenoval např. *European Journal of Sport Science*, *Sport in Society*, *Journal of Sport Management*, *International Journal of Sport Policy and Politics*, *European Sport Management Quarterly*, *Sport Science Review* či *Soccer & Society*, který se zaměřuje přímo na kopanou a její zkoumání pohledem sociálních věd.

²⁹ Španělské společnosti, vlivu kopané na ni a taktéž regionálním nacionalismům obecně se věnuje nemalý počet odborných článků. Na tomto místě bych rád zmínil např. práce Ramóna Llopise Goiga (2006, 2008), Barrieho Whartona (2007), Jorgeho Tuñona a Elisy Brey (2012) či Ekaina Rojo-Labaiena (2014a).

autorů věnuje celou jednu kapitolu tzv. „zakázaným reprezentacím“ – rozuměj reprezentačním výběrům Baskicka, Katalánska a Galicie – a zaobírá se také specifickým případem reprezentace Gibraltarů, viz (Goméz 2007: 147–199). Alejandro Quiroga Fernández de Soto v jedné z kapitol mapuje vývoj fotbalu v baskickém prostředí po smrti Franciska Franka v souvislosti s politickými událostmi a přístupem baskických politických elit k němu, viz (Quiroga Fernández de Soto 2014: 203–236). Opomenout na tomto místě nemohu ani autora domácí – tj. baskické – provenience Ekaina Rojo-Labaiena (2014b, 2014c), jenž se ve svých textech věnuje primárně fotbalu v kontextu utváření identit právě v Baskicku. Bohužel pro nebaskické mluvčí není jeho nejvýznamnější dílo, jak je patrné z názvu *Futbola Eta Nazio Eraikuntza Euskal Herria Eta Espainian*,³⁰ dostupné v jiném jazyce než v baskičtině (Rojo-Labaien 2014c).³¹

Poslední tři jmenovaní autoři se tedy kromě jiného ve svých textech obšírněji zaobírají také otázkou existence baskické fotbalové reprezentace. Pouze jí se z odborných publikací věnuje Joseba Gotzon (1998), jenž vypracoval vůbec první přehledovou historickou práci, která si klade za cíl zmapovat dosavadní působení baskického reprezentačního výběru. Spíše encyklopedického rázu jsou taktéž kniha Patxiho Xabiera Fernández Monjeho (2001), věnující se pouze baskické fotbalové reprezentaci, či dvě publikace Josého Antonia Díaze (2008a, 2008b) mapující existenci veškerých sportů a her, které se v Baskicku provozují a jsou vytvářeny jejich reprezentační výběry. Obšírněji pojednává o kopané a baskické reprezentaci v prvním díle, viz (Díaz 2008a: 274–348). Santiago de Pablo (2012) se poté věnuje baskické fotbalové reprezentaci v kontextu tamního nacionalismu v jedné z kapitol knihy, která se zaměřuje na nejvýznamnějšími

³⁰ Název publikace Ekaina Rojo-Labaiena (2014c) bychom mohli do češtiny přeložit jako *Fotbal a vytváření národa v Baskicku a Španělsku*.

³¹ Jedná se však o výjimku mezi naprostou většinou textů, které se obecně věnují baskickému nacionalismu. Většina z nich je dostupná ve španělštině z tohoto důvodu, že baskičtina není primárním dorozumívacím kanálem mezi samotnými Basky, což však nijak více baskickou identitu nebaskických mluvčích nemusí oslabovat. Zároveň je však možné se setkat s dvojím označením Baska, které je často baskickými nacionalisty ovládajícími baskičtinu propagováno. V tomto kontextu existuje rozdíl mezi Baskem ve španělštině – *vasco/a* – a Baskem v baskičtině – *euskaldun/a*. Ten, kdo se sám v současné době označuje jako *euskaldun/a* a nikoliv jako *vasco/a*, dává jasně najevo svou schopnost v baskičtině komunikovat. Důrazem na svou baskickou identitu – *euskalduna* – je známá např. spisovatelka a univerzitní profesorka Laura Mintegi, kandidátka EH Bildu na pozici *lehendakariho* z roku 2012. Znamená to tedy, že znalost baskičtiny není a priori nutností k pochopení a analýze baskického nacionalismu.

baskickými nacionalistickými symboly.³² Historik Fernando Estomba Etxepare (2007) si určil mnohem užší cíl a ve své studii se věnuje existenci tzv. *equipo Euzkadi*, fotbalového výběru Baskicka vytvořeného baskickou vládou, který cestoval v době španělské občanské války po státech Evropy a Latinské Ameriky s primárním záměrem zviditelnění Baskicka a španělského vnitrostátního konfliktu ve světě. Do této kategorie textů dále náleží odborný článek z letošního roku věnovaný baskické fotbalové reprezentaci v kontextu baskického nacionalismu a jejím historickým proměnám, jehož jsem autorem, viz (Zákravský 2016).

Do tématu baskického nacionalismu a kopané velmi výrazně promlouvá i zájem antropologů o baskický fotbalový klub Athletic Club z Bilbaa, který sám sebe prezentuje jako celek, v jehož barvách mohou nastupovat pouze Baskové.³³ V tomto ohledu není možné opomenout disertační práci *Soccer, Culture and Society in Spain: An Ethnography of Basque Fandom* maďarské antropoložky Marianny Vaczi (2015) vypracované na Center for Basque Studies v americkém Renu, ve které se věnuje baskické identitě v kontextu Athletic. Z dalších textů zaměřujících se podobným způsobem na konstruování baskické identity bych rád jmenoval např. práce Juana Carlose Castilla (2007, 2008) a Marka Grovese (2011), odborný článek zmiňované Marianny Vaczi (2014) vycházející z jedné kapitoly její disertační práce či částečně výše vzpomenutého Jeremyho McClancyho (2007).

³² Podrobněji o baskických nacionalistických symbolech a mýtech viz (de Pablo – de la Granja – Mees – Casquete 2012).

³³ Definice Baska se v klubové politice samozřejmě proměňovala a nyní je jiná, než byla např. v polovině 50. let minulého století. Viz např. (MacClancy 2007: 44–67).

3 NACIONALISMUS: OPERACIONALIZACE POJMU

Úvahy o nacionalismu a národu zaměstnávají již nespočet generací badatelů, které se danými fenomény zaobíraly či stále zaobírají. Zároveň za poslední dvě století rapidně narůstá množství teoretických textů, jež se pokoušely přispět k diskuzi s problematikou nacionalismu spojenou. Některé z nich odkazují na nutnost šíření nacionalismu, jiné ho naopak označují za ryze nahodilý fenomén. Další proudy připomínají jako nezbytnou podmínku pro vznik nacionalismu a následně národa existenci moderní společnosti, jejich názoroví rivalové tento postoj odmítají. Některé pohledy na něj byly postupem času razantně zavrhnuty, jiné se staly základními pilíři vysokoškolských přednášek dané problematice věnovaným. S jistotou však je možné souhlasit s Miroslavem Hrochem (2003: 9) tvrdícím, že „[n]ikdo v současnosti nemůže říci, že se seznámil se vším, co dosud bylo o národu napsáno“.

Toto konstatování však v žádném případě neznamená, že by se produkce věnovaná nacionalismu zastavila. Naopak prakticky každý sociální badatel, který se rozhodne zaobírat se otázkou nacionalismu, čte teoretické práce svých předchůdců či současníků kriticky, upozorňuje na případné nesrovnalosti či se proti nim vymezuje. Takováto reflexe posléze vede k tomu, že se objevují noví autoři s teoriemi vlastními či alespoň operacionalizací pojmu, které není rovno nekritickému přijetí dříve představených teoretických úvah o národech a nacionalismech.

Taktéž mé uvažování o fenoménu nacionalismu vychází z několika možných přístupů k němu, přičemž o nacionalismu – a národu jakožto jeho produktu – uvažuji jako o moderním konstrukt, který se objevuje v souvislosti s utvářením moderního státu. Mé teoretické ukotvení tohoto pojmu vychází primárně z úvah Paula Brasse (1991), Charlese Tillyho (1993), Benedicta Andersona (1991), Erika Hobsbawma (1983, 2000), Joany Nagel (1994), Michaela Billiga (1995), Miroslava Hrocha (1999, 2009) či Anne-Marie Thiessové³⁴ (2007).

³⁴ Jména zahraničních autorek, které budu v disertační práci zmiňovat, budu psát tak, jak jsou uvedena ve zdroji, s nímž pracuji. Tzn., že v případě Anne-Marie Thiessové, neboť se jedná o český překlad jejího díla, budu oproti ostatním autorkám její jméno přechylovat do českého jazyka tak, jak je uvedeno v tiráži knihy *Vytváření národních identit v Evropě 18. až 20. století*.

3.1 Modernizace státu jako spouštěč nacionalistických tendencí a role elit

Pomyslným „odrazovým můstkem“ pro teoretické úvahy o nacionalismu a vytváření národů je pro mne dílo Paula Brasse (1991) *Ethnicity and Nationalism: Theory and Comparison*, v němž se věnuje formování nacionalismu v kontextu Indie a existenci velkého množství tamních etnických skupin. Ústřední předpoklad, který Brass (1991: 8–9) předkládá, vychází z přesvědčení, že nacionalismus není nějakým způsobem daný, ale je moderním konstruktem vytvářeným tamními elitami z materiálních či instrumentálních důvodů. Zároveň je poté nastolování nacionalistického diskursu vždy spojeno s utvářením moderního centralizovaného státu. Vznik nacionalismu je tedy nutné chápat jako důsledek snah o formování moderní státnosti.

Tyto myšlenky částečně rozvíjí zástupce historické sociologie Charles Tilly (1994), jenž tvrdí, že před 200 lety se právě v důsledku modernizace státu objevily dva typy nacionalismu. Jako první hovoří o tzv. nacionalismu zaváděném státem (*state-led nationalism*), přičemž v tomto případě „vládci, kteří hovoří ve jménu národa, úspěšně požadují, aby se obyvatelé identifikovali s tímto národem a nadřadili své ostatní zájmy těm státu“ (Tilly 1994: 133). Ve druhém případě se jedná o tzv. nacionalismus usilující o stát (*state-seeking nationalism*), kdy naopak zástupci určité komunity, kterou chápou jako odlišnou vůči ostatnímu obyvatelstvu již existujícího státu, požadují vyhlášení vlastního státního útvaru, či alespoň uznání teritoriální autonomie odkazující na většinou kulturní odlišnost dané komunity (Tilly 1994: 133). Je tedy možné říci, že se objevují dvě historické situace. V jedné z nich je nacionalismus ideologií centra, nebo se naopak v případě druhém vůči centralizačním tendencím, které jsou spojeny s utvářením moderního státu, vymezuje. Těmto typům nacionalismu, které Charles Tilly vytyčil, se budu věnovat v následujících dvou podkapitolách, přičemž se primárně zaměřím na nacionalismus usilující o stát. Právě do této kategorie spadá baskický nacionalismus, kterému se v disertační práci věnuji.

Vraťme se nyní ještě k původní myšlence Paula Brasse o nezastupitelné roli politických elit, kterou hrají v souvislosti s vytvářením nacionalismu a národa. Elity definuji – znovu ve shodě s Brassem (1991: 14) – tak, jak činí Harold D. Lasswell. Tento americký autor tvrdí, že „studium politiky je studiem vlivu a vlivných. [...] Vlivní jsou ti, kteří získají nejvíce z toho, co je možné získat. Dostupné hodnoty [, o

něž se uvnitř společnosti soupeří,] mohou být klasifikovány jako *úcta, příjem a bezpečnost*. Ti, kteří získají nejvíce, jsou elitami; zbytek je masou“ (Lasswell 1936: 295; kurzíva v originálu). Rozdělení společnosti na elity a masu je poté stavem, který bude existovat vždy. V této souvislosti je nutné zmínit železný zákon oligarchie Roberta Michelse (2001: 233–235), který odkazuje na přirozenost existence mocenských struktur v jakékoliv organizaci. Michels si tak např. klade otázku, odkazující na další autory, proč lidé touží po revolucích, které přináší rovnost, když tohoto stavu nebude nikdy dosaženo, neboť je společnost ve své podstatě rozdělena na vládnoucí a ostatní? Aby však nedošlo k vystřídání elit, respektive aby si politické elity, které jsou u moci, své místo zachovaly, dochází k tomu, že manipulují společností. Jsou to právě elity, kdo kontrolují prostředky násilí, institucionální praktiky či určité symboly (Lasswell – Blumenstock 1939: 8–9). Je tedy zřejmé, že existují taktéž politické elity, které užívají k nabytí svého postavení či k jeho udržení nacionalistickou rétoriku spojenou s vytvářením, formováním a obnovováním národní identity.³⁵

Nejen Paul Brass (1991) tvrdí, že elity v souvislosti s konstruováním národního povědomí hrají významnou roli. Na tomto konstatování se shodne mnoho teoretiků, kteří se otázkami nacionalismu zabírají,³⁶ byť konsensus mezi nimi již nepanuje v tom, jak velkou úlohu v tomto procesu politické elity sehrávají. Rolí elit v kontextu nacionalismu a jeho šíření se zabíral americký sociolog Joseph M. Whitmeyer (2002: 337), který přišel s následujícími závěry:

[... N]eexistuje kauzální spojení mezi elitami a lidovým nacionalismem,³⁷ a tak jaksi lidový nacionalismus není výsledkem nějakých představ elit. Ale stejně tak jsou často elity tím, kdo manipuluje a má z lidového nacionalismu užitek. [...] Musí se zde [však] objevit to, co bychom mohli nazvat „latentním nacionalismem“, potenciálem pro nacionalistické

³⁵ Specifičnost politických elit v kontextu dvou výše zmíněných typů nacionalismu bude konkrétně řešena v podkapitolách, které se budou přímo zabírat nacionalismem zaváděným státem a nacionalismem usilujícím o stát.

³⁶ Ústřední funkci mají elity v přístupu k nacionalismu dle specialisty na oblast Blízkého východu Elieho Kedourieho (1960), pracuje s nimi taktéž Miroslav Hroch (1999) v souvislosti s fázemi národních hnutí či Benedict Anderson (1991) ve spojení s osobnostmi, které přinesly otázku národního sebeurčení do bývalých kolonií, aj.

³⁷ Pod označením lidový nacionalismus Whitmeyer (2002: 322) rozumí takový stav, kdy projevy nacionalismu nejsou spojovány pouze s chováním elit, ale jsou pozorovatelné napříč celou společností.

chování. Tehdy elity utváří prostředky pro jeho vyjádření a těží z něj.

S Whitmeyerovými závěry se do velké míry ztotožňuji. Je však třeba uvést, že to, co nazývá „latentním nacionalismem“ se dle mého názoru vyskytuje v podstatě uvnitř každé skupiny obyvatel. Národy, respektive společnosti, které se v budoucnu staly národy, nikdy neexistovaly ve vzduchoprázdnu. Členy těchto společenství nutně musela odnepaměti ovlivňovat např. kultura, v níž žili, dávno předtím, než se objevily nacionalismy a následně taktéž národy. Např. oním nejviditelnějším kulturním znakem je dodnes jazyk, jímž daná skupina hovoří: „Což neznalost jazyka jiné skupiny netvoří tu nejočividnější překážku bránící komunikaci a není tudíž tím nejsamozřejmějším vytyčením mezí, jež tyto skupiny dělí [...]“ (Hobsbawm 2000: 52)? A právě z jazyka, který později dostal přízvisko národní, se stal politický prostředek k možnému prosazování národních zájmů. Dle některých autorů je společná řeč dokonce tím nejpodstatnějším důvodem, proč je národu přiznáno právo na existenci a k němu se případně vázající vytvoření vlastního – tj. národního – státu (Kedourie 1960: 64). Např. společná řeč je tedy něčím, co nezpochybnitelně spoluvytváří kontext, v němž se společnosti pohybují. Stejně tak je život obyvatelstva ovlivňován existencí státních struktur apod. Všechny tyto, ať už kulturní, institucionální či i historické dopady formují souvislosti, kterých si je vědoma i politická elita.

Znamená to tedy, že předpoklady pro vznik nacionalismu se objevovaly či se stále objevují prakticky ve všech společnostech, přičemž však následně musí přijít elity, které určitým způsobem s těmito podmínkami naloží. Kultura a historie daných společenství se poté proměňuje v tvárný materiál, jenž slouží politickým cílům, které elity mají. Politické elity si tedy samozřejmě nemohou vytvořit národ na zelené louce bez jakýchkoliv odkazů na již existující instituce, kulturní prvky či historické události. Mohou však veškeré tyto prvky, s nimiž nacionalismus pracuje, různým způsobem upozadovat a naopak vyzdvihovat, přetvářet či interpretovat dle jejich vlastního uvážení. Politické elity totiž disponují potenciálem k tomu, aby bylo jejich výkladům a interpretacím nasloucháno. Zároveň však není možné elitám uvnitř konkrétních společenství poskytnout návod k tomu, co musí udělat, aby se v rámci určité skupiny stala sdílená národní identita skutkem.

Jak tedy takové konstruování národní identity, rozuměj pocitu sounáležitosti vycházejícího z představ o vlastním národu, probíhá? Domnívám se, že odpověď na tuto otázku dává Joane Nagel (1994) v souvislosti s úvahami o konstrukci etnické kultury, přičemž podle mne je možné její uvažování vztáhnout taktéž k národní identitě. Nagel používá jako alegorii k vytváření etnické kultury nakupování v obchodě, přičemž každý nákup je oddělen od nákupů ostatních podobou vašeho nákupního vozíku. Ten tedy chápu jako ony hranice mezi jednou kulturou a kulturou další, respektive mezi „námi“ a „těmi druhými“. To, co poté vkládáme do nákupního košíku, náš pomyslný nákup, je rovno prvkům, které naši kulturu utváří. Ve vozíku se tak mohou objevit různé normy, symboly, zvyky, mýty atd. (Nagel 1994: 162). To, co se ve vozíku nalézá, však je možné, pokud se tak „nakupující“ rozhodne, kdykoliv vrátit zpět do regálů. Zboží tak má možnost neustále vyměňovat. Tento nákup je vlastně nákupem permanentním. Důvod spatřuji v tom, že ve chvíli, kdy se národní identita (či v podání Nagel etnická kultura) vytvoří, neznamena to, že se najednou promění v něco rigidního. Naopak musí neustále docházet k obnovování národní identity a k jejímu neustálému vyjednávání. Není tak možné onen nákup prvků, s nimiž se členové národa identifikují, dokončit. A kdo je poté tím, který tlačí nákupní vozík, rozmýšlí a vybírá, co se v jeho obsahu objeví? Jsou to politické elity, které nacionalistický diskurz nastolují.

Významným artiklem, který nebude v nákupních vozících chybět, je „zboží připravované na zakázku“. Pod tímto termínem rozumím to samé, co Eric Hobsbawm nazývá vynalézáním tradice (*invention of tradition*).³⁸ Pod tzv. vynalezenou tradicí rozumí praktiky „[...] rituální nebo symbolické povahy, které usilují o to, aby vstúpily určité hodnoty a normy chování prostřednictvím opakování, což automaticky implikuje kontinuitu s minulostí“ (Hobsbawm 1983: 1), přičemž takové tradice se velmi často objevují v případech, kdy dochází k oslabení či celkovému zničení původního sociálního řádu a zároveň s ním tradic předchozích (Hobsbawm 1983: 4–5). Podle těch, kteří nové tradice vymýšleli, byla jejich činnost zcela v pořádku. Měla totiž vést k tomu, že bude obohacena národní tradice a povede to k celkovému posílení ducha národa. Dle národních buditelů

³⁸ Kriticky se k fenoménu vynalézání tradice staví Miroslav Hroch (2009: 191), podle něhož je „[...] přečeňován a obvykle zkresleně reprodukován“, přičemž upozorňuje na fakt, že i Hobsbawm hovořil o existenci starých tradic a ne všechny jsou tak relativně novým vynálezem. Zároveň český teoretik

takováto aktivita, pokud sloužila národům ku prospěchu, byla vhodnou (Thiessová 2007: 138) a de facto se stala žádanou.

Dále je vhodné si v souvislosti s nacionalismem a vynalézáním tradic uvědomit, jakým způsobem se staví jeho představitelé k percepci dějin daného národa. Není možné totiž nikdy hovořit o objektivitě určitého výkladu (národní) historie. Na fakt, že politické elity, které o sobě jako o nacionalistických uvažují, velmi často dějiny přepracovávají a reinterpretovaly tak, aby vyhovovaly jejich představám o národu a národním cílům, upozorňuje Anne-Marie Thiessová (2007: 113):

Na počátku 19. století národy ještě neměly své dějiny. Dokonce i těm národům, které znaly své předky, zbývalo dopsat většinu příběhu, z něhož dosud znaly jen pár neúplných kapitol. Ke konci století se již mohly vykákat souvislým vyprávěním o dlouhodobém vývoji, jehož směr navzdory všem zákrutům a překážkám udával duch národa.

Anne-Marie Thiessová není jedinou autorkou upozorňující na vytváření národní historie. Ve své knize věnované formování moderních států a národů v Evropě se k této otázce vyjadřuje i německý historik Hagen Schulze (2003: 175; kurzíva v originálu):

Dějiny evropských národů byly spíše konstruovány než rekonstruovány, a to tím více, oč pochybnější byla skutečná historická kontinuita lidových národů. Jakápak reálná souvislost existovala mezi Helény řeckého starověku a těmi Řeky, kteří v roce 1822 za jásotu evropské veřejnosti vyhlásili svou nezávislost a osvobození z tureckého jařma a slavili *anagenisis*, tedy znovuzrození staré Hellandy? Proti pokusům uherské koruny o úplnou maďarizaci Chorvatska se postavilo ilyrské hnutí, jehož stoupenci byl[i] přesvědčeni, že Chorvaté jsou prý potomky starověkých Illyrů, a proto jsou prý nejen původním obyvatelstvem, ale podobně jako starověcí obyvatelé Balkánu a Benátska i rozhodujícím národem mezi jižními Slovany.

nacionalismu poznamenává, že v žádném případě nedocházelo v dějinách k tomu, že by se všechny vynalezené tradice uchytily a hrály významnou roli (Hroch 2009: 64).

Pokud bych měl částečně shrnout to, co již bylo obecně o národech řečeno, zmínil bych významnou roli elit, kterou v jejich formování hrály. Taktéž je z předchozího zmíněného zřejmé, že „[n]árod se rodí z toho, co je dáno, a z toho, co se vynalezne“ (Thiessová 2007: 12). Nicméně oním základním krokem, po jehož uskutečnění je možné vůbec o národu hovořit, je přijetí myšlenky jeho samotné existence napříč všemi členy společnosti, o nichž jako o příslušnících národa je uvažováno, respektive o nich takto uvažují politické elity, které nacionalistický diskurz nastolují. V ideálním případě se tak myšlenky o existenci jednoho společného národa napříč společnostmi uchytily, což vedlo – slovy Benedicta Andersona (1991) – k vytvoření tzv. pomyslného společenství³⁹ (*imagined communities*). Národnímu společenství přiděluje Anderson přívlastek „[...] pomyslné, protože příslušníci i toho nejmenšího národa většinu ostatních členů nikdy nepoznají, nikdy se s nimi neseťkají a ani o nich nikdy neuslyší, přesto však v mysli každého z nich žije představa jejich společenství“ (Anderson 1991: 6; překlad dle Anderson 2003: 243–244). Pokud se podaří takové společenství vytvořit, neznamená to, že bude v nezměněné podobě existovat kdykoliv v budoucnu. Je třeba neustále obnovovat pocit identity mezi jejími nositeli tak, aby ona idea národa byla i třeba implicitní formou všudypřítomná. Národ se tak stává jakýmsi „každodenním plebiscitem“, kdy záleží na jeho samotných členech, zda se k němu podvědomě přihlásí, či nikoliv, což vyřkl během přednášky na Sorbonně již v roce 1882 Ernest Renan (2003 [1882]: 34). K tomu, aby tak lidé činili, napomáhá fenomén, který označuje Michael Billig (1995: 6) banálním nacionalismem (*banal nationalism*), neboť je pro něj typické, že se s ním pravidelně setkáváme každý den prakticky ve všech sférách našeho života. Znamená to tedy, že ho většinou lidé ani nevnímají jako nějaký projev nacionalismu, ale spíše jako součást všedního koloritu. S tímto nacionalismem je tedy možné se setkat v místech, kde by na první pohled hledán nebyl. „Banální nacionalismus je nalézán ve zprávách o počasí, na sportovních stránkách a zavěšený zplihle na vlajkách v prostorách čerpacích stanic“ (Billig 1995: 155).

O národu tedy uvažují jako o moderním konstruktu, který se objevuje nejdříve na sklonku 18. století. Tím, kdo nastoluje nacionalistický diskurz, jsou

³⁹ V českém jazyce existuje hned několik překladů termínu *imagined communities*. První a mnou v textu užívaný překlad zní „pomyslné společenství“ (Anderson 2003). Jediný kompletní překlad Andersonovy publikace do češtiny poté užívá ekvivalent „představy společenství“ (Anderson 2008).

politické elity, které takto reagují na vytváření moderního státu a s tím spojenou jeho centralizací. Nacionalismus, s nímž tyto elity pracují, je poté roven politickému principu, „[...] který tvrdí, že politická a národní jednotka musí být shodné“ (Gellner 1993: 12). Pod onou shodou hranice politické jednotky a národa je možné spatřovat snahu o jakousi národní homogenizaci v rámci již existujícího státu, což je rovno Tillyho typu nacionalismu, který označuje jako nacionalismus zaváděný státem. Nebo naopak je možné pod rovností hranic státu a národa rozumět pokus o vytvoření státu zcela nového, v jehož rámci budou žít ty osoby, jejichž národní identita se pojí s tímto nově vzniklým státem, což odpovídá nacionalismu usilujícímu o stát.

3.2 Nacionalismus zaváděný státem⁴⁰

U tohoto typu nacionalismu byly vytvořeny – budoucí národní – státní celky dávno předtím, než se objevila myšlenka o existenci národa. Ve většině případů až do roku 1800 působil v rámci těchto států nespočet mocenských autorit a prakticky se zde objevovaly minimální snahy o homogenizaci (Tilly 1994: 133–134). Je však nutné si uvědomit, že existence státu nebyla nikdy rovna přímému důsledku vytvoření jednoho národa uvnitř jeho státních hranic. Mnoho státních útvarů, které se formovaly již v období středověku, se v souvislosti s vnitřními tensemi spojenými se střetáváním různých nacionalismů rozpadlo, v některých je dodnes možné hovořit o národní identitě, jež by byla společná veškerému obyvatelstvu žijícímu v hranicích dané země (Hroch 2009: 50–51). U některých států samozřejmě nastaly příhodné podmínky k tomu, aby vytváření národa probíhalo rychleji, než tomu bylo u států jiných. Např. Hagen Schulze (2003: 117) pozoruje předpoklady pro vznik národa v případě Anglie od přelomu středověku a novověku. Již na sklonku 14. století John Wycliff přeložil Bibli do angličtiny, ta taktéž byla jazykem šlechtického dvora i řečí, v níž udávali armádní velitelé rozkazy. Zároveň potenciální pocit anglické výjimečnosti pramenil z existence anglikánské církve. Právě společný a rychle se šířící jazyk a protestantské

V českém překladu práce *Národy a nacionalismus od roku 1780* Erika Hobsbawma (2000: 47) je následně uveden překlad Andersonova konceptu jako „myšlené společenství“.

⁴⁰ S tímto typem nacionalismu pracuje velký počet autorů. Miroslav Hroch (2009) hovoří o státním národu, Michael Hechter (2004) o státem budovaném nacionalismu (*state-building nationalism*). Ostatně o existenci tzv. státních národů přemýšlel již na přelomu 19. a 20. století německý historik Friedrich Meinecke (2003 [1908]).

náboženství jsou chápány jako základní pilíře, na nichž měla být idea anglického národa postavena.

Je však možné říci, že prakticky všechny státy se snažily v období novověku o posílání centralizace a funkčnosti státní správy, což bylo nezbytnou podmínkou pro výběr daní, z nichž se následně v první řadě financovala armáda, bez níž se stát nemohl obejít. Státy nutil k tomuto kroku pragmatismus, který vycházel z nutnosti modernizovat armády jdoucí společně s rozšířením palných zbraní. Dříve tvořená vojska, která byla formována leníky, se již nezdála být efektivním obranným nástrojem. Bylo nutné použít státní finance na modernizaci armády či na najmutí žoldnéřů do státních služeb. Příhodný způsob jak získat finanční obnos byl poté viděn v samotném zavedení či zdokonalení státních úřadů (Schulze 2003: 40–42). Další významný prvek v souvislosti s vývojem armád v kontextu budování státu a následně i národa přišel během 18. století, kdy postupné rozrůstání armád, které byly tvořeny obyvateli státu, znamenalo ústup od najímání finančně nákladných žoldnéřů. Rok 1793 a s ním spojená francouzská všeobecná mobilizace znamenal nástup nové éry. Běžný lid se tak stal tím, na koho mělo formování armády a její případné nasazení v boji největší dopady (Tilly 1994: 139).

Právě otázka zajištění bezpečnosti států vedla k jejich modernizaci. Vládcí zemí byli nuceni rozšířit koncept občanství, rozvíjela se nadále státní byrokracie, vznikaly nové instituce reprezentující stát, státní moc byla posílena v souvislosti s pracovními i peněžními toky a prohlubovala se taktéž centralizace státu a s ní spojené přesné vymezení teritoria. Nepřímá správa určitých oblastí byla tak definitivně nahrazena správou přímou (Tilly 1994: 139). V důsledku konečné centralizace se stát stal jedinou autoritou, s níž přicházeli jeho občané do styku. Nikoliv tedy lokální elity, ale přímo stát již zajišťoval obyvatelstvu žijícímu na jeho území ochranu, alespoň základní sociální zajištění, přístup ke vzdělávání atd. (Hechter 2004: 60). Je tedy možné říci, že „[...] stát ovládl územně definovaný ‚lid‘ a že tak činil jakožto nejvyšší ‚národní‘ zprostředkovatel vlády nad jeho územím, přičemž zástupci státu stále více pronikali až k nejspodnějšímu obyvateli nejmenší z jeho vesnic“ (Hobsbawm 2000: 79).

Charles Tilly (1994: 139) dále upozorňuje, že došlo taktéž ke změně v souvislosti se suverenitou, která již operovala s existencí jednotného lidu. S proměnou suverenity nastala i změna v chápání toho, co je legitimní. Legitimita

vládnoucí vrstvy již nemohla být postavena na náboženském přesvědčení. Politické režimy založené na tradičních vazbách a odůvodněních, že události jsou vůli boží, se stávaly minulostí (Hroch 2009: 51). Občané masivně nastupující do vojenské služby již odmítali bojovat za panovníka. Nedělalo jim však problémy umírat pro blaho nově zrozené entity, národa, který hledal a samozřejmě nacházel své kořeny v pradávne historii. Suverén tedy neseděl na královském stolci, stal se jím lid uvnitř státu. Co tedy učinilo tento stát, který vzápětí obdržel přívlastek národní, legitimním?

Legitimita nově se vytvářejícího typu státního uspořádání byla založena na dvou základních prvcích, které se od sebe nedají striktně oddělit a naopak jsou do velké míry spjitými nádobami. Tím prvním se stala postupná demokratizace společnosti, která již nečinila z občanů pouze do velké míry němé poddané centrální autority. Naopak s pozvolnou demokratizací se obyvatelé státu proměnili v aktivní občany participující na politickém životě. Stát se tedy stal legitimním, „[...] protože reflektoval a/nebo reprezentoval názory a zájmy svých občanů“ (Held 1995: 49). Veřejné mínění začalo hrát velmi významnou roli v tom, jak se bude stát chovat, a to i směrem navenek k jiným aktérům mezinárodního společenství. Demokratizaci posléze prodělala zahraniční politika, která byla dlouhodobě výsadou panovníků a jejich kabinetů, což nutilo Stanleyho Hoffmanna (1995 [1977]: 214) označit ji v tomto období za „královský sport“.

Nově nabytou legitimitu stát společně s demokratizací vnitřních mechanismů jeho fungování získával i díky identifikaci jeho obyvatel s ním. Být občanem státu bylo rovno, pokud se státu dařilo budovat nacionalistické cítění tak, jak si v ideálním případě představoval, členství uvnitř národa. Státům v důsledku narůstajících požadavků, které kladly na bedra svých občanů, právě ono „občanské náboženství“, tj. právě pocit sounáležitosti s národem, posloužilo jako vhodný mobilizační prvek. S nástupem nové legitimacy již nebyla po lidu – nově označovaném jako národ – požadována pouze pasivita (Hobsbawm 2000: 84), ale aktivní zapojení se do otázek, které měly co dočinění s existencí a primárně s přežitím národa.

Stát, respektive politické elity, které se pohybovaly přímo v mocenském centru a byly navázány na státní instituce, byly tím hybatelem, jehož snahou byla nejenom žádaná centralizace státu, ale taktéž její ospravedlnění napříč společností.

Kroky demokratizující politický proces, což státu přinášelo část jeho nové legitimacy, byly postupně odsouhlaseny právě oněmi politickými elitami, o nichž hovořím. Následně se tyto reformy staly skutkem. Jejich snaha o vybudování pocitu sounáležitosti však byla „během na delší trať“. Sdílení společné identity mezi občany z různě bohatých, kulturně odlišných a od centra vzdálených regionů se proměnilo v o poznání těžší úkol, který se nedal splnit vydáním zákonné normy, jak tomu bylo možné např. při rozšiřování volebního práva.

S vytvářením centrální kontroly nad obyvateli se tak pojila taktéž jakási kulturní kontrola. Mocenské autority začaly klást důraz na standardizaci národního jazyka, pořádání různých kulturních akcí odkazujících na prastarou historii národa spojené zejména se zakládáním národních muzeí a uskutečňováním výstav, kde byly představovány národní obyčeje a zvyky,⁴¹ či prezentování a vytváření národních symbolů v čele s vlajkami, hymnami a státními svátky (Tilly 1994: 140). Tím nejdůležitějším prvkem, který měl vést ke kulturní homogenizaci, zajištění existence národa a předávání této myšlenky dalším generacím, byla tvorba dostupného na národ orientovaného vzdělávacího systému. Nejenom, že se děti v rámci školní výuky setkávaly se spisovnou podobou národního jazyka, ale taktéž získávaly znalosti týkající se historie či geografie země,⁴² v níž žily, což napomáhalo sdílení společné identity, respektive nazírání na určité události podobnou optikou (Hroch 1999: 67–68). Významnou pomůckou v poznávání národa se staly dětem ve školách knihy, které musely povinně číst. Ve Švédsku se tak do školních lavic v první dekádě 20. století dostala novela *Podivuhodná cesta Nilse Holgerssona s divokými husami Švédskem*, která tamní školáky seznamovala prostřednictvím pohádkového příběhu s jejich vlastí. Ve Francii byla naopak jako povinná školní četba určena kniha, jež líčila putování dvou chlapců po francouzském území. Ti se během své cesty seznamují s geografíí Francie i její historií, jíž si následně osvojovali taktéž čtenáři putující společně s nimi (Thiessová 2007: 208–209). Další pomůckou, která napomáhala formovat svou všudypřítomností pocit sounáležitosti s národem u jeho nejmenších příslušníků, byly mapy území státu vyvěšené ve třídách, s nímž se národ pojil. Např. ve Francii po roce 1871 nechybělo na těchto mapách zakreslené území Alsaska-Lotrinska

⁴¹ At' se již jedná o zvyky, které by možné nalézt v dřívějších dobách, nebo – s odkazem na Hobsbawma (1983: passim) – tradice nově vynalezené.

⁴² Dodnes jsou např. základy společenskovedních poznatků spojených s teritoriem České republiky, které se vyučují na místních základních školách ve čtvrté a páté třídě, označovány jako „vlastivěda“.

jako integrální část Francie, což odkazovalo na tehdejší nevraživost mezi sjednoceným Německem a Francouzskou republikou (Schulze 2003: 231).

Ne vždy se však státním autoritám podařilo vytvořit projekt národní identity, který by byl přijat všemi občany žijícími na území státu. Pokud stát nevěnoval otázce identity svých občanů a jejich pocitu sounáležitosti s ním zvýšenou pozornost, pokud nerefletoval alespoň částečně jejich požadavky na demokratizaci fungování politického procesu, v jejich očích nebyl legitimním zástupcem. Jeho občané následně spíše slyšeli na volání konkurenčních nacionalistických projektů, které nevznikaly kolem vládních institucí již existujícího státu. Pokud si nacionalismus zaváděný státem nezískal podporu napříč širokou veřejností nebo vůbec nedošlo k reformám typickým pro něj, objevil se postoj, který se proti centralizačním snahám vymezoval a volal po uznání jedinečnosti skupiny, která ho prezentovala. Zrodil se nacionalismus usilující o stát.

3.3 Nacionalismus usilující o stát

Existenci tohoto typu nacionalismu nepředcházelo vytvoření státního celku, který by byl ex post označen jako národní, jako tomu bylo u nacionalismu zaváděného státem. Nacionalismus usilující o stát je tak roven síle, která chce narušit status quo a v ideálním případě vytvořit nezávislou jednotku, jejíž existence bude ostatními státy uznána jako legitimní a legální. Nicméně tento typ nacionalismu je některými autory chápán jako fenomén, o něm je uvažováno v pejorativních konotacích. Někteří autoři tak přichází s dělením na nacionalismus a patriotismus. Nacionalismus je v tomto případě roven loajalitě k národní skupině, patriotismus oproti tomu je loajalitou ke státu a jeho institucím (Connor 1994: 196), přičemž však v soudobém světě je možné pozorovat nespočet střetů mezi těmito dvěma kategoriemi:

[...] baskický nebo katalánský nacionalismus byl často v konfliktu se španělským patriotismem, tibetský nacionalismus s čínským patriotismem, vlámský nacionalismus s patriotismem belgickým, korsický nacionalismus s francouzským patriotismem, kašmírský nacionalismus s patriotismem indickým, nacionalismus québecký s patriotismem kanadským (Connor 1994: 196).

Nacionalismus usilující o stát je tedy velmi často konfrontován s patriotismem, který je vnímán laickou veřejností jako něco přirozeného a pozitivního. Naopak nacionalismus usilující o stát, rozuměj dle předchozích úvah nacionalismus, je mnohdy chápán jako určité snahy periferie extrémními prostředky odtrhnout se od mateřské země. Takové negativní vnímání pojmu je dle Michaela Billiga (1995: 5) zavádějící, byť se s ním dle tohoto britského autora velmi často setkáváme a díky tomu „[...] přehlízíme nacionalismus národních států Západu“ (Billig 1995: 5), respektive přehlízíme to, co Connor nazývá patriotismem.

Zároveň není dle mne možné říci, že by byl patriotismus „lepší“ než nacionalismus. V čem se liší španělský patriot od katalánského nacionalisty kromě toho, že se onen Kataláncem dovolává vytvoření nezávislého Katalánska? Jaký je rozdíl mezi Québečanem a Kanadčanem kromě výše zmíněného? V čem je řádnější být Belgičanem než nacionalistou z Vlámka? Veškeré tyto národní identity mají podobné charakteristiky, odvolávají se na dávnou historii svých národů, specifickou kulturu, která je více či méně taktéž spojena s určitými vládními institucemi a jejich fungováním atd. Jediným kvalitativním rozdílem mezi držiteli těchto identit je právě existence, či naopak absence státu, který by jeho občané označili jako stát národní. Fakt, že se některý národ může pyšnit vlastním státem, však nemůže být roven nadřazenosti těchto národů nad těmi, na něž se (zatím) neusmálo pomyslné štěstí v podobě souhlasu velmocí k vzniku národního státu.⁴³

V historii i v dobách současných se objevuje nespočet národních hnutí, přičemž úspěšnost v prosazování jejich požadavků vůči centru byla proměnlivá. Jejich vznik byl spojen s centralizačními tendencemi a proměnou fungování mateřského státu, proti nimž určitými kulturními charakteristikami vymezená skupina obyvatelstva – následně obdržující pojmenování národní hnutí – protestovala v důsledku pocitu ohrožení zaváděnými změnami. Jak upozorňuje Paul Brass (1991: 25), z těchto procesů totiž vždy profitují pouze určité regiony nebo skupiny obyvatelstva, což nakonec vede k soutěžení mezi nimi „[...] o politickou moc, ekonomické výhody a sociální status [...]“. Zároveň však ono „[...] národní hnutí, které hovoří ve jménu národa [...]“ (Hroch 1999: 10), nebylo rovno homogennímu souboru, v jehož rámci by se neobjevovala pluralita názorů

⁴³ Je třeba mít na paměti, že právě velmoci jsou tím, kdo rozhoduje o tom, zda budou uznány secesionistické požadavky určité skupiny vůči mateřskému státu. Miroslav Hroch (2009: 273) v této

spojených s otázkami existence a budoucnosti národa. Je tak možné pozorovat, že součástí národních hnutí byla klerikální křídla, skupiny označené za liberální i podporovatelé socialistických myšlenek atd. (Hroch 1996: 79). Z tohoto na první pohled nesourodého konglomerátu různých postojů následně vycházely politické strany, jež samy sebe za národní či nacionalistické neváhaly označit. Zároveň tyto nově vznikající politické subjekty precizněji formulovaly svůj program, a to nejenom v záležitostech dotýkajících se národa. Politické strany, které se u nestátních národů staly těmi nejvlivnějšími, zprostředkovávaly vůli členů národa v souvislosti s budoucností jejich vlasti, která byla samotnou stranou v případě dosažení cíle, jímž byla nezávislost, líčena v růžových barvách.

Tyto politické strany se od sebe samozřejmě v mnohém lišily, či se stále liší v případě, že národ, který reprezentují, nevytvořil nezávislý stát. Stranou nyní ponechám např. sociální politiku jednotlivých subjektů, jejich důraz na rurální či industriální oblasti a obyvatelstvo v nich žijící apod. Pro mnou zkoumanou problematiku je podstatné zaměřit se pouze na otázky, které mají co dočinění s uvažováním o národu, perspektivách jeho nezávislosti a tím, jak se k nim staví centrální autority v konkrétních historických epochách. Politické strany nestátních národů, které pro mne představují zástupce nacionalismu usilujícího o stát, budu tedy zkoumat ve třech kategoriích. Jejich uvažování o národu bude vnímáno na škále mezi primordialismem a konstruktivismem, úvahy nad budoucností národa následně mezi separatismem a secesionismem a přístup vládnoucí skupiny k působení národních politických stran bude vymezen jejich legalitou a ilegalitou, respektive bude zmíněno i případné uznání národa ze strany centra mateřského státu v souvislosti s případnou poskytnutou autonomií apod.

3.3.1 Uvažování o národu

Prvotní úvahy, které o národu v průběhu 19. století vznikaly, jsou označovány jako primordialismus.⁴⁴ Pod primordialistickým pojetím národa rozumím „[...] axiomatický názor, který odpovídal také dobovému veřejnému mínění, že národ je odvěkou kategorií, jejíž objektivní existenci je možno a nutno oživit, obrozovat,

souvislosti poznamenává, že nové – národní – státy většinou nikdy nevznikaly proti rozhodnutí světových mocností.

poněvadž je specifickou hodnotou lidského rodu“ (Hroch 2009: 18). Příslušnost k národu následně není možné získat tím, že se k němu přihlásíte. Prostě jim jste, nebo naopak nejste, přičemž dle primordialistů existují objektivní fakta, která příslušnost k danému národu dokazují. Tím nejviditelnějším znakem, na který bylo mnohdy upozorňováno, byl národní jazyk. Velmi často v případě nacionalismů usilujících o stát se v období, kdy se začaly objevovat, proměnil národní jazyk v ústřední kritérium příslušnosti k danému národu, respektive byl na společný jazyk kladen velmi významný důraz tamními národními hnutími (Hobsbawm 2000: 100, 103).

Na konci 19. století bylo myšlení o národech velmi ovlivněno novými biologickými poznatky, které následně byly aplikovány i na lidská společenství. Rasistické a taktéž silně antisemitské postoje se kromě Německa prosazovaly významně i v dalších evropských státech. Rasa se pro mnohé myslitele stala tím, co definovalo národ. Nikoliv jazyk, který se mohl prakticky kdokoliv naučit, ale rasa striktně odkazující na původ člena národa. Popularita takovýchto úvah, které měly v dobovém kontextu vědecký punc, nakonec znamenala, že termíny národ a rasa začaly být chápány jako synonyma. Propojení rasismu s nacionalismem tak bylo od konce 19. století očividné (Hobsbawm 2000: 105).

Po druhé světové válce, která znamená velmi významný obrat ve zkoumání fenoménu nacionalismu, se v 60. letech prosazuje ve vědecké sféře tzv. modernismus, který zdiskreditoval dosavadní nazírání na národy. Dle základních modernistických premis národy v žádném případě nejsou entity existující od nepaměti a naopak se objevují společně s vytvářením moderní společnosti, přičemž se nejprve utvářely v evropských státech a následně se šířily do dalších oblastí světa. Národní identita tedy není něčím, co by bylo po staletí zakořeněno v myslích všech lidí na světě. Národy nejsou dané a přirozené, ale jsou důsledkem společenských podmínek, které se vytvářely společně s nástupem moderní společnosti (Smith 2003: 18–19). O národech je tedy od tohoto období uvažováno jako o sociálně konstruovaných entitách.

Diskuze o povaze národů a s tím spojená otázka nacionalismu nezasáhla pouze odborné kruhy, ale taktéž politickou praxi. Ztotožňování rasy s národem

⁴⁴ Sami primordialisté, respektive ti, kteří zastávali primordialistické myšlenky, se takovýmto termínem nikdy neoznačili. Termín primordialismus poprvé užil až v 50. letech minulého století

typické pro období před druhou světovou válkou nebylo po jejím skončení již v důsledku diskreditace takového pohledu na národ v souvislosti s nacismem možné. Dochází tak k tomu, že se hranice mezi členy a nečleny národa částečně rozvolňují. Lidé, kteří nebyli považováni za členy určitého národa ve 20. letech, se jimi mohli stát např. o padesát roků později. Od prokazování národního původu prostřednictvím „pouta krve“ došlo k posunu k přihlášení se k němu na základě pocitu sounáležitosti s daným národem. Národní identita tedy není ničím vrozeným, ale sociálně konstruovanou skutečností, která je ovlivňována nespočtem faktorů.

Proměna nazírání na národ, respektive na členství v něm ovlivňovala taktéž politické strany, které se za národní považují, a to nejenom v případě nacionalismů usilujících o stát. S rozšiřováním se počtu těch, kdo byli považováni za členy národa a na něž mohla cílit agitace těchto politických stran, se proměňovala i samotná rétorika a s tím spojená faktická činnost těchto politických subjektů. Tzn., že politické strany byly ovlivňovány i tím, zda se klonily spíše k primordialistickým pozicím, či tyto postoje zamítly a naopak přijaly spíše konstruktivistické premisy v souvislosti se členstvím v národu, jehož zájmy hájí.

3.3.2 Perspektivy (ne)závislosti národa

Pokud hovořím o nacionalismu usilujícím o stát, není nutné – trochu paradoxně s odkazem na termín, s nímž pracuji – setkávat se u všech politických subjektů spadajících do této kategorie s ultimátním požadavkem na vznik nezávislého státu. Jak ostatně upozorňuje samotný Charles Tilly (1994: 133), existují nacionalismy spadající do této kategorie, které se mohou dožadovat pouze autonomního statutu v rámci mateřského státu. Nutně tedy jejich existence nemusí znamenat ohrožení územní integrity země, v jejichž hranicích se skupiny tyto požadavky formulující nachází. V teorii secese je možné se u některých autorů setkat se striktním oddělováním separatismu a secesionismu,⁴⁵ přičemž tyto dva termíny budu taktéž v tomto textu odlišovat. Např. John R. Wood (1981: 110) či Michael Hechter (1992: 267), který z Woodových úvah vychází, pod separatismem rozumí právě snahu určitých regionů o uznání regionální autonomie či specifických provinčních práv.

Edward Shiels (Eller – Coughlan 1993: 183).

⁴⁵ Na existenci striktního rozlišení mezi separatismem a secesionismem upozorňuje v českém prostředí Přemysl Rosůlek, viz např. (Rosůlek 2014: 29).

Na druhou stranu pro secesionismus je typický požadavek na odstěpení se od mateřské země a s tím spojené vyhlášení nezávislosti.

Zároveň se domnívám, že není možné pracovat s označením určitého národního hnutí, které se dožaduje vlastního státu, jako a priori secesionistického, respektive separatistického. Zaprvé je součástí toho, co chápu jako národní hnutí, nespočet různých myšlenkových proudů, a tak je třeba rozlišovat i nuance mezi separatismem a secesionismem uvnitř něho. Zadruhé se taktéž proměňuje přístup politických elit reprezentujících právě prostřednictvím konkrétních politických stran určitý nestátní národ na základě historicko-politického vývoje. Pokud tedy nějaká politická formace vznikne jako secesionistická, neznamena to, že nebude nikdy za dobu své existence klást požadavky, které je možné označovat jako separatistické. To samé platí pro ty politické strany, jež se dožadovaly od dob svého vzniku nezávislosti určitého území, ale postupem času svou rétoriku umírnily. Tzn., že není možné např. Demokratickou konvergenci Katalánska (*CDC, Convergencia Democrática de Catalunya*) vložit do konkrétní škatulky s názvem secesionismus, či separatismus, aniž by nebylo přihlédnuto k časové ose a událostem s ní souvisejícími.

V kontextu separatismu a secesionismu je vhodné zmínit taktéž odkaz na právo národů na sebeurčení, které má s touto problematikou velmi významnou spojitost. Právě vyřčením myšlenky o existenci práva národů na sebeurčení došlo k pomyslnému otevření Pandořiny skříňky pro existující státy v souvislosti se secesionistickými požadavky nestátních národů. Tato skříňka byla otevřena společně prvním mužem právě zrozeného bolševického Ruska V. I. Leninem a americkým prezidentem Woodrow Wilsonem na sklonku první světové války. Právě po jejím skončení zažíval národnostní princip svůj zlatý věk, přičemž tato situace byla „[...] důsledkem nezamýšleného vývoje dvojího druhu: zhroucení velkých mnohonárodních říší střední a východní Evropy, a ruské revoluce, která způsobila, že pro Spojence bylo žádoucí proti bolševické kartě vytáhnout kartu wilsonovskou“ (Hobsbawm 2000: 127). Právo národů na sebeurčení se však netýkalo celého světa, naopak bylo geograficky vymezeno zejména pro oblasti střední a východní Evropy či částečně území Osmanské říše. Nové národní státy tak vznikaly jako pohrobcí Rakouska-Uherska a musely se vypořádat s nespočtem problémů, které se dotýkaly taktéž národnostních otázek, neboť nově načrtnuté

země na mapě Evropy nebyly v žádném případě státy národně homogenními (Geldenhuis 2009: 30).

Po druhé světové válce a v letech následujících se právo národů na sebeurčení rozšířilo a týkalo se do té doby kolonizovaných oblastí Afriky a Asie. V takovýchto případech však muselo docházet, jak požadovaly mezinárodní organizace v čele s OSN či regionální Organizací africké jednoty, k respektování územní celistvosti v kontextu administrativních hranic existujících z koloniálních dob (Rosůlek 2014: 23–24). Po období masivní dekolonizace je možné říci, že politická mapa „zamrzla“, byť nikoliv dokonale. Nové státy vznikaly pouze za specifických podmínek, jakými bylo hrubé porušování lidských práv, dokončení kolonizace či v případě rozpadu mateřských zemí kopírování jejich vnitřních hranic (Caspersen 2012: *passim*). Nicméně ve Vídeňské deklaraci, kterou OSN v roce 1993 přijala, se objevují zmínky odkazující na právo všech lidí na sebeurčení. V této souvislosti si Nicholas Kittrie klade otázku, kdo bude tím, kdo oznámí Baskům, Bretoncům, Kurdům či Québečanům a dalším nestátním národům, že „[...] nejsou lidmi a nemají právo na sebeurčení“ (Kittrie dle Geldenhuis 2009: 34)?

Na požadavky nacionalistů, kteří chtějí vytvořit vlastní stát s odkazem právě na právo národů na sebeurčení, reagovalo na půdě OSN např. Lichtenštejnsko. Podle malého velkoknížectví totiž právo národů na sebeurčení nemusí v žádném případě znamenat, že mají právo na vytvoření vlastního nezávislého státu. Pod sebeurčení totiž spadá např. i uznání nároku na vytyčení autonomie pro určitý národ v místě, kde ti, kteří sami sebe považují za členy daného národa, žijí. Národní sebeurčení a právo na něj tak dle tohoto výkladu není možné v žádném případě chápat jako právo na vytvoření národního státu pro všechny národy, které (zatím) svůj vlastní stát nemají (Geldenhuis 2009: 35).

Pokud se tedy zaměřuji na nacionalismy usilující o stát, je nutné vždy rozlišovat, zda různé politické strany, které samy sebe chápou jako národní, vznášejí separatistické či secesionistické požadavky.

3.3.3 (Ne)zákonné působení a (ne)uznání existence národa

V kapitole věnované nacionalismu zaváděném státem byla zmíněna demokratizace společnosti jako velmi významný prvek, který dával nově se rodícímu státnímu uspořádání legitimitu a zároveň se spolupodílel na formování národní identity spojené se státem, tj. na formování patriotismu. Nicméně demokratizace s sebou přináší taktéž otevření společenské diskuze v souvislosti s existencí obyvatel, kteří nepocítují pocit sounáležitosti se státem a ztotožňují se s národní skupinou, jež se naopak se státem, na jehož území se nachází, odmítá identifikovat. Otázkou zůstává, jak se centrální moc postaví k existenci těchto skupin a jakým způsobem je (ne)bude tolerovat,⁴⁶ respektive zda vůbec mateřský stát funguje demokratickým způsobem a nedochází k omezování politické soutěže v obecné rovině a nejenom v souvislosti s národně definovanými subjekty.

Národní hnutí, respektive politické strany, které samy sebe za národní považují, velmi často musely oficiálně ukončit svou činnost, respektive se jim ani nedostalo možnosti působit v legalitě. Některé byly zakázány svými mateřskými státy v důsledku porušování lidských práv a nedemokratického smýšlení. Existují tak národní hnutí, která užívala nelegálních prostředků, jimiž chtěla svůj cíl, jímž většinou bylo vyhlášení nezávislosti daného státu, prosadit. V prostředí západní Evropy je typickým příkladem teroristická organizace *Euskadi Ta Askatasuna* (ETA, Baskicko a [jeho] svoboda) a politické strany, které z ideologie této teroristické skupiny po úspěšném přechodu k demokracii ve Španělsku vycházely či oficiálně neodmítaly způsoby, kterými chtěla ETA dosáhnout vzniku nezávislé Baskické republiky. Jednalo se o politické strany *Batasuna* (Jednota) či *Herri Batasuna* (Lidová jednota, HB) a mnohé další. Obdobně je ze stejných důvodů v Turecku zakázána činnost Strany kurdských pracujících (*Partiya Karkerên Kurdistan*) a dalších méně známých kurdských politických stran. V případě jiných stran šlo o extrémní způsob vymezování vůči „jiným“, tj. vůči těm, které politická strana reprezentující určitý národ nepovažovala za jeho (potenciální) příslušníky. Klasickým příkladem politické strany, která byla nucena ukončit činnost v důsledku rasistické rétoriky, se v roce 2004 stal Vlámský blok (*Vlaams Blok*). Existence politických stran, respektive těch, které nebudou poplatné nově

⁴⁶ Státní moc tak např. reaguje na možnost zavádění jazyka nestátního národa jako jazyka školní výuky v lokalitách, kde se jím hovoří, což je prvek, který do velké míry může ovlivnit mobilizaci potenciálních nositelů této identity (Hroch 2009: 271).

nastolenému režimu, je zakázána ve chvíli, kdy se stát stává autoritářským či totalitním. Požadavky politických stran na národní sebeurčení se taktéž stávají nelegálními. V období frankistického Španělska se tak legální cestou nemohli dožadovat svých národních práv zástupci Basků, Katalánců či Galicijců. To samé platí pro slovinské nebo chorvatské nacionalisty žijící na území dnes již bývalé komunistické Jugoslávie apod.

Fakt, že státní autorita zakáže působení těchto politických subjektů, však v žádném případě neznamená definitivní konec pro myšlenky volající po národním sebeurčení. Představitelé těchto politických formací své působení velmi často pouze přesunou do ilegality a začnou se soustřeďovat na „národní“ aktivity spojené s činnostmi, které centrální vláda toleruje, např. v oblasti kultury. Nacionalistické nálady následně mohou vznikat jaksi pod povrchem a s pádem nedemokratického režimu, který se jejich existenci snažil potlačit, se znovu objevují na scéně. Mnohdy v ještě větší síle, než tomu bylo před jejich zakázáním. V tomto případě uvnitř skupiny platí tzv. Simmelovo pravidlo, které formuloval Georg Simmel, jenž říká, „[...] že vnitřní soudržnost skupiny je závislá na vnějším tlaku“ (Eriksen 2007: 29).

Pokud je státem povoleno legální působení takovýchto politických stran, důležitou otázkou je taktéž uznání určitého stupně autonomie národu, který tyto nacionalistické strany reprezentují. V některých případech dochází k federalizaci země, jejímu přetvoření na regionální stát či vytyčení regionů se specifickými pravidly. Regionalizace státu může mít různé podoby, přičemž v mnohých případech v ní jsou zohledněny taktéž hranice „národního teritoria“ nestátního národu, který se na území mateřského státu nachází.

Při zkoumání politických stran národů dožadujících se státu je nutné vždy brát v potaz i otázku, zda mohou působit na území mateřské země legálně, či nikoliv. Právě tato skutečnost taktéž ovlivňuje strategie, kterými chtějí dosáhnout svých cílů. Stejně tak je toto ovlivněno i případným předchozím uznáním autonomie či samotné existence národa v rámci státu.

4 SPORT JAKO NÁSTROJ NACIONALISTICKÉ POLITIKY (NESTÁTNÍCH NÁRODŮ)

Předchozí podkapitola byla věnována v obecné rovině nacionalismu, jehož zrození a následné vytváření národů chápou jako moderní fenomén, který je neodmyslitelně spjat s centralizačními tendencemi uvnitř mateřského státu a reakcí politických elit na ně. Pod národem tedy rozumím sociálně konstruovanou entitu, k jejíž konstrukci napomáhá nespočet různých prvků, které se samozřejmě mohou případ od případu lišit. Podle mého pohledu, jež představím níže, je právě sport jedním z vhodných prostředků, které jsou politickými elitami užívány pro prosazování jejich nacionalistické politiky. Je také možné říci, že vrcholový sport je „[...] ideálním nástrojem ideologických manipulací, politických prezentací a nacionalistických projevů“ (Děkanovský 2008: 99).

Moderní sport⁴⁷ vznikl ve stejném období, kdy se formovaly první nacionalismy, a tak se jeví jako nepravděpodobné, aby se tyto dva fenomény, pro něž je typická mobilizace obyvatelstva, vzájemně nedoplňovaly. Britský akademik Alain Bairner (2001: xi) v úvodu své knihy *Sport, Nationalism, and Globalization. European and North American Perspectives* v souvislosti se vztahem mezi těmito dvěma fenomény uvádí:

Sport a nacionalismus jsou v moderním světě zřejmě dvě z nejvíce emotivních záležitostí. Oba podněcují silnou oddanost a hojně vedou k násilí. Navíc jsou často jejich úspěchy provázány. Sport je často nástrojem pro vyjádření nacionalistického cítění v tom rozměru, že všichni politici jsou příliš ochotní, aby ho využili pro různorodé – dokonce i protikladné – cíle, jako je budování národa, propagování národního státu nebo dodávání kulturní síly separatistickým [a secesionistickým] hnutím.

⁴⁷ S termínem moderní sport začal jako první systematicky pracovat Allen Guttmann (1978), který došel k závěru, že sport, aby mohl být označen přívlastkem moderní, musí splňovat sedm základních charakteristik. Jedná se o sekularismus, rovnost příležitostí, specializaci rolí, racionalizaci, byrokratizaci, kvantifikaci a touhu po rekordech. Dle tohoto autora je právě pro sport, který se začal pěstovat v 19. století ve Velké Británii a následně se rozšířil do celého světa, typické, že splňuje poprvé v historii veškeré z těchto znaků. Společnosti v předchozích letech sice taktéž holdovaly sportovním aktivitám, ale ty nesplňovaly všech sedm charakteristik. Např. v minulosti často samotné konání sportovní „[u]dálosti bylo jednoznačně důležitější než otázka vítězství, nebo porážky“ (Guttmann 1978: 18), což moderní sport de facto striktně odmítá.

4.1 Sport jako nástroj politiky zaměřující se na (potenciální) členy národa

Pokud uvažuji o národu ve smyslu Andersonova (1991) pomyslného společenství, jeví se sport jako jeden z ideálních prostředků, který může napomoci vytváření či posilování pocitu sounáležitosti napříč skupinou, jež se jako národ definuje. Právě v tom se projevuje největší síla sportu, který „[...] nemůže získat území nebo zničit antagonistickou ideologii či náboženství, které národ vyhledává, aby je démonizoval. Může pouze podpořit konstrukci národa, který je pomyslným“ (Cronin – Mayall 2005: 2). V tomto kontextu je nutné zmínit významnou symbolickou funkci, kterou sport může zastávat zejména v souvislosti s existencí národních reprezentací. Národ je zastoupen po dobu jednoho fotbalového zápasu, hokejového duelu, lyžařského závodu apod. jedenáctkou fotbalistů, týmem hokejistů či jednotlivcem uhánějícím ve sněhu. Zároveň se veškerá tato sportovní zápolení stávají pravidelnými událostmi, stávají se novodobou tradicí, a významná část společnosti je pravidelně sleduje, přeje svým národním zástupcům a diskutuje o nich. Dochází tak k mobilizaci členů národa, kteří v souvislosti s něčím na první pohled tak banálním, jako je sport, demonstrují svou sounáležitost s národem. Přesně takovouto úlohu připisuje sportu ve svém díle Michaela Billiga (1995), který se zaměřuje na nacionalismus produkovaný uvnitř národních států. O sportu tak uvažuji jako o nástroji mobilizace, přičemž však je podle mého názoru nutné rozlišovat mezi dvěma způsoby mobilizace, které se mohou vzájemně doplňovat. V prvním případě se jedná o tzv. vnitřní mobilizaci a ve druhém o tzv. vnější mobilizaci.

4.1.1 Sport jako nástroj vnitřní mobilizace

První a zároveň nejstarší způsob, jakým nacionalističtí politici mohou využívat sport, je jeho využití jako nástroje tzv. vnitřní mobilizace. V rámci této podkapitoly jsem již hovořil o skutečnosti, že sport se jeví jako vhodný prostředek k posilování pocitu sounáležitosti napříč členy národa, tj. k posilování jejich národní identity. Vnitřní mobilizace, jak na konkrétních příkladech ukážu, však nepracuje s mobilizací veškerého národa, ale primárně pouze jeho potenciálních členů, kteří na sportování aktivně participují. Tzn., že národní myšlenka je reprodukována v relativně uzavřeném kruhu, jehož ústředním ohraničením je aktivní podílení se na sportovních aktivitách. V tomto případě však není možné hovořit o moderním sportu v tom smyslu, jako o něm uvažuje Allen Guttmann (1978), ale o názorovém

proudu, který se proti modernímu sportu – jakožto anglickému vynálezu – striktně vymezil. Jedná se o tělovýchovné spolky, které původně vznikaly na území dnešního Německa.

Za zakladatele tělocvičných spolků na německém území, pomyslného vynálezce této tradice či někoho, kdo od dob antického Řecka znovuobjevil pro širokou vrstvu společnosti gymnastiku, je považován Friedrich Ludwig Jahn. Od počátku 19. století vznikaly v daném regiony tzv. turnerské spolky, jejichž název je odvozen od slovesa *turnen*, což v překladu do češtiny znamená cvičit. Podle Jahna bylo cílem těchto spolků fyzicky připravit své členy na obranu vlasti proti napoleonské Francii. Armáda již podle něj neměla být tvořena najímanými žoldnéři, ale samotným lidem, který vystoupí proti francouzskému utlačovateli. Stejně tak Jahn propagoval existenci standardizovaného německého jazyka (Eisenberg 1996: 17–19) a dožadoval se od svých svěřenců znalosti německých památek a projevů národního cítění (Thiessová 2007: 210). Turneři, povětšinou příznivci německého romantického nacionalismu, odmítali kolektivní hry, které se v tomto období začínaly dostávat na území kontinentální Evropy z Velké Británie. Sport, chápan jako synonymum hrám zpoza kanálu La Manche, byl jimi totiž brán jako něco neněmeckého (Guttmann 1978: 88).

Myšlenka vzniku tělovýchovných spolků se z německých států rozšířila také do českých zemí. Po vytvoření Pražského turnerského spolku na sklonku roku 1861, který byl určen pražským Němcům, vznikla ryze česká tělovýchovná organizace (Waic 2013: 19), známá jako Sokol. Cílem Sokola bylo vychovávat Čechy – a posléze taktéž Slováky – k uvědomění si své národní identity a k jejímu následnému posilování, což bylo činěno prostřednictvím tělocviku. Po vyhlášení nezávislého Československa necelých šedesát let po vzniku Sokola měla tato organizace již masový charakter, přičemž neustále odkazovala na loajalitu k nově vytvořenému státu a jeho demokratické podobě (Thiessová 2007: 211).

Sokolské hnutí po svém vzniku inspirovalo k vytváření organizací s podobným cílem taktéž další slovanské národy. Obdobné tělovýchovné organizace tak vznikaly mezi Poláky, Ukrajinci, Chorvaty, Slovinci či Lužickými Srby, byť nejmasovější zůstal právě český, respektive československý Sokol (Hroch 2009: 255). Ostatně o Sokolu a jeho činnosti se vědělo prakticky po celé Evropě, ve Španělsku na něj např. odkazoval ve svých úvahách o národu a sportu významný

sportovní žurnalista Jacinto Miquelarena (Gómez 2007: 30). Dále také gymnastické spolky působily od 19. toletí ve skandinávských zemích (Thiessová 2007: 210).

Velmi často je možné pozorovat propojení mezi tělovýchovnými organizacemi a národními politickými stranami. Jako příklad mohu zmínit německé turnerské hnutí působící v Sudetech, přičemž čelní političtí představitelé sudetských Němců byli zároveň členy této organizace, která se významně podílela na „rozbití Československa“ (Burian 2012: 18), nebo tělovýchovný spolek Orel, pro něhož byla od jeho založení v roce 1909 typická vazba na Československou stranu lidovou či případně další katolické politické subjekty (Vejvar 2011: 288). Samotné politické strany taktéž velmi často zakládaly vlastní tělovýchovné organizace a sportovní kluby.

Jaké konkrétní aktivity nacionalistů tedy považují za využívání sportu jako nástroje vnitřní mobilizace?

1) Nacionalistické politické strany podporují existenci či samy zakládají sportovní uskupení, přičemž nedílnou součástí jejich působení je vedle tělesné aktivity taktéž aktivita duševní, čímž mám na mysli seznamování se s dějinami národa, jeho místopisem apod. Jedná se tedy o místo, kde dochází k socializaci jedinců s národem v kontextu jejich sportovní aktivity.

2) Nacionalistické politické strany dále propagují sportování v rámci stranického tisku, konferencí, manifestací apod. jako specifický druh činnosti, který vede k posilování národa. Propagace sportu a důraz na jeho důležitost v souvislosti s výše zmíněným posílením národa má napomoci rozšiřování povědomí o existenci národní identity právě prostřednictvím aktivní participace ve stranických či straně blízkých sportovních klubech, respektive obecněji řečeno k šíření národních myšlenek mezi těmi, kteří se na sportovní činnosti podílí.

4.1.2 Sport jako nástroj vnější mobilizace

Sport jako nástroj tzv. vnější mobilizace je nejčastěji zmiňované využívání sportu v kontextu nacionalismu, byť přívlastek vnější doplňují v souvislosti s rozlišením od předcházejícího způsobu jeho využívání. V tomto případě se mobilizace obyvatelstva totiž netýká pouze skupiny, která sama sport praktikuje, ale snaží se

postihnout co možná největší počet (potenciálních) členů národa.⁴⁸ Ti sportovní střetnutí sami sledují, čtou o něm zpravodajství a prakticky celá společnost je, pokud se koná významná sportovní akce a v ideálním případě na ní jsou reprezentanti daného národa úspěšní, schopna o této události hovořit a prožívat ji společně. Národ se tak proměňuje v něco hmatatelnějšího než ve všedních dnech, neboť „[s]myšlené společenství milionů se zdá být skutečnější, má-li podobu týmu jedenácti lidí s konkrétními jmény“ (Hobsbawm 2000: 139). Lidé sledující sportovní zápolení reprezentantů svého národa poté zažívají pocity, které popisuje Michael Billig (1995: 135):

Když člověk z mé vlasti běhá rychleji nebo skáče výše než cizinci, cítím potěšení. Nevím proč. Chci, aby národní tým porážel týmy jiných zemí, střílel více branek, [lépe] běhal nebo cokoli jiného. Mezinárodní zápasy se zdají být mnohem důležitější než domácí. Je zde nadstandardní vzrušení ze soupeření s něčím nepopsatelným v sázce.

U některých států dokonce sport sehrál důležitou roli v tom smyslu, že právě během konání většinou kontinentálních či světových šampionátů v kopané⁴⁹ byla demonstrována do té doby upozaděná sounáležitost se státním celkem. Jak upozorňuje Eric Hobsbawm (2009: 77), „[...] u několika afrických a asijských zemí, jejichž hráči se nyní proslavili (a zbohatli) ve velkých klubech, existence národního týmu vytvořila – někdy zcela poprvé – národní identitu odlišnou od identity místní, kmenové či profesionální“.

Fakt, že se něco takového děje, chápu částečně jako důsledek technologické revoluce, která umožňuje, aby se o úspěších národní reprezentace vědělo i v těch nejzapadlejších částech země. Ostatně na skutečnost, že právě rozvoj technologií povede ke zvýšení počtu členů společnosti, kteří budou vědět o sportovních výsledcích reprezentantů, upozorňuje již Allen Guttmann (1978: 98). V současné

⁴⁸ Tím mám na mysli i (potenciální) členy národa, kteří nežijí v národním teritoriu. Národní diaspory jsou taktéž entitou, kde dochází k obnovování národní identity, jež je spojena s vlastí, kterou její členové opustili či museli opustit. Následně – v případě nestátních národů – se právě diaspora může proměnit v podporovatele aspirací svého národa a může za jeho právo na národní sebeurčení lobbovat v zemi, kde se nachází.

⁴⁹ Často hraje úlohu symbolického reprezentanta národa právě fotbalová reprezentace daného státu, respektive národa, což je důsledek rozšíření a obrovské popularity této hry na celém světě (Děkanovský 2008: 104). Dokonce i v odborné literatuře je možné se setkat s označením kopané

době s rozšířením internetu – nahradivšího či doplňujícího tištěné noviny, rozhlas a televizní vysílání – a zejména komunikace v rámci nových sociálních sítí, se dosah, který mohou sportovní události a s nimi spojené manifestování národní identity mít, ještě zvětšil.

Důležité také je, jakým způsobem média o sportovních akcích a národních reprezentantech informují. Na sportovní zápasy je v médiích nahlíženo jako na pomyslné války, které svádí národ – ztělesněný v týmu či v samotném jednotlivci – proti cizincům, proti „těm druhým“ (Billig 1995: 124), přičemž se někdy zcela otevřeně užívají odkazy na historické bitvy daného národa apod. (Děkanovský 2008: 104). V této souvislosti je vhodné zmínit, že velmi často je v reportážích v domácích médiích, pokud informují o národním týmu, využívána při psaní zpráv o něm první osoba množného čísla – „my“. Stejně tak dochází k vytváření národních stereotypů v kontextu stylu hry,⁵⁰ který národní týmy preferují (Horne – Tomlinson – Whannel 1999: 177–178).

Se sportovními zápasy reprezentačních týmů se pojí taktéž užívání národní symboliky, jejíž všudypřítomnost má a priori vyvolávat pocit sounáležitosti se sportovci, kteří se v daný okamžik proměňují v ty nejviditelnější zástupce národa. Před fotbalovými zápasy národních reprezentací se hrají hymny obou soupeřů, dresy týmů vychází z národních barev a samozřejmostí jsou vlajky, onen ústřední symbol ztělesňující národ. V případě sportovních střetnutí, jak upozorňuje Anne-Marie Thiessová (2007: 2014), „[...] je všeobecně využíván jeden z nejroztomilejších prvků národně-identifikačního příslušenství, a sice národní symbolické zvíře“.

Vše, co bylo v této podkapitole o sportu a utváření národa řečeno, shrnuje na příkladu kopané Manuel de la Sota y Aburto (dle Gómez 2007: 37), baskický nacionalista, dlouholetý člen EAJ-PNV a prezident fotbalového celku Athletic Club z Bilbaa v letech 1926 až 1929:

Fotbal je válkou mezi hračkami, malou civilizovanou válkou
proti času. [...] Dresy jsou vlajky [, jež padnou] na míru hráčům,

jako „moderního náboženství“ vyznávaného zejména ve státech Latinské Ameriky a Afriky či některých evropských zemích (Tuñon – Brey 2012: 7).

⁵⁰ Fotbalovým herním stylům v souvislosti s utvářením stereotypů o národech v denním tisku se podrobně věnují Liz Crolley a David Hand v knize *Football and European Identity. Historical Narratives Through the Press*, podrobněji viz (Crolley – Hand 2006).

kteří taktéž ztělesňují duši diváků. Udělají se z nich váleční spojenci [... a] dresy absorbují všechno regionální⁵¹ nadšení; jsou jasnými symboly.

V souvislosti s tímto využíváním sportu jako nástroje politiky jsou nacionalističtí politici nikoliv aktivními aktéry, ale spíše těmi, kdo uskutečňování sportovních akcí a následné úspěchy domácích sportovců dokážou „politicky zhodnotit“. Samotní představitelé nacionalistických politických stran jsou velmi často v této situaci prezentováni jako věrní příznivci sportu, pravidelně se objevují na utkáních či závodech svých reprezentantů, přičemž dbají na dokumentaci tohoto faktu. V případě úspěchů se s nimi neváhají setkávat a stáhnout na sebe část pozornosti. V tomto případě je tedy obtížné hovořit o nějaké konzistentnější politice v souvislosti s využíváním sportu takovýmto způsobem. Nacionalističtí politici se spíše „přiživují“ na aktivitě sportovců, byť samozřejmě je naprostá většina sportovních akcí financována z veřejných rozpočtů, o čemž právě politické strany, které jsou u moci, rozhodují. Nacionalistické strany se však mohou snažit směřovat svou – i finanční – podporu konkrétním projektům, které podle nich povedou právě k mobilizaci národa, respektive jeho potenciálních členů.

Jaké konkrétní kroky tedy musí nacionalističtí aktéři činit, aby bylo možné jejich činnost označit za využívání sportu jako nástroje vnější mobilizace?

1) Nacionalismus a sport se v tomto případě nachází v typickém vztahu, který je v souvislosti s těmito fenomény zmiňován. Úspěchy, samotné konání sportovních klání apod. vedou u mnohých (potenciálních) členů národa k vyvolání pocitu národní hrdosti, tj. k jakémusi nepřímému uvědomování si národní identity. Tohoto stavu taktéž využívají nacionalističtí politici, kteří se účastní zápasů, setkávají se s úspěšnými reprezentanty či komentují jejich působení, o čemž následně informují (i nenacionalistická) média.

2) Nacionalistickými politickými stranami je následně využíván i jejich vlastní tisk k informování o sportovních – zejména národních – událostech.

3) Nestátní národ – rozuměj tamní nacionalistické politické strany – se taktéž může stát samotným pořadatelem různých sportovních akcí, které mohou

⁵¹ Manuel de la Sota uvažoval o existenci baskické a katalánské fotbalové reprezentace, což je důvod, proč užívá označení „regionální nadšení“, které odkazuje právě k těmto dvěma specifickým

mít povahu oficiálních soutěží či mohou být např. i benefičního charakteru. S tím je spojena i případná podpora samotných sportovců, sportovních týmů i klubů.

4.2 Nacionalismus, sport a zahraničně politické aktivity = sportovní (para)diplomacie

Může však mít sport v případě nacionalismů usilujících o stát i nějakou další úlohu, než je pouze jeho nepopiratelná mobilizační funkce? Dříve citovaný Alan Bairner (2001: 18) tvrdí, že tato otázka není v současné době detailnějším způsobem prozkoumána. Domnívám se, že není možné ve zkoumání vztahu mezi sportem a národy, které (zatím) nedocílily vlastní státnosti, pracovat pouze se silným mobilizačním potenciálem sportovních aktivit. Takový národ potřebuje, aby neustále docházelo uvnitř jeho společnosti k obnovování a manifestování národní identity, respektive aby byl neustále podporován pocit sounáležitosti mezi členy národa. Stejně důležitý úkol však mají představitelé tamní politické elity v souvislosti se zahraničně politickými aktivitami, jejichž prostřednictvím by měly propagovat existenci národa, který (zatím) nevytvořil vlastní stát, u zahraničního publika. Podle mého názoru tak může být sport jedním z prostředků, který mohou nacionalisté užívat pro vytváření symbolického tlaku z mezinárodního prostředí na mateřský stát, aby vyšel vstříc jejich požadavkům, respektive minimálně aby mezinárodní společenství o jejich požadavcích vědělo. Ostatně, jak upozorňuje Michael Billig (1995: 122), sport v kontextu nacionalismu není v žádném případě marginálním tématem, a to zejména v souvislosti s pořádáním mezinárodně uznávaných soutěží a jejich komercializací. Uvnitř národů, které usilují o svůj vlastní stát, tak může dojít k využívání sportovní paradiplomacie, která má napomoci naplnění tohoto nacionalistického cíle. Na následujících řádcích se budu nejprve stručně věnovat samotné paradiplomacii, následně se budu zabírat sportovní diplomacií.

Pod pojmem paradiplomacie velmi zjednodušeně rozumím „zahraniční aktivity subnárodních jednotek“ (Dostál – Hloušek 2014: 312), respektive „mezinárodní aktivity regionálních vlád“ (Lecours 2002: 92). Komplexnější definici paradiplomacie předkládá Noé Cornago (2000: 2; kurzíva v originálu), jenž tvrdí, že

[...] paradiplomacie může být definována jako substátní vládní zapojení do mezinárodních vztahů prostřednictvím ustanovení formálních a neformálních, stálých nebo *ad hoc* kontaktů se zahraničními nebo privátními entitami s cílem propagovat socioekonomická a politická témata [...].

André Lecours (2008: 2–4) následně hovoří o existenci tří možných úrovní paradiplomacie v souvislosti s cíli, které substátní aktéři mají. První úroveň paradiplomacie se zaměřuje primárně na ekonomické záležitosti, které nejsou určovány politickými a kulturními motivacemi. Jako základní příklad regionů, které takovýto typ paradiplomacie praktikují, uvádí americké státy či kanadské provincie Alberta a Ontario. Pro druhou úroveň paradiplomacie je charakteristický důraz na více dimenzí než pouze na ekonomické otázky. Substátní jednotky v tomto případě vykonávají větší počet různých přeshraničních aktivit i v souvislosti se spoluprací mezi Severem a Jihem a mohou taktéž fungovat jako poskytovatel rozvojové pomoci. Za názorný příklad uvádí ekonomicky silné německé země, jako je např. Bádensko-Württembersko, či francouzský region Rhône-Alpes. Jako třetí a poslední úroveň paradiplomacie označuje takovou paradiplomacii, která je primárně řízena politickými či kulturními pohnutkami, byť ekonomické otázky jí taktéž nezůstávají opomíjeny. Jejich zahraničně politické aktivity jsou tak spojeny s otázkou specifické identity regionů. Do této kategorie Lecours řadí Québec, Katalánsko, Vlámsko a Baskicko.

Někteří autoři věnující se této problematice zároveň upozorňují, že zahraničně politické činnosti substátních aktérů mohou korespondovat a doplňovat se s cíli zahraniční politiky mateřského státu, nebo naopak, což je případ právě národů, které usilují o svůj vlastní stát. Ty se proti nim vymezují (Xifra 2009: 505). U prvních dvou typů paradiplomacie rozlišované André Lecoursem (2008: 2–4) jsou zájmu substátních regionů a jejich mateřského státu v harmonii. V případě třetího typu, který je charakteristický pro nacionalismy usilující o stát, toto již neplatí, neboť v této úrovni paradiplomacie, jež Ivo Duchacek (1990: 27 dle Dostál – Hloušek 2014: 314) označuje za tzv. protodiplomacii, jsou pro ni charakteristické „iniciativy a aktivity necentrálních vlád, které jdou ruku v ruce se separatistickými [či secesionistickými] snahami“ (Duchacek 1990: 27 dle Dostál – Hloušek 2014: 314). Zároveň je nutné říci, že „tento typ paradiplomacie je funkcí nacionalismu“ (Lecours 2007: 119), což znamená, že aktivity nacionalistů spojené se zahraničním

publikem slouží taktéž směrem k národu a napomáhají k jeho vnější mobilizaci, respektive napomáhají obnovovat národní identitu. Snaha působit na mezinárodní scéně tak do velké míry taktéž může legitimizovat nacionalistické elity u voličů v kontextu jejich úsilí v mezinárodním společenství o naplnění ultimátního cíle, jímž je vytvoření mezinárodně uznaného národního státu.

Součástí paradiplomacie mohou taktéž být aktivity, které jsou rovny tzv. sportovní diplomacii, jež má velmi blízko k diplomacii veřejné, respektive je možné o ní uvažovat jako o specifickém druhu diplomacie, který z ní vychází. Tu definuje Jana Peterková (2008: 13) následujícím způsobem:

Veřejná diplomacie je činnost, zaměřená na utváření a ovlivňování pozitivních představ o daném státu,⁵² hodnotách a činnostech, které reprezentuje mezi zahraniční veřejností. Prostředkem k dosažení žádoucího cíle je pravdivá komunikace se zahraniční veřejností, prováděná v součinnosti státního aparátu i soukromých subjektů.

K veřejné diplomacii má velmi blízko propaganda, která taktéž slouží jako vhodný prostředek pro ovlivňování států v souvislosti s jejich postoji. Na její důležitost např. odkazoval již v meziválečném období⁵³ Edward H. Carr (1981 [1939]: 132), jenž hovořil o důležité moci, kterou by státy neměly podceňovat, a to o „moci nad názory“. Pojem propaganda je oproti veřejné diplomacii často chápán v negativním slova smyslu v souvislosti s manipulací s veřejným míněním, což je důsledek spojování tohoto termínu zejména s aktivitami nacistického Německa (Peterková 2008: 17). S propagandou se tak pojí „historická zatíženost konceptu“ (Tomalová 2008: 19), což oproti ní staví veřejnou diplomacii do postavení něčeho moderního. Veřejná diplomacie tak dle některých autorů nabízí zemím, k nimž informace směřují, větší prostor pro jejich vlastní interpretaci. Oproti tomu propaganda nutí ostatní přijímat vidění světa, které se snaží předložit, a odmítá o

⁵² Nemusí se samozřejmě vždy jednat o stát, činnosti spadající pod veřejnou diplomacii – respektive spíše pod veřejnou paradiplomacii – mohou vytvářet taktéž např. územně správní celky států a neuznané státy či národy.

⁵³ Významnější akademický zájem o veřejnou diplomacii se však projevil o poznání později, a to v souvislosti s úvahami Josepha Nye (1990: 181) ze sklonku 80. let o existenci tzv. měkké moci (*soft power*). Pod touto mocí se skrývá de facto přirozené působení ideologie, kultury či institucí jednoho státu (či substátního aktéra) na státy další, čímž dochází k ovlivňování jejich chování. Veřejná diplomacie se pak od skončení studené války stala „[...] stěžejním nástrojem měkké moci států“ (Tomalová 2008: 15).

něm více diskutovat (Tomalová 2008: 19–20). Jak však poznamenává Jana Peterková (2008: 17), „[a]ni v současnosti není vždy snadné rozlišit u konkrétních případů, zda je možné označit je za veřejnou diplomacii nebo za propagandu“. Velmi často byly v meziválečném období také činnosti, které by nyní byly nazvány bez většího váhání veřejnou diplomacií, označovány i samotnými jejich původci jako propaganda.

Porovnejme nyní definici veřejné diplomacie s definicí sportovní diplomacie, jejímž autorem je Stuart Murray (2011: 8), jenž pod ní rozumí práci se

[...] sportovci a sportovními událostmi, aby upoutali, informovali a u zahraniční veřejnosti a organizací vytvářeli příznivou image [států či národů], aby tvarovali jejich percepci tím způsobem, který (více) napomáhá [...] vládním zahraničně politickým cílům (Murray 2011: 8).

Jak veřejná diplomacie, tak sportovní diplomacie mají, jak je viditelné z jejich definic, společný cíl. Tím je pozitivní percepcie státu či v případě nacionalismů usilujících o stát národu a regionu v zahraničí, přičemž tato pozitivní percepcie následně v ideálním případě vede i k podpoře zahraničně politických cílů daného aktéra. Zároveň veřejnou a sportovní diplomacii spojuje fakt, že se na ní nepodílí pouze vládní aktéři. Kromě státního aparátu na ní dále participují např. politické strany, nevládní organizace, soukromé společnosti, jednotlivci a samozřejmě i substátní aktéři. Některými autory je taktéž zmiňováno možné zapojení diaspor (Tomalová 2008: 16). V případě sportovní diplomacie tak je možné hovořit konkrétně o sportovních federacích, tamních klubech i aktivních jednotlivcích, velmi často reprezentantech daného národa. Zároveň je nutné připomenout, že „[s]port je přímo financovaný ze státního [či v případě substátních jednotek z regionálního] rozpočtu a z toho důvodu má na něj vláda velký vliv“ (Štulajter – Barteková – Štulajter 2013: 18).

Sport tak jako nástroj zahraniční politiky neužívají pouze již existující státy, ale zároveň i národy, které o zisk vlastního státu usilují. Domnívám se tak, že takovéto národy, respektive jejich političtí představitelé, kteří sami sebe za zástupce nacionalistického smýšlení označují, taktéž pracují se sportem jako zahraničně politickým nástrojem. Jejich aktivity je tak podle mého názoru možné označit za tzv. sportovní paradiplomacii.

Pokud bych měl předchozí řádky textu shrnout, tak se zcela ztotožňuji s názorem, že

„[d]iplomacie prostřednictvím sportu přispívá k vytvoření příznivého obrazu země v zahraničí a ke zlepšení vztahu s partnerskými státy. Význam a síla sportu jako nástroje veřejné diplomacie neustále roste a propojení sportu s diplomacií pomáhá plnit mnoho cílů zahraniční politiky“ (Štulajter – Barteková – Štulajter 2013: 4).

V následující podkapitole se budu věnovat způsobům, jež státy či národy dožadující se vlastního státu v souvislosti se sportovní (para)diplomacií využívají, aby dosáhly kýženého cíle, jímž je pozitivní percepce státu, respektive národa v zahraničí. Další podkapitola bude věnována specifické aktivitě, která je spojena právě s nacionalismy usilujícími o stát a vychází z jejich snahy o zoficiálnění jeho reprezentačních týmů s výběry v naprosté většině již uznaných států.

4.2.1 Sportovní (para)diplomacie jako nástroj pozitivní percepce národa v zahraničí

Jak bylo nesčetněkrát řečeno, primárním cílem sportovní diplomacie je dosažení pozitivní percepce v zahraničí pro aktéra, který sportovní diplomacii užívá, v případě tohoto textu se jedná o nacionalismus usilující o stát. V této části textu budu však zároveň zmiňovat příklady, jak užívaly sport jako diplomatický nástroj i samotné státy. Na základě tohoto historického exkurzu následně na konci podkapitoly vytyčím několik způsobů, jak je možné se sportem pracovat, aby v ideálním případě došlo k pozitivnímu vnímání toho aktéra, který sportovní diplomacii využívá pro své politické cíle.

Využívání sportu jako diplomatického nástroje se objevuje od počátku 20. století, což souvisí s rozšířením sportu do širokých vrstev společnosti. V období mezi světovými válkami je možné pozorovat snahy o využívání sportovních zápolení k posílení obrazu národa v zahraničí. Prvním nástrojem, jak mohou aktéři mezinárodních vztahů pomocí sportu ovlivňovat svou percepci v zahraničí, se stalo pořádání významných sportovních akcí na území daného státu, respektive perfektní zvládnutí jejich uspořádání a následná propagace tohoto faktu. Pod těmito velkými sportovními událostmi rozumím zejména olympijské hry a konání

světových či později i kontinentálních šampionátů v kopané, nejrozšířenější hře na světě. Tím nejznámějším příkladem jsou Olympijské hry pořádané v Berlíně v roce 1936, které se staly výkladní skříní totalitního režimu v souvislosti se samotnou organizací her i s výsledky německých sportovců. K propagaci nacistické olympiády přispěl také několikahodinový filmový snímek slavné režisérky Leni Riefenstahl *Olympia* mapující tuto událost.

Druhým nástrojem, jež je neodmyslitelně spjat s politikou a sportem, byly úspěchy národních reprezentantů, což jednak posilovalo pocit sounáležitosti napříč příslušníky daného národa, jednak vedlo k úctě ze strany zahraničních diváků, kteří společně s výkony jednotlivců či kolektivů nepřímo velebili i národ samotný. Sport – zejména fotbal – se stal významným nástrojem propagandy fašistické Itálie ve 30. letech, kdy její fotbalová reprezentace dvakrát za sebou celkově zvítězila na světových šampionátech,⁵⁴ čehož domácí vláda využívala ke své prezentaci v zahraničí (Gordon – London 2006: 43). Na tomto místě je zřetelné propojení mezi využíváním sportu jako nástroje vnější mobilizace a zároveň jeho užitím jako nástroje pozitivní percepce v zahraničí. Dobré výkony reprezentantů povedou k posilování národní identity či pocitu národní hrdosti u příslušníků toho národa, ale zároveň budou znamenat i zprávu mířící do světa o jejich výborných sportovních výkonech a triumfech, což jsou záležitosti, s nimiž je a priori spojeno pozitivní nazírání na ně.

Využívání sportu jako prostředku politiky se rozšířilo společně s jeho stále narůstající popularitou i po skončení druhé světové války. Již ve zprávě UNESCO z roku 1956 se objevilo prohlášení – konkrétně od vlády Nového Zélandu –, že dochází k politizaci (mezinárodního) sportu.

Např. na olympijské hry je nyní mnohými pohlíženo jako pouze na testovací prostor pro dvě velké politické jednotky a některé mezinárodní fotbalové zápasy se zdají být spíše než utkáními v kopané střetnutím mezi konkurenčními politickými ideologiemi (UNESCO 1956: 55).

⁵⁴ Mistrovství světa v kopané, které se uskutečnilo v Itálii v roce 1934, se podrobně věnuje – s důrazem na působení československé reprezentace – i z hlediska politických souvislostí publikace Zdeňka Zikmunda *Fotbal ve stínu Duceho. Příběh Zlatých hochů*, podrobněji viz (Zikmund 2004).

V následujících letech se tento trend potvrdil. Mnoho zemí z politických důvodů např. bojkotovalo nejvýznamnější sportovní událost, olympijské hry. Zmiňme neúčast USA a dalších států Západu na Olympijských hrách v Moskvě v roce 1980, obdobnou odvetu o čtyři roky později od států východního bloku na Hrách, které se uskutečnily v Los Angeles, či nezapojení se do Olympiády pořádané v kanadském Montrealu ze strany více než dvou desítek afrických států.⁵⁵ Nicméně sport taktéž sloužil – a slouží stále – jako nástroj „otevlování“ vztahů mezi zeměmi. Byl tak např. užít jako prostředek, jenž napomohl obnovit kontakty mezi státy, které mezi sebou nekomunikovaly, učebnicovým příkladem čehož je tzv. pingpongová diplomacie mezi USA a Čínskou lidovou republikou v 70. letech minulého století. Podobným způsobem je uplatňován indickou a pakistánskou vládou kriket, respektive vzájemné zápasy v této hře mezi oběma státy majícími mezi sebou nepřátelské vztahy, přičemž se tak děje pravidelně od konce 80. let, či v roce 2016 byl podobným způsobem k otevlování vztahu mezi USA a Kubou užít baseball. Sport tak „[...] může také vytvářet alternativní kanály diplomacie [...]“ (Murray – Pigman 2014: 1101).

V současné době je sport jakožto diplomatický nástroj užíván státy či substátními jednotkami obdobným způsobem. Mnohé země – disponující finančními prostředky – se snaží o vylepšení svého obrazu v mezinárodním prostředí právě prostřednictvím již výše zmiňovaného pořádání významných sportovních akcí na svém území. V této souvislosti jsou nyní velmi aktivní nastupující mocnosti (*emerging powers*). Čína pořádala olympiádu v roce 2008, Jihoafrická republika se stala dějištěm mistrovství světa v kopané v roce 2010, o čtyři roky později se světový fotbalový šampionát konal v Brazílii, která je navíc v roce 2016 pořadatelem olympijských her. Pozitivní tvář ukazuje v souvislosti s pořádáním nespočtu sportovních událostí na svém území taktéž Katar,⁵⁶ který by – kromě jiného – měl pořádat mistrovství světa v kopané v roce 2022. Takové státy poté velmi často – obdobně jako to činí nadnárodní společnosti – sváží své jméno s úspěšnými sportovními kluby. Ázerbájdžán byl v předchozích sezónách sponzorem fotbalového klubu Atlético Madrid, přičemž za to byl celek z hlavního města Španělska kritizován mnohými lidskoprávními nevládními organizacemi.

⁵⁵ Důvodem jejich neúčasti byl fakt, že novozélandští ragbisté uskutečnili turné po Jihoafrické republice, kde panoval režim apartheidu. Nový Zéland se této olympiády účastnil, přičemž africké státy vedené Tanzanií se na protest proti jeho zapojení do her své participace na nich vzdaly.

Název profesionálního cyklistického týmu Astana jednoznačně napovídá, že jeho hlavním mecenášem je právě Kazachstán, další cyklistický klub Kat'uška získává peníze do rozpočtu ze státních ruských společností. Samozřejmostí je taktéž podpora ze strany států reprezentantům, kteří se v případě úspěchů stávají pomyslnými velvyslanci své země, respektive svého národa. Mnohé státy se taktéž pokouší být velmi aktivní na půdě významných sportovních organizací, nicméně touto otázkou se v případě existence nacionalismů usilujících o stát budu zaobírat v nadcházející podkapitole.

Jaké konkrétní způsoby jsou tedy využívány nacionalistickými elitami v souvislosti s prací se sportem jako nástrojem pozitivní percepce v zahraničí?

1) Stát či nestátní národ podporuje pořádání významných sportovních akcí na svém území a zároveň se je snaží intenzivně propagovat. V případě substátních jednotek poté je možné pozorovat i zcela opačné tendence, když naopak tamní nacionalističtí představitelé odmítají uskutečňování takových akcí, které by mohly vést k tomu, že jejich národ bude v zahraničí spojován se státem. V případě nesouhlasu např. právě s místem pořádání dané akce je možné se setkat až s jejím bojkotem.

2) Stát či nestátní národ podporuje – i finančně – působení svých sportovních reprezentantů v mezinárodních kláních – u nacionalismů usilujících o stát i na úrovni vnitrostátních soutěží –, což v případě jejich úspěchu vede ke zviditelnění národa ve světě (a zároveň napomáhá vnější mobilizaci národa). Úspěšní národní sportovci jsou taktéž vnímáni jako vhodné symboličtí velvyslanci národa.

3) Stát, nestátní národ či státní firmy jsou sponzorem taktéž různých sportovních klubů a asociací, přičemž na tento fakt upozorňuje i viditelně umístěné logo tohoto subjektu na dresech apod. těmi, které sponzoruje. V tomto případě se stát či substátní jednotka stává tím, na něhož je taktéž v případě úspěchů jim sponzorovaných sportovců alespoň částečně upřena pozornost zahraničního publika.

⁵⁶ Podrobněji o Kataru a využívání sportu jako nástroje veřejné diplomacie této blízkovýchodní monarchie viz (Zákravský 2014).

4) Stát a nestátní národ mohou využívat sport jako nástroj k oteplování či navazování vztahů s dalšími státy či nestátními národy.

5) Stát a nestátní národ se taktéž snaží aktivně působit na půdě významných mezinárodních organizací.

Poslední bod v případě nacionalismů usilujících o stát rozeberu více jako specifický způsob využívání sportu jako nástroje politiky v následující podkapitole.

4.2.2 Sport jako nástroj politiky uznání

Využívání sportu jako nástroje politiky uznání je specifická činnost, kterou vykazují nestátní národy či státy de facto. Státy jsou samozřejmě v rámci sportovní diplomacie aktivní na půdě mezinárodních sportovních asociací, nicméně v případě nacionalismů usilujících o stát je otázka přijetí do mezinárodních organizací, jehož členy jsou převážně státy, respektive subjekty vycházející ze států (např. státní, respektive národní sportovní federace), rovna symbolickému uznání práva národa na sebeurčení ze strany dané organizace. V této souvislosti je nutné si uvědomit, že významné mezinárodní organizace jako např. Mezinárodní olympijský výbor (MOV) či Mezinárodní asociace fotbalových federací (FIFA), které mají více členů než OSN,⁵⁷ jsou v mezinárodním prostředí vlivnými aktéry.

O vlivu mezinárodních sportovních organizací hovoří např. Susan Strange (1996: 96), která tvrdí, že jejich role je v současném světě obrovská.

[... V]ětšina z milionů a milionů lidí, kteří sledují fotbal, převážně, ale nejenom v Evropě, Africe a Latinské Americe, možná hodnotí fotbalové autority jako důležitější pro své každodenní životy, zájmy a nadšení než autority států.

Nastává tak otázka, zda oficiální zapojení do sportovních aktivit pořádaných pod hlavičkou mezinárodních sportovních organizací, které je rovno zisku členství v nich, není něčím více než pouze záležitostí sportu. Stuart Murray a Geoffrey Allen Pigman (2014: 1113) upozorňují, že každé rozhodnutí o přijetí či zamítnutí žádosti o členství je široce politizovaným tématem, neboť veškeré debaty, které de facto rozhodují o suverenitě aktéra, jsou kontroverzní. Zároveň jsou mezinárodní

sportovní federace privátními organizacemi, které si samy určují své stanovy a vnitřní normy, jež se taktéž vztahují na podmínky členství uvnitř nich.

Nyní se zaměřím přímo na organizaci, již budu nesčetněkrát zmiňovat v praktické části disertační práce, na FIFA. Někteří autoři ji dokonce označují za vůbec nejvýznamnější mezinárodní sportovní organizaci, a to v důsledku celosvětové popularity kopané, počtu jejích členů i faktu jejího permanentního působení v tom smyslu, že se prakticky neustále konají akce, které zaštiťuje, což např. o MOV neplatí (Murray 1999: 28).

Pascal Boniface (1999: 90), francouzský geopolitik, prohlásil, že fotbal je více celosvětový jev než trh či demokracie, hraje se všude a vlastně nemá vůbec žádné teritoriální hranice. Na základě této úvahy si pokládá otázku, zda členství ve FIFA není významnější věcí, než se na první pohled může zdát, přičemž dochází k závěru, že vstup mezi členy této organizace je ryze politickou záležitostí a nikoliv pouze otázkou sportovní. V současnosti se dle tohoto autora proměnily i definiční znaky státu. K teritoriu, obyvatelstvu a vládě se prý přidává i existence oficiální fotbalové reprezentace, přičemž „[...] národní nezávislost je charakterizována možností bránit si své hranice, vydávat měnu a soutěžit v mezinárodních fotbalových zápasech“ (Boniface 1999: 91). Prostředí světového fotbalu se tak mnohdy stává místem, kde se potenciální budoucí státy snaží prezentovat svou nezávislost (Boniface 1999: 92), na níž v symbolické rovině odkazuje právě zoficiálnění fotbalové reprezentace nestátního národa s výběry jiných národů, které v naprosté většině případů disponují svým vlastním státem.

Poněkud paradoxně však v roce 1904, kdy byla FIFA vytvořena, se stávaly jejími členy nikoliv státy, ale národní fotbalové federace, což odkazuje na fakt, že v těchto letech „[...] evropský nacionalismus zažíval období euforie“ (Tuñon – Brey 2012: 12). Kromě národních federací, které kopírovaly území tehdy existujících států, bylo členem FIFA od roku 1905 Maďarsko, jež v té době tvořilo součást Rakouska-Uherska, a vedle zakládající Anglie do něj vstoupily taktéž národní fotbalové federace z Walesu, Skotska a Irska. V roce 1909 byl do organizace přijat první mimoevropský člen, a to Jižní Afrika (FIFA 2016a). V následujících letech se v souvislosti s nacionalismem a secesionismem řešila na půdě FIFA zejména otázka

⁵⁷ V lednu 2016 disponovalo členstvím v OSN 193 států. MOV měl ve stejný okamžik 206 členů a FIFA ještě o tři více, tj. 209.

Irsko, neboť to vstupovalo do organizace jako federace, která zahrnovala území celého ostrova. Po vyhlášení Irského svobodného státu však oblast Severního Irsko zůstala integrální součástí Spojeného království, a tak od té doby ve FIFA působí dvě federace odkazující na dva státní útvary na ostrově existující (Moorhouse 1996: 58–62). Postupem času se počet členů organizace rozšířil na dnešní konečný počet 211 a zároveň od 50. let existují kontinentální asociace, které částečně přebírají agendu FIFA v rámci jejich regionu. V případě Evropy se jedná o Unii evropských fotbalových asociací (UEFA). V současné době je dle regulí FIFA možné, aby se jejím členem stal národ, který nemá svůj vlastní stát, respektive jeho národní fotbalová federace. „Asociace regionu, který ještě nenabyl nezávislosti, může s povolením od asociace země, na níž je závislý, taktéž požádat o přijetí do FIFA“ (FIFA Statutes, kap. 10, čl. 4), což u velkého počtu národů usilujících o vlastní stát sice není pravděpodobné, nicméně zároveň není nemožné, aby k něčemu takovému nedošlo. Oproti tomu od roku 2001 platí v UEFA tzv. „klauzule OSN“, která se však nevztahuje na ty členy organizace, kteří do ní vstoupili před tímto datem (Gómez 2007: 196). To se týká všech národních asociací působících na Britských ostrovech či Faerských ostrovů, jež jsou autonomní oblastí Dánska a součástí UEFA od roku 1994. V přijímání nových členů je tak z hlediska svých vnitřních předpisů UEFA striktnější než FIFA. Od té doby, což potvrzuje taktéž soudobá podoba stanov organizace,

je členství v UEFA otevřeno pro národní fotbalové asociace nacházející se na evropském kontinentu, působící v zemi, která je uznána OSN jako nezávislý stát, a [pro národní fotbalové asociace,] jež jsou zodpovědné za organizaci a realizaci záležitostí souvisejících s fotbalem v teritoriu jejich země (UEFA Statutes, kap. 3, čl. 5.1).

Některé národy, které nedisponují státem, se do výše zmíněného roku členy UEFA nestaly, nicméně členství v nich se tamní nacionalističtí politici stále dovolávají. Pokus institucionalizovat snahy nestátních národů o vstup do mezinárodních sportovních organizací proběhl na počátku 21. století, kdy se pod záštitou katalánské vlády v dubnu 2003 uskutečnila mezinárodní konference v Barceloně. V jejím rámci byl představen termín sportující země (*Sport Countries*,

Países Deportivos),⁵⁸ jež dal název celému uskupení. Toto označení vycházelo z citátu zakladatele moderního olympijského hnutí Pierra de Coubertina, který prohlásil, že „[s]portovní geografie se vždy nekryje s politickou geografii“ (Coubertin dle Permanent Secretariat of Sport Countries Network nedatováno: 1). Jedním ze společných cílů těchto Sportujících zemí⁵⁹ byla podpora jejich participace v oficiálních mezinárodních soutěžích (Permanent Secretariat of Sport Countries Network nedatováno: 3). Své potenciální členství v mezinárodních sportovních organizacích obhajují takto:

Členy mezinárodních sportovních federací jsou organizace řídící propagaci a usměrňování konkrétního sportu ve specifické zemi. Slovo „země“⁶⁰ je velmi otevřený koncept s různými způsoby vnímání a realitami. Je běžně užíván k identifikování rozdílných teritorií na světě: států, národností, národů, protektorátů, autonomních regionů nebo oblastí, [přičemž jsou] všechny z nich dobře definovány sportovními, sociálními či kulturními charakteristikami. Jinými slovy, členové mezinárodních federací ne vždy odpovídají suverénním státům nebo zemím uznaným mezinárodním společenstvím (Permanent Secretariat of Sport Countries nedatováno: nestránkováno).

V současné době Sportující země již nejsou aktivní, což však neznamená, že by nestátní národy rezignovaly na možnost zoficiálnění svých reprezentačních výběrů, respektive že by tyto argumenty jimi již nebyly užívány.

Případem entity, která se nakonec dočkala uznání na půdě UEFA, je Gibraltar, zámořské území Velké Británie na jihu Pyrenejského poloostrova. Poprvé se možné členství Gibraltarů v organizaci projednávalo v roce 1999, ale bylo zamítnuto, což se poté opakovalo i o osm let později. Nejhlasitějším odpůrcem jeho přijetí bylo Španělsko, které upozorňovalo na fakt, že by se mohlo členství Gibraltarů v organizaci stát precedencí pro Baskicko či Katalánsko a v roce 2007

⁵⁸ Na tomto místě bych rád poděkoval Juanovi Josému Bernalovi Cirremu, předsedovi Baskické federace asociací sálového fotbalu, nohejbalu a malé kopané, který mi poskytl materiály týkající se Sportujících zemí.

⁵⁹ Do chodu uskupení byly zapojeny např. Katalánsko, Baskicko, Vlámsko a Québec, přičemž tato čtveřice měla své členy v řídicí komisi uskupení (Permanent Secretariat of Sport Countries Network nedatováno: 5), Skotsko, Galicie, Wales, Kosovo či Kurdistan (Sport Countries 2010).

⁶⁰ V originálním znění je oním nejednotným výrazem anglické slovo „country“.

pohrozilo, že by v případě úspěšné žádosti Gibraltarů nechalo stáhnout své týmy ze soutěží pořádaných UEFA (The Guardian 2013). Zástupci Španělské královské fotbalové federace neochotu, aby Gibraltar vstoupil do UEFA, obhajovali tím, že se jedná o „politický případ“, který by přinášel citlivé problémy z politiky na fotbalové trávníky, čehož je třeba se vyvarovat (Gómez 2007: 198). Případ Gibraltarů byl dále postoupen k přezkoumání Mezinárodní sportovní arbitráži. Ta následně rozhodla, že ustanovení týkající se členství v OSN se na Gibraltar neztahuje, neboť požádal o své členství v UEFA ještě před změnou stanov organizace. Tzn., že z hlediska práva nic nebránilo členství Gibraltarů v UEFA (The Guardian 2013). V roce 2013 tak sice vstoupil do UEFA, nicméně FIFA ho poté odmítla za svého člena neuznat, byť Mezinárodní sportovní arbitráž na ni apelovala s tím, že by měla Gibraltar neprodleně přijmout do svých struktur (The Guardian 2016a). Nakonec tak FIFA učinila v květnu roku 2016 (FIFA 2016b).

Dalším případem, o němž se v současné době notně hovoří, je Kosovo. Kosovo bylo sice uznáno 111 členskými zeměmi OSN, nicméně není členem této globální organizace. Dlouhodobě však usilovalo i o členství v mezinárodních fotbalových orgnaizacích, přičemž však nesplňovalo základní podmínku pro přijetí dle stanov UEFA, která je rovna právě členství v OSN. Ač nyní již bývalý prezident FIFA Sepp Blatter kosovskou aspiraci stát se členem UEFA a FIFA podporoval, proti jeho přijetí silně lobbovalo Srbsko, jehož politické zájmy i na půdě sportovních organizací podporuje Rusko (Ker-Lindsay 2012: 153–154). Na kongresu UEFA v Budapešti v květnu 2016 však bylo Kosovo přijato za člena UEFA a zároveň na něm nedošlo k modifikaci článku stanov organizace, který se vztahuje k přijímání nových členských federací. Podle srbských politiků a fotbalových představitelů došlo tímto krokem jednoznačně ze strany federací, které vstup Kosova do organizace schválily, k otevření Pandořiny skřínky.⁶¹ Dále se dle nich nejedná o rozhodnutí fotbalové, ale politické, které je nebezpečné pro celou Evropu (The Guardian 2016b). Srbové následně v této záležitosti podali podnět k projednání k Mezinárodní sportovní arbitráži, přičemž opětovně odkazovali na politizaci tohoto případu a na fakt, že mezinárodní sport podle nich nestojí stranou od

⁶¹ Prakticky okamžitě po přijetí Kosovo do struktur UEFA reagovala Krymská fotbalové federace na tuto skutečnost vyjádřením jejího hlavního představitele, jenž uvedl, že podle něj mezi Krymem a Kosovem není žádný větší rozdíl, neboť se taktéž jedná o entitu neuznanou na půdě OSN za jejího člena, a tak bude prosazovat členství v UEFA i pro Krym (TASS 2016), tj. ukrajinské území, které bylo v 2014 anektováno Ruskou federací.

politických zájmů (B92 2016). Nicméně i přes hlasité srbské protesty o pár dnů později získalo Kosovo na kongresu FIFA členství i v této organizaci (FIFA 2016b).

Jaké konkrétní kroky tedy nacionalismy usilující o stát v kontextu sportu a politiky činí, aby bylo možné jejich snahy označit jako využívání sportu jako nástroje politiky uznání?

1) Nestátní národy se snaží v rámci svého regionu propagovat důraz na zoficiálnění tamních reprezentačních výběrů, což je rovno vstupu tamní sportovní federace do mezinárodní federace v daném sportu či hře, přičemž jako prostředek k těmto krokům slouží např. účast na manifestacích či jejich pořádání, zveřejňování deklarácí dožadujících se uznání reprezentačních výběrů a jejich případné přijímání na půdě oficiálních regionálních institucí či podpora nevládním subjektům, které zoficiálnění reprezentačních výběrů prosazují.

2) Nestátní národy podporují aktivity samotných národních sportovních federací a jejich případné žádosti o členství v dané mezinárodní sportovní federaci či asociaci, tzn., že podporují aktivní činnost národní sportovní federace na půdě mezinárodní sportovní organizace.

4.3 Shrnutí: sport jako nástroj politiky nestátních národů

Předchozí podkapitoly byly věnovány čtyřem způsobům, jakými nestátní národy mohou využívat sport jako nástroj nacionalistické politiky. V následující tabulce budou shrnuty základní informace o využívání sportu, respektive o využívání sportu těmi národy, které (zatím) nevytvořily vlastní stát. První tři způsoby využívání sportu jako nástroje politiky, se mohou objevit i u nacionalismů zaváděných státem, čtvrtý způsob využívání sportu jako nástroje politiky uznání je v současné době typický pouze pro nacionalismy usilující o stát.

Tabulka č. 1: Sport jako nástroj politiky nestátních národů

	Politiky směřující na (potenciální) členy národa		Politiky směřující na zahraniční publikum (= sportovní paradiplomacie)	
	Nástroj vnitřní mobilizace	Nástroj vnější mobilizace	Nástroj pozitivní percepce	Nástroj politiky uznání
Ideální cíl nacionalistické politiky	„Posílení“ národa, a to jak po duševní, tak fyzické stránce	Široká mobilizace národa	Pozitivní percepce národa v zahraničí prostřednictvím sportu	Členství ve významných mezinárodních sportovních organizacích
Prostředky, jimiž se má cíle dosáhnout	Zakládání sportovních organizací v rámci stran, respektive politické strany jsou napojeny na sportovní organizace a kladení důrazu na ně ze strany nacionalistů	Podpora těch sportovních aktivit, které povedou (pravděpodobně ji) k mobilizaci národa; přijímání úspěšných sportovců politiky a participace nacionalistů na sportovních akcích (zejména v domácím prostředí); informování o těchto událostech ve stranických médiích; nacionalisté mohou taktéž sami pořádat sportovní setkání	Pořádání sportovních akcí za účasti zahraničních soupeřů; snaha pozitivně se prezentovat v zahraničí prostřednictvím sportovních výkonů; sponzoring významných sportovních akcí či klubů nejenom domácí provenience; sport jako prostor pro oteplování či navazování vztahů s dalšími státy / regiony	Otevřená podpora (stranická prohlášení, manifestace apod.) zoficiální působení národa v mezinárodních sportovních soutěžích ze strany nacionalistických stran, což je rovnou podpoře vstupu národních sportovních federací do mezinárodních
Příklady politiky	Aktivity německého turnerského hnutí	Čeští hokejisté po vítězství na Olympijských hrách v Naganu přijati prezidentem ČR	Brazílie jako pořadatel světového šampionátu v kopané či olympiády	Kosovo a jeho dlouholetá a nakonec úspěšná snaha stát se členem UEFA
Motto	<i>Posilni národ!</i>	<i>Kdo neskáče, není...!</i>	<i>Jsme nejlepší!</i>	<i>Mezinárodní (sportovní) uznání!</i>

5 FORMOVÁNÍ BASKICKÉHO NACIONALISMU A FOTBAL JAKO NÁSTROJ „POSÍLENÍ RASY“ (1895–1930)

5.1 Charakteristika baskického nacionalismu

5.1.1 Baskický nacionalismus dle Sabina Arany Goiriho

Rok 1895 je pro baskický nacionalismus významným milníkem, neboť v tomto roce byly již dříve existující nacionalistické myšlenky – baskický nacionalismus se začal formovat, jak mimo jiné upozorňuje Miroslav Hroch (1999: 36), po skončení karlistických válek,⁶² tj. od 70. let 19. století – zastřešeny pod strukturou nově vytvořené politické strany, EAJ–PNV (Urkijo 1995: 5). Duchovním otcem tohoto politického projektu, propagátorem myšlenky existence baskického národa a ústředním představitelem raného baskického nacionalismu byl Sabino Arana Goiri. Aranovi vynesla proslulost kniha *Bizkaya por su independencia* vydaná na počátku 90. let 19. století, kde obhajoval na základě historických faktů potenciální nezávislost baskické provincie Biskajsko na Španělsku. Svůj spis Arana (1892: nestránkováno) ukončil apelem směřujícím k biskajské populaci:

Dnes. – Biskajsko je jednou z provincií Španělska.

Zítřka. – ?

⁶² Karlismus je konzervativní myšlenkové hnutí vytvořené ve Španělsku 19. století, které se stavělo proti liberálním snahám a naopak obhajovalo španělský „starý režim“, přičemž bylo do velké míry postaveno na katolických hodnotách. Právě během 19. století došlo k válečným střetům mezi liberálními proudy a mezi karlisty (v letech 1833 až 1840, 1846 až 1849 a 1872 až 1876), které vstoupily do dějin pod označením karlistické války. Podrobněji o karlistických válkách viz (Chalupa 2008).

V souvislosti s počátky modernizace a centralizace Španělska, která započala s koncem karlistických válek, je také na místě zmínit, že do té doby nedošlo v tomto státu k formování něčeho, co by bylo možné označit jako „španělský národ“ (Lecours 2007: 32). Pro ilustraci tohoto konstatování mohou uvést, že až do konce 19. století neexistovaly španělské státní/národní symboly. Stejně tak bylo Madridem opomíjeno vzdělávání (Mees 2003: 7), které by mělo spoluutvářet představy členů národa o jeho historii a konstruovat jejich sounáležitost s ním. V roce 1900 tak 59 % španělské populace starší deseti let neumělo číst či psát (Leasure 1963: 271). Pokud bych měl shrnout pohled, jakým velký počet obyvatel Španělska v jeho různých regionech na stát v 19. století nahlížel, je možné říci, že s ním byla spojena pouze negativní konotace. Se státem totiž přicházeli lidé do styku pouze ve chvílích, kdy po nich bylo vyžadováno zaplacení daní či nástup do vojenské služby (Storm 2004: 147). Podle Marianne Heiberg (1989: 49) je tak právě absence španělského budování národa během 19. století jednou z hlavních příčin, proč se objevil nacionalismus baskický, který se proti centru vymezoval.

Slovo náleží Biskajcům 19. století, neboť budoucnost záleží na jejich chování.

Tato výzva původně adresovaná Biskajcům následně měla dle Arany platit pro všechny Basky, nejenom tedy ty, kteří žili v této provincii. Ostatně i baskická vlajka, známá pod označením *ikurriña*, byla Aranou původně vytvořena jako zástava Biskajska. Posléze se však stala nově vynalezeným symbolem, který získal popularitu po celém Baskicku. Stejně tak „otec“ baskického nacionalismu vymyslel i slova jedné z hymen tohoto regionu či nové pojmy v baskičtině spojené s baskickým nacionalismem.⁶³ V první řadě však Arana vytvořil základní premisy, z nichž baskické nacionalistické hnutí vycházelo.

Baskický národ měl být dle Aranových názorů v první řadě postaven na existenci společné rasy. Slovní spojení čistota rasy (*pureza de la rasa*)⁶⁴ ve stejné pojmenovaném textu v nacionalistickém periodiku *Bizkaitarra* chápe jako to samé, co Španělé rozumějí spojením čistota krve (*limpieza de sangre*) (Arana Goiri 1995 [1895]: 145). Arana ve své epoše tak nebyl jediným, kdo postavil myšlenku národa na existenci společné rasy. Tento na sklonku 19. století na evropské půdě i v USA velmi populární názor vycházel ze základních premis sociálního darwinismu. V kontextu Aranova Baskicka, či zejména Biskajska, je nutné si uvědomit, že v období, kdy Arana formuloval své názory na baskický národ, probíhala imigrace do oblasti z mnoha španělských regionů. Důvod této imigrace na severovýchod Španělska byl ekonomický. V Biskajsku a poté i provincii Guipúzcoa probíhala v souvislosti se zahraničními investicemi především z geograficky blízké Velké Británie industrializace a s tím spojený ekonomický boom, který znamenal nárůst pracovních míst (Collins 1997: 243). Silná imigrace se tak týkala i Aranova rodného Bilbaa, jež se stalo průmyslovým centrem Baskicka a jedním z největších přístavů Evropy. Pro „ty druhé“ stojící za hranicí baskické identity užíval Arana

⁶³ *Euzkadi* je rovno neologismu označujícím Baskicko, který Arana vymyslel v roce 1896. Předtím navrhl označení *Euskal Herria*, které se vztahovalo k oblastem, kde se baskicky hovořilo, či termín *Vasconia*, jenž byl termínem španělským. Neologismus *Euzkadi* poté vychází z kořene slova *Euzko* rovnající se nositeli baskické identity – či v kontextu Aranova uvažování o národu rasy – a koncovka *-di* lokalitu (Heiberg 1989: 60).

Zároveň se však v současné době setkáme s označením Baskicka jako *Euskadi*, přičemž toto označení je užíváno taktéž v oficiálních dokumentech týkajících se Autonomního společenství Baskicka. Viz např. zákon, jímž bylo Autonomní společenství Baskicka vytvořeno: *Estatuto de Guernica, Ley Orgánica 3/79, de 18 de diciembre de 1979*.

výraz *maketos*, přičemž za ně považoval taktéž imigranty do oblasti. Tito *maketos* dle Arany neumějí žít tak, jako žijí Baskové. Pokud by tedy bylo Biskajsko tvořeno z větší části *maketos*, které považoval za nositele „španělské rasy“, již by nebylo tím pravým Biskajskem (Arana Goiri 1995 [1895]: 147), tj. Biskajskem tvořeným příslušníky baskické rasy.

O poznání menší důraz byl v Aranových nacionalistických tezích věnován oproti baskické rase tamnímu jedinečnému jazyku, který není indoevropského původu. Základní rozdíl však Arana spatřoval z dlouhodobého hlediska mezi jazykem a rasou v tom smyslu, že „[...] jazyky přicházely a odcházely, kdežto rasa zůstávala“ (Lecours, 2007: 53). V kontextu jeho nacionalistické doktríny tak, pokud by si mohl zvolit mezi *maketos* hovořícími baskicky a naopak Basky, kteří se baskičtinou nejsou schopni domluvit a užívali by španělštinu, volil by variantu druhou. Baskická rasa by totiž „nevymřela“ a její podstata nestojí pouze na jazykovém základu, jazyk se totiž může naučit každý. Podle Arany (1894: nestránkováno) tak může baskický národ existovat dále i bez baskičtiny, respektive dokonce s nadsázkou tvrdí, že může nastat chvíle, kdy by bylo vhodné se případné znalosti baskičtiny vzdát:

Pokud by se naši vetřelci naučili baskičtinu, museli bychom se jí vzdát, pečlivě archivující její gramatiku a slovní zásobu, a rozhodnout se mluvit ruštinou, norštinou nebo jakýmkoliv jiným pro ně neznámým jazykem, zatímco bychom se nacházeli pod jejich nadvládou.

To však neznamená, že by Arana nechápal baskičtinu jako podstatné kulturní dědictví, které přetrvalo do jeho dob a odkazovalo právě na výjimečnost a rasovou čistotu Basků. Zároveň také uznával úlohu jazyka v tom smyslu, že může mít instrumentální a politickou funkci (de Pablo – Mees 2005: 13). Nicméně, jak je zřejmé z předchozích poznámek, jazyk byl pro nacionalistickou doktrínu zpracovanou Aranou sympatickým kulturním doplňkem, nikoliv však jejím nosným pilířem. Tomu byla rovna myšlenka jedinečné baskické rasy.

⁶⁴ Stejně tak je možné španělské slovo *pureza* přeložit jako „dokonalost“, nicméně se mi jeví jako vhodnější překlad právě výraz „čistota“, byť kontrast mezi *pureza* a *limpieza* nebude v českém jazyce tak zřetelný jako ve španělském originálu.

Další znaky, které baskický nacionalismus v Aranově pojednání obsahoval, by se daly shrnout pod heslo *Jaungoikua eta Lagizarra*, Bůh a stará práva. Termín *Jaungoikua* je roven důrazu na katolické náboženství, které podle něj v Baskicku čelilo svodům do oblasti proudícího španělského liberalismu. Boj baskického nacionalismu za boha, největší možnou autoritu, mu tak posvětil spasení baskické rasy (Watson 2003: 182–183). Jako cizorodý prvek v baskickém prostředí vystupující proti křesťanské podstatě Basků nechápal pouze liberalismus, ale taktéž socialistické myšlenky, jež se do Baskicka dostávaly společně s masivní industrializací (Heiberg 1989: 57–58).

O to více, co Arana vystupoval proti výše zmíněným myšlenkovým proudům, zidealizoval období minulé, tj. epochu, kdy Baskicko disponovalo starými právy. Pod starými právy se skrývají tzv. *fueros*, o něž baskické provincie definitivně přišly po vítězství sil prosazujících centralizaci státu v karlistických válkách v roce 1876. *Fueros* byly – zjednodušeně řečeno – „[...] dohodami mezi místními autoritami [...] a [španělskou] korunou, která dříve jmenovaným poskytla právo ponechat si vlastní systém zákonů“ (Lecours 2007: 31). Arana tedy chápal dobu před karlistickými válkami jako čas, kdy bylo Baskicko nezávislé, a tak se v 90. letech 19. století začal dožadovat návratu biskajské a posléze taktéž baskické nezávislosti. Nezávislé Baskicko by se podle něj mělo skládat ze sedmi provincií, čtyř na španělské (Biskajsko, Guipúzcoa, Álava a Navarra) a tří na francouzské (Basse Navarra, Soule a Labourt) straně hranice. Baskicko by poté nebylo unitárním státem, naopak Arana propagoval myšlenku výrazné autonomie těchto provincií v rámci jednoho státního celku. Podle něj měla být vytvořena konfederace baskických provincií. Tento požadavek poté symbolizovala politická formule *Zazpiak Bat*, Sedm v jednom, respektive v jednotě (de Pablo – Mees 2005: 15).

Pokud bych měl myšlenky „otce“ baskického nacionalismu shrnout, domnívám se, že je vhodné odkázat na útržek Aranova textu *Nuestros moros*. V něm tvrdí, že kvůli obraně proti *maketos* a veškerým nebaskickým vlivům a s cílem vydobýt si nezávislosti by se měli Baskové spojit „[...] pod tradiční zástavou naší jedinečné vlasti, pod posvátným heslem *Jaungoikoa eta Lagizarra*, Bůh a tradice, náboženstvím a biskajskou politikou a zatímco trvá tento mír v otroctví vytvořit jediné biskajské tělo, jednu pravdivou rodinu [...]“ (Arana 1995 [1893]: 156;

kurzíva dodána). Onou pravdivou rodinou je myšlen baskický národ, založený na baskické rase jakožto jeho ústřední esenci.

5.1.2 Vznik EAJ–PNV: institucionalizace baskického nacionalismu

Baskické nacionalistické organizace, na jejichž vzniku se Arana podílel, vycházely z jeho úvah o baskickém národu. Jeho ideologie se tak promítla taktéž do stanov a samotného fungování *Euskaldun Batzokija* (Baskické společnosti) založené v roce 1894. Organizace, v jejímž čele stál Arana, byla otevřena pouze těm, kteří byli schopni prokázat svůj baskický původ, přičemž tzv. „baskická čistota“ byla zkoumána dle baskických příjmení jednotlivých uchazečů o členství v ní. Prvořadé členství pak náleželo pouze těm, kteří disponovali veškerými baskicky znějícími příjmeními (Heiberg 1989: 63). Taktéž tyto přísné podmínky pro členství v organizaci vedly k tomu, že se nikdy nejednalo z hlediska počtu členů o velkou společnost (Corcuera Atienza 2009b: 186). Důraz na vše baskické a naopak odmítnutí veškerého španělského byl viditelný uvnitř samotného privátního života organizace. V jejím rámci totiž byla zakázána jakákoliv témata, která by měla něco společného se Španělskem, včetně diskuzí týkajících se španělské politiky i sportů. Stejně tak *Euskaldun Batzokija* odmítala vše, co bylo označeno jako anti-katolická stanoviska, tj. dle stanov uskupení anarchistické, socialistické či republikánské postoje (Bizkaitarra 1894: 1–2).

Na *Euskal Batzokija*, která byla označena za ilegální a musela svou relativně krátkodobou činnost ukončit v roce 1895, navázala EAJ–PNV vytvořená v tom samém roce. Ač tuto politickou formaci zakládali prakticky ti samí lidé, kteří se podíleli na chodu *Euskal Batzokija*, na většinu výše zmíněných zásad její předchůdkyně rezignovali. Důvodem, proč se takto rozhodli, bylo, že chtěli aktivity EAJ–PNV či v obecné rovině povědomí o baskickém nacionalismu rozšířit mezi širokou veřejnost (Heiberg 1989: 63). Nicméně jedna z organizačních zásad platila stále i během prvních dekád existence EAJ–PNV. Tím mám na mysli výběr členů strany na základě jejich baskického původu, respektive na základě jejich baskicky znějících příjmení (Collins 1997: 243).

EAJ–PNV nebyla jedinou organizací v Baskicku, která se snažila vymezovat vůči Madridu. Již v 70. letech 19. století skupina obyvatel Bilbaa volajících po návratu *fueros* v čele s Fidelem de Sagarmínagou založila *Sociedad Euskalerría*

(Baskickou společností). Dalším cílem *Sociedad Euzkalerria* bylo taktéž sjednocení čtveřice baskických provincií do jednoho teritoriálního útvaru. Ve svých požadavcích však byla oproti EAJ–PNV pragmatičtější v tom smyslu, že nehovořila o baskické nezávislosti, ale naopak zmiňovala možnost vytvoření španělské konfederace (Watson 2003: 175). Postupem času se však i v rámci *Sociedad Euzkalerria* začaly objevovat myšlenky spojené s baskickým nacionalismem, nicméně je nutné zmínit, že tato skupina baskických nacionalistů nezastávala anti-modernizační a rigidní postoje jako aranisté. Stále *euzkalerriacos* upřednostňovali baskickou autonomii před nezávislostí a dávali přednost odkazu na jedinečnost baskičtiny před důrazem na baskickou rasu (Lecours 2007: 56). Ústřední postavou tohoto liberálnějšího nacionalistického proudu a jeho donátorem se koncem 19. století stal rodák z kantábrijského Santanderu Ramón de la Sota y Llano. Ramón de la Sota náležel k bilbajské buržoazii, která své finanční prostředky získávala z aktivit spojených s nebývalým rozmachem námořnictví v oblasti (Mansvelt Beck 2005: 129–130). Svou podporu myšlenkám baskického nacionalismu však de la Sota neohraničil pouze aktivitami *Sociedad Euzkalerria*, ale vydával taktéž periodikum *Euskalduna*, kde byl prezentován liberálnější pohled na baskický nacionalismus. V roce 1898 právě tento deník i Sota samotný podporovaly Aranovu kandidaturu pro volby do provinčního zastupitelstva Biskajska ve volebním obvodu v Bilbao. Také díky ní se Arana stal členem tohoto správního orgánu (de Pablo – Mees 2005: 18).

Euzkalerriacos, členové Baskické společnosti, se stali přímo součástí EAJ–PNV v roce 1900, kdy je Aranova strana integrovala do svých struktur (Mansvelt Beck 2005: 130). Od přelomu století se tak v rámci EAJ–PNV objevují dva nacionalistické proudy. První z nich, prezentovaný samotným Aranou a jeho následovníky, odkazuje na původní texty „otce baskického nacionalismu“ a prosazuje nezávislost Baskicka na Španělsku.⁶⁵ Oproti tomu liberálnější křídlo spojované s finančníkem Ramónem de la Sotou, odkazovalo na možnost zisku autonomie pro Baskicko. Právě druhý jmenovaný proud následně ve straně převládl a její striktně secesionistické myšlenky zmírňoval (Watson 2003: 190). Ostatně na sklonku života taktéž původně zapřísáhlý independentista Sabino

⁶⁵ V první polovině roku 1902 tak např. Arana ve svých úvahách zmiňuje, že by mohlo být vytvořeno nezávislé Baskicko, které by existovalo pod ochranou Velké Británie (de la Granja 2009: 296), s níž mělo v té době velmi významné obchodní styky a zároveň velký počet členů baskické buržoazie studoval právě na Britských ostrovech.

Arana rezignoval na své postoje, které formovaly baskický nacionalismus v jeho prvopočátcích. V souvislosti s Aranou a jeho proměnou politických názorů se hovoří o tzv. *evolución españolista* (viz např. de Pablo – Mees 2005: 22), kdy v červnu roku 1902 ve stranickém tisku *La Patria* zveřejnil úvahy o tom, že by se měla cílem Basků stát autonomie uvnitř španělské monarchie. Taktéž Arana prosazoval vznik nové politické formace, jejímž cílem by mělo být obrácení pozornosti v první řadě na kulturní záležitosti a naopak rezignování na nacionalistické politické projekty (Arana 1902). Otázkou zůstává, jak by se Aranovo myšlení dále proměňovalo, kdyby o rok později nepodleh v osmatřiceti letech Addisonově chorobě. Faktem však je, že Aranovy texty z období po jeho částečném přijetí španělské autority nad územím Baskicka nenáleží k těm úvahám, které by byly jeho následovníky nějak více reflektovány. José Luis de la Granja Sainz (2009: 298, kurzíva v originálu) toto počínání komentuje tak, že ve stejném okamžiku, kdy je Sabino Arana ukládán k poslednímu odpočinku, „[...] jeho bratr Luis a Ángel Zabala pohřbívají *evolución españolista*“ společně s ním.

5.1.3 Šíření baskického nacionalismu do první světové války

Spor mezi umírněnými baskickými nacionalisty a zastánci rigidní linie přetrvával i v následujících letech. Sice se EAJ–PNV přihlásila k tradičnímu konzervativnímu odkazu Arany a na významných stranických postech zůstávaly osoby podporující původní postoje zakladatele EAJ–PNV, zároveň však byl uvnitř strany velký počet umírněných baskických nacionalistů a prakticky ji ovládali. Dochází tak ke stavu jakési „[...] kuriózní dichotomie, kdy umírnění řídili většinu každodenní organizace strany, [ale] radikálové ovládali vedení“ (Watson 2003: 196). Od tohoto sporu uvnitř strany o ní může být uvažováno tak, jak o EAJ–PNV přemýšlí Santiago de Pablo a Ludger Mees (2005: *passim*), kteří o ní hovoří jako o *pendúlo patriótico*, jako o „patriotickém kyvadlu“. Tato autorská dvojice tvrdí, že se EAJ–PNV musela vypořádat s množstvím základních otázek týkajících se Baskicka, které způsobovaly vnitřní pnutí. Jednou z hlavních otázek, na kterou EAJ–PNV nedává do dnešních dní jasnou odpověď, je budoucnost Baskicka, již hodlá strana prosazovat. EAJ–PNV se de facto od tohoto okamžiku pohybuje ve svých úvahách na pomyslné přímce mezi baskickou autonomií a nezávislostí, přičemž to, k jaké pozici se nakonec uchýlí, bude vždy záležet na konkrétních politických okolnostech v dobovém kontextu (de Pablo – Mees 2005: 465). Takovéto „mlžení“ je

pozorovatelné také v prvním manifestu EAJ–PNV vůbec, kdy se nehovoří o baskické autonomii, či nezávislosti Baskicka, ale dovolává se restaurace „základních starodávných práv“ Basků ve všech jejich provinciích, tamních legislativních zastupitelstvích i vládách (Aberi 1905: 1).

Na konci první dekády 19. století postupně docházelo k šíření baskických nacionalistických myšlenek pod hlavičkou strany napříč společnostmi. EAJ–PNV se poprvé zúčastnila voleb do španělských kortésů v roce 1907, byť pouze ve volebním obvodu Bilbaa (de Pablo – Mees 2005: 480). Právě na území Biskajsko si strana získala popularitu nejdříve. V prvopočátcích její existence o ní tedy uvažují jako o exkluzivní biskajské instituci. Nicméně myšlenky baskického nacionalismu se šířily taktéž do dalších oblastí Baskicka. V roce 1908 vzniklo regionální zastoupení EAJ–PNV v provincii Guipúzcoa, o tři roky později se takovýmto způsobem rozšířila i do dvou zbývajících španělských provincií Baskicka (EAJ–PNV nedatováno). S šířením stranických struktur mimo Biskajsko je spojeno taktéž získávání volební podpory v těchto oblastech. V provincii Guipúzcoa se jednalo o období po roce 1910, kdy tamní rurální oblasti zažily ekonomický progres, který pro místní zemědělce znamenal ekonomickou nezávislost na tradičních strukturách v podobě velkostatkářů prosazujících většinou karlistické myšlenky. Došlo tak k obratu místního obyvatelstva směrem k baskickému nacionalismu. Ten byl zhmotněn v EAJ–PNV (Watson 2003: 196). Naopak o poznání hůře se baskické nacionalistické postoje prosazovaly v Álavě a Navarře, které v tomto období byly stále agrárními oblastmi. Podobně, jako tomu bylo dříve v případě provincie Guipúzcoa, v těchto dvou regionech byly zakořeněny karlistické názory, baskickému nacionalismu se je však nepodařilo marginalizovat a nezískal zde podporu srovnatelnou s Biskajskem a provincií Guipúzcoa (Lecours 2007: 62). Za dobu, od níž EAJ–PNV existovala, však již došlo k její významné expanzi a z politické strany původně podporované de facto pouze v Bilbau se pomalu začínala stávat instituce působící na celém území španělského Baskicka.

EAJ–PNV získávala kromě voličské podpory i nové členy, byť, jak již bylo dříve zmíněno, způsob zisku stranické legitimace se původně řídil podobnými procedurami, které zaváděl Arana v rámci *Euskaldun Batzokija*. Postupem času se sice odstoupilo od dokazování baskického původu na základě čtyř baskicky znějících příjmení, ale stále relativně dlouhou dobu musel každý žadatel o členství ve straně mít alespoň jedno ze svých příjmení etymologicky baskické (Mees 2003:

13). Od této praxe se opustilo na počátku 30. let, kdy do EAJ–PNV mohli vstoupit i ti, kteří se narodili mimo baskické území (Zabala 2008: 799). Stejným způsobem přijímala své členy také Baskická dělnická solidarita (*Eusko Langileen Alkartasuna – Solidaridad de Obreros Vascos*, ELA–SOV), stranická organizace zaměřující se na baskické dělníky vytvořená v roce 1911 (Harrison 1977: 379). Další významnou organizací navázanou na činnost EAJ–PNV a zároveň pomyslným rezervoárem potenciálních nových straníků se stala její mládežnická organizace *Euzko Gaztedi* (EGI), oficiálně založená v Bilbao již v roce 1904, několik měsíců po úmrtí Sabina Arany. Právě o mladých Bascích působících v Bilbao se hovoří jako o jedné z nejdůležitějších organizací baskického nacionalismu, která do počátku španělské občanské války existovala (Urkijo 1995: 49). Jak však ukáží v části textu, která bude věnována 20. letům, tyto dvě organizace byly pouhou špičkou ledovce mezi dalšími sdruženími – tehdy nelegálně působícími – prosazujícími myšlenky baskického nacionalismu de facto (nikoliv de iure) zastřešené pod hlavičkou EAJ–PNV.

V tomto období – konkrétně mezi léty 1908 až 1915 – byl předsedou strany Luis Arana. Jednou z jeho idejí se stalo založení stranického deníku s významnějším regionálním dosahem, jehož cílem mělo být šíření myšlenek baskického nacionalismu. Žádné takové periodikum totiž na baskickém území tou dobou neexistovalo, v nejlepším možném případě byla rozšířena pouze v rámci hranic jednotlivých baskických provincií. Nakonec bylo v roce 1912 rozhodnuto – i díky finančním subvencím člena EAJ–PNV Ramóna de la Soty –, že budou od následujícího roku vydávány noviny s příznačným názvem *Euzkadi*, které byly distribuovány po celém baskickém území (Larronde 2010: 216–218). Nově vzniklé periodikum se poté brzy „[...] stalo jedním z nejdůležitějších deníků v Baskicku a mocným nástrojem pro expanzi nacionalistického hnutí“ (Mees 1990: 124).

5.1.4 Baskičtí nacionalisté v období nejistot. Polarizace španělské společnosti a doba nedemokratického režimu Prima de Rivery

Boje první světové války se Španělska přímo netýkaly, neboť tato monarchie zůstala během konfliktu neutrální, z čehož jí plynuly mnohé ekonomické výhody. Nicméně ani ty nezabránilly společenskému pnutí uvnitř státu, které bylo dáno stále se otevírajícími sociálními nůžkami, názory, že by měla být nastolena republika i požadavky specifických regionů Španělska (Seco Serrano 1995: 616).

V této polarizované atmosféře se konaly v březnu 1917 volby v provinciích. V těchto volbách již EAJ–PNV vystupovala pod označením Baskické nacionalistické společenství (*Comunión Nacionalista Vasca, CNV*), přičemž tento nový název užívaný od roku 1916 měl odkazovat na fakt, že EAJ–PNV byla něčím více než „pouze“ politickou stranou. CNV v nich nakonec byla velmi úspěšná, hladce zvítězila v Biskajsku a zvolené zástupce měla taktéž v provinciích Guipúzcoa a Álava (Harrison 1977: 383). Baskičtí nacionalisté následně chtěli s Madridem vyjednávat v otázce autonomního statutu, nicméně jednání s liberály i poté s konzervativci zkrachovala (Mees 1990: 131; Watson 2003: 197–198). Popularita CNV byla v těchto letech obrovská, v roce 1918 získala v Baskicku dokonce 50,4 % odevzdaných hlasů (de Pablo – Mees 2005: 481), což je výsledek, který se straně nikdy v budoucnu nepodařilo zopakovat.

Fakt, že často se měnící španělské vlády odmítaly baskické požadavky řešit, respektive jejich řešení bylo neustále zdržováno, vedl ke sporům uvnitř CNV. Jeho existenci následně vyostřily také provinční volby v prosinci 1920, kdy strana ztratila svou většinu v regionální shromáždění Biskajska (Harrison 1977: 385). Veškeré vnitřní roztržky však měly stejné jmenovatele jako v období po úmrtí Sabina Arany. Znovu vyvstala na povrch otázka, zda by měli baskičtí nacionalisté prosazovat autonomii Baskicka, kterou Madrid rezolutně odmítl, či by měli usilovat o na Španělsku a Francii nezávislý stát Basků. Tato stranická krize nakonec kulminovala v polovině roku 1921, kdy došlo k vyloučení nejradičtějšího sektoru ve straně, který prosazoval myšlenky nezávislosti. Jednalo se zejména o členy mládežnické organizace z Bilbaa a straníky sdružené okolo týdeníku *Aberri* (Corcuera Atienza 2009b: 197), na jehož stránkách bylo kritizováno vedení CNV (Harrison 1977: 386).

Schizma uvnitř CNV mělo nakonec za následek, že poprvé v historii existovaly dvě baskické nacionalistické strany. Radikálové následně označili sami sebe za novou PNV. Jednou z jejích nejviditelnější tváří se stal Elías „Gudari“ Gallastegui, v nové politické formaci poté nechyběly další známé osobnosti v čele s Luisem Aranou. Oproti CNV však zůstala nová PNV ryze biskajskou institucí, když svou největší podporu měla právě v hlavním městě Biskajska, v Bilbau (de Pablo – Mees 2005: 78–79). Ač byla tato politická strana postavena na požadavku vytvoření nezávislého Baskicka, který původně prosazoval „otec baskického nacionalismu“ Sabino Arana, v jiných záležitostech působila modernějším

vzeřněním. Ve stejném roce, kdy byla vytvořena, totiž založila svou ženskou organizaci, *Emakume Abertzale Batza* (Watson 2003: 198).

Soupeření mezi dvěma baskickými nacionalistickými subjekty však nemělo dlouhého trvání. V září 1923 po častých pádech španělských vlád, stále narůstající polarizaci společnosti a generálních stávkách byla politická krize rozřešena nadmíru razantním krokem v podobě vojenského puče, v jehož čele stál andaluský rodák Miguel Primo de Rivera. Vláda na něj reagovala podáním demise, španělský král následně předal moc do rukou Prima de Rivery, který tak měl legitimitu k tomu, aby vyřešil „španělský problém“ (Seco Serrano 1995: 634–635). Jedním z prvních kroků, který nový faktický vládce království učinil, bylo zakázání činnosti veškerých politických stran. Do ilegality se tak museli přesunout i baskičtí nacionalisté. Primem de Riverou nastolený režim inklinoval k fašistickým myšlenkám, což však nebylo v kontextu Evropy meziválečného období nic neobvyklého. Naprostá většina evropských států se musela potýkat s podobnými politickými a sociálními problémy, které nakonec mnohdy znamenaly odmítnutí demokratických principů a nastolení vlád „pevné ruky“.

Svou činnost tak musely ukončit i nová PNV a CNV. Jejich deníky byly zakázány, střediska zavřena a někteří baskičtí nacionalisté se dostali do vězení nebo raději pod hrozbou represí zemi opustili. Ilegálními se staly taktéž mládežnické organizace stran (de Pablo – Mees 2005: 97–100). Represe dopadaly primárně na ty Basky, kteří byli známi svou podporou myšlenek nezávislosti baskických provincií. Právě toto smýšlení jdoucí proti celistvosti Španělského království odmítal Primo de Rivera tolerovat. Naopak však nepotlačoval manifestace baskické identity, které neodkazovaly na secesionistické požadavky regionu, což se týkalo např. oblasti kultury (Watson 2003: 200).

Tento fakt se nakonec ukázal jako velmi vhodnou příležitostí pro baskické nacionalisty. Své politické aktivity se snažili zaobalit do ryze kulturního hávu tak, aby mohli legálním způsobem v nedemokratickém režimu působit. Marianne Heiberg (1989: 76) v této souvislosti poznamenává, že „Primo de Rivera zakázal politický nacionalismus, ale kulturní nacionalismus byl tolerován a pod diktátorem vzkvétal“. Vznikala baskická kina i divadla, renesanci zažíval baskický folklór a samozřejmě se stal zvýšený důraz na baskičtinu, jejíž užívání však bylo v období Primova režimu zakázané. Baskové taktéž věnovali svou pozornost různým

sportovním aktivitám⁶⁶ (de Pablo – Mees 2005: 105–112). Epocha nedemokratického režimu ve Španělsku 20. let tak paradoxně vytvořila pro baskický nacionalismus podmínky k tomu, aby nadále expandoval. EAJ–PNV se poté, co se stala diktatura minulostí a byla znovu obnovena činnost politických strana, proměnila v nejsilnější pravicovou politickou sílu na baskickém území (Ben-Ami 1991: 499).

5.1.5 Shrnutí: baskický nacionalismus mezi léty 1895 až 1930

V období od konce 19. století do 30. let století následujícího je pro baskický nacionalismus typické samotné jeho formování a následné šíření myšlenek o existenci národa Basků do široké společnosti. Nejvýznamnější postavou tamního nacionalistického hnutí byl Sabino Arana, který založil představu baskického národa na jedinečnosti jeho rasy, což však nebylo pro jeho období vůbec nic netypického. Myšlenky sociálního darwinismu a rasových teorií totiž byly na vzestupu po celém světě. Baskický nacionalismus v prvních letech své existence byl, což je pozorovatelné např. v souvislosti s procesem přijímání nových straníků do EAJ–PNV, klasickým příkladem primordialistického uvažování o národu.

Zároveň Arana ve svých původních úvahách uvažoval o vytvoření nezávislého baskického státu. Ač na sklonku svého života již vnímal jako vhodnou možnost zisku autonomie pro Baskicko, tyto myšlenky se mezi jeho následovatelé již nesetkaly s takovým ohlasem. Nicméně i v rámci EAJ–PNV, již v roce 1895 založil, se objevilo umírněné křídlo, které ve svých úvahách hodlalo pokračovat pragmaticky a podporovalo právě baskickou autonomii v rámci Španělska. Spor mezi zastánci independentismu a autonomismu, tj. mezi secesionismem a separatismem Basků, je od Aranovy smrti pro EAJ–PNV typický a přetrval i do dnešních dní. Po první světové válce dochází ke štěpení strany, nicméně existence obou dvou frakcí neměla dlouhého trvání a posléze došlo k jejich opětovnému sloučení.

EAJ–PNV byla od svého založení až do roku 1923, kdy proběhl vojenský puč Miguela Prima de Rivery, legálně fungující politickou formací. V následujících

⁶⁶ Konkrétně se budu využívat sportu baskickými nacionalisty v období nedemokratického režimu 20. let zabývat v podkapitole 5.2.3 *Sport a baskický nacionalismus v období autoritářského režimu Prima de Rivery*.

letech však musela odejít do ilegality, neboť byla zakázána jako ostatní politické strany ve Španělsku existující.

Tabulka č. 2: Baskický nacionalismus v období 1895 až 1930

Relevantní baskické politické strany	Charakteristika baskických politických stran		
	Primordialismus vs. konstruktivismus	Secesionismus vs. separatismus	Legalita vs. ilegality
EAJ-PNV	Primordialismus vycházející z Aranových úvah o baskickém národu	„Patriotické kyvadlo“ pohybující se mezi secesionismem a separatismem	Legální do vojenského převratu Prima de Rivery v roce 1923 (jako ostatní politické strany ve Španělsku)

5.2 Kopaná a fotbalová reprezentace Baskicka v kontextu baskického nacionalismu

5.2.1 Kopaná v Baskicku jako nepřímý důsledek britského vlivu

Kopaná ve své moderní podobě, tj. tak, jak tuto hru známe dnes, vznikala ve druhé polovině 19. století na území Velké Británie, tehdejší globální mocnosti. Svou popularitu si tato nová volnočasová aktivita získala mezi tamním obyvatelstvem velmi brzy, a tak se nakonec stalo její rozšíření do celého světa jedním z nepřímých důsledků britské koloniální i obchodní expanze.

Geograficky blízké Baskicko nezůstalo v tomto ohledu výjimkou. Britský vliv byl pozorovatelný zejména v přístavním městě Bilbao, kde Britové finančně velmi napomohli rozmachu tamního průmyslu. Tyto silné vazby mezi Baskickem a Velkou Británií se následně odrážely v místním nadšení pro vše britské. Kromě jiného se taktéž týkaly částečného přejímání sportovních činností praktikovaných na Britských ostrovech, které s sebou na Pyrenejský poloostrov nově přichozí přiváželi. Baskové tak začali objevovat závody regat, cyklistiku, kriket, golf, tenis či právě fotbal (Molnár 2013: 302). Zapálení pro kopanou si z Velké Británie odváželi zpět do své domoviny, kde ji posléze praktikovali, také příslušníci baskické buržoazie, které jejich rodiny vyslaly za studiem na tamní prestižní univerzity. Z importovaných sportů a her, které se do Baskicka z Britských ostrovů dostaly, si

právě fotbal získal mezi místními tu největší oblibu. Jedním z důvodů jeho popularity mohl být fakt, že fotbalové atributy, jimiž byly rozuměny síla či mužnost, se totiž rovnaly ideálům toho, co znamenalo „být Baskem“ (Walton 2011: 455–456).

První fotbalové utkání v historii na baskické půdě se odehrálo v Bilbau v roce 1894, kdy se proti sobě postavil výběr tamních Basků proti Britům pracujícím v přístavu. Premiérová baskická zkušenost s touto hrou byla rovna porážce 0:6. Podstatné pro budoucí vývoj však je, že se jednalo o první fotbalové veřejné představení pro naprostou většinu baskických rezidentů, kteří o existenci kopané měli do té doby minimální povědomí (MacClancy 2007: 45). Popularita fotbalu se vzápětí začala šířit i mimo břehy Bilbaem procházející řeky Nervión, kde se většina přátelských duelů mezi místními a britskými pracujícími odehrála. Po těchto úspěších importované hry se začaly v Baskicku zakládat fotbalové kluby. Jako první byl vytvořen celek Athletic Club v Bilbau, a to v roce 1898. Chris Hunt (2006: 22) podává následující vysvětlení, proč se fotbalisté z Bilbaa rozhodli svůj první fotbalový tým pojmenovat právě takto: „Anglické jméno tohoto klubu je přičítáno jednak britskému vlivu a jednak tomu, že pro místní je všechno španělské podezřelé“.

V následujících letech vznikaly fotbalové celky, které existují dodnes, po celém Baskicku. V roce 1909 byl v přístavní čtvrti Bilbaa Getxo založen Arenas Club a ve stejnou dobu vznikl v San Sebastiánu Real Sociedad de Fútbol,⁶⁷ přičemž v hlavním městě provincie Guipúzcoa existovaly menší týmy již dříve. O šest let později byl vytvořen také Real Unión v Irúnu. Tato čtveřice nakonec v roce 1929 zakládala společně s dalšími celky z různých oblastí Španělska nejvyšší fotbalovou celostátní soutěž, v níž tehdy hrálo pouze deset týmů. Takřka polovinu z nich tedy představovali zástupci Baskicka. Ostatně pomyslnou nadvládu baskických fotbalistů nad španělskými pozorují taktéž ve složení reprezentačního týmu Španělska na Olympijských hrách v Antverpách v roce 1920. Osu tohoto celku, který obsadil celkovou druhou příčku, tvořili převážně fotbalisté z baskického regionu, např. kanonýr Athletic Rafael „Pitxitxi“ Moreno, Félix Sesúмага z FC Barcelona či Pedro Vallana nastupující za Arenas Club z Getxa. Tento výběr udivil

⁶⁷ Real Sociedad de Fútbol obdržel své přízvisko „královský“ od španělského krále Alfonse XIII. v únoru 1910, tj. pět měsíců po svém založení. Do té doby vystupoval po názvem Sociedad de Fútbol (Real Sociedad de Fútbol 2011).

ve své době celý fotbalový svět agresivním a rychlým stylem hry, který praktikoval. Následně byl nazván *furia española*, „španělská zuřivost“, přičemž však by bylo spíše namístě označení *furia vasca*, neboť se ho praktikovali právě baskičtí hráči a stejným způsobem hrál taktéž Athletic Club (MacClancy 2007: 58).

V předchozích kapitolách byl zmíněn jako zástupce umírněného proudu uvnitř baskického nacionalismu Ramón de la Sota y Llano. Jeho široká rodina, která měla významné slovo uvnitř baskického národnostního hnutí, taktéž propagovala šíření kopané do prostředí Baskicka. Jeho syn Alejandro de la Sota y Aburto⁶⁸ studoval v Oxfordu, odkud si zpět do Bilbaa přivezl zalíbení v kopané, jíž přirovnával k tomu největšímu umění a psal o ní vlastní texty.⁶⁹ Stejně jako jeho otec byl členem EAJ-PNV, kde hrál významnou roli zejména během období autoritářského režimu Prima de Rivery. Stal se taktéž jedním ze zakladatelů celku Athletic Club při jeho „právním“ založení v roce 1901, kdy byly klubem přijaty jeho vlastní stanovy (Vaczi 2015: 18–19). Oproti dalším členům této široké rodiny, kteří se zároveň pyšnili členstvím v EAJ-PNV, se však nikdy nestal prezidentem klubu. Tím naopak byl jeho bratr Manuel de la Sota y Aburto, jenž stál v čele Athletic mezi léty 1926 až 1929, či mezi roky 1911 až 1917 jeho bratranec, sám bývalý fotbalista a radní za baskické nacionalisty Alejandro de la Sota y Eizaguirre. Dalším zástupcem de la Sotů v nejvyšším klubovém křesle byl José María Vilallonga, zeť Ramóna de la Soty. Vilallonga, ač se původně narodil v Seville, měl taktéž pozitivní vztah k politice EAJ-PNV. Čtvrtý klubový prezident v historii – z let 1906 až 1908 – Ramón Aras-Jáuregui sice nenáležel do de la Sotovy rodiny, nicméně byl taktéž baskickým nacionalistou (Unzueta 1999: 153–155). Ostatně i samotný Ramón de la Sota y Llano působil v čele klubu z Bilbaa. Nejednalo se však o Athletic, ale o Arenas Club z Getxa, kde nastoupil do prezidentského křesla v roce 1915 a opustil ho o čtyři roky později, byť zůstal jeho čestným prezidentem až do své smrti v roce 1936 (Valencia Ruiz – Toral Madariaga 2009: 40–41).

Nejvýznamnějším celkem z Biskajska byl však výše zmiňovaný Athletic Club. Tento fotbalový klub byl již od svých počátků velmi ovlivňován myšlenkami baskického nacionalismu (Gómez 2007: 27) a dodnes je možné Athletic Club charakterizovat jako „tradičně blízký [EAJ-]PNV“ (Tuñon – Brey 2012: 9). Někteří

⁶⁸ Podrobněji o životě Alejandra de la Soty y Aburta viz (Cava Mesa 2006).

autoři, jak upozorňuje Jeremy MacClancy (2007: 59), se domnívají, že bylo nadmíru logické propojení baskického nacionalismu a tohoto fotbalového celku, neboť vznikaly prakticky ve stejné době. Dále připomínám, že se úvahy o existenci národa Basků velmi často vyskytovaly v rodinách vyšší třídy, která přicházela do kontaktu s britským vzděláváním a kulturou, jejichž nikoliv nepodstatnou součástí byla právě kopaná.⁷⁰

Svou „baskičnost“ ztvrdil Athletic Club v roce 1919, kdy se klubové vedení rozhodlo, že za tým z Bilbaa budou moci nastupovat pouze baskičtí fotbalisté. Během prvních dvou desetiletí existence Athletic za celek pravidelně hráli Britové, nicméně toto datum mělo znamenat v klubu definitivní konec pro nebaskické hráče. Pro určení, kdo se bude moci objevit na soupisce Athletic, direktiva stanovila, že budou užívána stejná pravidla, jako fungují v EAJ–PNV při přijímání nových členů. Tzn., že i fotbalisté museli začít prokazovat původ prostřednictvím všech svých čtyř příjmení, která měla být baskická, v čemž je zřetelně pozorovatelný odkaz na původní myšlenky Sabina Arany. Toto striktní pravidlo zůstalo v platnosti až do 50. let⁷¹ (MacClancy 2007: 46).

Podobné vazby však neexistovaly mezi EAJ–PNV a dalšími baskickými fotbalovými celky např. v provincii Guipúzcoa. V prvních dekádách 20. století byla totiž tato politická formace primárně baskajskou institucí a, byť měla v dalších provinciích Baskicka taktéž své voliče, její podpora v nich nedosahovala takové míry jako v místě jejího vzniku. V San Sebastiánu se primárně prosazovaly republikánské a socialistické myšlenky. Tento stav se odrážel i ve vztahu EAJ–PNV k místnímu celku Real Sociedad de Fútbol, kde neexistovalo žádné zřetelné spojení mezi těmito dvěma institucemi. Členové vedení klubu poté zastávali různé politické postoje od republikanismu až k silně pravicovým názorům, jež byly typické pro Franciska Molínse, prezidenta klubu mezi léty 1937 až 1942 (Mendoza 2015). To však neznamená, že není možné se v prostředí Realu Sociedad nasetkat s prvky příznačnými pro baskický nacionalismus. Např. v prosinci 1914 užil rétoriku osvojenou baskickými nacionalisty představitel Realu Sociedad Adolfo

⁶⁹ Alejandro de la Sota y Aburto taktéž podporoval fotbal v souvislosti s jeho společenským vlivem. Chápal ho jako prostředek vhodný pro vzdělávání mas. Kopaná tedy tímto způsobem měla šířit do všech vrstev společnosti myšlenky demokracie i baskického nacionalismu (Díaz Noci 2000).

⁷⁰ Viz předchozí odstavce textu věnované rodině de la Sota.

Sáez Alonso, když se pokoušel přesvědčit vládu provincie, aby se nové daně nevztahovaly na jeho sportovní celek. Jako ústřední argument uváděl, že Real Sociedad je neziskovou organizací, která „[...] podporuje zdraví a morálku mladých a fyzický rozvoj baskické rasy“ (Sáez Alonso dle Walton 1999: 272). Ze stejného důvodu dle *Vida Sportiva*, občasníku zaměřeného na sport v domovské provincii klubu, obdržel Real Sociedad o rok dříve jednorázovou subvenci na pokrytí výdajů spojených s jeho cestou do Barcelony na závěrečný fotbalový turnaj tehdy nejlepších španělských celků (Vida Sportiva 1913: 9), zmínky o baskické rase v souvislosti s kopanou jsou taktéž k nalezení v první oficiální hymně tohoto celku z roku 1923 (El Pueblo Vasco 1923: 5). Jak níže ukáži, důraz na sport – kopané nevyjímaje – v kontextu fyzického rozvoje příslušníků baskického národa kladla v první řadě v textu již mnohokrát zmíněná EAJ–PNV.

5.2.2 EAJ–PNV, kopaná uvnitř strany a baskická fotbalové reprezentace

Od prvních dekád 20. století zařadila sportovní aktivity do své činnosti přímo EAJ–PNV, respektive organizace k ní přidružené. Uvnitř strany se tak např. pěstovaly tradiční baskická hra pelota, horská turistika, box, cyklistika i kopaná. Důraz byl tedy kladen jak na původní sportovní aktivity Basků, tak na sporty importované z Britských ostrovů (de Pablo 2012: 217). O sportovní aktivitu se primárně staraly mládežnické organizace EAJ–PNV.

Už v roce 1909 na půdě mládežnické organizace v Bilbao vznikl fotbalový klub *Euzkindarra*⁷² tvořený mladými členy EAJ–PNV, který odehrál jeden ze svých prvních zápasů proti Athletic, přičemž v něm podlehl silnému soupeři 0:2 (Camino – de Guezala 1991: 69). Na starosti měl aktivity tohoto celku José María „Belauste“ Belausteguigoitia, člen EAJ–PNV, který sám byl výborným fotbalistou a patřil mezi jedny z nejúspěšnějších hráčů na Pyrenejském poloostrově ve své epoše (Díaz Noci 2000). Belauste od roku 1910 nastupoval za Athletic Club, byl také členem stříbrného výběru Španělska z výše zmiňovaných Olympijských her v Antverpách a

⁷¹ Dodnes mohou za Athletic Club nastupovat pouze Baskové, nicméně definice toho, kdo je Bask, se v čase proměňovala a nyní je o poznání volnější, než tomu bylo v období zkoumaném v této kapitole. Viz např. (MacClancy 2007: 44–67).

⁷² Nejednalo se zároveň o jediný klub svého druhu, naopak jich vznikalo v rámci mládežnických organizací EAJ–PNV nespočet, přičemž se samozřejmě lišila jejich relevance. Dále např. mládežnická organizace strany ze čtvrti Bilbao Barakaldo vytvořila *Euzkotarra Fútbol Club*, který na počátku 20. let nejenom že hrával přátelské zápasy s dalšími nacionalistickými subjekty, ale nastupoval v oficiální nižší soutěži v rámci Ligy severu (Ruiz Descamps 2012: 142).

právě jeho jméno je primárně spojováno s fotbalovým stylem *furia española* (Vaczi 2015: 153). Baskičtí nacionalisté hráli pravidelné zápasy mezi sebou v rámci Baskického poháru (*Copa Euzkadi*). Ten pořádala od roku 1911 mládežnická organizace strany z Bilbaa,⁷³ přičemž se ho účastnily kluby působící pod hlavičkou dalších takových organizací z celého Baskicka (Anasagasti – Erkoreka 2003: 416–417), tedy nejenom z něj. Na turnaji taktéž nechyběli ani baskičtí studenti z Madridu, kteří nastupovali za tamní Atlético Madrid⁷⁴ (Camino – de Guezala 1991: 71).

Důvod, proč mladí baskičtí nacionalisté zakládali, respektive by měli zakládat uvnitř svých organizací různé – tj. nejenom fotbalové – sportovní kluby, shrnul v květnu 1910⁷⁵ na konferenci pořádané mládežnickou organizací strany z Bilbaa Daniel de Abechuco. Podle něj je praktikování sportu důležité z toho důvodu, že se jedná o činnost vhodnou k posílení těla a ptá se, zda „rasová nadřazenost Anglosasů“ není důsledkem jejich zálibení ve sportování. Odpověď na jeho otázku je zřejmá. Konkrétně ve svém příspěvku zmiňoval i kopanou, jejíž praktikování prý kromě výše zmíněné výhody simuluje bojové podmínky (de Abechuco dle Unzueta 1999: 159). Podobně k problematice sportu přistupovali editoři baskického deníku *Guipuzkoarra*, který na počátku 20. let publikoval několik textů věnujících se právě problematice sportu v souvislosti s baskickým národem. Podle těchto článků by měli mladí baskičtí nacionalisté vytvářet sportovní týmy, neboť provozování sportu je zdravé pro jednotlivce a taktéž povede k celkovému „[...] posílení baskické rasy“ (Ruiz Descamps 2012: 209). Kopané – jako důležitému prvku v kontextu baskické kultury – se EAJ–PNV věnovala taktéž v jednom z čísel kulturního periodika *Hermes* v roce 1921 (Díaz Noci 2000).

Deníky baskických nacionalistů poté významná vítězství jednotlivých fotbalových klubů z Baskicka chápaly jako důkaz rasové nadřazenosti Basků nad

⁷³ O těchto zápasech taktéž velmi podrobně informoval i nejvýznamnější deník baskických nacionalistů *Euzkadi*.

⁷⁴ Madridský Club Atlético, který je jedním z neúspěšnějších celků španělské fotbalové historie, byl založen v roce 1903 Basky, kteří v hlavním městě Španělska studovali (Gómez 2007: 58).

⁷⁵ Pro zajímavost mohu zmínit, že o necelé dva měsíce dříve se uskutečnil španělský fotbalový šampionát klubů v San Sebastián, přičemž o této události informovalo taktéž periodikum nacionalistů *Bizkaitara*. Pozvánka na tuto sportovní událost vzdávala hold odvaze Basků, kteří se věřící ve fyzickou převahu „baskické rasy“ nad ostatními celky rozhodli takovéto soutěžení uspořádat (Bizkaitara 1910: 4).

ostatními obyvateli Pyrenejského poloostrova. Takovýmto způsobem např. komentoval dopisovatel deníku *Euzkadi* písíci pod pseudonymem T. vítězství Athletic ve španělské pohárové soutěži v roce 1915. Podle něj nebylo podstatné, jaký baskický celek se stane šampiónem; zásadní však bylo, že se jednalo o kluby z Baskicka, které prý demonstrují svými výkony „[...] sportovní nadřazenost naší [tj. baskické] rasy [...]“ (T. dle Aranes Usandizaga – Landa Montenegro 2000: 466). Pokud bych tedy měl shrnout, jaký přístup zastávali v prvních dekádách 20. století baskičtí nacionalisté k fotbalu a dalším sportovním aktivitám, řekl bych, že EAJ–PNV „[...]] nacházela přínos v praktikování sportů z rasových důvodů“ (Molnár 2013: 305), což v dobovém kontextu nebylo nic neobvyklého.

Ač je zřejmé, jakým způsobem se EAJ–PNV snažila využívat kopanou, podle Alejandra Quirogy Fermándeze de Soty (2014: 50) zůstávalo otázkou, zda naopak fotbal spíše nebyl tím, co Basky rozdělovalo v souvislosti s rivalitou mezi provinciemi či jejich nejúspěšnějšími fotbalovými celky. V případě Biskajska se jednalo o Athletic Club z Bilbaa, pomyslným zástupce provincie Guipúzcoa byl Real Sociedad de Fútbol ze San Sebastián. Kopaná však mohla překlenout i tuto rivalitu mezi provinciemi či mezi konkrétními kluby. Veškeré fotbalové příznivce z Baskicka totiž měla potenciál sjednotit existence baskického národního týmu.

Úvahy o tom, že by mělo být vytvořeno co nejsilnější fotbalové mužstvo, které by reprezentovalo baskické teritorium, velmi často zaznívaly na půdě aktivní mládežnické organizace EAJ–PNV z Bilbaa. Největším apologetem této myšlenky byl v polovině 20. let Manuel Aznar Zubigaray,⁷⁶ známý též pod přezdívkou „Imanol“. Tento novinář působil mezi léty 1913 až 1917 v deníku EAJ–PNV *Euzkadi*, jehož založení inicioval Luis Arana. Zaměřoval se primárně na sportovní rubriku, přičemž prý byl k sobě nadmíru kritický za to, že se přespříliš věnoval kopané (Anasagasti – Erkoreka 2003: 387, 416). V souvislosti s tématem baskického národního týmu se nejvíce proslavil textem „Nacionalimus a sport. Naše naděje“. Ve svém článku se Manuel Aznar Zubigaray (1915a: 1) nejprve odvolává na klasické postuláty, s nimiž pracovali baskičtí nacionalisté. Tzn., že sport z jejich pohledu může přispět k posílení baskické rasy i květší národní jednotě, přičemž fotbal v tomto ohledu není výjimkou. Podle něj je poté již čas na to, aby se začalo uvažovat o vzniku baskické reprezentace složené z těch nejlepších

⁷⁶ Baskický nacionalista Manuel Aznar Zubigaray byl dědečkem bývalého španělského premiéra z let 1996 až 2004 Josého Maríi Aznara z Lidové strany (*Partido Popular*, PP).

místních hráčů, kteří by reprezentovali Baskicko. Tento baskický národní výběr by byl poté vytvořen, aby sloužil pro baskickou slávu a demonstroval vlastnosti, jimiž baskická rasa oplývá. Otázka, kterou si mladý novinář pokládá, zní: Proč ještě taková reprezentace, která by hrála proti týmům z dalších zemí – konkrétně v textu zmiňuje Anglii, Francii a Maďarsko⁷⁷ – nevznikla?

„Imanolova“ závěrečná otázka však zčásti nebyla položena správně. Baskická fotbalová reprezentace totiž ve chvíli, kdy *Euzkadi* jeho text publikovalo, již existovala. Nicméně zápasy, ke kterým do té doby nastoupila, byly rovny střetnutím na úrovni španělských regionů. Svůj první duel totiž baskická reprezentace odehrála pod názvem *Sever*⁷⁸ již 3. ledna 1915, přičemž jejím soupeřem byl výběr Katalánska. List z Bilbaa *El Nervión* (1915: 1) tento den označil za historický moment pro všechny Španěly, neboť se jednalo o „[...] první zápas mezi regiony, který byl ve Španělsku organizován“. V souvislosti s tímto citátem je vhodné odkázat na Erika Hobsbawma (2000: 138), který tvrdí, že v tomto období měla různá sportovní střetnutí napříč národy multinárodních států odkazovat na jakousi přátelskou rivalitu mezi nimi a naopak posilovat jednotu státního uspořádání. Až v pozdějších letech dostaly takovéto duely primárně nacionalistický náboj.

Vítězem zmiňovaného klání konaného na stadionu Athletic San Mamés se stali Baskové, kteří porazili Katalánce vysoko 6:1. V sestavě vítězného baskického výběru nechyběli např. již dříve zmiňovaní „Pitxitxi“ či představitel EAJ-PNV „Belauste“. Odveta uspořádaná v Barceloně skončila pro Katalánce příznivějším skóre 2:2. Po těchto výsledcích vstupoval baskický výběr – např. dle periodika *Heraldo Deportivo* – do Poháru prince z Asturie (*Copa del Príncipe de Asturias*) který se konal v květnu 1915, v pozici favorita (Adea 1915: 2–3). Jeho soupeři byli

⁷⁷ V místě, kde „Imanol“ vyjmenovával reprezentace, proti kterým by potenciální baskický výběr mohl hrát, je vhodné zmínit dobový kontextu. Důvod, proč toto připomínám, je ten, že již o jedenáct let dříve, než byl v textu odkazovaný článek napsán, začala existovat FIFA. Jejimi členy se však nestávaly státy, nýbrž, jak bylo zmíněno v teoretické části textu, národní fotbalové federace (Tuñon – Brey 2012: 12). Připomínám, že rok po vzniku FIFA vstoupily do jejích řad i federace z Rakouska a „Imanolem“ zmíněného Maďarska, které byly tou dobou součástí jednoho státního útvaru, a anglického vzoru následovaly i Skotsko, Wales a Irsko (včetně území Severního Irsku), jež taktéž nebylo nezávislým státem (FIFA 2016a).

⁷⁸ Označení *Sever* vycházelo z faktu, že fotbalová federace existující na severu Španělska, kterou tento výběr de facto reprezentoval, totiž nezahrnovala pouze baskické oblasti. Jednalo se taktéž o území Kantábrie a Logroña, dnes hlavního města provincie La Rioja. Nicméně všichni *Seveřané*, kteří za tým označovaný tímto názvem nastupovali, byli Basky (Gómez 2007: 148).

mužstvo označené jako *Centrum*, které reprezentovalo Madrid, a Katalánsko. Očekávání Baskové splnili, když po porážce Katalánska a dvoubrankové remíze s výběrem Madridu dokázali v turnaji zvítězit. V dalších dvou zápasech mezi Baskickem a Katalánskem byl vítězem vždy celek ze severu. V prvním utkání Baskové zvítězili v Barceloně 3:1, v odvetě hrané na San Mamés poté 5:0.

O všech těchto zápasech EAJ–PNV pravidelně informovala ve své stranickém tisku, v deníku *Euzkadi*. V okamžiku, kdy nastupoval k utkání baskický fotbalový výběr, jednalo se vždy o vůbec první zprávu, která se objevila v části novin věnované sportovním aktualitám a následovala za aktuálními informacemi z bojišť první světové války. Stejně tak baskický deník nepoužíval při označování tamního reprezentačního výběru název *Sever*, ale hovořil o něm vždy jako o Bascích, Baskicku apod.⁷⁹

Částečným naplněním „Imanolových“ přání o soupeřích reprezentace Baskicka mimo španělské hranice byla cesta baskického fotbalového výběru po Latinské Americe v roce 1922. Ta byla vyvolána úspěchem národního týmu Španělska na Olympijských hrách v Belgii, kde, jak bylo zmíněno výše, tvořili základní kostru mužstva právě Baskové. Poptávka po tom, aby lidé mohli spatřit fotbalové hvězdy, rostla také uvnitř baskické diaspory na druhé straně Atlantského oceánu, na což zareagoval jeden z místních podnikatelů tím, že inicioval turné baskické reprezentace po latinskoamerických zemích. Baskové tedy navštívili Uruguay, Argentinu a Brazílii, přičemž z jejich cesty panovaly rozpačité pocity. Nepředváděli takové výkony, které od nich byly očekávány, a tak nakonec odehráli i menší počet střetnutí, než byl původně domluven (Gómez 2007: 149). V rámci této cesty do mimoevropských států sice mohl být vyvoláván díky baskickému fotbalovému týmu pocit společné identity mezi Basky ve své domovině a těmi, kteří žijí v latinskoamerické diaspoře, nicméně hlavní účel této cesty měl být ekonomického rázu. Ideály hlásané „Imanolem“ tak zůstaly znovu ve své plné míře nenaplněny.

⁷⁹ Konkrétně viz např. následující dobové texty z deníku *Euzkadi* věnované baskickému fotbalovému výběru (Aznar Zubiragay 1915b, Euzkadi 1915a, 1915b, 1915c, 1916a, 1916b, Irrintzi 1915).

5.2.3 Sport a baskický nacionalismus v období autoritářského režimu Prima de Rivery

Latinskoamerické turné bylo pro baskickou reprezentaci na dlouhou dobu posledními zápasy. Nejprve za tento stav nesla odpovědnost nepříliš velká úspěšnost výběru Basků za Atlantským oceánem. Významný vliv taktéž sehrál nástup nedemokratického režimu Prima de Rivery na podzim roku 1923. Nicméně sport zůstal pro baskické nacionalisty tím prostředím, v jehož rámci docházelo k pravidelnému vyjednávání a formování identity Basků.

Rozmach uvnitř tehdy nelegální CNV a nové PNV zaznamenalo zakládání různých kulturních a sportovní organizací, v jejichž rámci právě bývalí straníci z těchto dvou formací působili. Baskičtí nacionalisté tak obrátili svou pozornost taktéž k folklóru, populárními se stávaly tradiční baskické tance či vznikaly divadelní hry věnující se tématice rurálního Baskicka. Tyto aktivity nakonec přinesly nacionalistickému hnutí prostor k tomu, aby stále předávalo dál své úvahy o existenci jedinečného národa Basků do značné části baskické společnosti (Heiberg 1989: 76).

Baskické nacionalistické organizace taktéž byly schopny, aby nemuselo dojít k jejich rozpuštění, umně svou činnost kamuflovaly. Jedním z příkladů je mládežnická organizace EAJ-PNV z Barakalda, která po nástupu Prima de Rivery přelila svou veškerou činnost do již existujícího fotbalového klubu *Euzkotarra*, přičemž na jeho dresech byly barvy *ikurriñi* a tvořili ho ti samí lidé, kteří ihned po konci tohoto nedemokratického období zformovali místní výbor mládežnické organizace EAJ-PNV (Unzueta 1999: 160–161). Podobným způsobem zastírali svou činnost taktéž baskičtí nacionalisté v Pamploně v provincii Navarra, kde vznikl klub *Lagua Artea* (de Pablo – Mees 2005: 109). Důmyslná politická organizace se taktéž skýtala v dalším sportovním odvětví, které je dodnes v Baskicku oblíbené, v horské turistice. *Mendigoitzaleak*, jak se provozovatelů této sportovní aktivity v Baskicku říká, své výstupy do hor Baskicka spojovali s návštěvou místních usedlostí, kde pořádali přednášky o baskické kultuře a historii či baskičtině. Případně pomáhali s organizováním místních kulturních akcí. Tato činnost pak měla dopad zejména na mladé žijící v těchto rurálních oblastech (Heiberg 1989: 76–77), neboť ti většinou nemohli mít nějaké výraznější povědomí o myšlenkách, které předkládala EAJ-PNV. Připomínám, že se tato politická

formace zrodila v industriálním prostředí, odkud také získávala své první podporovatele a voliče. Touto aktivitou tedy baskičtí nacionalisté oslovili i ty, jež stáli do té doby mimo dosah mobilizačních aktivit EAJ–PNV, respektive CNV.

Dalším z vhodných způsobů pro šíření nacionalistického pohledu bylo vydávání novin. Muselo se však jednat o takové periodikum, které by bylo shledáno „nezávadným“ pro vládnoucí elity. Baskičtí nacionalisté vydali k 1. dubnu 1924 premiérové číslo sportovního deníku – vůbec prvního na Pyrenejském poloostrově – s názvem *Excelsior*, v roce 1931 přejmenovaného na *Excelsius*. Jeho vydávání bylo pro nacionalisty z CNV nadmíru důležité, a to jak z politických, tak z ekonomických důvodů (Molnár 2013: 209, 311). Tento deník se na svých stránkách v první řadě věnoval kopané a dával prostor taktéž dalším sportům a hrám, jakými byly atletika, jezdeckví, cyklistika či pelota (Díaz Noci 2000). Nejvíce entusiasmu se však na stránkách periodika objevovalo ve chvílích úspěchů baskických sportovců. Jako klasický příklad jsou uváděna vítězství baskického boxera Paulina Uzcuduna, který pro Basky – dle *Excelsioru* – symbolizoval „mužnost a sílu členů naší [tj. baskické] rasy“ (de Pablo – Mees 2005: 109).

První ředitelem *Excelsioru* se stal – v kontextu budoucích událostí paradoxně – Jacinto Miquelarena, jenž v deníku působil do počátku 30. let. Podobně jako „Imanol“ i Miquelarena uvažoval o schopnostech sportu sbližovat členy národa, přičemž ve svých komentářích zmiňoval taktéž existenci československého Sokola. Nicméně v tomto místě jeho shoda s představitelem EAJ–PNV končila, neboť takovým způsobem přemýšlel o kopané pouze v kontextu Španělska a naopak protestoval proti tomu, aby se konaly šampionáty v regionech apod.⁸⁰ Miquelarena právě z důvodu nesouhlasu s postuláty baskického nacionalismu na počátku 30. let z deníku odešel a začal zaujímat falangistické postoje (Gómez 2007: 30–31).

Pravděpodobně nejvýznamnější stopu ve sportovní historii zanechal *Excelsior* v srpnu 1924, kdy se uskutečnil první ročník cyklistického závodu okolo Baskicka, který je nyní znám pod označením *Vuelta al País Vasco – Euskal Herriko Itzulia*. Obecně jsou takovéto cyklistické závody, kterým za vzor posloužilo vůbec první soutěžení tohoto druhu, jímž byla Tour de France, důležité, neboť mohou

napomáhat vytvářet pocitu sounáležitosti mezi členy národa. Cyklistické podniky tohoto typu totiž je možné vnímat jako jakýsi „hrdinský epos“, který je roven sportovní bitvě „[...] s nástrahami přírody, zimou, vedrem, deštěm, ale i příšernými stoupáními [...]“ a přitom se stává jakousi poutí „[...] křížem krážem po důvěrném národním území“ (Thiessová 2007: 215). Nejednalo se však o první závod tohoto druhu na Pyrenejském poloostrově, již dříve se např. konal závod okolo Katalánska. Nicméně cyklistický podnik, který by svou trasou spojoval území celého Španělska, jako se již dělo ve Francii či Itálii, ještě neexistoval.⁸¹ Pro úplnost ještě doplním, že prvním ředitelem etapového baskického závodu v cyklistice byl Alejandro de la Sota y Aburto (Cava Mesa 2006: 105).

Ač to bude znít paradoxně, kroky, které vůči baskickým nacionalistům učinil Primo de Rivera, vedly k tomu, že po několika letech působení v ilegalitě a soustředění se na šíření baskických ideálů prostřednictvím kulturních a sportovních akcí jim napomohly k upevnění pozic v tamní společnosti. EAJ–PNV, znovu působící pod tímto názvem a opět sjednocená, tak posílila svůj politický potenciál.

5.2.4 Shrnutí: baskický nacionalismus a kopaná v období 1895 až 1930

Od prvních let 20. století baskičtí nacionalisté využívali kopanou, která se stala nepřímým importem z Velké Británie do Bilbaa v důsledku tamních obchodních aktivit Britů, jako nástroj mobilizace společnosti. Původně bylo možné hovořit o vnitřní mobilizaci, neboť sportovní aktivity a jejich praktikování mělo vést k posílení baskické rasy, jež byla chápána jako ústřední element odkazující k příslušnosti k baskickému národu, a taktéž k socializaci sport praktikujících Basků uvnitř baskického kolektivu. Tzn., že sport sloužil jako prostředek, který měl napomáhat šířit uvědomění o baskickém národu pouze mezi aktivními sportovci. Napříč EAJ–PNV a jejími mládežnickými organizacemi tak začaly vznikat sportovní

⁸⁰ Viz např. Miquelarenův text *Fútbol sin política* z roku 1938 v deníku *Marca*, v němž se kriticky vyjadřuje k fotbalu jako nacionalistickému nástroji v rukách regionů v období před španělskou občanskou válkou (Miquelarena 1938).

⁸¹ První ročník závodu okolo Španělska *Vuelta a España* se uskutečnil až v roce 1935. Mark A. Hill (1997) hledá důvod založení tohoto cyklistického podniku v předvečer španělské občanské války v tom, že *Vuelta a España* měla vést ke snížení politické polarizace a sjednocení španělských regionů.

– i fotbalové – kluby, jejichž význam ještě více vzrostl během nedemokratického režimu Prima de Rivery.

Fotbal měl poté mít taktéž vliv i na vnější mobilizaci Basků. Tzn., že si diváci fotbalových bitev či sportovní fanoušci, kteří o nich získávali informace pouze z doslechu prostřednictvím např. stranického tisku EAJ–PNV v čele s jejím sportovním deníkem, měli uvědomit svou příslušnost k baskickému národu v důsledku uskutečnění takovýchto sportovních zápolení. O něco podobného se de facto pokoušely baskické fotbalové kluby, které v této epoše vznikaly. V jejich vedení velmi často působili lidé blízcí baskickému nacionalismu či přímo členové EAJ–PNV. Jako nejznámější příklad uvádím i já vztahy mezi Athletic z Bilbaa a rodinou de la Sota. Nicméně soupeření mezi různými celky z Baskicka mohlo vyvolávat rivalitu mezi jejich podporovateli. V roce 1915 se tak objevil požadavek vznesený ve stranickém deníku EAJ–PNV *Euzkadi* na to, aby vznikla baskická fotbalová reprezentace, přičemž odůvodnění byla rovna typickým nacionalistickým argumentům té doby. Výběr těch nejlepších baskických fotbalistů nakonec byl vytvořen, většinou hrával přátelské zápasy proti svým regionálním rivalům či v roce 1922 absolvoval nepříliš úspěšné turné po zemích Latinské Ameriky. EAJ–PNV však v tomto období neměla na jeho působení významnější vliv a během nedemokratického režimu Prima de Rivery nenastoupil k žádnému střetnutí.

Tabulka č. 3: Kopaná jako nástroj politiky baskických nacionalistů v období 1895 až 1930

Baskické politické strany	Politiky směřující na (potenciální) členy národa		Politiky směřující na zahraniční publikum (= sportovní diplomacie)	
	Nástroj vnitřní mobilizace	Nástroj vnější mobilizace	Nástroj pozitivní percepce / propagandy	Nástroj politiky uznání
EAJ–PNV	Nacionalistické myšlenky reprodukovány prostřednictvím sportovních klubů, které strana či její organizace zakládají; důraz na tělesnou i duševní zralost členů národa	Podrobné informování ve stranickém tisku o sportovním dění v Baskicku, utkáních baskických fotbalových klubů a taktéž obsírné zpravodajství o zápasech tamní reprezentace	Nebyl užíván	Nebyl užíván

6 BASKICKÁ FOTBALOVÁ REPREZENTACE V DOBÁCH NEJISTOT. OD MOBILIZACE KE SPORTOVNÍ DIPLOMACII (1930–1939)

6.1 Charakteristika baskického nacionalismu

6.1.1 Baskický nacionalismus a problémy republiky

Vláda Prima de Rivery padla v lednu 1930, kdy se samotný diktátor rozhodl podat demisi. Jeho nástupce se snažil o zpětné nastolení demokracie a zachování Španělska jako království. Tento nadmíru těžký úkol bylo však prakticky nemožné splnit, „[...] neboť monarchie byla v očích značné části špan[ělských] obyvatel beznadějně zdiskreditována“ (Chalupa 2011: 357) v důsledku spolupráce s nedemokratickým režimem.

V listopadu roku 1930 se konalo ve městě Vergara, baskicky Bergara, setkání baskických nacionalistů. Na tomto zasedání se dohodlo znovusjednocení dvou nacionalistických formací, které existovaly před nástupem Prima de Rivery k moci, v jednu politickou stranu, v „novou“ – jak poznamenalo dobové vydání deníku *Euzkadi* (1930a: 1) – EAJ-PNV. Nicméně pokud představím ústřední teze, k nimž se „nová“ EAJ-PNV přihlásila, není pozorovatelný nějaký radikální odklon oproti předchozím letům. Mottem strany stále zůstávalo Aranovo Bůh a stará práva a významnou roli v ní hrál, jak je zřejmé, katolicismus. EAJ-PNV dokonce v zápisu z tohoto zasedání konstatovala, že „baskický nacionalismus proklamuje katolické náboženství jako jedinou správnou víru [...]“ (EAJ-PNV 1930). Stejně tak nacionalisté odkazovali na existenci baskické rasy jako základního prvku příslušnosti k národu. Budoucí uspořádání Baskicka by následně mělo být rovno konfederaci, v níž by všechny baskické provincie – i na francouzské straně hranice – disponovaly autonomií (EAJ-PNV 1930). Jedním z architektů „nové“ EAJ-PNV byl mladý právník José Antonio Aguirre Lecube,⁸² který se stal v následujících letech ústřední postavou strany.

Ne všichni baskičtí nacionalisté však souhlasili s vytvořením „nové“ EAJ-PNV, a tak dva týdny po jejím „znovuzrození“ založili její oponenti novou politickou stranu. Baskická nacionalistická akce (*Acción Nacionalista Vasca*, ANV) vznikla

⁸² Podrobněji o Aguirreho politickém životě viz (Mees – de la Granja Sainz – de Pablo – Rodríguez Ranz 2014).

poslední listopadový den roku 1930, přičemž její ideologie se skládala z prvků republikanismu, liberalismu, autonomismu a antiklerikalismu. Jednalo se tak vlastně o první nacionalistickou stranu v Baskicku, která ve své ideologii nevycházela a priori z Aranových úvah (de Pablo – Mees 2005: 116). V zakládajícím manifestu ANV v souvislosti s vymezením vůči EAJ–PNV uvedla, že „baskický nacionalismus, který založil Sabino Arana, je v krizi [...]“ (La Tarde 1930: 4), a tak je třeba vytvořit takový politický projekt, který by odpovídal současným podmínkám. ANV však nikdy ve své popularitě nepřekonala EAJ–PNV a zůstala marginální politickou stranou.

V dubnu 1931 se uskutečnily obecní volby. Ač dle celošpanělských volebních výsledků zvítězily ve volbách politické subjekty podporující monarchii, faktickým vítězem byli republikáni. Ti totiž dokázali triumfovat ve všech velkých městech, těžiště podpory monarchistů se nacházelo v rurálních oblastech (Chalupa 2011: 359, 362). Ve volbách kandidovali zástupci ANV společně s republikány a socialisty, oproti tomu EAJ–PNV zůstala v tomto ohledu neutrální a řešila dilema, zda dát přednost republice před monarchií či nikoliv (de Pablo – Mees 2005: 118), což byla otázka, kterou strana v následujících letech hledala odpověď nesčetněkrát. Poté, co byly výsledky voleb zveřejněny, došlo k vyhlášení republiky a odchodu španělského krále Alfonse XIII. do exilu.

Samotné vyhlášení republiky přijala i EAJ–PNV, přičemž v další změně španělského politického režimu spatřovala příležitost pro naplnění svých vlastních cílů. Stranické periodiku *Euzkadi* (1931c: 1), v němž byla naprostá většina textů publikována ve španělštině, oznámilo nástup republiky baskickým nadpisem *¡Gora Euzkadi askatuta!*, tj. „Vzhůru svobodné Baskicko“. O tři týdny později byla nacionalisty požádána Společnost pro baskická studia (*Sociedad de Estudios Vacos – Eusko Ikaskuntza*), která existovala od roku 1918, aby vypracovala návrh autonomního baskického statutu, EAJ–PNV následně o tomto projektu debatovala a došla k závěru, že „[...] akceptuje základní linie předběžného návrhu Společnosti pro baskická studia“ (de Pablo – Mees 2005: 123). V červnu 1931 se konalo zasedání baskických obcí v navarrském městě Estella, baskicky Lizarra, kde se měla řešit otázka podoby budoucí baskické autonomie, přičemž se však tohoto setkání neúčastnili zástupci ANV, socialistů či republikánů (Corcuera Atienza 2009a: 211). Závěrem kongresu bylo přijetí tzv. Statutu z Estelly, dle něhož by mělo vzniknout Baskicko, ve kterém by měly velmi silné pravomoci všechny

baskické provincie nacházející se na španělském území⁸³ a baskičtina by byla jeho oficiálním jazykem. Součástí statutu však bylo taktéž částečné omezení politických práv občanů, kteří se do Baskicka přistěhují, a taktéž byla zmiňována možnost podepsání konkordátu s Vatikánem, což bylo téma, které nemohly levicové strany nekritizovat. Socialista Indalecio Prieto se v této souvislosti vyjádřil tak, že Baskové touží vytvořit na severu Španělska „vatikánský Gibraltar“ (de Pablo – Mees 2005: 123).

Ještě předtím, než byl návrh baskického autonomního statutu řešen v Madridu, proběhly volby do parlamentu, který měl následně připravit novou španělskou ústavu. Na území Baskicka byl pro tamní nacionalisty ústředním tématem právě návrh statutu a ochrana Baskicka před laicizací, kterou prosazovaly levicové politické strany, a tak EAJ–PNV pro volby spojila své síly s tradicionalisty a karlisty. Proti nim se postavili socialisté společně s republikány. Nakonec uspěla pravcová koalice, která získala patnáct křesel oproti devíti pro levicové kandidáty, což následně interpretovala jako vůli občanů pro prosazení návrhu z Estelly (Molina Aparicio 2009: 230). Baskicko však bylo společně s Navarrou jedním z mála regionů, kde pravice získala větší politickou podporu. Volby totiž suverénně ovládli socialisté s republikány. Rozložení politických sil se o tři měsíce později promítlo taktéž do rozhodnutí o autonomním statutu pro Baskicko, který byl zamítnut jako návrh odporující ústavě. Levicová vláda, v jejímž čele stál Niceto Alcalá-Zamora, došla k závěru, že „[...] Baskové toho chtějí příliš mnoho a že by v případě schválení [návrhu] Baskicko už přestalo být součástí Španělska“ (Chalupa 2011: 364–365). Toto rozhodnutí nebylo ušetřeno kritice ze strany EAJ–PNV, když se objevil v nacionalistickém tisku text zpochybňující samotnou činnost parlamentu, který prý odmítnutím statutu šel v samotné podstatě proti federalismu, jež republikánští představitelé v předchozích dohodách silně propagovali (Euzkadi 1931a: 1).

V prosinci téhož roku byla přijata nová ústava, jejímž významným prvkem byl důraz na omezení vlivu církve. Nicméně zároveň bylo odsouhlaseno, že může pokračovat proces regionalizace Španělska v případě, že se bude držet ústavního textu. Baskové tedy mohli pracovat na znění nového statutu, přičemž však musel být nejprve odsouhlasen obecnými zastupitelstvy v dané provincii, následně taktéž

⁸³ Součástí území, na které se měl autonomní statut vztahovat, byla v původním návrhu taktéž oblast Navarry.

v referendu za účasti dvou třetin tamních voličů a posléze i španělským – v období republiky jednokomorovým – parlamentem (Molina Aparicio 2009: 234–235). Po vytvoření prvotního návrhu bylo o něm v červenci 1932 hlasováno na zasedání v navarrské Pamploně. Obecní zastupitelství z Biskajska a z provincií Guipúzcoa a Álava hlasovala většinou pro jeho přijetí. Situace však byla odlišná v případě Navarry, kde byl návrh statutu odmítnut. Toto hlasování v konečném důsledku znamenalo, že se v diskuzích o autonomii pro Baskicko mohlo dále pokračovat, nicméně se jich už více neúčastnila provincie Navarra (de Pablo – Mees 2005: 129), což bylo pro baskické nacionalisty velkým zklamáním. Deník *Euzkadi* (1932: 1) tento okamžik označil jako „den obrovské bolesti pro Baskickou nacionalistickou stranu“. Neznamenalo to však konec nacionalistických snah o autonomii alespoň pro další části Baskicka. Autonomní statut tak byl od léta 1932 projednáván pouze v kontextu zbývajících trojice baskických provincií ležících na španělském území.

O další budoucnosti statutu se rozhodovalo v říjnu 1933 na zasedání zástupců tří provincií ve Vitorii, kde znovu Biskajsko, Guipúzcoa i Álava potvrdily svůj zájem na zisku autonomie. Zástupci Álavy se však k němu stavěli nejvíce kriticky, byť nakonec s ním vyjádřili souhlas. Naopak ve zbývajících provinciích s jeho přijetím větší problémy nenastaly (Corcuera Atienza 2009a: 213). Nicméně ve vzduchu se objevily dílčí pochybnosti v souvislosti s nepřiliš přesvědčivým souhlasem Álavy, kde nacionalistické myšlenky neměly tolik podporovatelů jako u Biskajského zálivu. V listopadu roku 1933 proběhlo očekávané referendum o návrhu statutu na území této trojice provincií. V Biskajsku hlasovalo pro autonomii 88,4 % veškerých voličů a v provincii Guipúzcoa bylo toto číslo ještě vyšší, když se pro přijetí vyjádřilo 89,5 % tamních obyvatel s volebním právem. V Álavě taktéž většina zúčastněných hlasovala pro tento návrh, jednalo se však v celkovém počtu pouze o 46,4 % lidí disponujících aktivním volebním právem. Ve volbách však absentovalo více 40 % tamních voličů. Nebyla tak splněna podmínka o povinné účasti alespoň dvou třetin voličů v každé z provincií (Corcuera Atienza 2009a: 214), nicméně v celkovém součtu všech baskických voličů ano (de la Granja Sainz 1995: 134). Ač sice baskičtí nacionalisté mohutně oslavovali tyto výsledky, znamenalo to pro ně Pyrrhovo vítězství, neboť zástupci Álavy odmítli, aby se jejich provincie stala součástí autonomního území, což baskičtí nacionalisté nemohli přijmout. Nakonec tedy i třetí návrh předložený v období republiky zkrachoval.

Kroky po volbách nově vytvořené pravicové vlády byly následně rovny rušení veškerých politických rozhodnutí levicových předchůdců (Chalupa 2011: 272). Následně byla taktéž definitivně pro další dva roky pravicových vlád ukončena baskická snaha o autonomii. V létě 1934 byl totiž jeden za zákonů prosazený katalánským parlamentem ovládaným Republikánskou levicí Katalánska (*Esquerra Republicana de Catalunya*, ERC) označen Ústavním soudem za protiústavní a zneplatněn. Levicová ERC na tento krok reagovala odchodem z parlamentu španělského, přičemž ji následovali solidárně i zástupci EAJ-PNV. Jejich jednání bylo na území Baskicka kritizováno zejména katolickou veřejností, která ho chápala jako obrat baskických nacionalistů směrem doleva (Molina Aparicio 2009: 242). Nicméně větší problémy pro vládu znamenaly události z října 1934, kdy se proti vládě, v níž se dostalo křeslům i radikálním pravicovým formacím, obrátili anarchisté, komunisté i socialisté se zbraní v ruce. Tento pokus o revoluci byl posléze centrem krvavě potlačen.

V atmosféře silné polarizace španělské společnosti se konaly v únoru 1936 parlamentní volby. V Baskicku vznikly tři volební tábory. První byl roven EAJ-PNV. Proti ní se postavila koalice složená z republikánských, socialistických a komunistických stran pod názvem Lidová fronta (*Frente popular*) a pravicové politické formace (de Pablo – Mees 2005: 164), které však nedokázaly překonat vzájemné animozity a nevytvořily stabilní volební koalice ve všech španělských regionech. Po samotných volbách nebyl rozdíl mezi hlasy pro levici a pravici roven ani jednomu procentu, středové politické strany se již prakticky ve Španělsku neobjevovaly. Proti sobě se tak postavily dva bloky, přičemž v čele nejsilnější pravicové strany – Španělské konfederace autonomní pravice (*Confederación Española de Derechas Autónomas*, CEDA) – byl Gil Robles otevřeně vychvalující korporativismus společně s Benitem Mussolinim a Adolfem Hitlerem. Naopak lídr ve volbách vítězných socialistů Largo Caballo, přezdíváný „španělský Lenin“, adoroval bolševickou revoluci v Rusku a nabádal k revoluci proletariátu i na španělském území (Chalupa 2011: 374–375).

Po únorových volbách byla vytvořena levicová vláda, kterou podpořili taktéž baskičtí nacionalisté. Tato pragmatická spolupráce mezi EAJ-PNV a levicí byla stvrzena taktéž spoluprací mezi socialisty a nacionalisty ohledně možné baskické autonomie (de la Granja Sainz 1995: 138–139). Právě znovuotevření otázky autonomních statutů bylo součástí volebního programu Lidové fronty, což

mělo vést k podpoře levice právě ze strany nacionalistů (Molina Aparicio 2009: 242). Situace ve Španělsku se však stále vyhrcovala. Proti sobě stály dva neslučitelné politické proudy, a tak po několika kontroverzních rozhodnutích levicové vlády, vraždách na jedné i druhé straně došlo v červnu 1936 ke vzbouření vojenské posádky v Melille. Nicméně tento puč, který měl být bleskovou záležitostí, neprobíhal dle představ vzbouřenců (Chalupa 2011: 376–377). Španělsko upadlo po tři roky do občanské války.

Pokud bych měl charakterizovat působení EAJ–PNV do vypuknutí španělského vnitrostátního konfliktu, jednoznačně se jednalo o nejsilnější baskickou politickou stranou,⁸⁴ byť v důsledku svých politických postojů musela v polarizovaném prostředí druhé republiky bez jednoznačných potenciálních politických spojenců hledat svůj *modus vivendi* velmi obtížně. Ač přijala vyhlášení republiky s povděkem a vidinou brzkého zisku autonomie, první kroky levicové vlády prosazující radikální laicizaci nemohla podporovat. Její důvěru v levici ještě více oslabilo odmítnutí návrhu autonomního statutu. S následnými pravicovými vládami, které obdobným způsobem nazíraly na problematiku spojenou s církví, se však nemohla shodnout v otázkách autonomie, přičemž tyto případné debaty mezi baskickými nacionalisty a pravící definitivně ukončily události z roku 1934. Nakonec v předvečer občanské války našla EAJ–PNV společnou řeč s představiteli levicových proudů, přičemž přežití republiky chápala jako nutnost pro národní sebeurčení Basků. EAJ–PNV sice v období republiky prosazovala přijetí autonomního statutu, nicméně její přední političtí představitelé v čele s Aguirrem a Manuelem Irujem často odkazovali na možnost existence nezávislého Baskicka, byť samotná nezávislost nebyla v žádném programu strany apod. zmiňována (de la Granja Sainz 1995: 108–109). I v této době je vhodné EAJ–PNV označit za „patriotické kyvadlo“, které se pohybovalo mezi secesionistickými a separatistickými myšlenkami dle možností, jež jim politický režim ve Španělsku

⁸⁴ Výše zmiňovaní baskičtí nacionalisté, kteří se rozhodli zůstat stát mimo struktury EAJ–PNV a v roce 1930 založili ANV, postavení dominantní EAJ–PNV neohrozili. Proti ústřední linii politiky EAJ–PNV se taktéž vymezoval proud radikálních nacionalistů. Skupina vytvořená v roce 1932 okolo periodika *Jagi-Jagi*, oficiálního žurnálu Federace baskajských *Mendigoizaleak* (*Bizkai Mendigoxale Batza*), se otevřeně dožadovala baskické nezávislosti. Tyto rozpory nakonec vedly k tomu, že skupina *Jagi-Jagi*, jejímiž prominentními mluvčími se stali Elías „Gudari“ Gallastegui a Manuel de la Sota, byla vyloučena ze struktur EAJ–PNV. V následujících letech však nedošlo k založení další baskické nacionalistické politické formace, která by převzala ideály tohoto radikálního křídla (de Pablo – Mees 2005: 148–150).

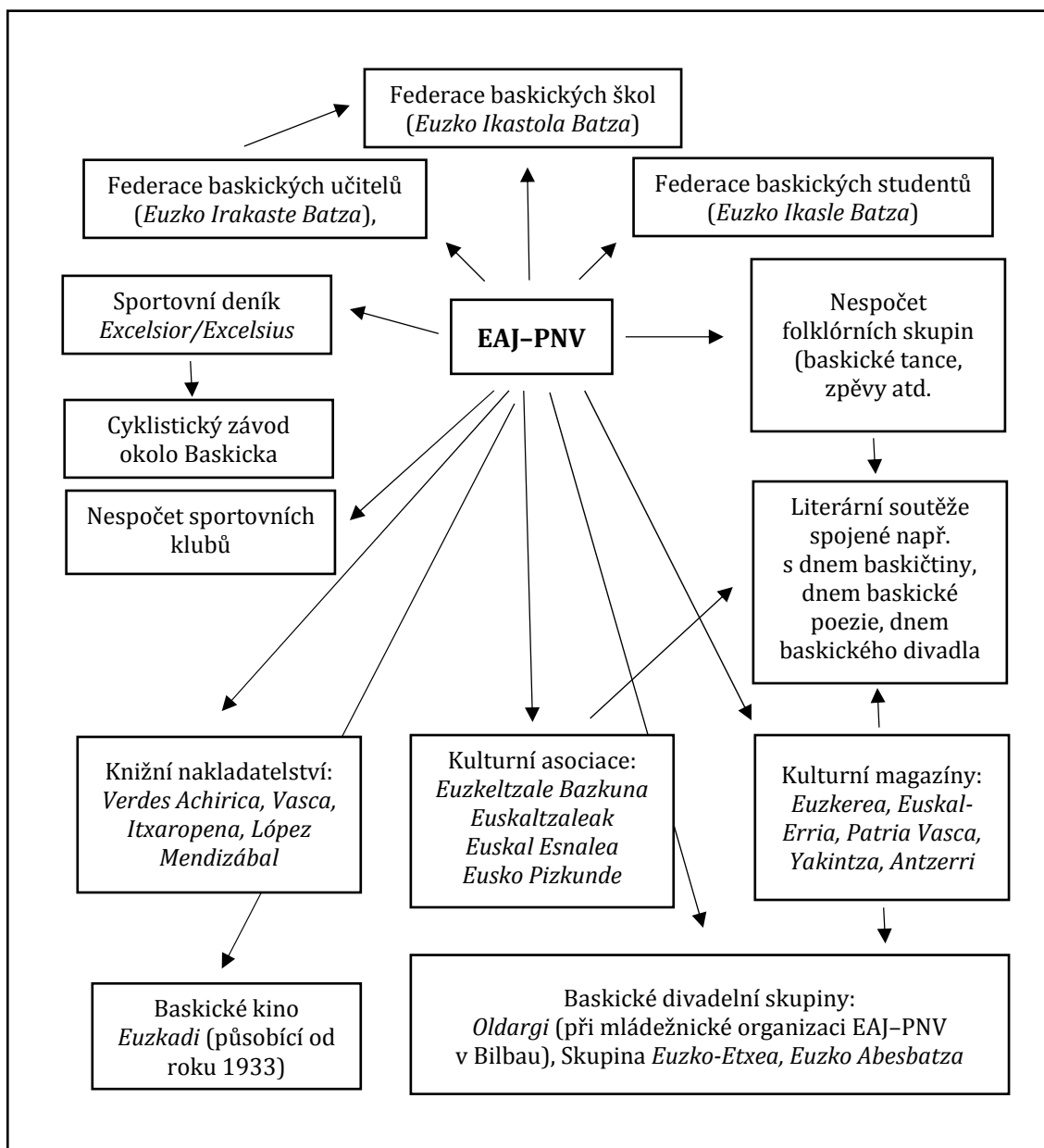
poskytnul. Nakonec zvítězil pragmatismus nacionalistů, kteří prosazovali získání autonomního statutu v rámci Španělska.

O republikové EAJ–PNV je dle Josého Luise de la Granjy Sainze (1995: 111) možné uvažovat spíše než jako o klasické politické straně jako o jakési „komunitní straně“, která prostupovala celou baskickou společností. Domnívám se, že taková podoba strany je důsledkem předchozího politického vývoje ve Španělsku, kdy baskičtí nacionalisté museli v období diktatury Prima de Rivery zanechat svých politických aktivit a stáhli se do tolerovaného prostoru kultury a sportu. Organizace a kontakty vytvořené během období nedemokratického režimu 20. let přetrvaly i po vyhlášení republiky. Pokud se zaměřím pouze na prostředí kultury, aktivita EAJ–PNV byla pozorovatelná v oblasti sportu, folklóru a dalších kulturních aktivit⁸⁵ či vzdělávání. Podrobněji viz diagram č. 1 na následující straně.

Baskický nacionalismus byl de facto ve 30. letech prakticky monopolizován aktivitami EAJ–PNV. Ostatně na tuto skutečnost se snažili upozorňovat i samotní představitelé této politické formace. Např. José Antonio Aguirre v předvečer voleb do španělského parlamentu v roce 1933 prohlásil, že „[...EAJ–]PNV není politická strana jako každá jiná, ale [je] lidem, který kráčí ke svobodě“ (Aguirre dle Euzkadi 1933: 3).

⁸⁵ V roce 1932 tak např. EAJ–PNV uspořádala poprvé v historii oslavu nazvanou *Aberri Eguna*, Den vlasti. Ten je od té doby slaven na Velikonoční neděli a dodnes mu náleží postavení „národního svátku Basků“.

Diagram č. 1: EAJ-PNV a její působení v oblasti kultury během 2. republiky

Zdroj: (de la Granja Sainz 1995: 165)

6.1.2 Autonomie pro Baskicko a období španělské občanské války

Pokud se zaměřím na Baskicko v počátku španělské občanské války, je nutné si uvědomit heterogenitu, která v tomto regionu panovala. Již dříve jsem zmiňoval odstoupení Navarry od možnosti být součástí autonomního Baskicka či nízkou podporu baskickému nacionalismu v provincii Álava. Dokonce mohu říci, že v polovině 30. let bylo Baskicko „[...] heterogenní a pluralitní společností víc než kdy jindy“ (Mees 2003: 19). Názorová nejednotnost baskických teritorií se nakonec projevila i ve chvíli, kdy občanská válka vypukla.

Ač těsně před zahájením konfliktu baskičtí zástupci ve španělském parlamentu – konkrétně Manuel Irujo⁸⁶ a José María Lasarte – deklarovali, že EAJ-PNV podpoří v případě vojenského střetnutí republiku, což následně odsouhlasil i výkonný výbor strany,⁸⁷ neznamenal to podporu samozřejmou ze strany všech Basků.⁸⁸ Naopak Navarra se postavila na stranu pučistů a právě z ní začala ofenzíva směrem na sever do dalších baskických oblastí. V provincii Álava situace tak jednoznačná ve prospěch povstalců nebyla. Ti sice ovládli hlavní město provincie, nicméně masivní podporu pro své cíle nenalezli. Původně se totiž domnívali, že baskičtí nacionalisté v důsledku jejich společného důrazu na katolicismus podpoří povstalecké tažení proti „bezbožné republice“, jenomže něco takového neučinili (Watson 2003: 283–284). Nicméně samotné nevystoupení vůči vzbouřencům, které bylo dáno dobrými vztahy mezi karlisty a nacionalisty a obdobným pohledem na politiku republikánů vůči církvi, urychlilo triumf pravicových sil v provincii (de Pablo – Mees 2005: 171.). Oproti těmto dvěma baskickým oblastem měla v Biskajsku a provincii Guipúzcoa podporu EAJ-PNV, respektive myšlenka jejího vedení o nutnosti bojovat na straně republiky.

Postup armády směrem do dalších částí Baskicka vedl nejprve do provincie Guipúzcoa. Důvodem, proč se tak stalo, byla strategická pozice této oblasti, neboť ležela na hranici s Francií. V případě, že by povstalecké vojsko získalo toto území,

⁸⁶ Manuel Irujo se o několik měsíců později stal jedním z ministrů Caballerovy vlády, což taktéž odkazovalo na spojenectví mezi baskickými nacionalisty a silami podporujícími republiku (Mees 2003: 20), byť u nacionalistů radikálnějšího smýšlení byl vstup člena EAJ-PNV do republikánského kabinetu kritizován (de Pablo – Mees 2005: 174–175).

⁸⁷ Samotné krátké zdůvodnění EAJ-PNV na počátku války, jež ji vedlo k podpoře republiky, viz (Euzkadi 1936a: 1).

⁸⁸ Mezi nejvýznamnější kritiky tohoto rozhodnutí EAJ-PNV patřil Luis Arana, jenž tvrdil, že Baskové v tomto španělském konfliktu měli zůstat neutrální (de Pablo – Mees 2005: 171).

severní fronta by ztratila kontakt s jižními oblastmi ovládanými republikány, který byl právě přes Francii zprostředkováván. Tato strategie byla nakonec úspěšná a povstalecká armáda brzy provincii dobyla. Ve stejnou dobu, kdy protirepublikové síly na severu Španělska postupovaly, došlo k vytvoření nové levicové vlády v čele se socialistou Lagem Caballerem, přičemž jedním z prvních kroků nového kabinetu bylo přiřknutí autonomního statutu Baskicku, které bylo spojencem republikánů (Watson 2003: 287).

První baskický autonomní statut v historii byl nakonec parlamentem Španělska přijat bez delšího protahování 1. října 1936. Dle právního hlediska se vztahoval na trojici baskických provincií, která s udělením autonomie souhlasila, přičemž v případě zájmu se k němu mohla připojit i Navarra. V praxi se nicméně týkal primárně pouze Biskajska, neboť Álava a Navarra byly v rukou frankistů, což platilo i o velkých částech provincie Guipúzcoa. Odsouhlasením baskické autonomie republikánskou vládou tak byla definitivně podtržena prorepubliková orientace EAJ–PNV, což v proslovu k přijetí statutu potvrdil taktéž José Antonio Aguirre (dle Euzkadi 1936b: 1), jenž prohlásil, že

[...] naše pozice [baskických nacionalistů] je jasná, bojující za demokracii proti fašismu, proti imperialismu za baskickou svobodu, [baskický] nacionalismus si musel najít své místo [a] jako vždy v naší historii si ho našel na straně demokracie [...].

Následně složila první vláda v moderních dějinách Baskicka přísahu ve městě Guernica, či baskicky Gernika, u tamního dubu odkazujícího na stará práva Basků. Tzv. *lehendakarim*, tj. předsedou baskické vlády, se stal José Antonio Aguirre. Součástí baskické vlády však nebyli pouze nacionalisté, ale zasedali v ní taktéž zástupci Lidové fronty. Ve vládě tak byli socialisté a po jednom členu drželi ANV, komunisté a další dvě republikánské formace (de Pablo – Mees 2005: 175–176). Ač se jednalo o koaliční vládu, ústřední postavení v ní měli právě baskičtí nacionalisté z EAJ–PNV, kteří zároveň ovládali nejvlivnější administrativní sektory (de la Granja Sainz 1995: 121). Baskicko, respektive Biskajsko, fungovalo v tomto období jako de facto nezávislý stát. Tamní vláda začala plnit své funkce velmi rychle, v Biskajsku panoval pořádek a dokonce navazovala kontakty se zahraničím. Zároveň jím byly vytvořeny místní vojenské jednotky nesoucí název *Euzko Gudarostea*, tj. Baskická armáda (Heiberg 1989: 88).

Povstalci začali s masivními útoky na zbytek Baskicka na přelomu března a dubna 1937, přičemž byli podporováni jak ze strany nacistického Německa, tak fašistické Itálie. Právě nacistická letadla se podílela na vybombardování biskajského města Durango, což byla předzvěst dalších pozemních útoků, jejichž cílem bylo Bilbao (Beevor 2004: 168–169). Právě během dubnového postupu frankistů došlo k události, jež je mnohými chápána jako symbol španělské občanské války. 26. dubna bylo vybombardováno baskické historické město Guernica, což si vyžádalo nespočet obětí na životech baskických civilistů.

Bilbao nakonec padlo v červenci 1937. Okamžitě kromě hromadného uvěznění baskických nacionalistů, socialistů, dalších stoupců republiky či kněžích bylo zakázáno užívání baskičtiny a nelegální se stala také baskická standarda. Jinými slovy řečeno, došlo k potlačování všeho, co bylo spojováno s baskickým nacionalismem, respektive baskickým národem (Beevor 2004: 173). Baskické vojenské jednotky se měly původně, jak si přál *lehendakari*, přesunout přes Francii na jih na katalánskou frontu, nicméně tento manévr odmítla republikánská vláda. Baskičtí vojáci tedy postupovali na západ do Kantábrie, kde pomáhali chránit Santander (Heiberg 1989: 89). V srpnu však padl i on, což znamenalo ukončení baskického vojenského působení ve španělském vnitrostátním konfliktu. Baskická vláda odešla do exilu, sever Španělska byl v rukou frankistů. Vojenský konflikt následně pokračoval až do 1. dubna 1939 a skončil vítězstvím frankistů. Na dalších 36 let stanul v čele Španělska vůdce povstaleckých armád, generál Francisco Franco.

6.1.3 Shrnutí: baskický nacionalismus mezi léty 1930 až 1939

Baskický nacionalismus ve 30. letech navazoval na uvažování o baskickém národu, které představil Sabino Arana. Rasa byla stále ústředním prvkem národa v souvislosti s tím, kdo může a nemůže být jeho členem, což ostatně EAJ–PNV uvedla i ve svém politickém manifestu z roku 1930. Tento prvek identity strany odkazující na Aranovy myšlenky – společně s důrazem na katolickou víru, která byla často rovna dilematu, zda se mají představitelé EAJ–PNV v republikovém období připojit na stranu levice požadující sekularizaci či naopak pravice odmítající regionalizaci španělského území – nebyl pozměněn, byť se během 30. let do čela strany dostali mladí baskičtí nacionalisté.

Obdobně se taktéž v rámci EAJ–PNV střetávaly dva názorové proudy ohledně cílů strany, která během 30. let do velké míry ovládala nejenom politický, ale i kulturní život v Baskicku. První z nich prosazoval získání autonomie v rámci Španělska, což se mu nakonec, byť za specifických válečných okolností podařilo. Právě tento myšlenkový směr nakonec uvnitř strany převládl, byť mnozí jeho představitelé chápali autonomii jako první krok nutný k definitivní baskické nezávislosti, přičemž ta mohla být podle něj uskutečněna pouze v okamžiku, kdy budou frankisté poraženi republikánskými jednotkami. Naopak druhý a radikálnější proud uvnitř strany byl ochoten přijmout pouze nezávislost a snažil se o neutralitu baskických nacionalistů ve španělské občanské válce.

Po pádu Primova režimu EAJ–PNV stejně jako další politické strany působila legálně. Odchod baskické vlády do exilu a zároveň s tím této politické strany do ilegality nastal v létě 1937, kdy nejprve padlo do rukou frankistů Bilbao a následně byl dobyt i Santander, což znamenalo porážku republiky na severní frontě.

Tabulka č. 4: Baskický nacionalismus v období 1930 až 1939

Relevantní baskické politické strany	Charakteristika baskických politických stran		
	Primordialismus vs. konstruktivismus	Secesionismus vs. separatismus	Legalita vs. ilegalita
EAJ–PNV	Primordialismus vycházející z Aranových úvah o baskickém národu	„Patriotické kyvadlo“ pohybující se mezi secesionismem a separatismem, nicméně nakonec pragmatické snahy o získání autonomie	Strana působí legálně do porážky na severní frontě v létě 1937

6.2 Kopaná a fotbalová reprezentace Baskicka v kontextu baskického nacionalismu

6.2.1 Baskičtí nacionalisté a kopaná po pádu režimu Prima de Rivery a v období republiky

V přechodném období po skončení režimu Prima de Rivery a před nástupem republiky v dubnu 1931 se uskutečnily dva fotbalové duely, do nichž nastoupila baskická fotbalová reprezentace. V obou dvou případech jí byl soupeřem výběr

Katalánska. Tato střetnutí jsou následně výsledkem iniciativy independisty z EAJ–PNV a bývalého prezidenta Athletic Manuela de la Soty⁸⁹ a Josepa Sunyola,⁹⁰ který byl členem ERC a zároveň významným představitelem managementu FC Barcelona a Katalánské fotbalové federace (Gotzon 1998: 24). První střetnutí se uskutečnilo 8. června 1930 v Barceloně a baskický sportovní deník *Excelsior* (1930: 1) o něm psal jako o duelu, kde se utkaly dva nejlepší regionální výběry, které ve Španělsku existují. Baskové v utkání zvítězili 1:0, nicméně samotný zápas byl i baskickými novináři hodnocen kriticky jako nudný a bez emocí (Meléndez 1930: 1). V deníku *Euzkadi* (1930b: 6) se kromě popisu zápasu objevila zmínka o „[...] důležitosti dobrých vztahů, které existují mezi Katalánskem a Baskickem“.

Odveta se uskutečnila na Nový rok 1931 na stadionu San Mamés v Bilbao, přičemž tomuto zápasu věnovala svou pozornost všechna periodika baskických nacionalistů. Na titulní straně deníku *La Tarde* (1931: 1) se objevila fotografie významných politických představitelů včetně Manuela de la Soty z EAJ–PNV, kteří se přišli na sportovní duel podívat. Titulní stranu vyhradilo zápasu na San Mamés i sportovní periodikum *Excelsior* (1931: 1). V deníku *Euzkadi* (1931b: 6) se podrobné informace o duelu, který skončil vítězstvím Basků v poměru 3:2, objevily na straně č. 6, přičemž však věnoval svou pozornost nejenom samotnému zápasu, ale i závěrečnému banketu, kde nezapomněl zmínit fakt, že byla zahrána baskická hymna *Gernikako Arbola*. Ústřední stranický deník *Euzkadi* (1930b: 6, 1931b: 6) zároveň oproti deníkům ostatním užíval pro označení baskického reprezentačního výběru nikoliv španělský název *Vasconia*, ale baskické *Euzkadi*, neologismus, který pro Baskicko vymyslel zakladatel EAJ–PNV.

V dalších letech baskický reprezentační výběr prakticky nenastupoval. Dva hlavní důvody, proč tomu tak bylo, uvádí Antonio Díaz (2008a: 286). Jako první vidí proměnu kopané v profesionální sport, což vedlo k tomu, že pro přátelské zápasy mezi regionálními reprezentacemi se již nedostávalo tolik prostoru jako

⁸⁹ Po druhém duelu mezi Basky a Katalánci de la Sota odmítal v rozhovoru pro deník EAJ–PNV *La Tarde*, že by byl právě on odpovědný za tyto dva zápasy (de la Sota dle E. P. de N 1931: 3). Nicméně i prezident Biskajské fotbalové federace ho označil na banketu po utkání za „iniciátora těchto zápasů mezi Baskickem a Katalánskem“ (Gutiérrez de Alzaga dle E. P. de N. 1931: 3).

⁹⁰ Politická aktivita Josepa Sunyola se mu nakonec na počátku občanského konfliktu ve Španělsku stala osudnou. V srpnu 1936 byl již jako prezident barcelonského klubu popraven frankistickými jednotkami (FC Barcelona 2016).

dříve.⁹¹ Jako druhý významný důvod uvádí samotné nastolení druhé republiky. Nicméně občas vyběhl tým složený z Basků do utkání, byť jim nebyla věnována přílišná pozornost. Reprezentace Baskicka tak v tomto období nastoupila k dvojutkání proti FC Barcelona na jejím hřišti na počest bývalého hráče Realu Unión z Irúnu Josého Echevesteho v červenci 1932 (*Excelsius* 1932: 1), byť v tomto případě neměl duel takový politický nádech, jako tomu bylo ve výše zmiňovaných zápasech.

To však neznamená, že by kopaná či sport obecně v souvislosti s baskickým nacionalismem a aktivitami EAJ–PNV byl v době druhé republiky zcela opomíjen. Např. Athletic Club, jehož propojení s EAJ–PNV byla věnována pozornost v předchozí kapitole, v období republiky podporoval kampaň této politické formace za získání baskické autonomie (Quiroga Fernández de Soto 2014: 49). Propojení mezi Athletic a EAJ–PNV bylo viditelné taktéž v postavě prvního *lehendakariho* v historii. José Antonio Aguirre totiž předtím, než vstoupil do velké politiky, nastupoval v sezónách 1921/22 až 1925/26 za klub z Bilbaa, na což bylo velmi často odkazováno.⁹²

Uvnitř strany byly v tomto období stále aktivní různé sportovní organizace i samotné fotbalové kluby. V kulturním periodiku EAJ–PNV *Euzkerea* (1934 dle de Pablo 2012: 218) byla v období republiky zmiňována nutnost kombinovat nacionalismus společně se sportem:

Jsou tací, kteří říkají, že se nemůže míchat sport s politikou. Avšak [proč] nebudeme vytvářet [prostřednictvím sportu] otázku nacionalistickou, nacionalizace [a] především patriotickou, pokud nám sport v rychlosti poslouží jako prostředek pro naše aspirace?

Jiné noviny EAJ–PNV, sportovní deník *Excelsius*, který je nástupcem *Excelsioru*, v roce 1934 uspořádal fotbalové zápolení mezi baskickými týmy, jež bylo pojmenováno Baskický pohár (*Copa Vasca*). Zúčastnily se ho kluby ze všech

⁹¹ Ostatně téma amatérismu a profesionalismu se řešilo v těchto letech na plénu FIFA, přičemž právě světový fotbalový šampionát v roce 1930 se stal prvním mezinárodním soutěžením, kterého se mohli účastnit jak amatérští, tak profesionální hráči (Murray 1999: 33).

⁹² Dodnes fanoušci Athletic, kteří si jsou vědomi tohoto faktu, při domácích utkáních své klubu zdobí Aguirreho sochu stojící v Bilbau na Plaza Moyua šálou v klubových barvách (Vaczi 2015: 26). Podrobněji o Aguirreho fotbalové kariéře a zejména působení v Athletic viz (Aiestaran 2010).

španělských baskických provincií. Biskajsko zastupovaly Athletic Club, Arenas Club a CF Barakaldo, provincii Guipúzcoa reprezentovaly Donostia CF⁹³ a Unión⁹⁴ z Irúnu a zástupcem Álavy bylo Deportivo Alavés z hlavního města provincie. Svůj klub na šampionátu měla i Navarra a to v podobě celku z Pamplony CA Osasuna. Také v důsledku účasti týmů z celého španělského Baskicka se nenacionalistický tisk stavěl k tomuto turnaji negativně a hodnotil ho jako snahy o vytvoření samostatné baskické ligy (Unzueta 1999: 162). Ostatně i samotný deník *Excelsius* v první den tohoto fotbalového soupeření informoval své čtenáře o tom, že začíná „[...] Baskický pohár, přísně vzato šampionát náš, [šampionát] Basků [...]“ (Machari 1934: 2). *Excelsius* následně věnoval Baskickému poháru v kopané obrovskou pozornost prakticky v každém vydání a až na výjimky se zprávy z fotbalových hřišť objevovaly hned na titulních stranách deníku.

6.2.2 Benefiční „stranické“ zápasy

S počátkem občanské války ve Španělsku byla zrušena veškerá oficiální fotbalová střetnutí, a tak se nekonaly ani duely v nejvyšší španělské soutěži. Nicméně ve stejné době se uskutečnil velký počet sportovních akcí, které byly benefiční povahy a měly v kontextu válečného konfliktu alespoň trochu přispět ke snížení jeho následků. Baskické fotbalové celky tak organizovaly mezi sebou nespočet benefičních zápasů (Bacigalupe 1997: 169), např. v Bilbao dále od začátku občanské války pravidelně pořádal tamní cyklistický klub závody, přičemž zisk z nich měl napomoci vojenským nemocnicím (Díaz 2008a: 286–287).

Pod pravděpodobně nejznámější sportovní benefiční akcí, která se v roce 1937 na baskickém území odehrála, byli podepsáni baskičtí nacionalisté z EAJ-PNV a ANV. S nápadem, aby se uskutečnil fotbalový zápas mezi výběry těchto dvou stran, jehož cílem bylo vybrat co největší možný obnos peněz na koupi letadla pro Aguirreho vládu, přišly deníky *Euzkadi*, *Excelsius* a *La Tarde*, k nimž se později přidalo periodikum *Tierra Vasca* (Díaz 2008a: 287). První trojice deníků byla

⁹³ Donostia CF byl roven Realu Sociedad de Fútbol ze San Sebastiánů. V období republiky totiž docházelo k odstraňování všech veřejných odkazů na monarchii, a tak i slovo *real*, tj. královský, bylo z názvu klubu odstraněno. Vystupoval tedy následně pod jménem San Sebastiánů v baskičtině a klasické zkratky odkazující na fakt, že se jedná o fotbalový celek.

⁹⁴ To samé jako v případě Realu Sociedad platí i u klubu Unión z Irúnu, který se před vyhlášením republiky nazýval Real Unión.

navázána na EAJ–PNV, *Tierra Vasca* byla naopak deníkem ANV. Tento netypický fotbalový zápas označili jeho pořadatelé jako *pro-Avión Euskadi*.

Fotbalové týmy EAJ–PNV – *Euzko-Gudarostia* v červeném – a ANV – *Euzko-Ekitza* v bílém – se utkaly na stadionu San Mamés, kde hrál svá domácí utkání Athletic Club z Bilbaa. Samotný zápas byl novináři hodnocen jako skvělý sportovní zážitek, jeho vítězem se stal výběr ANV v poměru 7:5 a po finálním hvizdu bylo domluveno mezi kapitány obou stranických celků odvetné střetnutí (Euzkadi 1937a: 2). Podstatnější však byl úspěch duelu, který nakonec navštívilo přes 22 000 diváků, v souvislosti s jeho ekonomickými cíli. A taktéž s aktivní participací na něm ze strany baskických politických představitelů. V hledišti nechyběli ústřední zástupci baskických nacionalistů v čele s Aguirrem, Jesúsem Maríou Leizaolou, Telesforem Mónzonem, Josebou Rezolou i tamní politici levicového smyšlení, např. socialista Juan Gracia Colás. Deník *La Tarde* taktéž upozorňoval na fakt, že na tribuně nechyběl ani sovětský konzul (de Abasolo 1937a: 6). Největší pozornost z politiků připadla samozřejmě *lehendakarimu*,⁹⁵ který po utkání poté, co pogrataloval samotným fotbalistům, promluvil k divákům. Aguirre kromě jiného hovořil o statečnosti baskických letců a odkazoval na civilizovanost Basků, kteří musí čelit invazi zrádcům. Svůj projev zakončil zvoláním: „Gora Euzkadi a [dlouhý] život republice“, což bylo odměněno bouřlivým potleskem⁹⁶ (Aguirre dle de Abasolo 1937a: 6 a dle Euzkadi 1937a: 2).

Ještě před odvetným střetnutím mezi EAJ–PNV a ANV se konal zápas mezi výběry Biskajska a provincie Guipúzcoa, který měl taktéž přispět ke sbírce v rámci *pro-Avión Euzkadi*. Návštěva na utkání však nebyla nijak výrazná, což periodikum *La Tarde* připisovalo nevhodnému dni konání zápasu a velké zimě (de Abasolo 1937b: 4). Následná odvěta mezi stranickými týmy se uskutečnila ve druhé polovině března, přičemž se jí však nedostávalo takové pozornosti jako úvodnímu klání. Jedním z důvodů mohl být i fakt, že cíl, jímž bylo vybrat dostatečné množství finančních prostředků na koupi letadla pro baskickou vládu, se podařilo splnit. V hledišti měli baskičtí nacionalisté také své zástupce, nechyběli v něm Mónzon a

⁹⁵ Ostatně fotografie Aguirreho z tohoto utkání se objevila na titulní straně deníku *La Tarde* (1937b: 1).

⁹⁶ Nicméně objevily se i negativní reakce na uspořádání této akce. V levicovém deníku *El Liberal* (1937: 1) byl zveřejněn text vymezující se vůči této aktivitě. Trochu paradoxně však o den dříve publikoval ten samý deník podrobnou reportáž z duelu, která velmi připomínala texty zveřejněné v periodických baskických nacionalistů. Viz (Rolando 1937: 2).

Leizaola, ale samotný *lehendakari* se klání neúčastnil. V odvetném střetnutí zvítězil výběr EAJ–PNV v poměru 3:0 (Euzkadi 1937c: 5). Jak však upozorňuje novinář Julián García Candau (2008), objevily se spekulace, že výsledek zápasu byl předem domluvený, aby se mohlo ještě uskutečnit třetí benefiční utkání. V tomto případě peníze, které budou během duelu vybrány, měly být poskytnuty na koupi lodi od SSSR, jež měla napomoci ochraně Bilbao před frankistickým loďstvem (Díaz 2008a: 289). Zájem o zápas hraný na San Mamés byl tentokrát o poznání menší, než tomu bylo při prvním benefičním utkání mezi EAJ–PNV a ANV. Proti sobě tentokrát nastoupily týmy, které nebyly přímo rovny stranickým celkům, ale hráči se mezi sebou promíchali, a tak proti sobě hrál tým A v bílém a tým B v červeném (Euzkadi 1937b: 4; La Tarde 1937c: 4). Na utkání chyběli i političtí představitelé Basků, respektive o jejich přítomnosti baskické deníky neinformovaly.

6.2.3 *Equipo Euzkadi* a zviditelnění Baskicka ve světě

V době, kdy se uskutečnily výše zmíněné zápasy, se začaly objevovat úvahy o tom, že by měla vzniknout baskická fotbalová reprezentace, která bude hrát svá utkání v zahraničí s tamními týmy i případně reprezentačními výběry. Např. v souvislosti s utkáním mezi zástupci Biskajska a provincie Guipúzcoa publikoval sportovní deník *Excelsius* text, v jehož nadpisu se ptá: „Bude baskický fotbalový tým hrát zápasy v zahraničí?“ a líčí rozhovor, který reportér absolvoval s vysokým představitelem baskické kopané v redakci deníku (Machari 1937: 1–2).

Otcem myšlenky na vytvoření baskického reprezentačního výběru⁹⁷ a její následné realizace byl novinář Melchor Alegria,⁹⁸ jenž tuto ideu vzápětí prezentoval Aguirremu. *Lehendakarimu* se tento nápad zalíbil a zároveň ho nepodporovali pouze baskičtí nacionalisté. S vytvořením baskické reprezentace souhlasil i socialista Juan Gracia, jenž měl ve vládě na starosti zajišťování fondů spojených s náklady na uprchlíky, kteří utíkali před válkou do Biskajska či Španělsko opouštěli úplně (Estomba Etxepare 2007: 794). Cílem tohoto fotbalového uskupení bylo upozorňovat v zahraničí na otázku Baskicka v kontextu

⁹⁷ Částečně v zapomenutí je uskutečněný zápas mezi baskickou reprezentací a výběrem Kantábrie z 29. listopadu 1936, který se konal taktéž jako benefiční (Excelsius 1936a: 1, 1936b: 2). V baskickém dresu nastoupilo hned několik fotbalistů, kteří byli později součástí baskické reprezentace, jež cestovala po Evropě a Latinské Americe.

⁹⁸ Melchor Alegria psal pro baskický nacionalistický deník *La Tarde* (Zamora Perosquí 2010: nestránkováno).

právě probíhající občanské války ve Španělsku a zároveň získávat peníze pro Basky, kteří válečným konfliktem trpěli (Gómez 2007: 151). Robert Gyóri Szabó (2013: 531) baskickou fotbalovou reprezentaci na základě její mise označil jako „cestujícího ambasadora Baskicka“.

Samotné utváření baskického týmu však bylo nacionalistickým projektem, a tak je zřejmé, že se národní symbolika promítla taktéž do symboliky reprezentace. Její dresy byly vyvedeny dle návrhu bývalého fotbalisty Athletic Manuela Lópeze „Traviesa“, který původně reprezentaci trénoval, v barvách *ikurriñi*. Stejně tak byla reprezentace označována pojmem *Euzkadi* (Estomba Etxepare 2007: 794–795), který vymyslel Sabino Arana.

Reprezentační sestava se skládala zejména z fotbalistů Athletic z Bilbaa. Doplnovala je trojice hráčů z Realu Madrid, dva z Realu Unión z Irúnu a po jednom z Arenas z Getxa, Barakalda, Barcelony, Racingu Santander či Ovieda (Estomba Etxepare 2007: 795). Většina z těchto fotbalistů již před svým působením v baskické reprezentaci zasáhla do benefičních zápasů pořádaných EAJ–PNV a ANV. Zároveň na soupisce chyběli fotbalisté dalšího úspěšného baskického klubu, Realu Sociedad de Fútbol ze San Sebastián. Nicméně provincii Guipúzcoa, ve které San Sebastián leží, již neovládaly republikánské jednotky a byla dobyta povstaleckou armádou na podzim předchozího roku. Samotný chod reprezentace mělo na starosti několik osob. Jedním z delegátů baskické vlády byl Ricardo Irezábal, vysoký představitel Španělské fotbalové federace a zároveň bývalý prezident Athletic z Bilbaa, jenž byl svými ideály blízký politice EAJ–PNV. To platí i o druhém delegátovi, kterým se stál v textu nesčetněkrát zmiňovaný Manuel de la Sota.⁹⁹ Původně měl být trenérem týmu „Travieso“, nicméně byl nahrazen Pedrem Vallanou, bývalým fotbalistou Arenas. Součástí technického úseku *equipo Euzkadi* byl i Melchor Alegría. Na základě těchto úvah přichází historik Fernando Estomba Etxepare (2007: 796) k závěru, že „[...] ačkoliv mezi hráči pravděpodobně existovaly rozličné politické názory, vedoucí týmu byli jasně spojeni s [EAJ–]PNV“.

První zahraniční cesta baskických fotbalistů, o nichž později uruguayský intelektuál Eduardo Galeano (2006: 72) prohlásil, že byli „symbolem demokratického odporu“, mířila na půdu souseda Španělska, do Francie. 26. dubna

1937 poprvé nastoupila baskická fotbalová reprezentace od roku 1922 mimo španělské území, v Paříži jí byl soupeřem místní celek Racing. Baskové ho přehráli v poměru 3:0, za což je velebil baskický deník *La Tarde* (1937a: 5). Zároveň byl zápas velmi pečlivě sledován francouzskými médii, která dala představitelům týmu prostor vyjádřit se nejenom v souvislosti se samotným zápasem, ale i s celou záležitostí týkající se baskického národa ve válce (Estomba Etxepare 2007: 797). Ve stejný den, kdy odehrála baskická reprezentace svůj první zápas ve Francii, došlo taktéž k vybombardování historického města Guernica. Manuel de la Sota (dle Gómez 2007: 152; kurzíva v originálu) v souvislosti s touto událostí představil pařížským novinám tým, který měl na starosti, následovně: „Tito hráči jsou *gudaris*, vojáci, kteří přišli ze zákopů, kde bojovali za mír a bratrství. Naši mládenci chtějí prostřednictvím sportu demonstrovat, že jsou spojencem starosti o svobodu své vlasti“.

Poté Baskové zamířili za dalším zápasem do Československa. V Praze se měli střetnout s pražským výběrem, v jehož barvách nastoupili mnozí českoslovenští reprezentanti. Paradoxně však např. *Národní listy* (1937b: 6) v pozvánce na utkání vůbec nezmínily fakt, že by soupeřem Prahy měl být baskický národní výběr, když o něm hovořily jako o týmu Bilbaa, který „[...] je vlastně národním mužstvem Španělska, neboť 7 jeho hráčů hrálo v národním španělském mužstvu“. Baskové – či dle československých novinářů Bilbao – podleli Praze 2:3, nicméně zápas, jemuž novináři udělili přívlastek „krásný“ – sledovalo kolem 15 000 diváků (*Národní listy* 1937c: 6). *Euzkadi* následně zamířilo zpět do Francie, kde sehrálo další přípravné zápasy. Původně byl na 30. května naplánován zápas mezi výběrem Rotterdamu a Basky, nicméně Nizozemská královská fotbalová federace na poslední chvíli odřekla konání tohoto duelu s odůvodněním, že si nejsou jisti členstvím národní federace svých soupeřů ve FIFA (*El Mundo Deportivo* 1937a: 1). Tato zpráva byla předzvěstí budoucího problému baskické reprezentace. Místo Nizozemí tak putovalo *equipo Euzkadi* znovu do Československa, kde neuspělo ani podruhé. Oproti předchozí návštěvě se o něm již hovořilo jako o baskickém týmu, byť ne vždy. Nicméně silnou sportovní stopu na československém území baskičtí fotbalisté zanechali. V *Národních listech* (1937a: 6) si povzdechli, že „[m]nohá města naší republiky [se] ucházela o start

⁹⁹ V dopisu ze sekretariátu *lehendakariho*, který byl datován k 24. dubnu 1937, byl právě Manuel de la Sota určen jako osoba odpovědná za „prozíravou a účinně řízenou propagandu“, jíž měla baskická fotbalová reprezentace v zahraničí vykonávat (EAH-AHE 1936–1937: 40).

španělských reprezentantů. Ti však byli nuceni lichotivé nabídky vesměs odřici, jelikož je program plně zadán“.

Baskická reprezentace posléze zamířila do Polska, kde její působení zaznamenalo další kontroverzní okamžik. V Polsku měla původně domluvená dvě střetnutí, první v Katovicích proti reprezentaci Slezska a druhé ve Varšavě, kde jí měl být soupeřem výběr nejvyšší polské soutěže (N. S. 1937: 2). Nakonec se však odehrálo pouze jedno z nich, proti Slezsku. Baskové v něm zvítězili 4:3, sledovalo ho asi 12 000 návštěvníků (Przegląd Sportowy 1937a: 2) a polský sportovní deník ve vydání informujícím o výsledku duelu umístil fotografii baskického týmu na titulní stranu (Przegląd Sportowy 1937b: 1). Druhé utkání se neuskutečnilo, neboť ho, jak píše *Przegląd Sportowy* (1937c: 1), „správní orgány“ nepovolily. Důvod, proč bylo působení baskického celku na polské půdě vnímáno místními jako problematické, byl politický režim, který v Polsku panoval. Nedemokratické a tradičně katolické Polsko bylo ve španělském občanském konfliktu na straně frankistických sil, a tak se pro něj jevilo jako nepřipustné, aby de facto podporovalo přívržence republiky. Po úmrtí Józefa Piłsudskiho o dva roky dříve totiž na polském území existoval strach z možného šíření komunismu, jako jehož představitelé byli vlastně vnímáni i zástupci španělské republikánské vlády v podobě baskických fotbalistů. Zjednodušeně je možné tedy postoj, který vůči *equipo Euzkadi* zaujala polská vláda, chápat tak, že „[...] všichni, kdo nejsou s Frankem, jsou kriminální komunisti“ (Gotzon 1998: 65), což samozřejmě neodpovídalo realitě.

Naopak tato „nálepka“, která byla baskické reprezentaci udělena, ji mohla pouze pomoci v dalším státu, v němž měla odehrát své zápasy. Z Polska totiž zamířila do SSSR, kde bylo na *equipo Euzkadi* nazíráno jako na „[...] reprezentanta lidové republiky, sestry Sovětského svazu“ (Estomba Etxepare 2007: 799; kurzíva v originálu). Samotný příjezd baskické reprezentace do Moskvy pak hodnotil Ricardo Irezábal v dopisu Juanu Graciovovi jako „působivý“. Tamní ulice prý byly obsypány lidmi, novináři i fotografy. Sympatie dávalo Baskům údajně najevo obyvatelstvo SSSR od okamžiku, kdy překročili hranice tohoto státu (EAH–AHE 1937–1938: 55). Výraznou pozornost během celého pobytu na půdě SSSR si baskická reprezentace

zasloužila taktéž díky svým výkonům, kdy vítězila před zaplněnými ochozy nad nejlepšími ruskými, ukrajinskými, běloruskými či gruzínskými mužstvy.¹⁰⁰

Samotná pozornost věnovaná Baskům ze strany SSSR fungovala de facto oboustranným způsobem, kdy se tento nedemokratický stát snažil prezentovat v co nejsvětlejším světle, což se mu úspěšně dařilo.¹⁰¹ Hráči a delegáti baskické reprezentace měli připravený ze sovětské strany plný program. Navštívili tak tamní fabriky, kde byli prezentováni jako vojáci, byť trochu jiného druhu, či se podívali také do Velkého divadla v Moskvě (Díaz 2008a: 294). Neboť se na území SSSR nacházely taktéž baskické děti, které byly odeslány před válečným nebezpečím do zahraničí, jejich krajani se zastavili i za nimi (Díaz 2008a: 301). Ze zápasů Baskicka se sovětskými celky vznikaly taktéž krátké reportáže, např. z jeho vítězné premiéry v SSSR s Lokomotivem Moskva v poměru 5:1. Santiago de Pablo (2006: 277) v této souvislosti zmiňuje konkrétně šestiminutový snímek *Baski v Tbilisi* zaměřující se kromě samotného zápasu na příjezd Basků do gruzínského města, transparenty ve španělštině, které je vítaly, *ikurriñi* v ulicích apod.

Celkově pouť po SSSR skončila pro *equipo Euzkadi* úspěchem, a to jak z hlediska zviditelnění problematiky spojené se španělským konfliktem, tak v souvislosti se získáváním finančních prostředků. Sovětská strana totiž za Basky hradila veškeré účty a zároveň vybrala vůbec největší částku během svých cest (Díaz 2008a: 294). Cesta výběru reprezentujícího Baskicka, které tou dobou již ovládaly frankistické jednotky, dále směřovala na sever, kde nastoupil v srpnu 1938 k zápasům v Norsku a Dánsku, což byly nakonec jeho poslední duely na starém kontinentu před putováním do Ameriky.

V okamžiku, kdy se připravoval přesun baskické reprezentace z Evropy,¹⁰² se znovu objevily snahy, aby *equipo Euzkadi* nemohlo nastupovat do zápasů.

¹⁰⁰ Nikolaj Starostin, tehdejší kapitán Spartaku Moskva, který Baskům podlehl, dokonce prohlásil, že střetnutí s baskickou reprezentací znamenalo pro kopanou v SSSR historickou událost, neboť po taktické stránce do té doby nebyla tamní kopaná vůbec vyzrálá. To ho vedlo k úvaze, že „[...] opravdovým datem zrození našeho [sovětského/ruského] fotbalu je rok 1937“ (Starostin dle Gómez 2007: 153).

¹⁰¹ Taktéž díky zprávám od vládních delegátů u baskické reprezentace došel socialista Juan Gracia k závěru, který nekorespondoval s ideologií EAJ-PNV. Domníval se totiž, že by bylo do budoucna nejlepší, kdyby triumfoval stalinismus (Estomba Etxepare 2007: 799). Zároveň je v této souvislosti nutné si uvědomit, že tou dobou ještě nebyly v Evropě známy bližší informace o zločinech tohoto režimu.

¹⁰² S reprezentací do Ameriky již nepokračovali dva bývalí hráči Athletic, kteří se rozhodli vrátit do Baskicka (Gómez 2007: 153). Jedním z nich byl Guillermo Gorostiza, jenž rozlétl baskické politiky

S převahou, kterou frankisté získávali v průběhu válečného konfliktu ve Španělsku, jim byla FIFA ochotna naslouchat. Jejich ústřední požadavek zněl, aby baskická reprezentace nemohla hrát žádné mezistátní zápasy, a tak se FIFA snažila zatlačit na národní federace jednotlivých států, aby utkáním s Basky nedocházelo (Murray 1999: 35). Ostatně problémy, které baskické reprezentaci FIFA způsobovala, zmiňoval *lehendakari* Aguirre v dopisu z 16. září 1937 Manuelu Irujovi, členovi EAJ-PNV, který byl zároveň ministrem v republikánské vládě. Aguirre dále neopomenul zdůraznit, že FIFA je „v rukou fašistů“ (EAH-AHE 1937: 36–37). O tři dny dříve zveřejnil sportovní deník vycházející v Barceloně *El Mundo Deportivo* (1937b: 1) informaci o tom, že FIFA zakázala Španělské národní federaci, která byla navázána na republiku, uskutečňovat jakékoliv zápasy mezi týmy fotbalistů ze Španělska a zahraničními soupeři, což deník označil za „manipulace ze strany povstaleckých fotbalistů“. I přes tyto problémy však bylo rozhodnuto o plavbě baskických hráčů na druhou stranu Atlantského oceánu. Když *El Mundo Deportivo* (1937c: 1) informoval o cestě Basků do Mexika, kde byl původně naplánovaný jejich zápasový program, položil si v podnadpisu článku otázku, zda ale budou moci po svém příjezdu hrát.

V Mexiku *equipo Euzkadi* odehrálo několik vítězných zápasů a během ledna 1938 se přesunulo na Kubu, kde taktéž nastoupilo do duelů proti místním celkům. Následná cesta týmu měla směřovat, jak uvedl v rozhovoru pro *El Mundo Deportivo* Aguirreho blízký spolupracovník Pedro Basaldúa Ibarria (dle C. P. 1938: 1), „pravděpodobně do New Yorku [...]“, kde mají své kontakty Vallana a Irezábal. Realita následujících měsíců byla oproti plánům odlišná a *equipo Euzkadi* zamířilo z karibského ostrova nejprve do Argentiny, kde ho však čekaly problémy ze strany FIFA, která úspěšně prosadila zrušení tamních duelů. V Argentině se sice vedly v tamním tisku debaty, zda ignorovat zákaz FIFA, či nikoliv. Nakonec se však Argentinci rozhodli nejít proti stanovisku organizace, ostatně to samé učinily i Bolívie, Paraguay, Uruguay a Chile (Murray 1999: 35). Baskové čekající na potenciální utkání tak uvízli v Argentině, přičemž baskická vláda v exilu přemýšlela o jejich – nakonec neuskutečněném – návratu do Evropy. Zároveň obdrželi prakticky všichni z hráčů výběru možnost nastupovat v klubech

v souvislosti s prohlášeními, která poskytl pro tisk povstalců (Basaldúa dle C. P. 1938: 1). Tým byl naopak doplněn o Tomáse Aguirreho, bratra *lehendakariho*, a Joaquína Rezolu, bratra dalšího z významných představitelů EAJ-PNV Joseba Rezoly (Aiestaran 2010: 160; Zamora Perusquía 2010: nestránkováno).

z latinskoamerických států či o ně projevíly zájem i celky ze starého kontinentu. Reprezentaci se taktéž rozhodl opustit její trenér Vallana. O budoucnosti Basků se následně mělo rozhodnout na Kubě, kam se tým vrátil (Gómez 2007: 154–155). Před návratem do Havany přeci jen baskická reprezentace odehrála svůj jediný zápas v Jižní Americe. Rozhodnutí FIFA odmítl respektovat chilský tým Wanderers, který proti Baskům nastoupil ve Valparaisu (La Afición 1938: 2 dle Zamora Perusquía 2010: 118).

Následovaly tedy další zápasy proti kubánským týmům, přičemž se samozřejmě řešila i otázka budoucnosti působení reprezentace. Juan Garay, zástupce baskické vlády v Havaně, v komunikaci se sekretariátem *lehendakariho* znovu zmiňoval fakt, že *equipo Euzkadi* je obětí perzekucí ze strany FIFA a že se jeví jako nepravděpodobná možnost opětovného působení v Evropě (EAH–AHE 1937–1939: 62). Aguirre, jenž se sám snažil zasahovat do aktivit reprezentace, podpořil myšlenku návratu Basků do Mexika, odkud měli zamířit do USA a následně do Kanady. Nicméně cesta na sever se nikdy neuskutečnila, a tak baskický tým vyřešil své problémy kuriózním způsobem, když se rozhodl pro vstup do Mexické fotbalové federace a pod názvem *Club Deportivo Euzkadi*¹⁰³ nastupoval v tamní soutěži. V sezóně 1938/39 nakonec obsadil druhou příčku (Gómez 2007: 156). V té době již byl občanský konflikt ve Španělsku minulostí, a tak neexistoval žádný důvod, aby *equipo Euzkadi* dále působilo. Svůj poslední zápas odehrálo proti paraguayskému týmu Atlético Corrales, které absolvovalo sérii přátelských utkání na mexickém území. Jejich střetnutí přineslo remízový výsledek 4:4 (La Afición 1939: 1 dle Zamora Perusquía 2010: 149). Baskická reprezentace poté přestala existovat, velký počet jejich hráčů zůstal v Latinské Americe, kde někteří v dalších sezónách nastupovali za tamní fotbalové celky.

Baskická reprezentace, která upozorňovala na problematiku španělského vnitrostátního konfliktu i existenci národa Basků, udělala vládě Baskicka velmi významnou službu v souvislosti s propagandou, a to, jak poznamenává Fernando Estomba Etxepare (2007: 815), zejména během evropské části své cesty. Z hlediska ekonomického si tým vedl hůře, než se předpokládalo. Nicméně právě zviditelnění Baskicka v zahraničí bylo ústředním cílem výběrů Basků, což ostatně

¹⁰³ Podrobněji o působení baskické reprezentace během sezóny 1938/39 viz (Zamora Perusquía 2010).

při vzpomínkové akci k jeho působení pronesl i Melchor Alegría (dle Díaz 2008a: 317):

Abyste pochopil, proč byla od roku 1937 vytvořena baskická reprezentace, bylo by třeba mluvit s Josém Antoniem Aguirrem. Rozjela se [totiž v té době] mezinárodní kampaň proti baskické vládě. Navrhnul jsem, že by jí mohly protiřečit prohlášení fotbalistů. A tak jsme pod záminkou hraní fotbalu hovořili ve Francii, Polsku nebo Argentině s tiskem a mohli jsme odhalovat pravdu o tom, co se v Baskicku přihodilo. Některé země naší činnost zakázaly, ale dělali jsme všechno možné, aby svět rozpoznal pravdu o baskické realitě.

6.2.4 Shrnutí: baskický nacionalismus a kopaná v období 1930 až 1939

Přístup EAJ–PNV ke sportu či konkrétně ke kopané v tomto období navazoval na předchozí léta. V rámci strany stále existovaly sportovní kluby, přičemž EAJ–PNV samotná nezměnila svou rétoriku v souvislosti s „baskickou rasou“. Stejně tak stranické deníky podrobně informovaly o sportovní dění v Baskicku, přičemž na jejich stránkách nechyběly taktéž informace o zápasech baskické reprezentace či o utkáních, která proti sobě hrály právě týmy nacionalistických stran. Je zde tedy možné znovu hovořit o využívání kopané jako nástroje vnitřní i vnější mobilizace, což potvrdilo trendy z předchozího zkoumaného období.

Významná změna však nastala v souvislosti s počátkem španělské občanské války, kdy baskická vláda rozhodla, že bude vytvořena baskická fotbalová reprezentace – pojmenovaná *equipo Euzkadi* –, jejímž cílem bude cestovat do zahraničí, kde bude upozorňovat na existenci baskického národa a jeho problémů spojených právě s vnitrostátním konfliktem, který ve Španělsku vypuknul. Druhým cílem baskických fotbalistů se stalo vybírání finančních prostředků na podporu aktivit spojených s baskickými uprchlíky apod. EAJ–PNV, která za projektem stála a jejíž ideály baskická reprezentace představovala, tak začala využívat sport, respektive konkrétně baskickou fotbalovou reprezentaci jako nástroj baskické pozitivní percepce v zahraničí či propagandy, jak ostatně strana sama činnost baskických fotbalistů nazývala. Fakt, že EAJ–PNV mohla takovýmto způsobem sport využívat, jí v první řadě umožnilo její postavení v Baskicku, kde byla legitimním a legálním držitelem moci. V tomto období jsou taktéž pozorovatelné

aktivity frankistického Španělska, které využívalo FIFA ke svým politickým cílům. V tomto případě bylo jeho snahou znemožnění činnosti baskické reprezentace v zahraničí.

Tabulka č. 5: Kopaná jako nástroj politiky baskických nacionalistů v období 1930 až 1939

Baskické politické strany	Politiky směřující na (potenciální) členy národa		Politiky směřující na zahraniční publikum (= sportovní diplomacie)	
	Nástroj vnitřní mobilizace	Nástroj vnější mobilizace	Nástroj pozitivní percepce / propagandy	Nástroj politiky uznání
EAJ-PNV	Nacionalistické myšlenky reprodukovány prostřednictvím sportovních klubů, které uvnitř strany a jejich organizací existují	Podrobné informování ve stranickém tisku o sportovním dění v Baskicku a utkáních baskických fotbalových klubů a takéž zpravodajství o zápasech baskické fotbalové reprezentace, pořádání (nejenom benefičních) fotbalových duelů v Baskicku ze strany EAJ-PNV	Vytvoření baskické reprezentace, která cestovala po evropských státech a Latinské Americe za účelem zviditelnění Baskicka a občanského konfliktu ve Španělsku ve světě	Nebyl užíván

7 DOBA „STAGNACE“. BASKICKÝ NACIONALISMUS A KOPANÁ V OBDOBÍ FRANKISTICKÉHO ŠPANĚLSKA (1939–1977)

7.1 Charakteristika baskického nacionalismu

7.1.1 EAJ-PNV v ilegalitě a exilu

S definitivním koncem občanské války ve Španělsku nastalo období existence nedemokratického režimu v čele s Franciskem Frankem, který velel vítězným jednotkám. Kroky, které v období republiky, jež předcházelo konfliktu, učinily socialistické vlády, byly anulovány. To se týkalo taktéž otázky baskického autonomního statutu. Heslem nově nastoleného režimu se stalo „Španělsko, jednotné, svobodné a veliké“, přičemž v kontextu baskického nacionalismu byla velmi důležitá první charakteristika, kterou se Španělská monarchie bez monarchie měla vyznačovat. Jednotnost Španělska byla rovna unifikaci kultury a jazyka jakožto jejího ústředního prvku. Právě užívání ostatních řečí před španělštinou – či kastilštinou, jak se španělštině říká v regionech, kde se hovoří i dalšími jazyky – bylo vnímáno jako známka protistátních tendencí. V Baskicku tedy došlo k zákazu užívání baskičtiny na veřejnosti a její výuka či vydávání publikací v baskičtině nebyly povoleny (Heiberg 1989: 90–91). Samozřejmostí byla taktéž ilegalizace baskických nacionalistických stran, jedinou státem povolenou politickou formací se stalo Národní hnutí (*Movimiento Nacional*).

Baskická vláda působila po dobytí Baskicka frankistickými jednotkami v zahraničí. Původně se ze španělského území přesunula do Paříže, nicméně v důsledku nacistického záboru Francie muselo dojít k dalšímu přesunu, tentokrát do New Yorku. Významného zástupce měla EAJ-PNV v době druhé světové války i v Londýně, kam zamířil bývalý ministr španělské vlády Manuel Irujo. V hlavním městě Velké Británie vytvořil Baskický národní koncil (*Consejo Nacional de Euzkadi*), když se nechal inspirovat existencí londýnských exilových vlád, v prvé řadě prý takovýmto politickým zástupcem Polska. Irujo totiž věřil, že v okamžiku, kdy dojde k porážce nacistického Německa, budou dále pokračovat boje proti nedemokratickým režimům s ním spřátelenými, což bude v konečném důsledku znamenat i porážku frankistického Španělska. Ta posléze měla znovuotevřít otázku baskické nezávislosti (Mees 2003: 21). Očekávání EAJ-PNV a baskických

nacionalistů po válce se však nenaplnila. Francisco Franco byl USA chápán jako politická síla schopná zabránit šíření komunistických myšlenek na území Pyrenejského poloostrova, což mu vyneslo dostatečnou legitimitu k trvání jeho režimu po více než tři desetiletí.

Zároveň je nezbytné uvést, že Baskové sice v období frankismu strádali v odkazu na jejich politická a kulturní práva, nicméně v ekonomické oblasti zažívalo Baskicko boom. S ním, obdobně jako tomu bylo na sklonku 19. století, se pojila taktéž pracovní imigrace do industriálních částí regionu, a to nejenom z baskických rurálních oblastí. K Biskajskému zálivu proudili např. lidé z Andalusie, Extramadury či Galicie. Tentokrát se jejich cílem však nestávaly pouze oblasti, kde existovala jakási tradice ne-baskické imigrace, ale mířili i do nově industrializovaných měst (Heiberg 1989: 92–96). Imigrace do Baskicka však napomohla změně v uvažování o tamním národu. Taktéž v důsledku druhé světové války již nebylo možné založit příslušnost k baskickému národu na rasovém kritériu, s nímž v předchozích letech baskický nacionalismus pracoval. Základní prvek baskického národa naopak začal být spatřován v něčem, proti čemuž se frankistický režim otevřeně vymezoval. V zakázané baskičtině. Na první pohled tedy právě baskičtina byla něčím, co definovalo hranice mezi nositeli baskické identity a „jinými“, nicméně se nejednalo pouze o samotnou znalost jazyka, ale o pozitivní přístup k němu či dalším – kulturním – prvkům spojovaným s baskickým národem. Vymezování se vůči frankismu na území Baskicka tak bylo chápáno jako zapojení se do aktivit baskického nacionalismu (Zabalo – Mateos – Iraola 2013: 517–518). Od 50. let pak rasa absolutně vymizela z diskurzu prezentovaného tamními nacionalisty (Zabalo 2008: 799). Je tedy možné říci, že v dobách nedemokratického režimu Franka tedy již nebyla neměnná rasa určujícím elementem pro členství v baskickém národu, stala se jím manifestace tohoto postoje v kontextu represí na Bascích a jejich kultuře s důrazem na baskičtinu.

EAJ–PNV tedy bylo na počátku 50. let již jasné, že frankistický režim obdržel z mezinárodního prostředí legitimitu, a tak se otázka baskické autonomie či nezávislosti mohla řešit až v okamžiku, kdy frankisté svou moc ztratí a bude ve Španělsku opětovně nastolena demokracie. Právě znovunastolení demokratického zřízení se tak stalo tím, co EAJ–PNV vyhlížela v naději na uznání práv Basků (Lecours 2007: 74), byť nikdy během tohoto období nehovořila o baskické nezávislosti apod. (Heiberg 1989: 121). Politickou strategií EAJ–PNV v tomto

období se tak stala spolupráce se všemi politickými subjekty, které v exilu vystupovaly proti Frankovi. Zároveň tato politická formace kladla důraz na baskickou kulturu, když se snažila podporovat existenci ilegálních škol baskického jazyka ve Španělsku, pokoušela se o slavení baskických svátků, byť primárně v zahraničí, či v roce 1956 uspořádala První světový baskický kongres, na němž se právě otázka zachování jedinečné kultury Basků řešila (Clark 1979: 114–115). Zároveň exilová EAJ–PNV v čele s Aguirrem kladla důraz na celkově proevropskou orientaci jejich nacionalismu v tom smyslu, že podporu u ní měli evropští federalisté a další podobné skupiny. Dle této politické formace totiž právě konfederativní Evropa, jejímiž součástmi by byly jednotlivé národy, by měla zajistit práva těch národů, které nedisponují vlastním státem. Jedním z nich jsou i Baskové. Jako ústředního nepřítel, který bude dle EAJ–PNV vždy v opozici jejím snahám, označila právě ve Španělsku existující frankismus (EAJ–PNV nedatováno).

Debaty ohledně strategií, které by vůči Francisku Frankovi měly být užívány, se na půdě EAJ–PNV vedly prakticky neustále. Radikálněji se vůči frankistickému režimu a nacionalistickým lídrům z republikového období vymezovali většinou mladí straníci působící v mládežnické organizaci EAJ–PNV známé též pod zkratkou EGI (Clark 1979: 110). Nicméně EAJ–PNV se odmítala vymezovat vůči Madridu nějakými krajními způsoby. Představitelé této politické formace tak rezolutně odmítali násilí jako prostředek, jímž by mohlo dojít k porážce nedemokratické španělské vlády. Nicméně již se touto dobou začínal v Baskicku formovat nacionalistický proud, pro něhož se právě násilí mělo stát způsobem, jímž je dle něj možné dělat politiku. Jeho reprezentanti se stali v době nedemokracie ústředními zástupci baskického nacionalistického hnutí. Tuto pozici přebrali po relativně pasivní EAJ–PNV, která v roce 1960 přišla o svou nejvýraznější postavu. Ve věku 56 let zemřel na infarkt *lehendakari* José Antonio Aguirre. V čele exilové vlády ho nahradil další politik EAJ–PNV žijící v zahraničí, Jesús María Leizaola.

7.1.2 Nový proud v baskickém nacionalismu: *Euskadi Ta Askatasuna*

Právě na půdě mládežnické organizace strany se rozvíjely myšlenky spojené s o poznání aktivnějšími postoji směrem k Madridu. V roce 1956 totiž skupina baskických vysokoškolských studentů z Bilbaa známá pod označením *Ekin* (Jednat) rozhodla o svém začlenění do organizace napojené na EAJ–PNV. Právě členové *Ekin*

se nakonec na půdě EGI vymezovali proti politikám, které praktikovala EAJ–PNV, a naopak prezentovali své myšlenky o ozbrojeném boji vedeném proti frankistickému režimu. Spory mezi různými názorovými frakcemi mladých nacionalistů nakonec vedly k tomu, že 31. července 1959, tj. v den, kdy je v Baskicku připomínán svatý Ignác z Loyoly, *Ekin* opustil EGI a založil novou nacionalistickou organizaci. V létě 1959 vznikla *Euskadi Ta Askatasuna* (Baskicko a jeho svoboda, ETA), přičemž se však v následujících měsících nijak více aktivita této skupiny neproměnila (Strmiska 2001: 10). V zakládajícím manifestu ETA se hovoří o cíli organizace, jímž je „baskická svoboda“ a taktéž o svobodě, kterou by měli mít Baskové jako občané i jako pracující v souvislosti se sociálními otázkami, právem na práci apod. (ETA 1959). K baskickému nacionalismu prosazovaném EAJ–PNV se tak přidaly socialistické požadavky doplněné o myšlenky anti-koloniálního boje (Zabalo – Mateos – Iraola 2013: 518).

O rok později během Světového baskického kongresu pořádaném v Paříži prezentoval Frederico Krutwig Sagredo, syn průmyslníka z Německa žijícího v Bilbao známý též pod pseudonymem Fernando Sarrailh de Ihartza, myšlenku, že by osvobození Baskicka mohlo dojít prostřednictvím guerillového války se Španělskem. Díky takovýmto úvahám byl poté označen za šílence (Clark 1979: 157). Krutwig následně své úvahy rozpracoval a v roce 1963 publikoval knihu *Vasconia*, která se stala jedním z ideologických zdrojů ETA. Její autor v ní kritizuje představitele EAJ–PNV a exilové vlády, kteří podle něj nedělají nic, aby změnili postavení Basků a osvobodili je (Sarrailh de Ihartza 2006 [1962]: 18). Dále se v Krutwigově textu – jak poznamenává Ludger Mees (2003: 26) – poprvé v historii objevilo pozitivní nazírání na marxistické premisy v kontextu baskického nacionalismu. Pracuje tedy s myšlenkami Karla Marxe, Mao Ce-Tunga nebo Ho Či Mina doplněné o úvahy velmi často citovaného zakladatele EAJ–PNV Sabina Arany (Sarrailh de Ihartza 2006 [1962]: passim). Na Baskicko dále Krutwig nahlíží jako na španělskou kolonii, a tak je podle něj možné inspirovat se v boji za baskickou svobodu nástroji, které byly užity při osvobozování ve třetím světě (Sarrailh de Ihartza 2006 [1962]: 342–344).

Další znak neodmyslitelně spojený s ETA je pozorovatelný v souvislosti s územím Baskicka. ETA oproti EAJ–PNV kladla větší důraz na problematiku baskického teritoria. O Baskicku vždy tato skupina uvažovala jako o transhraničním regionu na španělsko-francouzském pomezí. Baskicko se tedy

skládá ze sedmi provincií, přičemž čtyři se nacházejí na území Španělska a tři ve Francii. Toto uvažování bylo následně zpopularizováno ve sloganu *Zazpiak bat*, tzn. Sedm v jednom či v jednotě, odkazujícím na fakt, že tyto provincie tvoří jednotné Baskicko (Heiberg 1989: 111). S tímto populárním sloganem je možné se také setkat v podobě „nacionalistické matematiky“ $4 + 3 = 1$.

V době publikování *Vasconie* již měla za sebou ETA první vážný střet s Madridem. Od roku 1961 začala vydávat časopis *Zutik* a v tom samém roce se pokusila o první násilnou akci, která sice ETA poprvé zapsala do širšího povědomí, nicméně její struktury nebyly připraveny na represivní zásah ze strany Madridu (Strmiska 2003: 10–11). Nedokázal však ukončit činnost organizace, která se v následujících letech transformovala a pokračovala ve svém boji s režimem. V roce 1970 dokonce na svou stranu získala podporu ze Západu, když došlo k tzv. procesu z Burgosu, v němž byli souzeni členové organizace, přičemž tento proces byl vnímán jako manifestace moci frankistů. Nakonec právě v důsledku tlaku ze zahraničí nebyly vykonány hrdelní tresty, které soud původně několika odsouzeným uložil (Kurlansky 2000: 243–244). ETA následně obdržela mezinárodní pozornost o tři roky později, kdy se jí podařilo spáchat úspěšný atentát na předpokládaného Frankova nástupce v čele státu Carrera Blanka, po čemž následovala další vlna zatýkání. To bylo ostatně prakticky každodenní součástí života nacionalistické organizace.

Pokud bych měl shrnout vnímání ETA v baskické společnosti v období frankistického režimu, je možné o této organizaci uvažovat jako o legitimním oponentovi autoritářského státu. Samotné represivní akce, které vůči Baskům prováděl Madrid, de facto ospravedlňovaly reakce na ně ze strany radikálních baskických nacionalistů (Lecours 2007: 80). Takovéto vnímání ETA ve společnosti dospělo do stavu, kdy „otevřená kritika ETA byla vnímána jako otevřená podpora frankistickému režimu“ (Heiberg 1989: 107), přičemž ETA nebyla podporována pouze baskickými nacionalisty, ale všemi, kteří významněji nesouhlasili s frankisty. Zároveň poprvé v dějinách nebyla tradiční EAJ-PNV v důsledku popularity a viditelnosti ETA ústředním mluvčím baskického nacionalismu a neměla takové kapacity k mobilizaci Basků, jakými v období frankistického režimu právě ETA disponovala (Mees 2003: 27).

7.1.3 Prvotní politické reformy frankistického Španělska a baskický nacionalismus

Prostor k liberalizaci frankistického režimu se naskytl po listopadu 1975, kdy Francisco Franco zemřel. Na královský stolec tak usedl dle předchozích dohod vnuk Alfonse XIII. Juan Carlos, přičemž v roce 1975 prakticky nikdy neočekával, že by se mohl stát postavou, která ukončí fungování frankistického režimu. Toto nepředpokládala ani EAJ-PNV, jejíž názor v neměnnost systému byl utvrzen i v souvislosti s ponecháním ve funkci předsedy vlády konzervativce Ariase Navarru (de Pablo – Mees 2005: 365). Obrat však nastal o rok později, kdy byl novým ministerským předsedou jmenován Adolfo Suárez, který sdílel do té doby nevyřčené představy panovníka o reformě režimu a postupně je začal aplikovat do politického života. Demontování frankismu bylo nakonec ztvrzeno v listopadu 1976, kdy Suárez prezentoval v parlamentu Návrh zákona o politické reformě (*Ley de Reforma Política*). Ten ve svém konečném důsledku znamenal, že mělo dojít k demokratizaci režimu a s tím spojeným proběhnutím svobodných voleb. Taktéž bylo nutné, aby bylo vůbec možné hovořit o demokratizaci, legalizovat stále zakázané politické strany (Chalupa 1997: 96–97).

O vyjádření souhlasu s těmito reformami byli požádáni španělští občané, a tak v prosinci 1976 proběhlo v této otázce referendum. V něm se lidé žijící na území Španělska vyjádřili jednoznačně pro pokračování reformem a pro odstranění frankistického režimu. Jak hlasovat nabádaly své potenciální voliče tou dobou ještě dle zákona nelegální politické formace. EAJ-PNV navrátil se z exilu vyjádřila typický postoj pro opozici, kdy svým příznivcům doporučila referenda se neúčastnit, nicméně taktéž uvedla, že daný zákon by mohl „reprezentovat krok k demokratizaci“ (de Pablo – Mees 2005: 366). Absenci či bojkot referenda si přály taktéž další ilegální politické formace v Baskicku, přičemž oproti EAJ-PNV hleděly na samotný akt konání referenda kriticky. Např. baskičtí socialisté označili konání lidového hlasování za parodii, Komunistická liga hovořila o frašce, skupina další politických subjektů náležících k *ezker abertzale* ho označila za manévr oligarchů či zástupci jednoho z křídel ETA se dožadovali generální stávky na den jeho uskutečnění (Pérez Ares 2008: 360). Následně byla vytvořena komise, která se zabírala otázkami budoucího směřování Španělska, v níž měla své zástupce taktéž

opozice. Jedním z jejích závěrů bylo rozhodnutí o legalizaci politických stran, která byla posvěcena Královským dekretem vydaným v únoru 1977.¹⁰⁴

7.1.4 Shrnutí: baskický nacionalismus mezi léty 1939 až 1977

V období frankistického režimu se objevil první silný proud v rámci baskického nacionalismu, který se vymezoval vůči EAJ–PNV v podobě ETA jako zástupce *ezker abertzale*. Od této chvíle tak existují dva významné nacionalistické proudy. Pod prvním rozumím právě politiku představovanou EAJ–PNV, tím druhým jsou myšlenky spojované právě s *ezker abertzale* a politickými subjekty často měnícími své názvy, které do něj náleží.

Je však možné říci, že oba dva tyto proudy se v obecné rovině shodují na nazírání na baskickou identitu. Nehledí na ni jako na danou a neměnnou skutečnost, naopak se jedná o něco, co je podle nich sociálně konstruované. Zejména v období frankistického režimu tak bylo možné „přihlásit“ se ke své probaskické orientaci tím, že jste podporovaly tehdy zakázané baskické kulturní aktivity, hovořili jste baskicky či jste se vymezovali vůči Madridu. EAJ–PNV tak musela oproti svému původnímu nazírání na příslušnost k baskickému národu učinit zásadní obrat, neboť se v této souvislosti zřekla úvah jejího zakladatele Sabina Arany.

EAJ–PNV taktéž obdobně jako v předchozích obdobích výslovně neuvedla, jak si představuje budoucnost Baskicka. Otevřeně se v této době nepřihlásila k myšlence na vytvoření nezávislého Baskicka, pouze však podporovala španělský přechod k demokracii a konec frankismu, neboť za jeho existence nebylo možné toto téma nějakým způsobem reálně vyřešit. Oproti tomu proud *ezker abertzale* ztělesněný v aktivitách ETA měl jasný cíl, jímž bylo vytvoření nezávislého státu Basků – Baskické republiky – skládajícího se z jeho španělských i francouzských teritorií.

Baskický nacionalismus obecně byl v období frankistického režimu zcela ilegální. Užívání baskičtiny nebylo tolerováno, zakázání politických stran včetně baskických bylo pro nedemokratický režim samozřejmým krokem. EAJ–PNV po celou dobu frankismu stála v čele exilové vlády. Nově vytvořená organizace ETA

¹⁰⁴ Podrobněji viz *Real Decreto-ley* 12/1977.

reagující na represe vůči Baskům ze strany Madridu tak samozřejmě nemohla působit legálně.

Tabulka č. 6: Baskický nacionalismus v období 1939 až 1977

Relevantní baskické politické strany	Charakteristika baskických politických stran		
	Primordialismus vs. konstruktivismus	Secesionismus vs. separatismus	Legalita vs. ilegalita
EAJ-PNV	Konstruktivistické nazírání na baskickou identitu; jednoznačný odklon od Aranova odkazu na rasu jakožto základního atributu identity Basků	„Patriotické kyvadlo“ pohybující se mezi secesionismem a separatismem, přičemž však podmínkou uznání práva Basků na sebeurčení je pád frankistického režimu	Po celé období působí ilegálně
<i>ezker abertzale</i> (ETA*)	Konstruktivistické nazírání na baskickou identitu	Proud hlásící se otevřeně k secesionistickým požadavkům	Po celé období působí ilegálně

* ETA samozřejmě není politickou stranou, nicméně v následujícím období se vytváří politické strany vycházející ze stejného ideologického základu jako ona. Domnívám se, že tedy vhodné v tomto období zařadit do shrnutí i tuto organizaci, která de facto přebrala v době neexistence legálních baskických politických stran jejich roli.

7.2 Kopaná a fotbalová reprezentace Baskicka v kontextu baskického nacionalismu

7.2.1 Frankismus, jeho vztah k fotbalu a Baskicko

Frankismus kladl důraz, obdobně jako všechny nedemokratické režimy, na zaměstnávání obyvatel státu takovou činností, která by měla vést k tomu, že neporoste pocit nespokojenosti s ním. Jedním z prostředků, jež nedemokratické Španělsko – kromě rozšíření televizního vysílání a „nekonečných“ seriálů z domácí či zahraniční provenience – užívalo, se stal právě fotbal, který měl oblibu i u samotného Franciska Franka. V důležitý symbol úspěchu frankistického režimu se proměnil fotbalový celek Real Madrid, kterému byl ještě v období ekonomické krize doznívající po skončení občanské války postaven nový stadion. Úspěchy

Realu Madrid¹⁰⁵ poté byly prezentovány jako španělské či dokonce frankistické úspěchy (Chalupa 1997: 46). Podle Christose Kassimerise (2012: 559) se právě Real Madrid „[...] brzy stal Frankovým nejprominentnějším velvyslancem v zahraničí i ve Španělsku“ a hovořilo se taktéž o vřelých vztazích mezi hlavou nedemokratického režimu a prezidentem klubu Santiagem Bernabeuem.¹⁰⁶ Stejně tak bylo pro frankistickou propagandu využito celkové vítězství španělské reprezentace na evropském šampionátu, které se v roce 1964 odehrálo na španělské půdě. Triumfující španělský tým se kromě chvály ze strany státem kontrolovaného tisku dočkal taktéž setkání se samotným Frankem, jemuž vedení reprezentace mistrovský titul věnovalo i v souvislosti s oslavou pětadvaceti let trvání míru, o čemž samozřejmě španělská média notně informovala (Quiroga Fernández de Soto 2014: 61–62).

Z Frankových vizí o jednotném Španělsku vycházela i kastilizace veškerých symbolů, které mohly odkazovat na existenci jiných identit než právě španělské. Z pohledu centra byl také logický zákaz regionálních sportovních soutěží, které se hrály v období republiky. Jeremy MacClancy (2007: 60) odkazuje na komunikaci mezi frankistickými představiteli, v jíž stojí, že tato vládou netolerovaná symbolika není „ničím víc než egoistickou touhou rozvíjet autonomii prostřednictvím sportovního separatismu“. V roce 1942 tak v souvislosti s politikou pošpanělšťování byl Athletic Club z Bilbaa přejmenován na Atlético. Stejný osud potkal např. Sporting Gijón, jehož jméno bylo změněno na Deportivo (Quiroga Fernández de Soto 2014: 54). V případě druhého významného klubu z Madridu, který v tomto období již nenesl svůj původně anglický název Athletic, byla jeho historie spojená s Basky zakládajícími celek vymazána (Győri Szabó 2013: 533). Změny jmen se však týkaly i samotných sportovních akcí. V rámci fotbalových soutěží se tak již nehrálo o Královský pohár (*Copa del Rey*), ale o Pohár generalissima (*Copa del Generalísimo*), což odkazovalo na Frankův titul (Győri

¹⁰⁵ Real Madrid ve frankistickém období hned šestkrát triumfoval v nejprestižnější evropské klubové soutěži, předchůdci soudobé Ligy mistrů. Do Frankova úmrtí taktéž čtrnáctkrát celkově zvítězil v nejvyšší španělské soutěži a šestkrát v tamním poháru.

¹⁰⁶ Richard Shaw (1988: 45) upozorňuje, že je možné setkat se s dvěma pohledy na činnost Santiaga Bernabeua jako prezidenta Realu Madrid. První pohled prezentují příznivci protivníků Realu a někteří sportovní žurnalisté, kteří tvrdí, že Bernabeu byl frankista a vhodně využil politické situace k tomu, aby režim klubu vypomáhal. Druhý – a poznání méně kritický pohled – říká, že jeho úspěchy v čele kluby neměly žádné dočinění s podporou ze strany režimu a byly výsledkem jeho schopností. Tento názor zastávají fanoušci celku a taktéž velká skupina španělských sportovních novinářů.

Szabó 2013: 532). I cyklistický závod okolo Katalánska, nejstarší etapový závod na španělském území pořádaný, přišel o svůj původní název v katalánštině (Quiroga Fernández de Soto 2014: 54).

Frankistický režim si také vzal za svůj fotbalový styl hry, kterým se španělský národní výběr složený převážně z Basků a Katalánců prezentoval na olympiádě v roce 1920 a jehož původní praktikování pocházelo od fotbalisty, který byl zároveň významným členem mládežnické organizace EAJ-PNV.¹⁰⁷ Právě fotbalový styl *furia española* byl dle frankistických médií vnímán jako ztělesnění španělského života, přičemž byl zmiňován taktéž v kontextu hispánské a katolické civilizace (Vaczi 2015: 155).

Z výše zmíněného by tak měl být jasný postoj frankistických autorit směrem k reprezentačním týmům jednotlivých španělských regionů. Dle logiky, kterou jsem představil výše, by k žádnému z takovýchto zápasů nemělo docházet. Nicméně některá utkání tohoto druhu se v nedemokratickém období odehrála. Tím prvním, do něhož však Baskové nezasáhli, byl již v roce 1941 duel mezi reprezentací Katalánska a výběrem Kastílie, nicméně v ten samý den se uskutečnilo reprezentačních utkání Španělska, přičemž se jeví jako překvapivé, že vládní autority takovéto klání – i jeho odvetu hranou o rok později – nezakázaly (Quiroga Fernández de Soto 2014: 54–55). O více než dvacet let později nastoupili k přátelskému zápasu i Baskové. V červnu 1966 při příležitosti padesáti let existence Realu Unión z Irún se na jeho hřišti utkali s Realem Madrid. Zápas skončil vítězstvím celku z hlavního města Španělska 2:0 (Mencheta 1966: 104). Další utkání baskického výběru se konalo v roce 1971, kdy proti němu nastoupila reprezentace Katalánska na stadionu San Mamés. Důvodem střetnutí bylo vzdání pocty bývalému rozhodčímu Juanu Gardeazábalovi, který na narodil v Baskicku a dlouhodobě působil jako arbitr ve španělské nejvyšší soutěži i v mezinárodních zápasech. Nejprve však došlo k utkání mezi fotbalovými veterány z Biskajska a Kastílii, až poté následovalo výše zmiňované střetnutí. Nicméně v textu publikovaném v den zápasu se hovoří velmi často o Španělsku, hispánské kopané a pomoci všech španělských klubů spojené s pořadatelství utkání apod. (La Vanguardia 1971: 39). Baskická reprezentace se účastnila další obdobné slavnosti i

¹⁰⁷ Podrobněji viz podkapitolu 5.2.1 *Kopaná v Baskicku jako nepřímý důsledek britského vlivu*.

v roce 1976, kdy hrála proti Realu Valladolid.¹⁰⁸ Toto utkání bylo spojeno s působením baskického rodáka Josého Maríi Lizarraldeho ve Valladolidu a mělo být rovno jeho rozloučení s kariérou profesionálního hráče (El Mundo Deportivo 1976: 10). Všechny tyto zápasy však byly diametrálně odlišné od duelů, které baskický výběr odehrál ve 30. letech. Jejich samotné uskutečnění bylo vždy spojeno s konáním určité fotbalové slavnosti a de facto pod kontrolou vládní moci.

7.2.2 Fotbalové stadiony jako místa protestu pro baskické nacionalisty

Právě fotbalové stadiony se v období frankismu nakonec staly tím místem, kde bylo možné projevit svou identitu, která byla odlišná od té, jíž prosazoval Madrid, přičemž zde vlastně nehrozil postih ze strany centra (Győri Szabó 2013: 533). Z tohoto pohledu si největší protirežimní reputaci vysloužily vedle FC Barcelona, která se stala zástupcem katalánské opozice vůči němu, i baskické celky Athletic Club z Bilbaa a Real Sociedad de Fútbol ze San Sebastiánu, jež naopak reprezentovaly nespokojené Basky. Zároveň baskické kluby – jejich fanoušci a hráči – jednoznačně podporovaly autonomii, o niž Baskové v důsledku porážky republikánských sil v občanské válce přišli (Shaw 1988: 276, 370). Z tohoto pohledu pak byly nejvíce kontroverzní duely proti Realu Madrid. Tuto situaci odůvodňuje katalánská sociolog Lluís Flaquer (dle Kuper 2005: 117) následovně: „Na ulici jste nemohl zvolat: ‚Franco, ty vrahu!‘, a tak lidé místo toho řvali na hráče Realu Madrid. Je to psychologický fenomén: jestliže nemůžete křičet na svého otce, křičíte na někoho jiného“.

Pro fanoušky Athletic z Bilbaa se jevila fotbalová hřiště jako prostor, kde bylo možné relativně beztrestně prezentovat svou baskickou identitu. Jak upozorňuje Mariann Vaczi (2015: 28), pokřik „Aupa Athletic“, kterým povzbuzovali příznivci svůj tým, byl v dobách frankismu chápán jako obdoba „Gora Euzkadi“, tj. hesla odkazujícího na existenci Baskicka. Ostatně Athletic se v důsledku politiky rekrutování hráčů pouze z řad Basků zdál být ideálním reprezentantem Baskicka pro všechny sportovní fanoušky z Biskajska. Jako příklad toho, kdy příznivci Athletic dali jednoznačně najevo své antifrankistické preference, se uvádí finále

¹⁰⁸ Tento zápas je do velké míry zapomenut a ve většině textů, které se dotýkají baskické reprezentace a frankismu, není uváděn. Naopak však dodnes na jeho uskutečnění odkazuje celek Real Valladolid, který ve své historické kronice právě rok 1976 spojuje se „zápasem proti baskické reprezentaci vedené legendární Iríbarem“ (Real Valladolid CF 2015).

španělské pohárové soutěže z roku 1950, kdy z reproduktorů umístěných na stadionu vycházel pokřik „Franco, Franco, Franco!“. Ten však údajně Baskové okamžitě překřičeli skandováním „Zarra, Zarra, Zarra!“, které odkazovalo na kanonýra nastupujícího za baskický celek (de Pablo – Mees 2005: 283). Stranou v projevech antipatie směrem k režimu však nezůstávali ani kluboví představitelé. V roce 1958 znovu Athletic triumfoval v *Copa del Generalísimo*, když ve finále porazil Real Madrid. Traduje se, že kapitán Bilbaa Augustín Gainza údajně řekl Frankovi předávajícímu pohár vítězi, že se uvidí znovu za rok (Txakartegi 2015), což bylo zejména příznivci klubu vnímáno jako symbolický odkaz na větší kvality Basků v porovnání s týmem, který byl nedemokratickému režimu a jeho představitelům nejbližší.

Na přelomu 60. a 70. let se taktéž do vedení nejvýznamnějších baskických klubu začali znovu dostávat lidé, pro jejichž uvažování byli typické pozice nacionalistů z EAJ–PNV, tehdy působící v ilegalitě. S tím je spojený taktéž jejich postoj k baskické autonomii. Členem EAJ–PNV poté, co byla strana legalizován, se tak např. stal prezident Athletic z let 1973 až 1977 José Antonio Eguidazu. To samé platilo i pro nejvyššího představitele managementu Realu Sociedad mezi léty 1967 až 1983 Josého Luise Orbegozu (Shaw 1988: 305). Právě on rozhodl o tom, že se od roku 1972 začaly vydávat klubové materiály a vstupenky kromě španělštiny i v baskičtině (Quiroga Fernández de Soto 2014: 68). Podle Duncana Shawa (1988: 306) se pak polovina fanoušků Athletic a Realu Sociedad na počátku 70. let hlásila k umírněnému nacionalismu, který reprezentovala EAJ–PNV, a čtvrtina naopak podporovala ETA v jejím způsobu boje s režimem, přičemž pro prezentaci nacionalistických postojů sloužili zejména od 70. let fotbalové zápasy, kde se např. začala objevovat ilegální *ikurriña*.

V kontextu úvah o sportu jako o sféře, kde docházelo k otevřenému vymezování se vůči frankismu, je kromě kopané možné zmínit i další populární sportovní aktivitu na baskickém území – cyklistiku. V roce 1968 probíhal cyklistický závod okolo Španělska *Vuelta Ciclista a España* skrze baskické území, což se tamním nacionalistům nelíbilo z důvodu, že Baskicko de facto nepovažovali za integrální součást Španělska,¹⁰⁹ a tak neviděli důvod, proč by španělský závod

¹⁰⁹ Z obdobných důvodů měla *Vuelta a España* problémy i při dalších návštěvách baskického území, a tak nakonec tento cyklistický závod zavítal na území Autonomního společenství Baskicka na

měl procházet jeho územím. Snahy bojkotovat etapy protínající Baskicko byly úspěšné, došlo k jejich anulování a EAJ–PNV ve svém prohlášení uvedla, že se v žádném případě nejednalo o akci jednotlivce, ale že byla výsledkem činnosti členů její mládežnické organizace, které představitelé strany podporovali (de Pablo – Mees 2005: 348).

Pravděpodobně nejvýznamnější postavou 70. let v souvislosti s mobilizací baskického národa v kontextu sportovních aktivit se stal původně španělský reprezentační brankář, hráč Athletic, příznivce *ezker abertzale* a současný trenér baskického fotbalové reprezentace José Ángel Iribar. Jak sám Iribar (dle Shaw 1988: 306) přiznává, původně se o politiku nezajímal, ale samotný proces z Burgosu ho prý donutil přemýšlet o politických otázkách spojených s Baskickem, přičemž dodává, že se to netýkalo pouze jeho, ale obecně mnoha Basků včetně jeho klubových spoluhráčů. V září roku 1975 Iribar společně se spoluhráči z Athletic uskutečnil symbolickou akci, která odkazovala na nedodržování politických práv ve Španělsku. Do klání v Granadě vyběhli fotbalisté z Bilbaa s černou páskou na ruce, která měla připomínat popravení dvou příslušníků ETA o den dříve. O této akci věděl dopředu i výše zmiňovaný prezident klubu Eguidazu, přičemž pro média byla černá páska odůvodněna jako vzpomínka na nedávno zesnulého bývalého prezidenta Athletic. K akci se připojil také baskický fotbalista klubu ze Santanderu Aitor Aguirre, který však oproti Iribarovi musel čelit následné negativní reakci frankistických autorit (Shaw 1988: 309).

Nejslavnější propojení kopané, politiky a baskického nacionalismu v období frankistického režimu se odehrálo 5. prosince 1976 při baskickém prvoligovém derby mezi Realem Sociedad a Athletic na stadionu v San Sebastián. Před jeho zahájením se domluvili hráči obou celků, že při nástupu na hřiště ponесou jejich kapitáni – José Ángel Iribar a na straně Realu Sociedad Inaxio Kontabarria – tehdy ještě zakázanou baskickou vlajku. Tento akt měl u Basků na stadionu pozitivní odezvu (Gómez 2007: 63), nicméně frankistická média na něj reagovala naprosto opačně. Španělský deník *El Alcázar* hovořil o „netolerovatelné separatistické orgii“, přičemž se dožadoval, aby z této akce jednotlivce z Athletic – Iribara, který „[...] je viníkem všeho“ – vyvodilo důsledky, neboť svůj názor na věc prezentoval jako pohled celého klubu, což podle deníku neodpovídalo realitě. Tento akt byl poté

dlouhou dobu naposledy v roce 1978. Návratu tohoto cyklistického podniku do Baskicka se částečně věnuji v podkapitole 9.2.3 *Politika a sport v období první nenacionalistické vlády*.

označen jako protivlastenecké politika ze strany Iribara (Gallo 1976). V té době však již započalo demontování frankistického režimu. Deset dnů po utkání se uskutečnilo referendum o tom, zda si Španělé přejí politickou reformu země a o pár týdnů později byla taktéž *ikurriña* legalizována.

7.2.3 Shrnutí: baskický nacionalismus a kopaná v období 1939 až 1977

V rámci této podkapitoly jsem se zaměřil na kopanou a její politizaci v období frankistického režimu. V důsledku povahy frankismus je zřejmé, že i prostor k využívání sportu či konkrétně fotbalu ze strany baskického nacionalismu bude minimální. Apel na zahraniční publikum jeho prostřednictvím, což byla strategie významně užívaná v předchozím období, tak nemohla být v této době použita. Naopak však, jak jsem se snažil velmi stručně ukázat, kopanou ke své prezentaci v zahraničí využíval taktéž frankistický režim, jemuž částečně mohly fotbalové úspěchy sloužit jako zdroj legitimacy ze strany španělského obyvatelstva.

Jediný způsob, jak se mohl baskický nacionalismus v kontextu kopané prosazovat, tak vidím v samotné aktivitě fanoušků či představitelů klubu v souvislosti se samotnými zápasy, což může vést k využívání sportu jako nástroje vnější mobilizace. To bylo viditelné např. při symbolických protestních akcích, u jejichž zrodu stál budoucí politik a zástupce *ezker abertzale* José Ángel Iribar. Stranou taktéž nestála EAJ-PNV, jejíž příznivci se v období pozdního frankismu vraceli do významných manažerských pozic u obou dvou velkých baskických celků. Na první pohled se může zdát paradoxní, že do několika utkání v tomto období nastoupil i baskický fotbalový výběr, nicméně tyto duely byly vždy spojeny s určitou další slavností a pod dohledem Madridu.

Tabulka č. 7: Kopaná jako nástroj politiky baskických nacionalistů v období 1939 až 1977

	Politiky směřující na (potenciální) členy národa		Politiky směřující na zahraniční publikum (= sportovní diplomacie)	
	Nástroj vnitřní mobilizace	Nástroj vnější mobilizace	Nástroj pozitivní percepce / propagandy	Nástroj politiky uznání
Baskický nacionalismus (EAJ-PNV a ETA)	Nebyl užíván	Fotbalové zápasy baskických týmů jako prostor, kde může docházet k manifestování baskické identity, nicméně tyto aktivity neovlivňují primárně samotné strany, ale aktivní jednotlivci spojení s baskickým nacionalismem	Nebyl užíván	Nebyl užíván

8 VYTVOŘENÍ AUTONOMNÍHO SPOLEČENSTVÍ BASKICKA A NOVĚ OBJEVENÁ OTÁZKA „ZOFICIÁLNĚNÍ“ FOTBALOVÉ REPREZENTACE (1977–1999)

8.1 Charakteristika baskického nacionalismu

8.1.1 Vytvoření Autonomního společenství Baskicka

Poté, co došlo k legalizaci politických stran, uskutečnily se taktéž po více než čtyřiceti letech první svobodné volby na španělské půdě. Zvolení zástupci měli následně připravit podobu nové ústavy pro Španělsko. Volby se konaly v červnu 1977 a jejich celkovým vítězem se stala politická strana úřadujícího premiéra Suáreze Unie demokratického středu (*Unión de Centro Democrático*, UCD) následovaná nejvýznamnější opoziční silou, již byla Španělská socialistická strana dělnická (*Partido Socialista Obrero Español*, PSOE). V Baskicku, kde se voleb neúčastnila žádná politická formace, o níž by bylo možné uvažovat jako reprezentantovi myšlenek spojených s nacionalismem prezentovaným ETA. Naopak v nich uspěla EAJ-PNV, která triumfovala v provinciích Biskajsko a Guipúzcoa. Největším sokem umírněných nacionalistů byli právě výše zmiňovaní socialisté, kteří si připsali triumf v Álavě i v Navarře (Heiberg 1989: 122). Zástupci Basků tak zasedali v nově zvoleném parlamentu, kde řešili v rámci ústavního textu taktéž vyjasnění vztahů mezi baskickými provinciemi a Madridem. Mezi Suárezovou vládou a baskickými nacionalisty však nedošlo ke shodě v otázce uznání historických práv Basků. Tato skutečnost nakonec napomohla tomu, že se osmička zástupců EAJ-PNV v dolní komoře Španělského parlamentu zdržela hlasování o finální podobě ústavního textu v důsledku „závažného demokratického deficitu“ při samotné přípravě konstituce. Ta však byla prakticky jednomyslně odsouhlasena a následně se o ní mělo rozhodnout v referendu (Irujo Ametzaga 2011a: 15–16), k němuž došlo v říjnu 1978.

Mezitím v Baskicku vznikla instituce Baskická generální rada Eusko (*Kontseilu Nagusia / Consejo General Vasco*), která byla vytvořena na základě volebního klíče ze španělských voleb z roku roku 1977. Jejím cílem byla diskuze s Madridem v záležitosti baskické autonomie. Do jeho čela se však po diskuzích mezi EAJ-PNV a socialisty nepostavil exilový *lehendakari* Leizaloe, ale představitel

druhého nejsilnějšího politického proudu v Baskicku, socialista Ramón Rubial. Nacionalisté původně na Rubiala hleděli skrze prsty, neboť byl zároveň dlouhodobým předsedou prošpanělské PSOE, a tak nemohl prý hájit opravdové zájmy baskického obyvatelstva (Heiberg 1989: 123–124).

V době, kdy existovala Baskická generální rada, „vyrostla“ EAJ–PNV významná konkurence. Proud *ezker abertzale* nově na politické mapě Baskicka začala reprezentovat Lidová jednota (*Herri Batasuna*, HB). Základy vzniku této politické formace byly vytvořeny již v roce 1977, nicméně v dubnu 1978 byla představena jako volební koalice politických stran spadajících do proudu *ezker abertzale*, přičemž některé z nich byly velmi blízké ideologii, kterou zastávala ETA. Jednalo se o již ve 30. let vytvořenou ANV, Revoluční socialistickou lidovou stranu (*Herri Alderdi Sozialista Iraultzailea*, HASI), Baskickou socialistickou stranu (*Euskal Sozialista Biltzarrea*, ESB) a Stranu revolučních vlasteneckých dělníků (*Langile Abertzale Iraultzaileen Alderdia*, LAIA) a několik baskických nacionalistů, kteří nebyli členy žádné politické strany (Blas Mendoza 2011: 154). Ústřední postavou HB¹¹⁰ se stal Telesforo Monzón, bývalý člen EAJ–PNV a taktéž Aguirreho vlády v republikovém období. HB se prakticky vzápětí po svém vzniku stala politickou formací, která dokázala zaujmout baskické levicové voliče.

Poprvé se HB zapojila do politického boje v souvislosti s konáním referenda o navrhovaném ústavním textu na podzim 1978. V čl. 2 schvalovaného ústavního textu Španělska se totiž hovoří o existenci jednoty španělského národa a naopak o právu národností a regionů na autonomii (Constitución Española čl. 2) a právě toto vyjádření o španělském národu bylo pro baskické nacionalisty problematické. Monzón (dle Kurlansky 2000: 273) tvrdící, že Baskové „[...] nemohou akceptovat španělskou ústavu, protože nejsou Španěly“, tak doporučoval, aby baskičtí voliči vhodili do volebních uren lístek s „ne“. EAJ–PNV se taktéž vůči konstituci vymezovala, nicméně doporučila svým voličům, aby se referenda nezúčastnili. V Baskicku tak absentovalo více než 40 % tamních voličů a přes 11 % vyslyšelo rady HB. Vůle Basků však nemohla nějakým způsobem ovlivnit přijetí návrhu konstituce poté, co naprostá většina Španělů hlasovala o jeho přijetí (Kurlansky 2000: 273). Právě vysoká neúčast Basků při lidovém hlasování o ústavě často

¹¹⁰ Dalším významným představitelem této nacionalistické koalice byl taktéž v podkapitole 7.2.2 *Fotbalové stadiony jako místa protestu proti režimu* často zmiňovaný gólman Athletic José Ángel Iríbar.

slouží baskickým nacionalistům jako argument, proč se vůči ústavnímu textu vymezují a proč podle nich nemá v Baskicku dostatečnou legitimitu (Lecours 2007: 89).

Roku 1979 následovaly další volby do španělských Kortésů, přičemž nacionalisté z EAJ–PNV oproti předchozím posílili a křesla získala i nově vytvořená HB. V porovnání s předchozími volbami veškeré nacionalistické strany dohromady obdržely okolo deseti procent více a naopak prošpanělské subjekty si o obdobnou částku pohoršily. Toto rozložení politických sil se promítlo taktéž do složení Baskické generální rady, do jejíhož čele se postavil člen EAJ–PNV Carlos Garaikoetxea. Rada byla tedy složena z představitelů EAJ–PNV, své zástupce v ní však měly i UCD, PSOE a nacionalistická Levice Baskicka (*Euskadiko Ezkerra*, EE). HB odmítla podílet se na činnosti rady a nezasedala v ní (Irujo Ametzaga 2011a: 19). EAJ–PNV se tak stala ústřední politickou formací, která dojednávala s Madridem finální podobu statutu pro Baskicko (Heiberg 1989: 128). Po probíhajících jednáních byla nakonec schválena prvotní podoba statutu, o níž však museli rozhodnout občané regionů, jichž se statut týkal. Na baskické půdě tak proběhlo během několika let třetí referendum, v němž se řešilo budoucí směřování podoby tamního režimu. Lidové hlasování z roku 1979 však bylo o poznání méně kontroverzní než rozhodování o španělské ústavě. Nacionalistická EAJ–PNV se shodla se zástupci socialistů, UCD i nacionalistické EE a podporovala jeho přijetí, naopak HB zaujala pozici, kterou v předchozích hlasováních prosazovala EAJ–PNV. Neúčastnit se. Toto rozhodnutí mohlo být vnímáno jako překvapivé, neboť ve statutu byly zohledněny požadavky, které proud *ezker abertzale* vznesl v předchozím roce. Mezi ústřední náleželo vyhlášení baskičtiny za oficiální jazyk autonomního společenství či vznik vlastních baskických policejních jednotek (Lecours 2007: 90). Svůj postoj HB odůvodňovala tak, že nemůže podpořit něco, co odmítá mnoho Basků, přičemž oním zásadním důvodem bylo, že nebyla do statutu zahrnuta provincie Navarra¹¹¹ (Herri Batasuna 2009). Nakonec se však pro přijetí statutu vyslovila naprostá většina zúčastněných, hlasovalo pro něj více než 94,6 % Basků, kteří vhodili své hlasovací lístky do volebních urn. Naproti tomu však vyjádřilo své právo neúčastnit se volebního aktu 41,1 % obyvatel provincií

¹¹¹ Navarra se obdobně jako ve 30. letech nestala součástí autonomního Baskicka, které tak bylo opětovně tvořeno provinciemi Biskajsko, Guipúzcoa a Álava. Na druhou stranu možnost přiřčení Navarry k Autonomnímu společenství Baskicka je stále platnou možností v případě, že samotná Navarra bude tento krok podporovat (Ley Orgánica 3/1979, čl. 2).

Biskajsko, Guipúzcoa a Álava (Eusko Jaurlaritza / Gobierno Vasco 2011e), což dodalo následnému vytvoření Autonomního společenství Baskicka dostatečnou legitimitu. Jeho vznik posléze potvrdil Španělský parlament.

Autonomním statutem tak byly Baskicku postoupeny exkluzivní pravomoci v otázkách spojených s nastavením volebního systému v regionu, veřejnou administrativou, zemědělstvím, sociálním systémem, vzděláváním, kulturními záležitostmi či taktéž v oblasti sportu a cestovního ruchu apod. (Ley Orgánica 3/1979, čl. 10). Stejně tak byl mezi Autonomním společenstvím Baskicka a zbytkem Španělska dohodnut speciální fiskální režim tohoto regionu. Obecně ho je možné charakterizovat tak, že veškeré daně, které se na území Baskicka vyberou, mu taktéž náleží, přičemž však tamní vláda odvádí určitou částku centru jako finanční kompenzaci za výdaje s ním spojené. Zároveň je vhodné poznamenat, že tato dohoda nebyla novum této dekády, ale zakládala v odkazu na vztahy, které mezi Baskickem a ostatními oblastmi Španělského království panovaly již od období středověku v kontextu existence *fueros* (Zubiri 2010: 11).

S vytvořením autonomního společenství ale neskončila ETA ve své násilné činnosti. Naopak období mezi léty 1978 až 1980, kdy se diskutovalo o uspořádání Španělska a zároveň o statutu pro Baskicko, bylo označeno za nejnásilnější v historii této organizace. Počet zabitých ze strany ETA se v těchto letech pohyboval okolo osmdesáti obětí za rok (Kurlansky 2000: 278). *Ezker abertzale* v této době představil prostřednictvím tzv. Alternativy KAS (*Koordinadora Abertzale Sozialista*), která se skládala z několika politických stran¹¹² a jednoho křídla ETA, svůj politický program. Původně bylo požadavkem KAS vytvoření nezávislého Baskicka a dovršení socialistické revoluce v něm, což však – jak si nacionalisté uvědomovali – nebylo možné splnit v krátkodobé perspektivě, a tak stanovili dílčí cíle, jejichž splnění by znamenalo „klid zbraní“ (Clark 1990: 79–81). K této situaci v další dekádě nikdy nedošlo a v každém roce v kapitole vymezeném období si akce ETA vyžádaly oběti na životech. 80. léta tak jsou dobou, v níž ETA zabila největší počet osob.

¹¹² Dvojice z nich – HASI a LAIA – se staly zakládajícími členy HB.

8.1.2 EAJ-PNV v čele Baskicka

První volby do Baskického parlamentu (*Parlamento Vasco / Eusko Legebiltzarra*), v němž zasedalo v prvním volebním období šedesát poslanců, proběhly v březnu 1980. Jejich jednoznačným vítězem se stala se ziskem 25 křesel EAJ-PNV. Druhou nejsilnější politickou stranou byla HB, která si připsala jedenáct mandátů. EE, další nacionalistická formace, brala šest míst. Naopak prošpanělské politické strany propadly, nejlepší výsledek z nich zaznamenali socialisté (Irujo Ametzaga 2011a: 19). *Lehendakarim* tak byl zvolen bývalý předseda Baskické generální rady Carlos Garaikoetxea, když byla vytvořena jednobarevná vláda EAJ-PNV. Postavení vládnoucí strany v parlamentu navíc ještě posílala HB, která se rozhodla v parlamentu absentovat (Strmiska 1998: 50). EAJ-PNV potvrdila pozici, kterou si v Baskicku držela před vypuknutím občanské války a nastolením frankistického režimu. Stala se ústřední politickou silou v regionu, přičemž její vedoucí postavení za dobu existence Autonomního společenství Baskicka nebylo žádnými volebními výsledky zpochybněno. V období zkoumaném v této kapitole byla EAJ-PNV vždy tou stranou, z níž pocházel *lehendakari*. Oproti období před vypuknutím vnitrostátního španělského konfliktu však EAJ-PNV, jak jsem ostatně upozorňoval již v předchozí kapitole věnované období frankistickému režimu, proměnila svůj přístup k příslušnost k baskickému národu. Tato proměna je např. pozorovatelná v programu strany vytvořeném v březnu 1977, kde se hovoří o tom, že EAJ-PNV je otevřena všem Baskům. Jimi pak rozumí ty, co jsou do národa integrování a identifikují se s ním, což však není záležitostí „[...] krve či místa narození, ale svobodné vůle“ (EAJ-PNV 1977).

Silná pozice EAJ-PNV v systému i vítězství v prvních volbách v Autonomním společenství Baskicka konaných ji umožnily napomáhat formování baskické identity shora, neboť k tomu získala – v důsledku svého postavení – všechny možné prostředky. Pokud bych na tomto místě odkázal na předchozí dva druhy nacionalismu, s nimiž jsem pracoval v teoretické části textu, od této doby se EAJ-PNV de facto proměnila na baskickém území v představitele tzv. nacionalismu zaváděného státem, byť samozřejmě není možné opomenout fakt, že i tato politická formace stále kladla své požadavky týkající se budoucího uspořádání Madridu. EAJ-PNV z pozice nejsilnější vládní strany do velké míry ovlivnila podobu vzdělávacího systému a veřejnoprávních médií. Právě televize a její programy ETB-1 vysílající v baskičtině a ETB-2 ve španělštině byly založeny v roce 1980. Společně

s deníkem *Deia* blízkým EAJ–PNV pak notně napomáhaly šíření nacionalistického diskurzu, který právě EAJ–PNV představovala (Quiroge Fernández de Soto 2014: 216).

O čtyři roky později následovaly další volby, v nichž EAJ–PNV znovu zvítězila a obdržela i větší podporu z řad hlasujících. Stejně tak posílili i tamní socialisté. Stejný počet křesel udržela i HB, nicméně v tomto období nastalo rozšíření Baskického parlamentu o patnáct míst, a tak v procentuálním poměru hlasů ztratila. Součástí parlamentu se stala také původně koalice několika konzervativních stran Lidová aliance (*Alianza popular*, AP) i EE (*Eusko Jaurlaritza / Gobierno Vasco* 2011a). Vytvořená vláda EAJ–PNV byla v tomto období podpořena socialisty, nicméně neměla dlouhého trvání. V důsledku vnitřních sporů v této nacionalistické formaci, v jejichž rámci se řešila otázka přístupu k nacionalistickým strategiím či záležitost proměny autonomního statutu pro Baskicko, došlo nakonec k odstoupení *lehendakariho* dožadujícího se změn v politice strany. V čele vlády ho nahradil José Antonio Ardanza, který zastával oproti Garaikoetxeovi „umírněnější“ linii uvnitř strany. Křídlo kritičtější k soudobé podobě EAJ–PNV následně vytvořilo v roce 1986 politickou stranu Baskickou solidaritu (*Eusko Alkartasuna*, EA), v jejímž čele stál Garaikoetxea. EA se na svém úvodním sjezdu přihlásila k sociálně-demokratickému charakteru a vymezila se vůči křesťansko-demokratickým postulátům své mateřské strany a otevřeně se přihlásila k možnosti vytvoření nezávislého Baskika v případě, že si to budou samotní Baskové přát (de Pablo – Mees 2005: 420). EAJ–PNV se v tomto období opětovně chovala jako ono „patriotické kyvadlo“. Předseda této strany ve druhé polovině 80. let Jesús Insausti (dle Landaburu 1985: 37) tvrdil, že nezávislost Baskicka bude vždy „[...] cílem a snem pro nás nacionalisty. Tuto tezi jsme vždy obhajovali a nemáme důvod to dnes měnit. Jinou věcí je, zda přijde a bude realizovatelná“, nicméně radikálnější z řad baskických nacionalistů nemohli pochopit, z jakého důvodu tedy EAJ–PNV spolupracuje na půdě Baskického parlamentu se socialisty, tj. s prošpanělskou politickou stranou. Nutno říci, že po volbách v roce 1986 se jejich spolupráce ještě prohloubila.

Tyto předčasné volby, neboť vláda EAJ–PNV nemohl v důsledku vnitřního štěpení fungovat, se uskutečnily v listopadu výše zmíněného roku. Byly samozřejmě poznamenány předchozími spory uvnitř EAJ–PNV. Nakonec sice tito nacionalisté získali největší počet hlasů, nicméně v přepočtu na mandáty skončili

jako druzí se ziskem sedmnácti křesel. Ještě o dvě více totiž brali socialisté, byť, jak bylo řečeno, jejich voličská podpora nebyla tak vysoká jako v případě nacionalistů. Zabodovala i nově vytvořená EA, která měla shodně s HB třináct poslanců. Do Baskického parlamentu se dále dostaly i AP a EE či nová politická formace vycházející ze Suárezova UCD (Eusko Jaurlaritza / Gobierno Vasco 2011b). V duchu z předchozí voleb pokračovalo od roku 1987 spojení mezi socialisty a EAJ–PNV, přičemž již byla vytvořena koaliční vláda mezi těmito dvěma subjekty. Pozici *lehendakariho* obhájil José Antonio Ardanza. EAJ–PNV tedy během 80. let dvakrát zformovala vládu s podporou prošpanělské politické strany. V této souvislosti je nutné zmínit, že umírnění nacionalisté nikdy neuvažovali o tom, že by mohli vytvořit koalici s HB či pouze u radikální formace hledat podporu. Spolupráci se španělskými stranami naopak rezolutně odmítala HB. Definitivní izolace HB byla podtržena v roce 1988, kdy se všechny politické formace zastoupené v Baskickém parlamentu rozhodly pro podpis manifestu, v němž apelovaly na ukončení ozbrojeného boje ze strany ETA. Jediný, kdo svůj podpis nepřipojil, byla právě HB (Lecours 2007: 96).

Ve volbách v roce 1990 znovu triumfovala EAJ–PNV, následovaná socialisty a nacionalistickými formacemi HB a EA. Do Baskického parlamentu se opětovně probodovala i EE a poprvé taktéž Alavéská jednota (UA, *Unidad Alavesa*), jež byla politickou formací vymezující se vůči baskickému nacionalismu. Nechyběli v něm taktéž zástupci lidovců (Eusko Jaurlaritza / Gobierno Vasco 2011c). Následně byla vytvořena vláda EAJ–PNV s *lehendakarim* Ardanzou v čele a s nacionalistickými partnery EA a EE, přičemž však druhá z politických stran vládu během roku 1991 opustila a naopak došlo k začlenění socialistů do ní (Blas Mendoza 2011: 147). Tedy nejenom do ní, neboť v roce 1993 nastalo spojení EE¹¹³ právě s baskickými socialisty a od tohoto okamžiku se v systému objevuje Socialistická strana Baskicka – Baskická levice (*Partido Socialista de Euskadi – Euskadiko Ezkerra*, PSE–EE). Jak však upozorňuje Maxmilián Strmiska (2005: 50), tento krok nevedl „[...] k rozšíření volebního potenciál baskických socialistů, avšak ovlivnila [absorpce EE] jejich profil, přinejmenším ve smyslu jejich ‚regionalizace‘“. Je tedy možné říci, že sloučením těchto dvou politických subjektů se socialisté pokusili o odstranění nazírání na stranu jako primárně na španělský politický subjekt. Ve stejném roce,

¹¹³ EE, která byla původně stranou blízkou ETA, tak prodělala během patnácti let své existence přeměnu od politické formace jednoznačně prosazující baskickou nezávislost ke straně, která zaujímala prakticky stejné postuláty jako socialisté (Blas Mendoza 2011: 147).

kdy se tyto politické strany sjednotily, došlo po volbách ve Španělsku k vytvoření nové vlády. V čele monarchie stál sice opět socialista Felipe González, přičemž však jeho socialistickou vládu podpořili zástupci regionálních stran, mezi nimiž nechyběla ani EAJ-PNV (de Pablo – Mees 2005:434–435), která byla naposledy vládní stranou ve druhé polovině 30. let v souvislosti s její pragmatickou podporou levice v důsledky snahy o získání autonomního statutu.

Následující volby konané o čtyři roky později přinesly obdobné výsledky. Znovu byla vytvořena vláda EAJ-PNV, EA a PSE-EE. Do Baskického parlamentu poté poprvé prošla Sjednocená levice – Zelení (*Ezker Batua-Berdeak*, EB-B) a udržela se v něm taktéž UA (Eusko Jauraritza / Gobierno Vasco 2011d). Výše zmíněná Ardanzova vláda fungovala až do roku 1998, kdy se nakonec kvůli sporům mezi koaličními partnery, které byly taktéž spojeny s otázkou Baskického sportovního zákona, rozpadla a následovaly předčasné volby. V této době stále umírnění baskičtí nacionalisté podporovali vládu v Madridu. Tentokrát se však již nejednalo o vládu socialistickou, ale první vládu ve španělské historii, kterou sestavoval v roce 1996 zástupce PP José María Aznar.

Předčasné volby se v Baskicku uskutečnily v říjnu 1998. Stejně jako ve všech předchozích volbách v Autonomním společenství Baskicka triumfovala EAJ-PNV. Naopak z tehdejšího pohledu nejlepší výsledek ve své historii – čtrnáct mandátů – získal proud *ezker abertzale*. Tito nacionalisté zvolili novou strategii, když vytvořili koalici pojmenovanou *Euskal Herritarrok* (Baskičtí občané, EH), jejíž součástí byly – kromě zástupců z řad HB – politické strany *Zutik* a *Batzarre* působící převážně na území Navarry (Blas Mendoza 2011: 155). PP se stala druhou nejsilnější politickou formací v Baskicku s celkovým ziskem šestnácti mandátů. Stejný počet křesel jako EH poté obdrželi i socialisté. Součástí parlamentu se stala taktéž s šesti zástupci EA. IU-EB a UA získaly po dvou místech (El Mundo 1998). Na počátku roku 1999 byla nestavena další z nacionalistických vlád, do jejíhož čela se postavil *lehendakari* Juan José Ibarretxe z EAJ-PNV.

8.1.3 Shrnutí: baskický nacionalismus mezi léty 1977 až 1999

EAJ-PNV i politické formace reprezentující proud *ezker abertzale* navazovaly na své nazírání na to baskickou identitu z předchozího období. V této otázce v následujících letech nikdy nedošlo ke změně.

Neproměnil se ani jejich pohled na budoucnost Baskicka. HB se negativně vymezovala proti snahám spojeným s regionalizací Španělska, respektive s autonomním statutem pro Baskicko a dožadovala se jeho nezávislosti. Naopak u EAJ-PNV měly tyto plány podporu, přičemž díky její umírněné rétorice mohly v této době vznikat koaliční vlády s místními socialisty. EAJ-PNV se v tomto období – poprvé od konce 30. let, kdy pragmaticky podporovala v důsledku snahy o získání statutu u moci levici – podpořila taktéž vládu v Madridu, když nejprve hlasovala pro socialisty a posléze taktéž pro PP.

Během zkoumané období byla EAJ-PNV legální politickou stranou, což se týká taktéž HB jako nejvýznamnějšího představitele *ezker abertzale*. Političtí zástupci EAJ-PNV měli v 80. letech a v první polovině 90. let v Autonomním společenství Baskicka ze všech stran největší podporu a *lehendakari* vždy pocházel z jejich politické strany, což jim umožnilo účinně nastolovat nacionalistický diskurz vycházející z ideologie EAJ-PNV.

Tabulka č. 8: Baskický nacionalismus v období 1977 až 1999

Relevantní baskické politické strany	Charakteristika baskických politických stran		
	Primordialismus vs. konstruktivismus	Secesionismus vs. separatismus	Legalita vs. ilegalita
EAJ-PNV	Konstruktivistické nazírání na baskickou identitu	„Patriotické kyvadlo“ pohybující se mezi secesionismem a separatismem, nicméně nakonec pragmatické snahy o získání autonomie	Strana působí legálně, po celé období je vládní stranou v Autonomním společenství Baskicka
<i>ezker abertzale</i> (HB)	Konstruktivistické nazírání na baskickou identitu	Proud hlásící se otevřeně k secesionistickým požadavkům	HB jako nejvýznamnější zástupce proudu působí po celé období legálně

8.2 Kopaná a fotbalová reprezentace Baskicka v kontextu baskického nacionalismu

8.2.1 Obnovená baskická reprezentace a otázka zoficiálnění v období tranzice

V období španělského přechodu k demokracii došlo k obnovení činnosti baskické národní fotbalové reprezentace, která opět začala nastupovat k duelům s dalšími reprezentacemi či s výběry ze zahraničních soutěží. Prvním soupeřem jí byla reprezentace SSSR, tj. státu, kde Baskové v roce 1937 nastoupili do několika zápasů a hráli velmi důležitou roli při modernizaci sovětské kopané. Na druhou stranu je nutné uvést, že se nejednalo o baskickou reprezentaci složenou z těch nejlepších fotbalistů z Baskicka. Sportovní deník *El Mundo Deportivo* uváděl, že se totiž šlo o hráče Athletic z Bilbaa, kteří byli „přejmenováni při této příležitosti na baskickou reprezentaci“, kterou zároveň doplnili dva hráči z jiných celků, konkrétně po jednom fotbalistovi „dodaly“ pamplonská Osasuna a Deportivo Alavés z Vitorie-Gazteiz (Filgueira 1978: 9). Fotbalisté Realu Sociedad na soupisce absentovali, neboť měli v době konání duelu plný zápasový program (El País 1978). Tento zápas hraný na San Mamés nakonec skončil bezbrankovou remízou a většina hodnocení se shoduje na tom, že se jednalo o nezáživnou podívanou (de Basurto 1978: 24). Za zmínku stojí návštěva okolo 25 000 diváků, mezi nimiž nechyběl Ramón Rubial (Gómez 2007: 157), tehdejší předseda Generální rady Baskicka.

V letech 1979 a 1980 se uskutečnily hned tři zápasy baskického výběru. Tato trojice utkání měla taktéž benefiční účel, neboť peníze vybrané na vstupném apod. měly putovat na podporu *ikastolas*, tj. škol, v nichž probíhá výuka baskického jazyka a v baskičtině. Jakási výpomoc kopané baskičtině byla de facto logickým krokem, neboť, jak upozorňuje Robert Győri Szabó (2013: 541), „[... f]otbal a baskický jazyk sloužily k ochraně a posílení baskické identity“.

Úvodní z těchto duelů se uskutečnil v Bilbao v srpnu 1979. První metou pro Královskou akademii baskického jazyka (*Real Academia de la Lengua Vasca / Euskaltzaindia*), pořadatelskou organizaci *Sustraiak* a *ikastolas* v rámci jejich kampaně na podporu jazyka Basků *Bai euskarari* (Ano baskičtině) tak bylo uspořádání přátelského střetnutí s Irskem, do něhož se oproti klání se SSSR

zapojili i hráči z Realu Sociedad (Angulo 1979; Gómez 2007: 157). Po fotbalové a finanční stránce nakonec zápas dopadl velmi dobře. Baskové porazili svého soupeře 4:1 a na podporu výuky baskičtiny se vybrala významná částka (Díaz 2008a: 312). Velká pozornost však byla utkání věnována i v souvislosti s manifestací baskické identity, neboť byl během duelu velmi častý pokřik „independenzia“ odkazující na nezávislost Baskicka, na mnoha místech se objevovaly baskické vlajky či transparenty vymezující se proti Španělsku a naopak odkazující na problematiku baskických vězňů. Rozruch vzbudil taktéž Carlos Garaikoetxea,¹¹⁴ lídr EAJ-PNV a budoucí *lehendakari*. Před výkopem zápasu se totiž měly dle původního plánu hrát irská, baskická a španělská hymna, nicméně ministr vnitra reprodukci baskické *Gernikako Arbola* zakázal. To nakonec vedlo nacionalistu z EAJ-PNV k tomu, aby opustil místo v čestné lóži a sledoval zápas z tribuny, čím měl vzdát hold fotbalistům slavného *equipo Euzkadi* z 30. let (Gómez 2007: 158–159). Právě všudypřítomná manifestace baskické identity vedla španělský deník *El País* (1979) k tomu, aby samotný zápas označil za „symbolickou deklaraci nezávislosti“.

Následující utkání proti Bulharsku odehrála baskická reprezentace ve vánoční čas v San Sebastián. Tamní stadion Atotxa zaplnilo 22 000 diváků, kteří opětovně přispívali na podporu vzdělávání v baskičtině. Utkání, které skončilo vítězstvím domácí reprezentace 4:0, spíše připomínalo jakousi nacionalistickou oslavu, kde kromě samotných devadesáti minut hry bylo k vidění i představení baskických tanečníků a pěvců či dětí nesoucích nápisy na podporu baskických škol apod. (Gotzon 1998: 137). Na zápase oproti srpnovému klání Baskicka chyběl největší politický představitel regionu, neboť *lehendakari* účast v případě, že se nebudou hrát hymny, odmítl (Díaz 2008a: 313). V souvislosti se střetnutím s Bulharskem se však řešila taktéž polemika v otázce baskického teritoria. Do reprezentace hrající pod názvem *Euskadi* totiž odmítl poslat své hráče celek Osasuna z Pamplony. Důvodem bylo, že se jednalo podle oficiálního vyjádření klubu o politickou záležitost, do nichž se Osasuna nechtěla zapojovat (El Mundo Deportivo 1979: 8). Zde je vhodné připomenout, že Pamplona leží v provincii

¹¹⁴ Podle deníku *El País* se dále zápasu zúčastnili Telesforo Monzón, politik HB a významný člen EAJ-PNV v období druhé republiky, starostové Bilbao, San Sebastián a Vitorie-Gazteiz či předsedové regionálních shromáždění z provincií Baskicka (Angulo 1979), přičemž všichni byli zároveň představiteli EAJ-PNV. Na utkání nechyběla ještě jedna ze známých tváří HB, nikoliv však v hledišti. Brankář a kapitán Baskicka José Ángel Iribar byl taktéž reprezentantem této koalice *ezker abertzale*.

Navarra, která není součástí Autonomního společenství Baskicka a tvoří vlastní autonomní společenství shodující se s názvem provincie. Rozhodnutí klubu je tedy možné chápat tak, že v případě, kdy by nechala své hráče za výběr Baskicka nastoupit, mohl by tento krok být vyložen jako přání představitelů Osasuny o administrativní začlenění Navarry do Autonomního společenství Baskicka.

Třetí zápas baskického výběru se uskutečnil ve třetí provincii Baskicka. Střetnutí s maďarskou reprezentací přivítal stadion ve Vitorii-Gazteiz v srpnu 1980. Oproti předchozím duelům však úspěch pro Baskicko nepřinesl, neboť jeho výběr podlehl silnému soupeři vysoko 1:5. Po utkání byla sice novináři popisována atmosféra jako vynikající i v souvislosti s různými transparenty a *ikurriñami* v hledišti (Deia 1980a: 26) a taktéž v něm nechyběli zástupci baskické vlády a zároveň členové EAJ-PNV (El Mundo Deportivo 1980a: 6). Nicméně úspěch se v souvislosti s diváckou návštěvou nekonal, neboť z financí vynaložených na konání zápasu apod. se nevrátila ani polovina (Deia 1980b: 26), a tak se tato benefice na podporu baskičtiny nemohla v žádném případě označit za vydařenou. Historik zabývající se baskickou reprezentací Joseba Gotzon (1998: 142) později prohlásil, že neúspěšné střetnutí s Maďarskem mělo „ekonomický, organizační i sportovní deficit“.

Ač se hned po skončení zápasu mezi Baskickem a Maďarskem spekovalo o tom, že by proti sobě měly v září stejného roku nastoupit výběry Baskicka a Katalánska (El Mundo Deportivo 1980b: 6), nakonec k žádnému takovému duelu mezi oblastmi, které se po skončení frankistického režimu dožadovaly svých práv na sebeurčení nejhlasitěji, nedošlo. Jedním z důvodů bylo, že pořadatelé nemohli počítat s podporou z řad hráčů Realu Sociedad, který hrál v evropských pohárových soutěžích, a zároveň taktéž nemohli spoléhat na participaci fotbalistů Osasuny z důvodů, které jsem zmiňoval výše (Relaño 1980). V následujících letech nastoupila baskická reprezentace pouze několikrát, a to v rámci benefičních zápasů většinou s baskickými týmy (Díaz 2008a: 314–315), až v roce 1988 se setkala s dalším zahraničním soupeřem. Tuto dlouhou proluku mezi zápasy ovlivnil taktéž několikerý neúspěch z klání ve Vitorii-Gazteiz.

Otázky autonomie baskického sportu v souvislosti s možností oficiálně participovat v mezinárodních zápasech se objevily již v průběhu španělského přechodu k demokracii. V listopadu 1977 se v periodiku *ezker abertzale Punto y*

Hora objevil názor, že by ve Španělsku měly vzniknout federace obdobné těm, které existují ve Velké Británii. Tyto úvahy se vyskytly v kontextu samotného procesu regionalizace Španělska, který v té době probíhal (de Pablo 2012: 221). Následně otevřel svými výroky z pohledu Madridu pomyslnou Pandořinu skříňku předseda Královské fotbalové federace Španělska Pablo Porta, jenž uvedl, že by Baskicko de facto mohlo hrát na světovém šampionátu, který se měl konat v roce 1982 na španělské půdě. Porta (dle *El Periódico* 1978: 29) prohlásil, že „skutečně, podle ústavy by to bylo možné. Je to stejný případ jako britské federace [...]“, přičemž však by musely baskické fotbalové celky taktéž vytvořit vlastní ligu, v níž by nastupovaly pouze ony.

Ostatně tuto nakonec neúspěšnou ideu prezentovaly organizace *Euskal Indarra* a výše zmíněná *Sustraiak* mající blízko k EAJ–PNV. Právě ony se podílely na přípravě sportovních soutěží v Baskicku v souvislosti s prvními baskickými hrami uskutečněným v roce 1977. Jich se taktéž v rámci sportovního turnaje účastnily fotbalové týmy z Baskicka a je možné na ně nahlížet jako na pokračovatele *Copa Vasca*, který se konal v období před vypuknutím španělské občanské války (Gabilondo – Baños 1978: 29). Samotná EAJ–PNV artikulovala požadavek na vytvoření nezávislé baskické reprezentace v červnu 1982 ve stranickém tisku *Euzkadi* (de Pablo 2012: 223) v předvečer zahájení mistrovství světa, které se uskutečnilo ve Španělsku a hostil ho taktéž stadion San Mamés. Na šampionátu sice baskický výběr nenastoupil, nicméně baskická vláda vedená EAJ–PNV se konání této celosvětově sledované sportovní akce rozhodla propagovat, když upozorňovala na fakt, že se některé její zápasy konají taktéž v Bilbao. Reklamy na ně se objevovaly jak ve španělštině, tak v baskičtině. V materiálech věnovaných mistrovství byla k vidění baskická symbolika v čele s *ikurriñou* (Quiroge Fernández de Soto 2014: 213).

Oproti EAJ–PNV se stavěla k mistrovství kriticky HB, která nechápala, jak může být řešeno jako důležité téma fotbal v okamžiku, kdy stále byl velký počet Basků ve španělských věznicích (de Pablo 2012: 224), byť tento názor nemůže být samozřejmě pozorovatelný u všech představitelů *ezker abertzale*. Eduardo Uriarte Romero (dle *Eusko Legebiltzarra / Parlamento Vasco* 1982: 2–3), poslanec EE, navrhol na plénu Baskického parlamentu přijetí rezoluce, jež se týkala královského dekretu z roku 1982, který odkazoval na fakt, že by neměly v mezinárodním prostředí soutěžit žádné regionální reprezentace, tj. včetně té

baskické. Naopak tvrdil, že by mělo být aspirací Baskicka zapojení do mezinárodního sportovního prostředí obdobným způsobem, jako tak činí národy Velké Británie.

Téma zoficiálnění baskických sportovních výběrů se na počátku 80. let neřešilo pouze v kontextu kopané. V červenci 1980 se stal předsedou Mezinárodního olympijského výboru rodák z Barcelony Juan Antonio Samaranch. V jednom z prvních setkání s novináři v souvislosti s jeho novou funkcí padla taktéž otázka na možnost, že by na olympijských hrách startovaly i Katalánsko a Baskicko. Ústřední představitel olympijského hnutí na ni odpověděl tak, že her se mohou účastnit pouze státy, které jsou členy MOV, a tak je logické, že tyto dva regiony tak činit nemohou. Následně se objevil argument odkazující na FIFA a existenci fotbalových reprezentací Skotska či Walesu, na což Samaranch odpověděl, že na olympiádě všichni startují pod hlavičkou Velké Británie (Samaranch dle Gabilondo 1980: 27).

V období tranzice EAJ-PNV taktéž ovlivňovala – obdobně jako v meziválečných letech – chod fotbalového celku Athletic z Bilbaa. V roce 1977 se stal prezidentem klubu Jesús Duñabetia, který byl členem této politické formace. Právě on byl tím, kdo nechal vyvěsit na San Mamés baskickou vlajku, přičemž tento akt doprovázely další akce odkazující na „baskičnost“ baskijského celku (Quiroga Fernández de Soto 2014: 206). Duñabetiův nástupce ve funkci prezidenta Pedro Aurtenetxe, jenž ho nahradil v roce 1982, nechal složit novou hymnu klubu, která poprvé v historii byla nahrána v baskičtině (Quiroga Fernández de Soto 2014: 216–217). Také on byl členem EAJ-PNV, což platilo i pro Josého Maríu Arrateho, který stál v čele klubu ve druhé polovině 90. let¹¹⁵ (Tuñon – Brey 2012: 17). Členem EAJ-PNV byl také Iñaki Alkiza, v letech 1983 až 1992 prezident Realu Sociedad¹¹⁶ (Irazusta 2015), největšího rivala Athletic a s dvěma celkovými vítězstvími v nejvyšší španělské soutěži z počátku 80. let nejúspěšnějšího celku z provincie

¹¹⁵ Spíše výjimku mezi vedoucími představiteli managementu Athletic, kteří byli většinou názorově blízcí umírněnému nacionalismu spojovaném s EAJ-PNV, se stal José Julián Lertxundi, jenž nebyl představitelem této politické strany (Gómez 2007: 123) a v čele Athletic stál mezi léty 1990 až 1994.

¹¹⁶ Na tomto místě je vhodné zmínit, že také v barvách Realu Sociedad de Fútbol dlouhodobě nastupovali pouze baskičtí fotbalisté. Prvním nebaskickým hráčem v klubové historii se stal v roce 1991 Angličan John Aldridge a následně – i v souvislosti s kvalitními výkony útočníka z Liverpoolu – se na soupisce celku objevili další cizinci. Jorge Tuñon a Elisa Brey (2012: 8) v kontextu se

Guipúzcoa. Nicméně kopaná nebyla jedinou oblastí, kde by se EAJ–PNV snažila působit a propagovat své nacionalistické vize. Skutečnost, že po celá 80. a 90. léta byla vládnoucí stranou v regionu, ji umožnila v prvních letech existence Autonomního společenství Baskicka projektovat svou vizi národa do celé společnosti (Quiroga Fernández de Soto 2014: 216).

8.2.2 Úvahy o baskických sportovních reprezentacích v 90. letech

V následujících letech, jak bylo zmíněno v předchozí podkapitole, baskická reprezentace k zápasům, které by bylo možné označit jako mezinárodní, nenastupovala. Změna nastala až v roce 1988,¹¹⁷ kdy byla vytvořena Baskická fotbalová federace, která má na starosti organizaci fotbalového dění na území Autonomního společenství Baskicka.¹¹⁸ Zároveň je však součástí Královské španělské fotbalové federace. Právě ona se spolupodílela na organizaci střetnutí z května roku 1988, v němž baskický výběr hostil v Bilbao londýnský celek Tottenham Hotspurs. Obdobně jako v předchozích zápasech reprezentace Basků měl i tento benefiční charakter. Výtěžek z utkání putoval v rámci kampaně *Bateginik* k organizacím podporujícím užívání baskičtiny (Díaz 2008a: 318). Španělský deník ABC uskutečnění tohoto zápasu označil za demonstraci, která měla propagovat nezávislost Baskicka. Následně odkazoval na přítomnost většiny významných politiků HB či několika představitelů EAJ–PNV na utkání či na nespočet baskických vlajek, transparentů apod. v hledišti (ABC 1988: 25). V dalším klání se baskická reprezentace střetla s výběrem Rumunska. Tento duel se uskutečnil v březnu 1990. Jak upozorňuje Joseba Gotzon (1998: 144–145), již se před jeho výkopem hrály hymny obou soupeřů, přičemž v případě Baskicka byla vybrána oficiální píseň Autonomního společenství Baskicka *Eusko Abendaren Ereserkia*.

soupiskou Realu Sociedad však upozorňují, že tento klub nechtěl dlouhodobě akceptovat španělské fotbalisty, a tak za něj nastupovali buďto Baskové nebo právě zahraniční hráči.

¹¹⁷ O rok dříve baskická vláda spolupřátala oslavu spojenou s ligovým derby mezi Athletic z Bilbao a Realem Sociedad, která měla sloužit jako vzpomínková akce k padesátiletému výročí založení *equipo Euzkadi* (Díaz 2008a: 315). Ostatně pozitivně se o existenci výběru Basků z období občanské války vyjadřovalo taktěž periodiku *ezker abertzale Egin*, které o nich psalo jako o bojovnících za baskickou svobodu (Quiroga Fernández de Soto 2014: 221–222).

¹¹⁸ Podrobněji o kompetencích Baskické fotbalové federace apod. viz *Estatutos de la Federación Vasca de Fútbol*.

V červnu 1993 nastoupili Baskové k dalšímu přátelskému zápasu, který je často vzpomínám. Spíše však než o tradiční přátelský duel se jednalo o slavnost konanou v San Sebastián, kde se měl stavět nový stadion pro Real Sociedad. Utkání právě mezi fotbalisty Realu Sociedad de Fútbol a baskickým výběrem tak bylo rovno jakémusi rozloučení se stadionem Atotxa. Z toho vychází i částečný folklorní nádech celé akce spojený např. s vystoupením tamního orchestru apod.¹¹⁹ (Echavarren 1993: 43). Na podzim téhož roku přivítali Baskové v San Sebastián Bolívii. Tento zápas byl významný tím, že byl poprvé vnímán jako nepřímý souboj mezi baskickou a španělskou reprezentací. Důvodem byl fakt, že bolivijský výběr se v létě následujícího roku měl na světovém šampionátu v jeho základní skupině střetnout právě se Španěly (Rodrigálvarez 1993). José Ángel Iribar (dle Guasch 1993: 16), tentokrát již ve funkci trenéra baskické reprezentace, před samotným zápasem prohlásil, že by „chtěl jednou vidět Baskicko na oficiálních světových či evropských soutěžích hrající [s ostatními reprezentacemi] jako rovné s rovným“. Od tohoto vánočního duelu veškeré domácí a naprostou většinu venkovních zápasů vysílá baskická veřejnoprávní televizní stanice ETB-1, jejímž jazykem je baskičtina.¹²⁰ Zápas s Bolívií je taktéž důležitý v tom smyslu, že založil tradici hraní duelů baskické reprezentace ve vánoční čas. V následujících dvou letech tak Baskové nejprve navázali na porážku Bolívie a zvítězili nad ruským výběrem 1:0, přičemž utkání sledovalo okolo 40 000 diváků (Castañeda 1994: 19). O 15 000 menší divácká návštěva asistovala remízovému výsledku s Paraguayí v roce dalším (El Mundo Deportivo 1995: 55). V utkání z období Vánoc 1996 se Baskicko střetlo s Estonskem. Při hodnocení tohoto zápasu, který se hrál jako předchozí klání na stadionu San Mamés, je zmiňována účast významných baskických politiků na něm v čele s *lehendakarim* z EAJ-PNV Josém Antoniem Ardanzou (Isasa 1996: 17). Na výhru 3:0 nad Estonskem Baskové navázali o rok později, kdy si před 33 000 fanoušky v ochozech dokázali poradit s Jugoslávií v poměru 3:1 (Castañeda 1997: 16).

¹¹⁹ Jak jsem zmiňoval, nejednalo se tradiční přátelský duel, a tak se o něm na svých internetových stránkách nezmiňuje ani Baskická fotbalová federace v místech, kde jsou zveřejněny veškeré výsledky reprezentačního výběru Baskicka od roku 1990. Viz (Euskadiko Futbol Federakundea / Federación Vasca de Fútbol 2016).

¹²⁰ Veškeré informace citované v práci v souvislosti s veřejnoprávní televizí v Baskicku, sledovaností zápasů baskické fotbalové reprezentace apod. pochází z oddělení EITB, které má tuto problematiku na starosti, a dané informace mi poskytlo.

Sedm let předtím, než se uskutečnil zápas s celkem z Balkánu, zveřejnila HB úvahy týkající se i sportovní problematiky na baskickém území. Zástupce nacionalistického proudu *ezker abertzale* navrhoval několik kroků, které by mělo Baskicko učinit. První požadavek, který vznesl, odkazoval na nutnost vytvoření Baskického olympijského výboru a sportovních federací, jež by nezahrnovaly pouze oblast Autonomního společenství Baskicka, ale taktéž Navarru a francouzské baskické provincie. Posléze se tyto instituce měly snažit o to, aby mohli baskičtí sportovci závodit oficiálně na mezinárodní úrovni. Cílem tohoto kroku bylo upozornění na fakt, že Baskové jsou národem. Právě sport měl být tím prostředkem, který takovouto skutečnost bude oznamovat světu. S tímto se zároveň pojí snaha o vytvoření vlastních baskických soutěží, v nichž by nastupovaly celky z území Baskicka ve smyslu transhraničního regionu (Herri Batasuna 1990: 15–16). Konkrétně se HB věnuje i kopané, o níž hovoří jako o hře, která má v Baskicku nejvíce fanoušků. S tím souvisí taktéž důraz, který politická formace i ve své programatice kladla na podle ní nezpochybnitelné právo, aby se baskický národní fotbalový výběr mohl účastnit světových či kontinentálních šampionátů¹²¹ obdobně, jako toto právo náleží národům ostatním (Herri Batasuna 1990: 35, 38).

Obdobný pohled na tuto problematika prezentovala na konci roku 1995 založená nevládní organizace Názorová skupina pro baskické reprezentace (*Euskal selekzioaren Aldeko Iritzi Taldea – Grupo de Opinión a favor de las Selecciones Vascas*, ESAIT), přičemž stanovy organizace byly přijaty až v roce 1998, kdy zároveň vystoupila na půdě Baskického parlamentu a setkala se s politickými představiteli baskických nacionalistických stran (ESAIT 2016). Cílem ESAIT bylo podporovat baskické reprezentace a pracovat pro jejich mezinárodní uznání. Tato organizace v dalších letech své existence pořádala nespočet konferencí na téma sportu v Baskicku, manifestací dožadujících se zoficiálnění baskických výběrů či samotných sportovních akcí v oblastech Autonomního společenství Baskicka, Navarry i ve třech baskických provinciích ve Francii. Taktéž v roce 1998 ESAIT

¹²¹ Zoficiálnění baskických sportovních výběrů chtěla taktéž ETA. Nepřímo tento požadavek zmínila v komunikaci s fotbalistou z francouzské části Baskicka a francouzským reprezentantem, který taktéž nastoupil za baskický výběr, Bixentem Lizarazem. Tomuto fotbalistovi ETA vytýkala jeho působení právě v reprezentaci Francie, která prý není jeho pravou zemí, a tak by měl za tento prohřešek zaplatit „revoluční daň“. Lizarazu nebyl jediným baskickým sportovcem, kterému bylo ze strany této teroristické organizace vyhrožováno, nicméně jeho případ byl jako jediný podrobně zdokumentovaný a medializovaný (Gómez 2007: 126–128).

spolupracovala s baskickými politickými stranami na Baskickém sportovním zákonu (*Ley del Deporte del País Vasco.*), který měl podle ní vést k naplnění cílů, za nimiž organizace vznikla (El Mundo Deportivo 1998: 62).

8.2.3 Baskický sportovní zákon a politické důsledky jeho přijetí

Jak bylo zmíněno výše, v roce 1996 byla vytvořena poprvé ve španělské historii vláda, v jejímž čele stál zástupce lidovců. Menšinová vláda Josého Maríi Aznara byla podporována regionálními stranami v čele s politickými subjekty z Katalánska, Galicie a Baskicka. Nacionalistické strany následně v rámci svých tužeb směrem k centru vyjádřily požadavek na to, aby mohly jejich regionální výběry v budoucnu nastupovat v oficiálních mezinárodních zápasech, což však PP rezolutně odmítla. Poslanec EAJ-PNV v Madridu Iñaki Anasagasti (dle Gómez 2007: 83) na toto rozhodnutí reagoval takto: „Možná má [vláda PP] strach, že by katalánská nebo baskická reprezentace zvítězila nad španělskou“. Diskuze, která se k tématu baskické a katalánské reprezentace v tomto období vedla, se zároveň přelila do úvah, zda by neměly mít nárok na vlastní sportovní výběry v čele s fotbalovým všechna společenství tvořící Španělsko. Tento názor rezolutně odmítal další poslanec EAJ-PNV Joxe Joan González de Txabarri (dle Uribarri – Alfageme 1996: 30), který prohlásil, že: „Ústava z roku 1978 uznává uvnitř Španělska národy a regiony. To, co se stane španělským regionům, není naše věc. Návrh, který zůstává jasný, se vztahuje na Katalánsko a Baskicko“. K vytvoření oficiálních katalánských a baskických reprezentací však nedošlo. Nevyslyšení požadavků baskických nacionalistů v roce 1996 ale neznamenalo ukončení snah o mezinárodní uznání pro tamní sportovní reprezentace, nejenom tedy reprezentaci fotbalovou.

V roce 1998 byl na půdě Baskického parlamentu projednáván Baskický sportovní zákon, jehož přijetí podporovaly všechny nacionalistické strany. Pravděpodobně nejspornějším článkem navrhovaného zákona byl čl. 16. 6, který říkal, že

baskická federace v každé sportovní disciplíně bude jediným reprezentantem baskického sportu v rámci federaci zastoupeného. Baskické federace budou mít povinnost podporovat a připravovat participaci svých

sportovních reprezentací ve sportovních aktivitách a soutěžích na státní i mezinárodní úrovni.

Právě tento článek odkazoval k možnosti zoficiálnění baskických výběrů s ostatními reprezentacemi většinou již existujících států. Taktéž z důvodu podpory sportovních federací a reprezentací v souvislosti s jejich zapojením do mezinárodních soutěží měla být tímto zákonem a jeho článkem 36 vytvořena Unie baskických sportovních federací (*Euskal Kirol Federazioen Batasuna / Unión de Federaciones Deportivas Vascas*, EKFB). EKFB byla posléze založena o několik let později, v prosinci 2002, kdy byl v čele Baskicka *lehendakari* Juan José Ibarretxe. Zároveň se v dalším článku zákona – konkrétně v čl. 8 – hovořilo o vytvoření Baskického výboru pro olympijskou propagaci (*Comité Vasco de Promoción Olímpica*), který měl podporovat baskické sportovce v souvislosti s jejich přípravou a participací na olympijských hrách apod. Zákon, který byl kritizován taktéž v důsledku své délky, odkazoval i na jiné aspekty sportu než pouze na ty týkající se zahraničních aktivit. V zákonu se dále řešily otázky spojené s financováním sportu v Baskicku, jeho podpora na školách, antidopingová pravidla apod.¹²²

Na půdě Baskického parlamentu probíhala ohledně tohoto návrhu dlouhá diskuze, přičemž se v ní zformovaly dva proti sobě stojící bloky. První byl roven nacionalistickým politickým stranám společně s EB-B, a naopak politickým formacím, které jsou prošpanělské. Velmi kriticky se o Baskickém sportovním zákonu vyjadřoval zástupce UA Javier Moraza Marquínez (dle Eusko Legebiltzarra / Parlamento Vasco 1998: 8), jenž označil vytvoření návrhu zákona za snahu prosytit sport nacionalistickými symboly, přičemž byl kritický taktéž k potenciálnímu zoficiálnění baskických sportovních výběrů a hypotetickému vytvoření Baskického olympijského výboru. Zároveň dodal, že v tomto zákonu vlastně vůbec nejde o sportovní záležitosti, ale o „národní konstrukci Baskicka“ (Moraza Marquínez dle Eusko Legebiltzarra / Parlamento Vasco 1998: 10). Obdobné argumenty užívali i další odpůrci jeho přijetí.

Sabin Intxaurreaga Mendibil (dle Eusko Legebiltzarra / Parlamento Vasco 1998: 21) z EA naopak odmítal, že by byla otázka sportovních reprezentací Baskicka a jejich zapojení do mezinárodních soutěží záležitostí politiky. Jako příklad uváděl to, že nikdo se přeci nepodivuje nad tím, když hraje Skotsko na

¹²² Podrobněji viz *Ley 14/1998, de 11 de junio, del Deporte del País Vasco*.

mistrovství světa v kopané proti Brazílii či nad tím, že Faerské ostrovy jsou členem FIFA. Proč by tedy mělo být na Baskicko nahlíženo jinak? O poznání jiným způsobem se k vyjádření podpory návrhu prezentovala zástupkyně HB v Baskickém parlamentu. Jone Goirizelaia Ordorika (dle Eusko Legebiltzarra / Parlamento Vasco 1998: 31) upozorňovala na fakt, že Baskicko má mít dle autonomního statutu svěřeny do své péče i kompetence týkající se sportu, což se však do této chvíle neděje, a tak je nutné prosadit právě Baskický sportovní zákon. Podle ní je totiž zároveň snaha o jeho odmítnutí ze strany prošpanělských subjektů úsilím o prosazování „španělských koloniálních zájmů“ (Goirizelaia Ordorika dle Eusko Legebiltzarra / Parlamento Vasco 1998: 32). Podle zástupkyně HB pak přijetí zákona „[...] bude historickým krokem z perspektivy všech, kteří se dožadujeme suverenity Basků. Protože si myslíme, že tímto krokem můžeme vyjádřit podporu baskickým reprezentacím, vytvořit olympijský výbor [...]“ (Goirizelaia Ordorika dle Eusko Legebiltzarra / Parlamento Vasco 1998: 33).

S přijetím zákona, pro nějž hlasovaly EAJ-PNV, EA, HB a EB-B, však diskuze ohledně něj neskončila. Aznarova vláda po jeho přijetí v Baskickém parlamentu poslala stížnost na něj – respektive na výše zmiňovaný článek 16.6 vztahující se k baskickým sportovním federacím a jejich mezinárodnímu působení – k Ústavnímu soudu (El País 1998). Na soudní rozhodnutí se nakonec čekalo čtrnáct let. Ústavní soud nakonec přednesl závěr, že baskické sportovní reprezentace mohou působit v mezinárodním prostředí za předpokladu, že již v daném sportu neexistuje federace, která zastupuje Španělsko jako celek. Na oficiální úrovni tedy mohou soutěžit baskické výběry v těch sportech a hrách, v nichž neexistuje španělská reprezentace. Tzn., že v tomto případě – jak uvádí španělský deník *El País* – to znamená, že „[...] nikdy nebude moci soutěžit baskická fotbalová reprezentace na žádném turnaji, na kterém soutěží španělská reprezentace“ (Lázaro 2012). Přijetí Baskického sportovního zákona mělo prakticky okamžité hmatatelné důsledky na politickou situaci v Baskicku. PSE-EE se totiž rozhodla po jeho schválení odejít z vlády, v níž zasedala společně s EAJ-PNV. Tento krok baskičtí socialisté oznámili devatenáct dnů poté, co byl nacionalisty návrh zákona schválen (Quiroga Fernández de Soto 2014: 225). Volby do Baskického parlamentu se konaly v říjnu téhož roku.

Ještě před sestavením nové vlády proběhl poslední duel v období, kdy stál v čele Baskicka *lehendakari* Ardanza. V něm Baskové na stadionu Anoeta v San

Sebastiánu hostili Uruguay. Tento zápas byl spojen s kampaní na podporu baskického jazyka *El acuerdo del siglo XXI: Bai euskarari* (Rozhodnutí pro 21. století: Ano baskičtině), tj. i na sklonku 20. století existovalo obdobné propojení mezi fotbalem a baskičtinou, jako tomu bylo v zápasech z přelomu 70. a 80. let (Ormazabal 1998). Utkání nakonec skončilo vysokým vítězstvím baskické reprezentace 5:1.

8.2.4 Shrnutí: baskický nacionalismus a kopaná v období 1977 až 1999

Po období nedemokratického frankistického režimu, kdy byla existence baskické fotbalové reprezentace v souvislosti s její politickou funkcí tabu, se výběr Basků znovu objevuje. Zejména jeho první zápasy konající se v době přechodu k demokracii sloužily jako prostor k manifestaci baskické národní identity. Znovu tak byla kopaná využívána jako nástroj vnější mobilizace, což ostatně je jediný způsob využívání sportu, který mohl být praktikován i v předchozím období. Po roce 1977 však nastalo její „otevřené“ využívání baskickými nacionalisty takovýmto způsobem, což ostatně je možné pozorovat i v souvislosti s akcemi na podporu baskičtiny, které byly na samotné fotbalové zápasy navázány, či pravidelnými televizními přenosy z těchto duelů komentované v baskickém jazyce.

Stejně tak byly baskická fotbalová reprezentace či kopaná v Baskicku obecně využívány v rámci sportovní diplomacie. Pokud pomínu samotné konání zápasů – byť v 80. letech s významnou prodlevou –, baskičtí političtí představitelé taktéž využili např. uskutečnění světového šampionátu v kopané na španělském území a konkrétně v Bilbao k prezentaci baskického národa. Svou úlohu zde taktéž mohly sehrát úspěchy, kterých nejznámější baskické fotbalové kluby vedené často členy EAJ–PNV v tomto období dosáhly. Kopaná tak byla určitě využívána taktéž jako nástroj pozitivní percepce v zahraničí, přičemž oporou této pozitivní percepce v zahraničí pro baskické sportovní – nejenom fotbalové – reprezentace měly být sportovní federace, které v 80. letech vznikaly.

V 80. letech se nově objevil poslední způsob, jakým podle mého názoru mohou národy bez států pracovat se sportem. Baskičtí nacionalisté začali využívat sport jako nástroj politiky uznání. Právě v tomto období poprvé formulovali tamní nacionalisté – EAJ–PNV ve shodě s proudem *ezker abertzale* – požadavek na to, aby baskické sportovní týmy mohly nastupovat v mezinárodních soutěžích. Kromě

samotného požadavku v rámci programatik apod. obdržela tato snaha právní podobu na konci roku 1998, kdy byl Baskickým parlamentem za podpory všech nacionalistických stran v něm zastoupených přijat Baskický sportovní zákon, v němž je možnost mezinárodního uznání baskických reprezentací nepřímo zmiňována.

Tabulka č. 9: Kopaná jako nástroj politiky baskických nacionalistů v období 1977 až 1999

	Politiky směřující na (potenciální) členy národa		Politiky směřující na zahraniční publikum (= sportovní diplomacie)	
	Nástroj vnitřní mobilizace	Nástroj vnější mobilizace	Nástroj pozitivní percepce / propagandy	Nástroj politiky uznání
Baskický nacionalismus (EAJ-PNV a politické strany náležící do proudu <i>ezker abertzale</i>)	Nebyl užíván	Informování o zápasech baskické reprezentace v médiích blízkých nacionalistickým proudům a veřejno-právní televizi a zároveň aktivní participace na samotných sportovních akcích (jak EAJ-PNV, tak zástupci <i>ezker abertzale</i>); v baskických klubech na významných postech nacionalisté z EAJ-PNV, což ovlivňuje prezentaci těchto celků navenek	Samotné hraní zápasů na domácí půdě se zahraničními soupeři; na konci 80. let založeny sportovní federace, do jejichž agendy náleží i zahraniční aktivity; využití faktu, že světový šampionát v kopané se konal i v Bilbau a „nacionalizace“ jeho prezentace	V 80. let se poprvé objevuje požadavek na zoficiálnění baskických sportovních reprezentací (jak u EAJ-PNV, tak u <i>ezker abertzale</i>), nicméně na plénu baskických institucí de facto řešen až na sklonku tohoto období; již dříve zmiňované založení sportovních federací

9 BASKICKÁ FOTBALOVÁ REPREZENTACE JAKO SYMBOLICKÉ MÍSTO SPORU MEZI MADRIDEM A BASKICKÝMI NACIONALISTY I NACIONALISTY NAVZÁJEM (1999–2014)

9.1 Charakteristika baskického nacionalismu

9.1.1 Juan José Ibarretxe a vlády EAJ–PNV

V lednu 1999 na základě výsledku říjnových voleb z předchozího roku vznikla nacionalistická vláda EAJ–PNV s EA, k níž se později přidali i EH, kteří ji nejprve podpořili. Ústředním tématem, které musela nově vytvořená vláda řešit, bylo jako v předchozích letech nastolení míru v Baskicku v souvislosti se stále aktivní ETA, jež v období předchozí i této legislatury provedla několik atentátů. Společně s tím se řešila taktéž otázka budoucnosti Baskicka. EAJ–PNV v lednu 2000 prezentoval svůj projekt, v němž se hovořilo o právu Basků na rozhodování o své budoucnosti, přičemž tak měli činit pacifisticky. Taktéž v jejím prohlášení padaly zmínky o územní integritě Baskicka, tzn., že se uvažovalo o Baskicku ve smyslu transhraničního regionu. Nicméně v následujících měsících po představení tohoto návrhu se vystupňovaly spory mezi EAJ–PNV a EH, kdy nejsilnější vládní strana po EH požadovala, aby se distancovala od násilných akcí prováděných ze strany ETA. Nakonec tyto spory a fakt, že se obětí jednoho z atentátů stal podnikatel blízký EAJ–PNV, vedly k definitivní roztržce s EH (de Pablo – Mees 2005: 450–451).

V květnu 2001 se tak konaly nové volby. Na neúspěchy spojené s vyjednáváním příměří z roku 1998, které však nebyla po několika měsících dodržována, utrpěli EH ztrátu voličské podpory, kdy přišli o osm procent hlasů a devět zástupců v parlamentu. Volby jako před třemi lety opanovala nově vytvořená volební koalice EAJ–PNV a EA. Naopak na úkor nacionalistů *ezker abertzale* posílili lidovci, kteří kritizovali právě nemohoucnost ostatních politických aktérů zastavit násilí. Ve spojení s Aznarovou vládou, která byla znovu u moci i po volbách v roce 2000, přičemž ji tentokrát nepodporovaly regionální politické strany, tak nastala situace, kdy Madrid začal postupovat proti jakýmkoliv projevům baskického nacionalismu velmi rázně (Lecours 2007: 105–106). V důsledku volebního úspěchu umírněných nacionalistů právě oni znovu sestavili vládu s *lehendakari*m Ibarretxem v čele.

EAJ–PNV se jak během volební kampaně, tak po sestavení vlády vracela k myšlence na změnu autonomního statutu. Odkazující na návrhy vytvořené v době předchozí Ibarretxeho vlády tak byl představen v roce 2003 Návrh politického statutu Společenství Baskicka (*Propuesta de estatuto político de la Comunidad de Euskadi*), či zkráceně Plán Ibarretxe¹²³ pojmenovaný dle jeho hlavního navrhovatele. Tento plán na budoucí uspořádání vztahů mezi Baskickem a Španělskem byl založen na několika principech, které více či méně rozměňovaly vztahy mezi Madridem a Baskickem. První se týkal konstatování, že Baskové jsou evropským národem, který má svou vlastní specifickou identitu, a tak by měli mít právo svobodně rozhodovat o své budoucnosti, v čemž je možné pozorovat odkazy na právo národů na sebeurčení. Taktéž se v této souvislosti nehovořilo pouze o Bascích žijících na území Autonomního společenství Baskicka, ale i v dalších provinciích, které jsou z historického pohledu chápány jako baskické. I jejich hlasy týkající se např. právě práva na sebeurčení by pak měly být respektovány. S tím souvisí i uznání baskického občanství, vlastní soudní moc nezávislá na té španělské, přímé kontakty mezi Baskickem a Evropskou unií, exkluzivní pravomoci v otázkách vzdělávání, kultury, sportu,¹²⁴ sociálních záležitostech apod. Naopak např. zahraniční politika a obrana by zůstávaly v pravomoci španělského centra (Irujo Ametzaga 2011b: 47–48). Je tedy možné říci, že změna statutu by znamenala nastolení „[...] nového politického rámce pro organizaci vztahů mezi Španělskem a Baskickem založených na myšlence sdílené suverenity“ (Lecours 2007: 107), přičemž však nebylo možné říci, k čemu by jeho případné přijetí nakonec vedlo. Jak poznamenává André Lecours (2007: 107), v minimální míře by to znamenalo vytvoření asymetrického Španělska. Naopak v nejvyšší možné míře by implementace požadavků Basků do praxe vedla k vytvoření velmi volné konfederace mezi Španělskem a regionem od Biskajského zálivu.

Tento návrh nechápali jako legální vládnoucí lidovci, kteří ho poslali k přezkoumání Ústavnímu soudu s otázkou, zda není v rozporu se španělským ústavním textem. Dále se objevila možnost podání trestního oznámení směrem k nacionalistům v případě, že by se nakonec uskutečnilo ilegální referendum, v němž by se baskičtí voliči měli rozhodnout o přijetí či zamítnutí plánu (de Pablo –

¹²³ Podrobněji viz *Propuesta de estatuto político de la Comunidad de Euskadi*.

¹²⁴ Pravomocím, s nimiž v souvislosti se sportem pracoval Plán Ibarretxe, se věnuji v podkapitole 9.2.1 *Baskická reprezentace v období vlády Juana Josého Ibarretxeho*.

Mees 2005: 458). Nicméně vládní kroky baskické nacionalisty dále v projednávání plánu nezastavily.

Shoda na něm však nepanovala ani mezi nacionalisty z EAJ-PNV a těmi náležitými k *ezker abertzale*. Sporným bodem bylo pro radikálnější z nacionalistů pracování primárně s Autonomním společenstvím Baskicka a nezahrnutím dalších baskických provincií do samotného plánu (Lecours 2007: 108). Na sklonku roku 2004 proběhlo hlasování o Plánu Ibarretxe na půdě Baskického parlamentu. Pro jeho přijetí se vyjádřila volební koalice EAJ-PNV a EA, kterou podpořila levicová IU-EB a taktéž trojice představitelů *ezker abertzale* v čele s Arnaldem Oteгим. Naopak proti hlasovali lidovci, socialisté, jeden zástupce UA a trojice zbývajících poslanců náležící mezi *ezker abertzale*. Návrh tak byl v poměru 39:32 hlasů přijat. *Lehendakari* následně začal pracovat na přípravách referenda, nicméně pro něj neměla pochopení španělská vláda. V jejím čele již stál socialista José Luis Rodríguez Zapatero, jenž však měl v této věci zcela shodný názor jako jeho předchůdce ve funkci předsedy vlády Aznar. Požadavky Basků jí byly rezolutně odmítnuty (El Mundo 2004). Samotné referendum bylo následně paralyzováno, neboť nacionalisté, kteří si chtěli právo na něj obhájit v Madridu – na půdě tamního parlamentu se o to snažil samotný *lehendakari* –, neuspěli. Baskické snahy podpořili dále pouze nacionalisté z Katalánska a Galicie (de Pablo – Mees 2005: 459–460). Po tomto neúspěchu došlo k rozpuštění Baskického parlamentu a vypsání nových voleb, které se uskutečnily v dubnu 2005.

Do nich znovu vstupovaly EAJ-PNV, jejímž předsedou v době voleb již nebyl Xabier Arzalluz zastávající tuto funkci od poloviny 80. let, a EA v rámci volební koalice. Tyto dvě politické formace se po voličích dožadovaly silného mandátu, aby mohly pokračovat v tom, co započaly v předchozím volebním období, tj., aby mohli Baskové rozhodnout sami o své budoucnosti (Pallarés, Muñoz, Retortillo 2006: 469). Tato strategie nakonec nacionalistické koalici přinesla vítězství. Oproti předchozím volbám posílili baskičtí socialisté, což Asier Blas Mendoza (2011: 148) vysvětluje jejich pragmatismem spojeným s méně konfrontační politikou směrem k nacionalistickým stranám. Na politické mapě Baskicka se ve volbách objevila dle názvu nová strana *ezker abertzale*.¹²⁵ Jednalo se o Komunistickou stranu

¹²⁵ Tento proud měl po volbách v roce 2005 v Baskickém parlamentu i dalšího zástupce v podobě „pohrobka“ po *Batasuně*. Stala se jím strana Aralar s jedním poslancem, která se oproti EHAK vyjadřovala kriticky o aktivitách ETA (Pallarés, Muñoz, Retortillo 2006: 471).

baskických zemí (*Euskal Herrialdeetako Alderdi Komunista*, EHAK), která navazovala na *Batasunu*, jež byla v předchozím volebním období zakázána, neboť existovaly vazby mezi ní a teroristickou organizací ETA (Blas Mendoza 2011: 156). Právě vůči samotné existenci EHAK, jejíž ilegalizaci požadovala, se ve své kampani PP vymezovala. Lidovci celkově odmítali i další nacionalistické subjekty, které podle nich činily protiústavní kroky (Pallarés, Muñoz, Retortillo 2006: 470). Tato strategie však neměla úspěch a PP několik křesel v Baskickém parlamentu ztratila. V zákonodárném sboru Baskicka měla své zástupce taktéž IU-EB.

Volby však skončily praktickým patem, kdy se proti sobě postavili v souboji o pozici *lehendakariho* Juan José Ibarretxe z EAJ-PNV a socialista Patxi López. Nakonec situaci vyřešili právě radikální nacionalisté z EHAK, kteří si nepřáli vytvoření prošpanělské vlády, jež mohla při součtu hlasů PP a PSE-EE vzniknout. Dva její poslanci tak podpořili kandidáta EAJ-PNV Ibarretxeho (Pallarés, Muñoz, Retortillo 2006: 470), který byl zvolen do čela vlády potřetí v řadě. Opětovně se ústředním tématem pro baskickou vládu stala mírová jednání a zároveň byla znovu nastolena otázka přímé demokracie a práva občanů na rozhodování ohledně baskické budoucnosti. Tyto dvě záležitosti byly nakonec vládnoucí EAJ-PNV na podzim 2007 spojeny, neboť *lehendakari* Ibarretxe navrhnul uspořádání referenda, ve kterém by se nejprve baskičtí občané vyjádřili k otázce, zda podporují definitivní ukončení aktivit ETA a následně zda souhlasí s tím, aby se uskutečnilo do konce roku 2010 další referendum, v němž by se baskičtí voliči vyjádřili ve věci budoucnosti Baskicka. Toto referendum se mělo dle návrhu uskutečnit 25. říjnu 2008 (Eusko Legebiltzarra / Parlamento Vasco 2008). V červnu 2008 tak proběhlo na půdě Baskického parlamentu hlasování o jeho uspořádání, přičemž se vytvořily obdobně jako o pár let dříve v souvislosti s přijetím Ibarretxeho plánu dvě názorové skupiny. Jedna byla rovna zástupcům vlády, proti ní se naopak vymezily PP a PSE-EE. Stejně tak zůstali nerozhodní nástupci EH v podobě EHAK. Pro uspořádání referenda nakonec hlasoval svým jedním hlasem Aralar a taktéž jeden z poslanců EHAK. Počet těch, kteří vládní návrh podpořili, byl roven 34 hlasům. Proti němu se jednohlasně vymezily prošpanělské politické subjekty, nicméně ty disponovaly pouze 33 hlasy. Aby bylo referendum odsouhlaseno, zdrželo se hlasování zbývajících osm politiků z EHAK (Martínez 2008). List *El País* v souvislosti s projednáváním tohoto návrhu uvedl, že důraz, který na jeho přijetí EAJ-PNV kladla, byl pozorovatelný taktéž v přítomnosti významných osobností

strany na projednávání. Deník konkrétně zmiňoval bývalého *lehendakariho* Josého Antonia Ardanzu, předsedu strany Iñiga Urkulla či senátora Iñakiho Anasagastiho (Martínez 2008).

Stejně jako bylo podobné projednávání návrhu na vyhlášení referenda v Baskickém parlamentu hlasování o Ibarretxeho plánu, obdobným způsobem na něj reagovaly i prošpanělské subjekty. Rezolutně ho zamítly a odeslaly k Ústavnímu soudu, neboť se podle nich jednalo o akt, který nebyl ve shodě s ústavou Španělska. Vyhlášení referend totiž dle ní je exkluzivní kompetencí právě centra. V září 2008 poté bylo známo rozhodnutí soudu, který označil plánované konání referenda v říjnu za protiústavní akt (El País 2008). Po tomto rozhodnutí *lehendakari* apeloval na to, aby byla dále tato otázka posunuta k vyšší soudní instanci, k Soudu pro lidská práva ve Štrasburku, což se následně taktéž stalo. Ibarretxe totiž tvrdil, že jeho zákaz jde proti svobodě myšlení a svobodám politickým (de Calle 2008). Později, na začátku roku 2010, však byla tato žaloba na Španělskou monarchii ve Štrasburku označena za neoprávněnou (El País 2010). Tou dobu již Ibarretxe v čele baskické vlády nestál.

Na případě Ibarretxeových snah o změnu baskického statutu je možné pozorovat, jakým způsobem k otázce budoucnosti Baskicka, respektive k jeho nezávislosti přistupovala EAJ-PNV. Tato nacionalistická formace sice navrhovala změny, jež mohly při jejich maximálním zavedení do praxe znamenat velmi významné rozvolnění vztahů s Madridem, ale vždy respektovala rozhodnutí španělských autorit. Pro EAJ-PNV tak bylo i v tomto období důležité pohybovat se v mezích stanovenými zákonnými normami.

9.1.2 První nenacionalistická vláda v Autonomním společenství Baskicka

Výsledky voleb do Baskického parlamentu z roku 2009 ovlivnilo rozhodnutí Nejvyššího soudu Španělska. Ten totiž pár týdnů před jejich konáním rozhodl o zákazu účasti několika politických stran *ezker abertzale* v nich za jejich údajně blízké vztahy s ETA. Na toto soudní rozhodnutí reagovali jejich představitelé výzvou směrem ke svým voličům, aby odevzdali neplatné hlasovací lístky (Gómez Fortes – Cabeza Pérez 2013: 497). Ztráta potenciálního koaličního partnera mohla de facto – pokud by voliči zakázaných nacionalistických stran hlasovali tak, jak si jejich strany přály – pouze posílit prošpanělské politické formace. Nakonec právě

jedna z nich – PSE–EE – obdržela hned 30,7 % hlasů, což se v přepočtu na obsazená křesla rovnalo zisku 25 mandátů a jednalo se o nejlepší výsledek baskických socialistů v historii. Vítězem voleb se však nestali, ty opětovně opanovala EAJ–PNV s Ibarretxem jako kandidátem na *lehendakariho* v čele, která získala 30 poslanců. Nicméně společně s lidovci – ti nakonec brali třináct křesel – mohli socialisté vytvořit v parlamentu majoritu a objevila se možnost na zformování první nenacionalistické vlády v historii Autonomního společenství Baskicka. Čtyři křesla poté obdržel Aralar a po jednom tři další politické formace. Jednou z nich byla taktéž EA (ABC 2009a), která tentokrát nekandidovala ve volební koalici s EAJ–PNV.

Nakonec prošpanělské strany prosadily svého kandidáta na *lehendakariho*. PP a PSE–EE se dohodly na tom, že budoucím prvním mužem Baskicka by měl být socialista Patxi López, jenž stál u historického volebního zisku pro tuto politickou formaci v Autonomním společenství Baskicka. Lídr EAJ–PNV Ibarretxe se po neúspěšné kandidatuře na *lehendakariho*, kterou podpořily všechny nacionalistické strany v parlamentu, rozhodl ukončit svou politickou dráhu (Surio 2009). Poprvé v historii byla vytvořena nenacionalistická vláda.

Již od počátku však byla první nenacionalistická vláda v Baskicku nepopulární. Jako první důvod je uváděn fakt, že socialisté vytvořili vládu s lidovci, což byl krok, který v rámci předvolební kampaně odmítali. Vytvoření vlády s PP kritizovali v první řadě socialističtí voliči, pro něž byli lidovci nepřijatelným partnerem, neboť jejich politika se dala charakterizovat jako primárně anti-baskická a nadmíru centristická. Druhý důvod nepopularity vycházel z ekonomické krize, která sice Baskicko nezasáhla tolik jako ostatní španělské regiony, ale i tak se v něm během období nenacionalistické vlády zdvojnásobila nezaměstnanost a došlo k navýšení dluhu regionu (Gómez Fortes – Cabeza Pérez 2013: 497). Nakonec právě v důsledku ekonomických rozporů mezi koaličními partnery došlo k rozpadu koalice, což souviselo taktéž s politikou, kterou PP prosazovala na celošpanělské úrovni (El Economista 2012). V čele Španělska totiž stál od konce roku 2011 Mariano Rajoy, jehož ekonomická politika a návody na řešení krize byla opačná než způsoby, které prosazovali socialisté, tedy nejenom ti baskičtí.

V okamžiku, kdy bylo jasné, že PSE–EE nebude schopna prosadit návrh rozpočtu na další rok, došlo k vyhlášení předčasných voleb.¹²⁶

9.1.3 Baskické volby v roce 2012: nová formace *ezker abertzale* v parlamentu, EAJ–PNV znovu ve vládě

Volby do Baskického parlamentu se poprvé v historii uskutečnily ve chvíli, kdy již ETA definitivně ukončila svou činnost. Na druhou stranu, jak upozorňují Braulia Gómez Fortes a Laura Cabeza Pérez (2013: 497), tuto skutečnost do velké míry překryla probíhající ekonomická krize.

Do volebního boje se znovu vrátil proud *ezker abertzale* a to ve formě koalice několika politických stran EH Bildu, která navazovala na již dříve existující koalici těchto subjektů, které se spojily pod názvem Amauir během španělských parlamentních voleb konaných v předchozím roce. Tuto koalici vytvořily EA, která dříve blízce spolupracovala s EAJ–PNV, Aralar, Alternatiba a Sortu. Cílem nového subjektu na baskické politické scéně se stalo získání těch hlasů, které v předchozím volebním období příznivci *ezker abertzale* vhodili do hlasovacích urn jako neplatné (Morán 2012). Nakonec se EH Bildu vedlo ještě lépe, když se s 21 mandáty stalo druhou nejsilnější formací v Baskickém parlamentu. Nejúspěšnější stranou byla znovu EAJ–PNV, jež obdržela 27 křesel (Diario Vasco 2012), a tak se její nový lídr v osobě Iñiga Urkulla jevil jako vhodný kandidát na *lehendakariho*. S ním taktéž začala oproti předchozím letům proměna politiky této nacionalistické formace. EAJ–PNV s Ibarretxem na pozici *lehendakariho* se soustředila na identitární požadavky a propagovala spíše secesionistické myšlenky. Naopak při volbách v roce 2012 již programu EAJ–PNV nedominovala témata spojená s budováním národa a právem Basků na sebeurčení, ale ekonomické záležitosti. Oproti tomu EH Bildu právě otázkám nacionalismu, baskické identity a právu na sebeurčení věnovalo největší část svého volebního programu (Gómez Fortes –

¹²⁶ V období Lópezovy vlády taktéž ETA vyhlásila definitivní klid zbraní a vzdala se ozbrojeného boje jako nástroje, jímž mělo být dosaženo baskické nezávislosti. Příměří již bylo dříve několikrát oznámeno, ale nikdy nemělo dlouhého trvání. ETA vydala toto prohlášení pár dnů poté, co se v San Sebastiáně konala konference s mezinárodní účastí, kde se diskutovala otázka míru v Baskicku. Této konferenci se zúčastnili např. bývalý generální tajemník OSN Kofi Annan či dlouholetý lídr irské nacionalistické strany Sinn Féin Gerry Adams. ETA ve svém prohlášení vybízela k řešení důsledků, které konflikt mezi španělskými autoritami a Basky přinesl. Dle prohlášení ETA nastal tímto krokem „nový politický věk“, ve kterém by se mělo dojít k „[...] demokratickému řešení dlouhodobého politického konfliktu“ (EITB 2011).

Cabeza Pérez 2013: 498–499). Socialisté a lidovci nezopakovali výsledky z voleb předchozích. PSE–EE ztratila devět mandátů, PP získala o tři křesla méně (Diario Vasco 2012).

Volební výsledky dávaly EAJ–PNV tři možnosti, jak naložit se zformováním vládní koalice. Mohla se pokusit vytvořit menšinovou vládu, nebo silnou nacionalistickou vládu společně s EH Bildu, či hledat podporu ze strany socialistů (Gómez Fortes – Cabeza Pérez 2013: 501). Nakonec byla zvolena první možnost a novým *lehendakari*m se stal Iñigo Urkullu, který v přímém souboji porazil kandidátku EH Bildu Lauru Mintegi. Prošpanělské politické strany v Baskickém parlamentu nepodpořily ani jednoho z kandidujících (EITB 2012). Nová vláda prezentovala tři témata, na něž se během období svého trvání chtěla soustředit. Jednoznačnou prioritou pro novou vládu bylo řešení hospodářské krize, což bylo téma, které předchozí vlády EAJ–PNV nemusely v důsledku ekonomického růstu řešit. Další logickou prioritou nové vlády se stalo upevňování míru na baskickém území. Jako třetí prioritu označil *lehendakari* diskuzi ohledně nového politického statutu pro Baskicko. V souvislosti s tímto bodem nová vláda taktéž propagovala ve svém vládním programu zlepšení a posílení vztahů mezi Autonomním společenstvím Baskicka, Navarrou a francouzskými provinciemi (Eusko Jauriaritza / Gobierno Vasco 2014a). Fakt, že EAJ–PNV v době Urkullovy vlády nepřichází s požadavky, které vůči Madridu vznášel v pozici *lehendakari*ho Ibarretxe, je zdrojem kritiky ze strany *ezker abertzale*. Např. Arnaldo Otegi (dle Europa Press 2016) přirovnal Ibarretxeho vládu tlačící na Madrid v otázce baskické nezávislosti za tu, která „jela na kole“ za svými cíli, ale vláda Urkulla je dle něj tou, jež nyní „jede na rotopedu“ a nikam se v této záležitosti neposouvá.

9.1.4 Shrnutí: baskický nacionalismus mezi léty 1999 až 2014

V posledních dvou dekadách je jak pro politický proud *ezker abertzale* a strany z něj vycházející, tak pro EAJ–PNV typické konstruktivistické nazírání na baskickou identitou, přičemž tyto úvahy oproti předchozímu období nedoznaly žádných změn. Doba, kdy se o příslušnosti k baskickému národu uvažovalo jako o dané záležitosti v kontextu primordialistických myšlenek, byla již dávno minulosti.

Obdobná podobnost úvah z předchozího období byla pozorovatelná u politických subjektů *ezker abertzale* i v této době, a to v souvislosti s úvahami o

budoucnosti Baskicka. Ať se již jednalo o EH, EHAK či EH Bildu, vždy tyto politické koalice apelovaly na zisk nezávislosti pro Baskicko, přičemž pod pojmem Baskicko, pro které užívaly označení *Euskal Herria*, vždy rozuměly transhraniční region Baskicka přesahující hranice Španělska. Naopak EAJ-PNV stále fungovala jako nesčetněkrát zmiňované „patriotické kyvadlo“ oscilující mezi posilováním autonomie v rámci Španělska či případnými snahami o rozmělnění vztahů s Madridem. V prvním zkoumaném období v rámci této kapitoly – v době vlády Juana Josého Ibarretxeho – vedení EAJ-PNV jednoznačně prosazovalo konfrontačnější linii směrem ke španělskému centru a dožadovalo se významného posílení baskických pravomocí či alespoň otevíralo možnosti pro vyjádření požadavku na nezávislost. Naopak k umírněnější rétorice i samotné politické praxi se tito nacionalisté vrátili se zvolením Iñiga Urkulla *lehendakarim* poté, co v předchozím funkčním období tvořily vládu nenacionalistické strany.

Jak již bylo zmíněno, EAJ-PNV nebyla poprvé ve své historii mezi léty 2009 až 2012 vládní stranou, což taktéž ovlivnilo prosazování jejích politických cílů do praxe. Nicméně, jak je zřejmé, po celou dobu byla samozřejmě legálně fungující politickou formací. To však není možné říci o druhém proudu baskického nacionalismu. Právě v tomto období bylo zakázáno mnoho organizací náležících k *ezker abertzale*, v roce 2009 se nakonec úspěšná koalice z voleb předchozích EHAK nemohla ucházet o hlasy voličů ve volbách do Baskického parlamentu.

Tabulka č. 10: Baskický nacionalismus v období 1999 až 2014

Relevantní baskické politické strany	Charakteristika baskických politických stran		
	Primordialismus vs. konstruktivismus	Secesionismus vs. separatismus	Legalita vs. ilegalita
EAJ-PNV	Konstruktivistické nazírání na baskickou identitu	„Patriotické kyvadlo“ pohybující se mezi secesionismem a separatismem, v období <i>lehendakariho</i> Ibarretxeho spíše secesionistické požadavky	Strana působí legálně, až na období 2009 až 2012 je stále vládní stranou
<i>ezker abertzale</i> (EH, EHAK, EH Bildu, Aralar)	Konstruktivistické nazírání na baskickou identitu	Proud hlásící se otevřeně k secesionistickým požadavkům	Politické strany spadající do toho proudu působí legálně, činnost některých z nich však byla zákonem omezena v souvislosti s jejich vztahy s ETA

9.2 Kopaná a fotbalová reprezentace Baskicka v kontextu baskického nacionalismu

9.2.1 Baskická reprezentace v období vlády Juana Josého Ibarretxeho

Jak již bylo řečeno, po volbách v roce 1998 nahradil ve funkci *lehendakariho* Josého Antonia Ardanzu z EAJ-PNV jeho spolustraník Juan José Ibarretxe. V období jeho první vlády, která trvala do května 2001, se mnoho v souvislosti se způsobem, jakým nacionalisté z vládnoucí politické formace využívali kopanou a konkrétně baskickou fotbalovou reprezentaci, nezměnilo. Baskický výběr nastoupit ke dvěma tradičním vánočním střetnutím. V roce 1999 porazil vysoko 5:1 Nigérii, účastníka světového šampionátu z předchozího roku a o rok později stříbrný tým z Afrického poháru národů. Před samotným zápasem s výběrem Nigérie nový *lehendakari* pronesl: „[...] jestli si [zoficiálnění] baskická společnosti tolik žádá, budeme mít [sportovní] reprezentace“ (Ibarretxe dle Fernández Monje 2001: 96), přičemž s tímto společenským požadavkem v následujících letech jeho vlády pracovaly.

Dle Santiaga de Pabla (2012: 226) se taktéž otevřel větší prostor ohledně spolupráce v otázkách zoficiálnění baskických sportovních reprezentací, což byl prý důsledek menší aktivity ETA. Organizace ESAIT, jež byla představena v předchozí kapitole a měla blízko k nacionalistickému proudu *ezker abertzale*, sice již existovala několik let, nicméně je možné říci, že od roku 1999 se množství jejich aktivit stupňovalo. Mezi léty 1999 až 2013 tak např. každoročně organizovala na různých místech Baskicka – včetně Navarry a francouzských provincií – Den baskické reprezentace (*Euskal selekzioaren eguna*), přičemž této oslavy sportu v Baskicku se kromě veřejnosti pravidelně účastnili jak baskičtí sportovci, tak politici z baskických stran nakloněných oficiálnímu vytváření baskických reprezentačních výběrů, a to nejenom z politických subjektů náležících do proudu *ezker abertzale*. Např. na druhém pořádaném Dni baskické reprezentace v červnu 2000 v Bilbau nechyběl Iñigo Urkullu, tehdejší nejvyšší představitel EAJ-PNV v Biskajsku, předsedkyně EA Begoña Errazti či člen vedení HB Joseba Permach (Fernández Monje 2001: 97). O pár měsíců později si Iribarem složený výběr Basků poradil s Marokem 3:2. Ve vánočním duelu v následujícím roce Baskové porazili Ghanu ve stejném poměru jako Maroko o dvanáct měsíců dříve.

V květnu 2002 proběhla na půdě Baskického parlamentu diskuze, která se týkala přímo mezinárodního uznání baskické národní fotbalové reprezentace. Byla vyvolána na základě usnesení Evropského parlamentu z dubna téhož roku v otázce „Bezpečnosti na mezinárodních fotbalových zápasech“. Na první pohled toto téma vůbec nesouvisí s otázkou zoficiálnění, nicméně v jednom z nových dodatků tohoto dokumentu se píše, že

[n]árodní fotbalové týmy nejsou nutně reprezentanty těch samých entit rovnajícím se členským státům [Evropské unie] a je třeba počítat s rozlišnými fotbalovými tradicemi a rozdílnými kulturami členských států reprezentovaných více než jedním národním týmem (Security at international football matches 23, 4a).

Nacionalistické strany navrhly, že by Baskický parlament měl přijmout v této záležitosti rezoluci, která zněla: „Baskický parlament vyzývá španělskou vládu – podle rozhodnutí přijatého Evropským parlamentem – k nastavení příslušných opatření, aby byla mezinárodně uznána baskická fotbalová reprezentace“ (Eusko Legebiltzarra / Parlamento Vasco 2002a: 4259). Baskický parlament nakonec tuto rezoluci, i přes odpor prošpanělských politických subjektů na jeho půdě zasedajících, přijal (Eusko Legebiltzarra / Parlamento Vasco 2002b: 40). Během projednávání této rezoluce zástupkyně EAJ–PNV uváděla, že Baskicko má rozhodně rozdílné tradice a kulturu, i co se kopané týká, a zároveň má tamní reprezentační výběr dlouhou historii a je podporován napříč společností. Jediný problém, který je možné s jeho zoficiálněním pozorovat, je roven nedostatku vůle od španělských autorit tento fakt uznat, přičemž prý neexistuje žádná španělská či evropská legislativa, která by mohla zoficiálnění baskické fotbalové reprezentace označit za nezákonné¹²⁷ (Corrales Goti dle Eusko Legebiltzarra / Parlamento Vasco 2002b: 30–31). Obdobné argumenty předkládal taktéž zástupce *ezker abertzale* Josu Urrutikoetxea Bengoetxea, přičemž upozornil na fakt, že by Baskové toužící po oficiálních reprezentacích měli, „[a]by dosáhli zoficiálnění, bojovat s mezinárodními [sportovními] federacemi, ne s institucemi z Madridu, které nás

¹²⁷ S tím nesouhlasil např. lidovecký poslanec v Baskickém parlamentu Carmelo Barrio Baroja (dle Eusko Legebiltzarra / Parlamento Vasco 2002b: 35), který odkazoval na fakt, že se v případě zoficiálnění baskického fotbalového výběru vlastně jedná o záležitosti spadající do oblasti mezinárodních vztahů, což je kompetence náležící Madridu apod. Dále upozorňoval, že projednávání této záležitosti není rovno diskuzi na téma referendum či nezávislost Baskicka (Barrio Baroja dle Eusko Legebiltzarra / Parlamento Vasco 2002b: 40).

neuznají“ (Urrutikoetxea Bengoetxea dle Eusko Legebiltzarra / Parlamento Vasco 2002b: 32).

Tzn., že poslanec EH a dřívější člen ETA navrhoval, aby se baskická vláda zaměřila na podporu pro své aktivity v rámci mezinárodních sportovních federací, a tak by vlastně obešla Madrid, jehož námitky proti zoficiálnění sportovních výběrů by nebyly brány v důsledku rozhodnutí na státech nezávislých entit v potaz. Baskicko by se tedy nemělo ohlížet na to, co tvrdí španělské autority, ale mělo by se pro své cíle snažit nalézt pomoc v mezinárodním prostředí. V této souvislosti je vhodné připomenout, že mezinárodní sportovní federace jsou soukromé organizace, jejímiž členy nejsou státy, ale právě sportovní federace jednotlivých národů, které se ne vždy shodují s hranicemi nezávislých států.¹²⁸ Sportovní federace se tak řídí vlastními stanovami, jejichž součástí je taktéž otázka přijímání nových členů. Na tomto místě však nastává pro baskické nacionalisty a jejich požadavek na mezinárodní uznání reprezentace Baskicka problém v souvislosti s kopanou a členství v UEFA či FIFA. V případě UEFA totiž, jak upozorňuje Daniel Gómez (2007: 196), začala platit klauzule, že novými členy organizace se mohou stát pouze ti, kteří zároveň disponují svým členstvím v OSN. Tato záležitost tak pravděpodobnost vstupu Basků do UEFA a následně do FIFA velmi výrazně snižuje, nicméně neubírala ani během Ibarretxeho vlády nic z entusiasmů baskických nacionalistických stran ve snaze podporovat zoficiálnění baskické fotbalové reprezentace.

Další duel baskické fotbalové reprezentace se uskutečnil v prosinci 2002 proti Makedonii.¹²⁹ V souvislosti s tímto zápasem předseda Baskické fotbalové federace Laurentzi Gana (dle López 2002a: 7), jenž taktéž podporoval zoficiálnění tamní fotbalové reprezentace, uvedl, že sice nepřipadá v úvahu cesta baskického výběru po zemích Latinské Ameriky, jak tomu bylo ve 20. letech či mělo být během občanské války, nicméně se prý snaží o to, aby Baskové mohli nastoupit poprvé od konce 30. let mimo území Baskicka. Zároveň se zmínil o obtížích spojených se

¹²⁸ Ostatně takovýto argument užil v parlamentní debatě spojené s návrhem PP na změnu Madridem kritizovaného článku 16.6. Baskického sportovního zákona ještě během období první Ibarretxeho vlády poslanec EAJ-PNV Iñigo Urkullu (dle Eusko Legebiltzarra / Parlamento Vasco 2001: 21), jenž odkazoval na zakladatele moderního olympijského hnutí Pierra de Coubertina a jeho myšlenku, že sportovní geografie vždy neodpovídá hranicím jednotlivých nezávislých států. Podle něj by tedy Baskicko mělo – stejně jako mohou jiné národy – mít právo soutěžit oficiálně.

¹²⁹ Mnohými kritizovaného výroku se před tímto zápasem dopustil trenér Makedonie Nikola Ilievski (dle López 2002b: 6), jenž uvedl, že „Baskicko je lepší než Španělsko“.

sháněním kvalitních soupeřů ve vánoční čas. Na otázku, zda baskická vláda nějakým způsobem zasahovala do výběru baskických rivalů v přátelských duelech, odpovídá Juan José Ibarretxe (2016) následujícím způsobem: „Vláda do těchto věcí nevstupovala, protože kromě jiného nám připadají všichni soupeři báječní. To nejpodstatnější bylo, že reprezentace reprezentovala národ, který se na ni cítil pyšný“.

Naopak se však velmi intenzivně zapojovala do snah o uznání nároku Basků na jejich vlastní sportovní reprezentace. Tento požadavek byl taktéž zařazen do tzv. Ibarretxeho plánu, jež byl předložen v říjnu 2003. V jeho části věnované politice vzdělávání a kultury se nejprve hovořilo o nutnosti, aby Španělsko garantovalo tomuto regionu možnost manifestovat svou kulturní identitu v mezinárodním prostředí včetně sportovní oblasti (Propuesta de estatuto político de la Comunidad de Euskadi čl. 47, 3). Následující odstavec návrhu se týkal konkrétně baskických sportovních reprezentací: „Baskicko má právo disponovat ve sportovním prostředí svými vlastními národními reprezentacemi, které se budou oficiálně účastnit mezinárodních soutěží“ (Propuesta de estatuto político de la Comunidad de Euskadi čl. 47, 4). V případě přijetí tohoto návrhu by se tak dle právního hlediska stala možnost vytvářet oficiální baskické reprezentační výběry v případě, že by se následně staly členy mezinárodních sportovních federace, které se řídí vlastními normami a stanovami, skutkem. Nicméně, jak bylo zmíněno výše, Ibarretxeho plán byl v Madridu rezolutně zamítnut. Neznamenal to však, že by baskičtí nacionalisté zároveň přestali prosazovat zoficiálnění jejich národních výběrů.

V říjnu 2004 se v Baskickém parlamentu hlasovalo o rezoluci, kterou navrhly nacionalistické strany a jež říkala, že tamní parlament bude podporovat vstup čtyř baskických sportovních federací do jím ekvivalentních federací mezinárodních či evropských. Konkrétně se jednalo o vstup Federace Baskicka v pelotě (*Euskadiko Euskal Pilota Federazioa*) do její mezinárodní organizace, Baskické federaci baskických tradičních her a sportů (*Euskal Joko eta Kirolen Euskal Federazioa*) v tomto případě do Mezinárodní federace v přetahování se lanem, Baskické federace sálového fotbalu (*Areto Futboleko Euskal Federazioa*) do Evropské futsalové unie a Baskické baseballové a softballové federace (*Beisbol eta Sofbol Euskal Federazio*) do Mezinárodní softballové federace (Eusko Legebiltzarra / Parlamento Vasco 2004a: 19648). Tato rezoluce byla nakonec po diskuzi, v níž se

navzájem nacionalistické a nenacionalistické politické strany obviňovaly z využívání sportu jako nástroje politiky, přijata (Eusko Legebiltzarra / Parlamento Vasco 2004b: 96). Následně v případě dvou disciplín – futsalu a přetahování se lanem¹³⁰ – byla tato žádost Basků o vstup do mezinárodní organizace úspěšná. Je nutné dodat, že baskické reprezentace mohou soutěžit oficiálně – tzn., že jejich sportovní federace jsou členy evropské či mezinárodní federace – dále např. v nohejbalu, přičemž v tomto případě „Baskicko je zakladatelským členem s plnohodnotným členstvím v Evropské nohejbalové federaci i v Mezinárodní nohejbalové unii“ (Bernal 2014). Dále jsou Baskové oficiálně uznáni v Mezinárodní horolezecké federaci, kde koexistují s federací španělskou, ale nemají právo hlasovat. Naopak členství Baskicka v Evropské surfařské federaci zaniklo na přelomu tisíciletí, kdy do evropské organizace vstoupila Španělská surfařská federace (Álvarez Rubio – Landareberea Unzueta – Palacio de Ugarte 2014: 14–15, 18).

V následujících třech letech se fotbalové zápasy konaly „pouze“ v tradičním čase na konci prosince. Nejprve Baskové porazili Uruguay 2:1, o rok později dokázali v San Sebastiánu zvítězit v poměru 2:0 nad dalším soupeřem z Latinském Ameriky, nad Hondurasem. V prosinci 2005 poté baskická reprezentace poprvé od zavedení tradice vánočních zápasů prohrála. Nad její síly byl výběr Kamerunu. V souvislosti s trojicí střetnutí je vhodné zmínit, že na všech participovala platforma ESAIT snažící se o zoficiálnění baskických reprezentačních výběrů.

Během fotbalové sezóny 2004/05 baskická vláda uzavřela dohodu o sponzorování s fotbalovým klubem Athletic. Celek z Bilbaa totiž v tomto ročníku nastupoval v Evropské lize, a tak místo na jeho dresech posloužilo baskické vládě k umístění nápisu *Euskadi*, což byla tehdejší „zahraniční značka“ Baskicka. Na svých trikotech nosili hráči Athletic toto logo pouze v zápasech evropských pohárů, přičemž se této soutěže účastnili do března 2005.¹³¹ Tato dohoda byla ve své podstatě i historickou pro Athletic, neboť do té doby na své dresy nikdy neumísťovali reklamu svého sponzora. Toto se definitivně změnilo až od ročníku

¹³⁰ K uznání plnohodnotného členství Basků došlo až v roce 2014. Podrobněji viz podkapitulu 9.2.4 *EAJ-PNV zpět u moci a snahy o zoficiálnění baskických sportovních výběrů*.

¹³¹ Tento způsob zviditelnění Baskicka minimálně na evropském území následně využila i Lópezova vláda v souvislosti s podporou Athletic a jejich participaci v zápasech Evropské ligy během jarní části sezóny 2009/10 (Ortiz de Lazcano 2010). Značka *Basque Country* se následně objevila i v Lize

2008/09, kdy klub začala sponzorovat baskická společnost Petronor (Castillo 2008: 716).

V roce 2006 nastala změna, která byla zmiňována v souvislosti s kláním s Makedonií. Baskická reprezentace v tomto roce nastoupila i k dalším utkáním než jen k tradičnímu vánočnímu střetnutí. První duel se uskutečnil v květnu v Bilbao a soupeřem Basků byl taktéž národ bez státu, který však disponuje členství v UEFA a FIFA. Baskové odehráli přátelský zápas proti Walesu, přičemž okolo 18 000 diváků, mezi nimiž nechyběl ani *lehendakari*, sledovalo výhru soupeře z Velké Británie nejtěsnějším možným rozdílem 0:1 (Marca 2006). Jednalo se taktéž o první zápas baskického reprezentačního výběru od roku 1990, který se hrál v jiném než prosincovém datu.

Ještě větší pozornost si však vysloužil duel uskutečněný v říjnu téhož roku poprvé od historických zápasů *equipo Euzkadi* mimo území Baskicka, nicméně stále v hranicích Španělska. Baskové se střetli v přátelském duelu v Barceloně s Katalánkem. Jednalo se tedy o utkání mezi dvěma národy, které se ve Španělsku dožadují nejvíce zoficiálnění svých reprezentačních výběrů. Tento požadavek prostupoval prakticky celým zápasem, nechyběl transparent s nápisem „Ofizialtasuna“, což je rovno požadavku na zoficiálnění, v hledišti byl taktéž nespočet baskických a katalánských vlajek a transparentů odkazujících na nezávislost, před zápasem se hrály hymny Katalánska a Baskicka a mezi diváky nechyběli političtí představitelé obou dvou národů, kromě *lehendakariho* např. předsedkyně Baskického parlamentu Izaskun Bilbao Barandica či členka baskické vlády Miren Azkarate (El País 2006).

Ve svém komentáři k proběhnuvšímu utkání novinář deníku *El Mundo Deportivo* Ramón Suso (2006: 3) uvedl, že ze zápasu mezi Baskickem a Katalánkem vychází dva závěry. Tím prvním je fakt, že se nejednalo o ledajaký přátelský duel mezi výběry autonomních společenství, ale o kvalitní fotbalový zápas. Druhým a dle autora textu důležitějším závěrem bylo, že obě dvě reprezentace ukázaly, že mají ve svém požadavku na zoficiálnění obrovskou podporu veřejnosti.

mistrů. V období Urkullovy vlády ji měl na dresech Real Sociedad de Fútbol ze San Sebastiánu, a to v kláním hraném na německé půdě proti Bayeru Leverkusen (Real Sociedad de Fútbol 2013).

Den před konáním zápasu kapitán baskické reprezentace a dlouholetá opora Realu Sociedad Aitor López Rekarte (dle 20 minutos) přečetl následující prohlášení:

My, členové fotbalové reprezentace Baskicka, chceme demonstrovat následující: Zprvė Baskicko jako národ, kterým je, by mělo participovat v mezinárodních soutěžích za rovných podmínek, a proto se z tohoto důvodu dožadujeme jeho zoficiálnění. Zadruhé chceme v tomto smyslu využít zítřejší zápas, abychom hodně nahlas a zřetelně řekli, že vyjadřujeme zoficiálnění [baskických reprezentačních výběrů svou] podporu.

Tento požadavek na zoficiálnění byl zveřejněn na tiskové konferenci, přičemž se jí zúčastnili všichni baskičtí fotbalisté i jejich trenéři a nechyběli na ni ani zástupci platform dožadujících se mezinárodního uznání sportovních reprezentací Katalánska a Baskicka, v jeho případě tedy ESAIT. Pro úplnost doplním, že Baskové výše zmíněné prohlášení četli v baskičtině (Zubieta 2006b: 6). Před zápasem měl proslov taktěž *lehendakari* Ibarretxe (dle Gómez 2007: 186; kurzíva dodána):

Nyní si zopakujeme zápas, které se tu hrál před 76 lety, je to více než jen utkání mezi přáteli, je za tím velmi jasná žádost, že chceme mít reprezentaci a že jako reprezentace chceme hrát oficiálně.

Nejde nám o to jít proti někomu. Líbí se mi reprezentace Španělska, líbí se mi italská reprezentace, ale má národní reprezentace je reprezentací baskickou a jsem absolutně přesvědčený, že ji budeme mít a v budoucnu si katalánský premiér a *lehendakari* budou blahopřát na utkání mistrovství světa.

Utkání mezi katalánským a baskickým výběrem se odehrálo v čase, který má rezervována FIFA pro oficiální kvalifikační či přátelská střetnutí. Do počtu diváků byl duel Katalánců a Basků, který sledovalo z ochozů téměř 60 000 fanoušků, třetím nejnavštěvovanějším zápasem na světě, jež se v tomto termínu uskutečnil (El Mundo Deportivo 2006: 3). Utkání nakonec skončilo remízovým výsledkem 2:2, přičemž však, jak uvedl sportovní deník *El Mundo Deportivo*, říjnový duel byl roven

„[...] vítězství obou reprezentací v záležitostech jejich jednoty a žádosti na zoficiálnění. Emoce sjednocují a historie znovu spojila dva spřátelené národy“ (Zubieta 2006a: 3). Střetnutí mezi dvěma národy, které se na Španělsku dožadují nejvíce své nezávislosti, bylo španělskými médii prezentováno jako „nacionalistické orgie“, jako místo, kde bujely anti-španělské nálady a celkově se jednalo o akci separatistů apod. (Gómez 2007: 186–187).

Následující vánoční utkání se uskutečnilo na stadionu San Mamés a soupeřem Basků byl výběr Srbska. Před tímto duelem se Baskická fotbalová federace a ESAIT dostaly do sporu, neboť platforma ESAIT kritizovala federaci za to, že prý nedělá dostatečnou činnost pro zoficiálnění, když nyní nastala dle ESAIT ideální situace pro další kroky, které by k definitivnímu uznání baskického národního fotbalového výběru mohly vést. Tuto kritiku rezolutně odmítl předseda Baskické fotbalové federace Iñaki Dobaran (Gómez 2007: 161–162), jenž dříve zasedal v zastupitelstvu města Zumadio, kam byl zvolen za EAJ–PNV (Sola 2008a). Nicméně tyto rozepře neměly žádný vliv na atmosféru v hledišti či na nějaké proměny týkající se společenských nálad v souvislosti s požadavkem na zoficiálnění baskické reprezentace. Baskové nakonec přehráli soupeře z Balkánu 4:0.

V roce 2007, poté, co v Baskickém parlamentu proběhla další debata týkající se i/legality požadavků na zoficiálnění sportovních výběrů Baskicka,¹³² baskická reprezentace udělala další významný krok, když odehrála utkání mimo španělské území. V červnu nastoupila k zápasu ve venezuelském městě San Cristóbal, kde se střetla s tamním reprezentačním výběrem. Na tomto místě je třeba připomenout, že výběr prvního soupeře mimo hranice Baskicka či Katalánska měl významnou symboliku, neboť právě Venezuela je zemí, kde žije velká baskická diaspora.¹³³ Ostatně v utkání ve Venezuele debutoval v baskické reprezentaci hráč Athletic Fernando Amorebieta, jenž se na venezuelské půdě narodil baskickým rodičům (AS 2010). Zápas však byl mnohými španělskými politiky i médii chápán jako kontroverzní i s odkazem na fakt, že v zemi soupeře Basků panoval nedemokratický režim Huga Cháveze. Venezuelská vláda byla poté kritizována Španělskem za to, že nedělala nic proti tomu, aby se zápas uskutečnil. O utkání tedy bylo spíše smyšleno jako o politické akci, při níž se „Ibarretxeho výběr“ – jak

¹³² Podrobněji viz (Eusko Legebiltzarra / Parlamento Vasco 2007: 34–56).

¹³³ Podrobněji o baskické diaspoře viz např. (Totoricagüena 2005).

označil baskickou reprezentaci konzervativní španělský deník *La Razón*, na což upozorňuje Daniel Gómez (2007: 141) – utkal právě s reprezentací nedemokratické Venezuely. Ostatně v Caracasu došlo taktéž v souvislosti s duelem k setkání zástupce ESAIT, bývalého vysokého člena HB a fotbalisty Athletic Endika Guarrotxeny s vládními představiteli, u nichž byla hledána podpora při prosazování cílů platformy (Gómez 2007: 141–142).

Následující střetnutí bylo odvetou říjnového utkání z předchozího roku s výběrem Katalánska. Tentokrát se duel uskutečnil v Bilbao na stadionu San Mamés. Ve vyjádření před zápasem ho trenér baskické reprezentace José Ángel Iribar (dle Zubieta 2007: 17) označil v souvislosti s požadavkem na zoficiálnění, který tentokrát vyjadřoval i soupeř Basků, za „[...] v tomto smyslu jiné utkání“. Jednalo se zároveň o první zápas mezi Baskickem a Katalánskem, který se konal na baskickém území od roku 1971, tj. v době, kdy nebylo možné, aby se tyto národy dovolávaly zoficiálnění svých fotbalových výběrů se španělským. O to větší demonstrace na podporu jejich oficiální existence se uskutečnila právě v souvislosti s kláním z roku 2007, kdy dle ESAIT, jež celou manifestaci pořádala, podpořilo tento požadavek baskické společnosti okolo 30 000 lidí na demonstraci participujících (ESAIT 2016). Za tento požadavek se postavili taktéž političtí představitelé nacionalistických stran nejenom v Baskicku, neboť byla vládou Baskicka, Katalánska a Galicie podepsána tzv. Deklarace ze San Mamés. Jedním z bodů této deklarace vedle spolupráce v oblasti podpory sportu či boje proti dopingu byla i otázka pomoci klubům a tamním federacím v participaci v soutěžích nejvyšší mezinárodní úrovně (Gorospe 2007). Pod posledním zmíněným bodem, který je taktéž zmíněn jako poslední v Deklaraci, rozumím de facto podporu baskickým, katalánským či galicijským sportovním reprezentacím v otázce jejich zoficiálnění, což bylo kritizováno např. ze strany PP jako krok typický pro „radikální nacionalisty“ (Público 2007). Utkání, jehož divácká kulisa byla prakticky rovna předchozím zápasům, které baskický národní fotbalový tým sehrál v domácím prostředí, nakonec skončilo pomyslnou dělbou bodů 1:1.

Jednalo se celkově o dvanácté střetnutí, do něhož reprezentační výběr Basků nastoupil v období, kdy stál v čele tamní vlády *lehendakari* Ibarretxe, což byl proti předchozím letům velký pokrok. Taktéž se při každém z těchto zápasů hovořilo o požadavku baskické společnosti na zoficiálnění tamního nejenom fotbalového reprezentačního výběru a je možné říci, že se toto přání stalo oproti

předchozím letům viditelnějším. Že by však Ibarretxeho vlády podporovaly zoficiálnění baskických reprezentací více než ty předchozí, rezolutně odmítá:

V žádném případě, byl to projekt, který se již rozvíjel v první baskické vládě *lehendakariho* Ag[u]irreho a jež byl záměrem vše vlád. To, co jsme udělali my, bylo sepsat to černé na bílém v právně-politickém textu, který byl přijat v Baskickém parlamentu absolutní většinou [...] (Ibarretxe 2016; kurzíva dodána).

Nacionalistická vláda v tomto období taktéž, jak poznamenává Alejandro Quiroga Fernández de Soto (2014: 229), poskytla baskickému fotbalovému týmu i finanční podporu. Dále je namístě uvést, že v roce 2007 došlo k vytvoření nadace známé pod označením BAT Basque Team, která si klade za cíl podporu „[...] baskickým profesionální i amatérským sportovcům, aby jim umožnila účastnit se závodů té nejvyšší mezinárodní úrovně (Basque Team 2016). O založení této organizace se postaraly baskická vláda společně s veřejnoprávní rádce a televizí EITB, přičemž obě tyto instituce rovným dílem finančně podporují chod nadace. V současné době je její prezidentkou členka Urkullovy vlády Cristina Uriarte Toledo a viceprezidentkou Maite Iturbe, ředitelka EITB podporovaná ve své funkci EAJ–PNV, a tajemníkem další politik EAJ–PNV Jon Redondo (Etxebizitzaren Euskal Zerbitzua / Servicio Vasco de Vivienda 2013). Stejně tak začala v roce 2002 fungovat Unie baskických sportovních federací, která vznikla na základě zákona Baskický sportovní zákon z roku 1998. Tato organizace má být kromě jiného nápomocná baskickým sportovním federacím, aby mohly „[...] podporovat a podněcovat participaci svých vlastních reprezentací v mezinárodních soutěžích“ (Euskal Kirol Federazioen Batasuna / Unión de Federaciones Deportivas Vascas 2014).

Na předchozích řádcích bylo taktéž několikrát zmíněno, že zoficiálnění baskických sportovních reprezentací je v Baskicku společenským přáním. Nyní se zaměřím na průzkumy veřejného mínění z období Ibarretxeho vlády, které toto konstatování doloží. V roce 2007 se na otázku, zda by měly existovat katalánské, baskické a galicijské národní týmy, ptali ve svých šetřeních španělští sociologové. Jorge Tuñon a Elisa Brey (2012: 20) na jejich základě položili do souvislosti právě ne/podporu existence národních reprezentací ve španělských regionech a politickou stranu daným respondentem volenou. Všichni voliči EA, která má z do

průzkumu zařazených politických stran nejbliže k proudu *ezker abertzale*, by jednomyslně podpořili jejich vytvoření. V případě EAJ–PNV se jednalo o více než 89 % jejich voličů a pouze 3,3 % by jejich vznik odmítalo. Opačná situace panovala u prošpanělských politických subjektů, kdy se proti jejímu vzniku stavěli primárně příznivci lidovců (59,3 %) i, byť v menší míře, socialistů (41,1 %). Podrobněji viz tabulku č. 11.

Tabulka č. 11: Voliči politických stran a jejich podpora vzniku katalánských, baskických a galicijských reprezentací v Autonomním společenství Baskicka

Politická strana	Souhlasím (%)	Nesouhlasím (%)	V žádném případě nesouhlasím (%)	Nevím/neodpovědělo (%)
PSOE	32,4	10,4	41,1	16,1
PP	18,1	9,1	59,3	13,5
IU	62,7	11	21,5	4,9
EAJ–PNV	89,1	0,8	2,5	7,6
EA	100	-	-	-
Celkově	32,6	10	41,4	15,9

Zdroj: (Tuñon – Brey 2012: 20)

V roce 2009 následně proběhl průzkum, který si nechala vypracovat Ibarretxeho vláda a jež se zaměřoval na problematiku sportu v Autonomním společenství Baskicka. Jedna z otázek, na níž dotazování odpovídali, zněla: Přáli byste si, aby existovala možnost, aby baskické reprezentace soutěžily na mezinárodní úrovni? 74 % respondentů odpovědělo kladně, 16 % se nevyjádřilo či odmítlo odpovídat a pouze každý desátý pronesl zápornou odpověď. V hlavních městech tří baskických provincií odpovídalo kladně méně respondentů než v jejich ostatních částech (Dirección del Deportes del Departamento del Cultura del Gobierno Vasco 2009: 47). V době, kdy se tento průzkum uskutečnil, však baskická fotbalová reprezentace ke svým zápasům v důsledku sporu ohledně jejího názvu nenastupovala.

9.2.2 Euskadi vs. Euskal Herria = nacionalisté proti nacionalistům

Před posledním zápasem, kterému jsem věnoval pozornost, došlo ještě k jedné události, jež poznamenala působení baskické fotbalové reprezentace v dalších letech. Před kláním s Katalánkem v prosinci 2007 bylo totiž rozhodnuto, že baskická reprezentace nebude hrát již pod názvem *Euskadi*, ale pod označením

Euskal Herria. K této změně vedlo Baskickou fotbalovou federaci přání třiceti baskických fotbalistů nastupujících ve třech nejvyšších španělských soutěžích, přičemž tato žádost byla podporována ze strany ESAIT. Konkrétně v ní bylo psáno, že „všichni baskičtí, navarrští a francouzsko-baskičtí hráči budeme mít příležitost hrát za naší reprezentaci“, a tak se jim jevilo jako vhodnější užívat označení „*Euskal Herria* a ne *Euskadi*“ (Diario Vasco 2007; kurzíva dodána).

Na tomto místě je nutné vrátit se k symbolice těchto dvou baskických názvů, které jsou pro oblast Baskicka užívány. První z nich – *Euskadi* – je, jak již bylo řečeno, novotvarem vytvořeným Sabinem Aranou. Takovéto označení Baskicka dodnes používá EAJ–PNV, přičemž ho chápe jako jméno pro Baskicko ve smyslu transhraničního regionu. Tzn., že když užívá pojem *Euskadi*, neznamena to, že by hovořila pouze o Baskicku ve smyslu Autonomního společenství Baskicka, které se skládá ze tří španělských baskických provincií. Naproti tomu však obdobným způsobem neuvažuje o označení *Euskadi* nacionalistický proud *ezker abertzale*. *Euskadi* je pro něj rovno právě Autonomnímu společenství Baskicka, tj. Baskicku nekompletnímu, mimo jehož hranice stojí Navarra a tři francouzské provincie Baskicka. Z tohoto důvodu prosazují politické formace identifikující se s tímto názorovým proudem označení Baskicka jako *Euskal Herria*, tj. Baskicko jako transhraniční region.

Na základě rozhodnutí o změně názvu baskické reprezentace se tedy dostali nacionalisté z EAJ–PNV do sporu s levicovými nacionalisty. Španělské periodikum *El Confidencial* (2007) dokonce hovořilo o tom, že „[EAJ–]PNV a Batasuna bojují o kontrolu nad baskickou fotbalovou reprezentací“, neboť změna názvu vycházela ze snah ESAIT,¹³⁴ která je dle deníku právě blízká v té době již ilegální Batasuně.

Velmi ostře se vůči označení *Euskal Herria* pro baskickou reprezentaci vymezil poslanec EAJ–PNV ve španělském parlamentu Iñaki Anasagasti (2007; kurzíva dodána):

Názvy nejsou neutrální. Není to to samé jmenovat se sedmdesát let baskická fotbalová reprezentace z *Euzkadi*, když byla země po vojenské porážce zničena, když byly tisíce *gudaris* [tj. baskických vojáků] uvězněny, když baskická vláda v exilu vysílala své fotbalisty po světě, aby slovy protestovali,

že tam [v Baskicku] se špatně žije národu, který je podmaněn, než fotbalová reprezentace z *Euskal Herria*, [což je] kulturní název tolerovaný frankismem.

[...] Název *Euskal Herria* existoval jako kulturní pojmenování baskického lidu, když se v roce 1895 Sabino Arana rozešel s karlismem a řekl, že *Euzkadi* je vlastní všech Basků. Ano, toto jméno se vynalezlo, ale dalo politický význam [...] národu usilujícímu o stát.

Ten samý politik poté taktéž tvrdil, že nemůže být řeč o tom, že by označení *Euskadi* odkazovalo pouze na tři baskické provincie u Biskajského zálivu. Ve druhé polovině 30. let podle něj baskická fotbalová reprezentace hrající své zápasy v Evropě i Latinské Americe pod označením *equipo Euzkadi* Basky sjednocovala a nikdo neuvažoval o tom, že by nereprezentovala Baskicko jako celek, ale pouze jeho určitou část (Anasagasti dle Diario Vasco 2007). Změnu názvu baskické fotbalové reprezentace kromě dalších představitelů EAJ–PNV odmítl taktéž Iñigo Urkullu, jenž se stal v únoru následného roku předsedou strany (dle Sola 2008b; kurzíva dodána):

[Pro mne] jako nacionalistu z [EAJ–]PNV je *Euskadi* náš politický projekt. Jiná věc je *Euskal Herria*, sociokulturní koncept baskického národa sám o sobě. Ale náš politický projekt [směřující] ke státu – a národu, který se pokouší představovat reprezentaci, jež se v tomto případě zrodila z baskické federace tří teritorií [, tj. z provincií Biskajsko, Guipúzcoa a Álava,] s posláním pojmout fotbalisty z dalších [baskických] teritorií – je *Euskadi*.

Oproti tomu neutrální postoj zachoval člen EAJ–PNV Xabier Aguirre z provincie Álava a hlavně *lehendakari* Ibarretxe (dle Olabarri – Peciña 2007):

V těchto chvílích je tím nejdůležitějším podporovat zoficiálnění baskické reprezentace a to musíme dělat mezi vším ostatním, neboť [na to] máme právo. Neznamená to jít proti nikomu. Název atd. mohou být diskutabilní, ale tím nejdůležitějším je podporovat baskickou reprezentaci, aby dosáhla tohoto zoficiálnění.

¹³⁴ Samotná organizace ESAIT používala pro označení Baskicka právě výraz *Euskal Herria*.

Tento svůj postoj bývalý *lehendakari* potvrdil i o devět let později, kdy na otázku týkající se sporů ohledně názvu baskické národní fotbalové reprezentace odpovídá následovně: „Byla a je to debata beze smyslu. Pro mne *Euskadi*, *Euskalherria*, *Pueblo Vasco* nebo *Vasconia* je to samé: jeden národ, sedm teritorií“ (Ibarretxe 2016).

Nakonec se Baskická fotbalová federace rozhodla v září 2008 pro návrat k „historickému názvu“ *Euskadi*, přičemž tento krok částečně zdůvodňovala i požadavkem sponzorů (Libertad Digital 2008a). Reakce na toto rozhodnutí byla rovna petici, kterou prezentovali samotní baskičtí fotbalisté 13. listopadu. V ní 165 baskických současných i bývalých profesionálních hráčů a hráček¹³⁵ převážně z Athletic z Bilbaa a Realu Sociedad ze San Sebastiánu vyjádřilo svůj nesouhlas s návratem k označení *Euskadi*. Právě označení *Euskal Herria* totiž ve své petici označili jako pojmenování, které koresponduje s Baskickem ve smyslu tranhraničního regionu. V předchozím roce tak byl podle nich udělán krok vpřed právě změnou názvu dle přání hráčů na *Euskal Herria*, nicméně rok nato se název reprezentace znovu vrátil k jimi nepodporovanému označení *Euskadi*. Pokud by pak nedošlo k opětovnému přejmenování baskické fotbalové reprezentace tak, jak fotbalisté požadovali, odmítli by nastoupit do předem domluveného vánočního střetnutí s reprezentací Íránu (Euskal Herriko Futbolariak 2008).

Tato petice znovu otevřela střet uvnitř nacionalistického tábora. EAJ–PNV ústy Andoniho Ortuzara (dle Mallo 2008), tehdejšího prvního muže strany v Biskajsku, hovořila o despektu, který baskičtí fotbalisté chovají vůči názvu *Euskadi*: „Prvotní hráči baskické reprezentace v období občanské války a po ní hráli po celém světě a v o poznání horších a dramatičtějších podmínkách. S hrдостí nosili toto jméno [*Euskadi ...*]“. Na stranu EAJ–PNV se v tomto sporu přidali baskičtí socialisté i lidovci, byť ti byli kritičtí i k vládnoucí politické formaci. Podle vyjádření radního zvoleného za PP v Bilbau Carlose Garcíy (dle Libertad Digital 2008b) totiž EAJ–PNV sice nad danou situací „lamentuje“, „ale zároveň ekonomicky podporuje prostřednictvím zastupitelství v Bilbau platformu ESAIT, která tuto situaci podnítila“. Samotné baskické fotbalisty García označil za milionáře, kteří sebou nechají „manipulovat pro politické zájmy Batasuny“. Oproti tomu zástupci názorového proudu *ezker abertzale* samotné hráče, jak je zřejmé, podporovali.

¹³⁵ Bývalý předseda EAJ–PNV Xabier Arzalluz (dle Mallo 2008) v souvislosti s počtem podepsaných prohlásil, že „více než polovina podepsala [petici] ze strachu“.

Např. EA uvedla, že Baskická fotbalová federace před rokem provedla změnu názvu, s níž byli spokojeni jak samotní reprezentanti, tak fanoušci. Nicméně na podzim roku 2008 se rozhodla pro návrat k tradičnímu *Euskadi*, což není označení, se kterým by se identifikovala většina veřejnosti. Zároveň strana projevila své přání, aby se vše vyřešilo a utkání proti soupeři z Blízkého východu se podle plánu uskutečnilo (Europa Press 2008). Na podporu baskických fotbalistů se vyjádřili i zástupci EB s odkazem na demokratičnost jejich požadavků (Sola 2008b).

Smluvený duel s Íránem se nakonec 23. prosince 2008 neuskutečnil, neboť nedošlo ke shodě mezi názorovými proudy. Za účasti některých hráčů Athletic, Realu Sociedad či celku Deportivo Alavés z hlavního města Autonomního společenství Baskicka a dalších baskických sportovců se však konala v Bilbao demonstrace pořádaná platformou ESAIT na podporu zoficiálnění sportovních reprezentací Baskicka a taktéž za možnost nastupovat pod označením *Euskal Herria*. Vedle výše zmíněných protagonistů se manifestace taktéž zúčastnili politici náležící k *ezker abertzale* v čele s bývalými členy ilegalizované HB (Libertad Digital 2008c). Spor ohledně názvu fotbalového reprezentačního výběru Baskicka byl nakonec vyřešen až o dva roky později, v období legislatury první nenacionalistické vlády v Autonomním společenství Baskicka. Jak však poznamenává Alejandro Quiroga Fernández de Soto (2014: 236), „[...] diskuze o jménu týmu ukázaly vážné rozkoly, které existovaly mezi zástupci EAJ-PNV a světem Batasuny“.

9.2.3 Politika a sport v období první nenacionalistické vlády

S nástupem první nenacionalistické vlády v historii Baskicka došlo taktéž ke změně chování tohoto španělského autonomního společenství ke sportovním reprezentacím. Nejenom tedy reprezentačním výběrům Baskicka, ale taktéž španělským reprezentacím, respektive španělským sportovním akcím.

Jedno ze sporných témat spojených se sportem a politikou se týkalo návratu cyklistického závodu *Vuelta a España* na území Autonomního společenství Baskicka, na němž se naposledy tento závod jel v roce 1978. Již během Ibarretxeho vlády v listopadu 2006 iniciovali na plénu Baskického parlamentu lidovečtí poslanci podpoření socialisty projednávání možnosti návratu celošpanělského závodu na území Autonomního společenství Baskicka, což však nacionalistické

politické strany jednoznačně odmítly s odkazem na fakt, že nepřísluší danou problematiku řešit na půdě parlamentu, ale záleží na dobrovolnosti jednotlivých obcí a oblastí, zda se budou chtít zapojit do pořádání závodu. Zároveň však poslanci nacionalistických stran odmítli, že by absencí španělského cyklistického závodu na baskické půdě nějakým způsobem sportovní příznivci z řad Basků trpěli (Eusko Legebiltzarra / Parlamento Vasco 2006: 18–36). O pět let později – právě v období nenacionalistické vlády – dvě etapy tohoto závodu po 33 let absence Autonomní společnosti Baskicka navštívily, což přineslo kritiku vlády ze strany nacionalistů. V roce 2009 o tomto bodu znovu jednala parlamentní komise zabývající se otázkami kultury apod., přičemž závěrem jejího jednání bylo přijetí rezoluce, která podporovala návrat *Vuelty* do tohoto regionu. Proti se postavil komisi člen EAJ–PNV Peio Iparraguirre Etxeberria (dle Eusko Legebiltzarra / Parlamento Vasco 2009: 9) odkazující na samotnou symboliku tohoto kroku a na praktický fakt, že vláda chce finančně podpořit celošpanělský závod ve chvíli, kdy se baskické cyklistické akce musejí potýkat s nedostatkem finančních prostředků, aby mohly vůbec existovat. Proti tomuto kroku se vymezila i platforma ESAIT, která ho označila za provokaci. PSE–EE s PP pak dle této organizace užívají sport „[...] jako zbraň pošpanělstvování Baskicka“ (ESAIT 2011). Prakticky totožnou pozici zaujali zástupci EH Bildu a do kampaně byli zapojeni taktéž bývalí baskičtí cyklisté. Mluvčím výše zmíněné politické koalice se stala Josune Artolazabal, iniciativu podporoval i bývalý cyklista Unai Extebarria¹³⁶ (Carrey 2011). Později se řešila i další kontroverze spojená s dle baskických nacionalistů pošpanělstvováním Baskicka v souvislosti s cyklistikou. V červnu 2010 na půdě Baskického parlamentu¹³⁷ vysvětloval *lehendakari* Patxi López na základě dotazu poslankyně Leiry Corrales Goti (dle Eusko Legebiltzarra / Parlamento Vasco 2010a: 29–30) z EAJ–PNV důvod, proč vláda chce, aby se na dresech profesionálního cyklistického týmu Euskaltel Euskadi¹³⁸ objevilo i slovo „España“, respektive zda za tuto snahu obdržela nějakou subvenci z Madridu.

¹³⁶ Obdobný postoj zaujímal např. tehdy ještě aktivní baskický závodník Euskaltelu Euskadi Mikel Astarloza (2015; kurzíva dodána), který prohlásil, že se mu „[...] nezdá vhodné, že *Vuelta a España* bude procházet přes Baskicko“.

¹³⁷ Během toho samého zasedání Baskického parlamentu taktéž zástupkyně vlády odpovídala na otázku týkající se činnosti, jež nenacionalistická vláda dělá pro zoficiálnění baskických výběrů, kterou položil Mikel Basabe Kortabarria z Aralaru (podrobněji viz Eusko Legebiltzarra / Parlamento Vasco 2010a: 95–98).

¹³⁸ Euskaltel Euskadi byl baskický profesionální cyklistický tým, který působil mezi léty 1994 až 2013, přičemž s výjimkou posledního roku své existence odkazoval na fakt, že v jeho barvách

Negativní reakce z nacionalistického tábora přišla taktéž po rozhodnutí komise, pod níž záležitosti sportu v Baskicku spadají, o tom, že baskická vláda bude podporovat a spolupracovat se Španělskou královskou fotbalovou federací v otázce návratu španělské fotbalové reprezentace na baskické území, na němž nehrála své zápasy od května 1967 (Eusko Legebiltzarra / Parlamento Vasco 2009: 15–22), tzn., že navštívila Baskicko naposledy za Frankova života. Jednání, na němž bylo o takovémto kroku rozhodnuto, bylo to samé, na kterém byla pozvána *Vuelta a España* zpět do Baskicka. Na tomto místě je nutné upozornit na fakt, že fotbalový výběr Španělska rok předtím celkově zvítězil na evropském šampionátu a v následujících letech se stal mistrem světa a obhájil i triumf na mistrovství kontinentu. Jak upozorňuje Alejandro Quiroga Fernández de Soto (2014: 232–235), také díky těmto úspěchům ho podporovali i sportovní příznivci v Baskicku žijící, byť tamní nacionalisté tuto podporu bagatelizovali. K Lópezově pozvánce, aby španělské fotbalové reprezentace nastoupila k nějakému ze svých duelů v Baskicku, se kromě EAJ–PNV vyjádřila kriticky např. EA, jež tvrdila, že nenacionalistická vládní koalice ztrácí čas, který by se hodil k vyřešení opravdových problémů tížících Baskicko a nikoliv k tomu, aby se snažila dokázat, že Baskicko je součástí Španělska (ABC 2009b). Stejně tak byla kritizována podpora ze strany vlády v souvislosti s organizováním finále pohárové soutěže v basketbalu v Bilbao v roce 2010 či s uskutečněním přátelského utkání španělské basketbalové reprezentace ve Vitorii-Gasteiz (Quiroga Fernández de Soto 2014: 232). Za tyto aktivity byla vláda baskickými nacionalisty kritizována taktéž z ekonomických důvodů. Podle Juanja Agirrezabaly Mantxoly (dle Eusko Legebiltzarra / Parlamento Vasco 2011: 16) z EA totiž nebylo vyhověno žádosti Baskické fotbalové federace o finanční podporu, nicméně o poznání větší částky putovaly na pomoc prošpanělským sportovním akcím. Kritiku, stejně jako ve všech předchozích podobných případech, vláda odmítla:

Nejsme nacionalisty a to, co chceme, je normalita. A zdá se nám normální, že světový šampion bude hrát zde, pokud se naskytne příležitost, a považujeme za normální, že *Vuelta a España* tudy bude nově procházet. A to, co nám nepřipadá

závodili pouze cyklistické z Baskicka, jímž je myšlen transhraniční region mezi Španělskem a Francií. Tento cyklistický klub a jeho nadace byly kromě telefonní společnosti podporovány taktéž baskickou vládou. Je však možné říci, že byl mnohými Basky pokládán za jakousi formu neoficiálního národního baskického výběru. Podrobněji o jeho existenci v kontextu baskické identity viz (Zákravský 2013c).

normální, je že zde třicet let neprocházela, to je to, co normální není (Urgell Lázaro dle Eusko Legebiltzarra / Parlamento Vasco 2011: 18; kurzíva dodána).

Na plénu parlamentu se taktéž v říjnu 2010 řešila otázka spojená přímo s vánočními zápasy baskického reprezentačního výběru. Nadnesl ji již zmíněný politik z EAJ–PNV Peio Iparraguirre Etxeberria (dle Eusko Legebiltzarra / Parlamento Vasco 2010b: 110), který nejprve upozorňoval na dva důležité aspekty, jež tato sváteční střetnutí přinášela: „Podle našeho názoru [tj. názoru EAJ–PNV] zápas sloužil k přihlášení se k baskické národní identitě a zároveň, aby přispěl k [zlepšení] ekonomické situaci¹³⁹ mládežnických týmů“. Následně je jím taktéž zmíněn odkaz na podporu „[...] zoficiálnění naší reprezentace skrze přátelský zápas [...]“ i fakt, že by na uspořádání duelu měla spolupracovat tamní fotbalová federace společně s vládou, respektive jejím oddělením, jež má otázky sportu na starosti. Vláda však odmítla, že by ona měla být tím, kdo by inicioval uspořádání duelu. Organizace zápasů je prý práce Baskické fotbalové federace (Urgell Lázaro dle Eusko Legebiltzarra / Parlamento Vasco 2010b: 111), za což následně sklidila opětovnou kritiku s odkazem na aktivní politiku vlády podporující návštěvu baskického území ze strany různých španělských reprezentací. Svou neaktivitou v záležitostech týkajících se baskické národní reprezentace tak dle vyjádření zástupce EAJ–PNV nenacionalistická vláda nerespektuje přání společnosti (Iparraguirre Etxeberria dle Eusko Legebiltzarra / Parlamento Vasco 2010b: 112).

Zároveň bylo v rámci této interpelace zmíněno, že bylo dosaženo dohody ohledně názvu reprezentačního výběru. Nově měla fotbalová reprezentace Basků nastupovat pod názvem *Euskal Selekzioa* či španělsky *Selección Vasca*, tj. v češtině baskický výběr či reprezentace (Urgell Lázaro dle Eusko Legebiltzarra / Parlamento Vasco 2010b: 111). Šalamounské řešení, kdy nebyl preferován ani jeden z názvů prosazovaných nacionalistickými proudy, nakonec vedlo k tomu, že ještě v roce 2010 obnovená baskická reprezentace jeden zápas odehrála. Konkrétně byla jejím soupeřem Venezuela, proti níž už v předchozích letech nastoupila. Utkání se uskutečnilo na San Mamés, sledovalo ho okolo 38 000 diváků a skončil vítězstvím Basků v poměru 3:1. Španělský deník *El Correo* v reportáži z utkání upozorňoval taktéž na velké množství baskických vlajek a transparentů

¹³⁹ Finanční zisky ze zápasů totiž putovaly prostřednictvím Baskické fotbalové federace k jednotlivým fotbalovým klubům na podporu jejich mládežnických celků.

v hledišti dožadujících se propuštění baskických vězňů, jejich přemístění do Baskicka či na pokřik „independenzia“ (Oriol 2010), tj. „nezávislost“ v baskickém jazyce. Stejně tak samotní baskičtí fotbalisté nastoupili s transparentem s nápisem „ofizialtasuna“. Požadavek na zoficiálnění reprezentace Baskicka vyvěsili v hledišti taktéž členové mládežnické organizace EAJ–PNV.¹⁴⁰

Během vlády PSE–EE a PP se v následujícím roce uskutečnily ještě dva zápasy *Euskal Selektzioa*. První se konal v květnu 2011 v Tallinnu, kde Baskové nastoupili proti tamnímu reprezentačnímu výběru a v utkání nakonec zvítězili 2:1. Zápas v Estonsku nakonec sledovalo pouze okolo 4000 diváků (Ortiz de Lazcano 2011). Tento duel neměl výraznější pozornost. Přímý přenos z něj, který vysílala baskická ETB-1, byl nejméně sledovaným v porovnání se všemi ostatními zápasy, do nichž baskický reprezentační výběr mezi léty 1993 až 2014 nastoupil. Větší zájem ze strany baskických příznivců poutal vánoční domácí zápas hraný v Bilbau proti reprezentaci Tuniska, v němž výběr Basků prohrál (Diario Vasco 2011). Prostředí na stadionu bylo obdobné jako o rok dříve v utkání s Venezuelou, fanoušci i samotní hráči se znovu dožadovali zoficiálnění *Euskal Selektzioa*.

V posledním roce Lópezovy vlády, v květnu 2012, byla na plénu Baskického parlamentu nastolena EA otázka týkající se baskických sportovních federací a jejich snah o vstup do mezinárodních federací, respektive o zoficiálnění baskických sportovních reprezentací. Juanjo Agirrezabala Mantxola (dle Eusko Legebiltzarra / Parlamento Vasco 2012a: 77, 80) se v důsledku potvrzení ústavnosti Baskického sportovního zákona ptal, co vlastně činní úřadující baskická vláda pro to, aby se v budoucnosti mohly stát tamní reprezentační výběry oficiálními? V následné odpovědi je nesčetněkrát odkázáno na fakt, že tyto záležitosti nejsou věcmi, které nutně ovlivní právě baskická vláda, ale je nutné vzít v potaz, že sportovní federace jsou soukromými organizacemi s vlastními stanovami, které určují, kdo se může a kdo nemůže stát členem, přičemž je v tomto kontextu odkazováno i na stanovy FIFA (Urgell Lázaro dle Legebiltzarra / Parlamento Vasco 2011a: 78–79). Ve stejném měsíci EA a Aralar přednesly návrh, jehož výsledkem by bylo přiblížení zoficiálnění baskických sportovních reprezentací s reprezentacemi dalších států či národů v čele s uznáním práva sportovců z řad Basků v mezinárodních soutěžích nastupovat za výběr, který si sami zvolí (Agirrezabala Mantxola dle Eusko

¹⁴⁰ Viz např. (Diario Vasco 2010).

Legebiltzarra / Parlamento Vasco 2012b: 63–65), tj. zda budou reprezentovat Baskicko, Španělsko či Francii. V následující debatě EAJ–PNV – jako jediná strana v Baskickém parlamentu – tento návrh podpořila:

Baskická nacionalistická strana vždy respektovala zákony a normy, ale také jsme obhajovali a dožadovali se [...] nutných změn [a to] jak zákonných, tak normativních ve stálé touze po dosažení zoficiálnění autonomních sportovních reprezentací, [ale] vždy jsme obdrželi negativní odpověď.

Obhajovali jsme ho [tj. zoficiálnění], neboť nám poskytuje exkluzivní kompetenci ve sportovních otázkách článek 10.36 Autonomního statutu a bereme v úvahu Zákon 14/98 z 11. června, o baskickém sportu. Také jsme hájili přání [...] každé federace, aby se mohla rozhodnout a podporovat participaci baskických reprezentací na různých mezinárodních či státních šampionátech a soutěžích (Iparraguirre Etxeberria dle Eusko Legebiltzarra / Parlamento Vasco 2012b: 74).

Další strany v Baskickém parlamentu se proti tomuto návrhu stavěly kriticky. Lidovci a socialisté zmiňovali pravidelnou politizaci sportovních témat, jíž se nacionalisté dopouští. Např. podle PSE–EE se téma baskických sportovních reprezentací a jejich zoficiálnění stalo vlastně jediným tématem v souvislosti se sportem, které nacionalistické strany na půdě tamního parlamentu řeší (Laborde Albolea dle Eusko Legebiltzarra / Parlamento Vasco 2012b: 78). Tento návrh, jenž měl pouze podporu od baskických nacionalistů, byl tedy na parlamentním zasedání zamítnut. Jednalo se nakonec o poslední parlamentní debatu ohledně sportovních reprezentací v období Lópezovy vlády, která skončila svůj mandát v prosinci 2012.

EAJ–PNV, konkrétně její zástupkyně v Evropském parlamentu, smýšlela o nenacionalistické vládě v kontextu snah o zoficiálnění baskických sportovních reprezentací následovně:

Strana, jejímž byl členem *lehendakari* [Patxi López], je španělská [politická] formace, která nechce věnovat svou pozornost tomuto většinovému požadavku. Z její perspektivy je reprezentace, v níž mají participovat baskičtí sportovci, ta španělská. V těchto čtyřech letech se nehnulo v tomto

požadavku [, tj. požadavku zoficiálnění,] prstem (Bilbao Barandica 2015; kurzíva dodána).

9.2.4 EAJ-PNV zpět u moci a snahy o zoficiálnění baskických sportovních výběrů

Po volbách v roce 2012 se k moci vrátila EAJ-PNV. Ta se dokonce problematice sportovních reprezentací Baskicka věnovala přímo ve svém volebním programu,¹⁴¹ když uváděla, že

EAJ-PNV bude pokračovat v obhajování a dožadování se oficiálního uznání baskických národních sportovních reprezentací ze [strany] Španělska jako nástroje respektu a mezinárodního uznání Baskicka, [což je] slučitelné s existencí mnohonárodnostního státu, který ústava proklamuje, a s obdobnou formou, jíž následují další evropské státy, které uznávají ve vší demokratické přirozenosti existenci různých národních reprezentací (EAJ-PNV 2012: 220).

Izaskun Bilbao Barandica, poslankyně Evropského parlamentu za EAJ-PNV zabývající se i tématem práv Basků v souvislosti se zoficiálněním jejich reprezentací, myšlenku možnosti participovat na mezinárodních akcích pro baskické reprezentační výběry zdůvodňuje následujícím způsobem:

Protože [tato myšlenka] odpovídá většinovému přání občanů a sportovců z Baskicka, protože znamená více diverzity, kterou je Evropská unie charakterizována, protože je to právo, jež je v souladu s platnou legislativou, zcela legální a legitimní. Stačí se podívat na Britské království: Wales, Anglie a Skotsko mají své vlastní reprezentace existující reálně integrované v jednom a tom samém státě (Bilbao Barandica 2015).

Novým *lehendakarim* se stal výše zmiňovaný Iñigo Urkullu,¹⁴² který dva týdny po svém jmenování do čela baskické vlády navštívil fotbalové utkání hrané

¹⁴¹ Ostatně tento požadavek se následně objevil např. společně s důrazem na propagaci baskické značky *Euskadi – Basque Country* v zahraničí ve vládním programu, který EAJ-PNV představila po získání důvěry v Baskickém parlamentu (Eusko Jauriaritza / Gobierno Vasco 2014b).

¹⁴² Pro zajímavost je možné uvést, že Urkullu dříve taktéž fotbal závodně hrával, když nastupoval za klub CD Larramendi.

mezi baskickým výběrem a reprezentací Bolívie. Duel se tentokrát hrál na stadionu Anoeta v San Sebastiánu a skončil vysokým triumfem Basků v poměru 6:1. Utkání *Euskal Selekzioa*, která v provincii Guipúzcoa naposledy nastoupila v roce 2004, sledovalo okolo 26 000 diváků (Marca 2012). O rok později se uskutečnil další zápas Baskicka proti týmu z Latinské Ameriky, když bylo soupeřem baskické reprezentace Peru. Baskové znovu vysoko zvítězili, tentokrát 6:0. Střetnutí se vrátilo na zrekonstruovaný stadion Athletic z Bilbaa, nechyběl na něm opět *lehendakari* z EAJ–PNV a samotní hráči nastoupili k zápasu s transparentem „Ofizialtasuna nahi dugu“, což znamená „Chceme zoficiálnění“ (Marca 2013).

Požadavek na zoficiálnění baskických sportovních výběrů byl ostatně v roce 2013 řešen i na plénu Baskického parlamentu v souvislosti s návrhem parlamentní rezoluce, která se této otázky týkala. V ní EH Bildu navrhovalo přijmout parlamentu rezoluci, která zejména říkala, že Baskický parlament by měl naléhat na baskickou vládu, aby spolupracovala v otázce zoficiálnění baskických reprezentačních týmů s tamními sportovními organizacemi. Zároveň je v tomto návrhu hovořeno o Baskicku jako o *Euskal Herria* (Eusko Legebiltzarra / Parlamento Vasco 2013a: 734; kurzíva dodána). K této diskuzi došlo necelých pět měsíců po vytvoření nové vlády a zástupci EH Bildu ji iniciovali z toho důvodu, že oproti předchozím letům byla z jejich pohledu situace výhodnější, neboť věřili, že „[...] v této vládě máme nepřekonatelnou příležitost, abychom rozšiřovali [pozitivní] obraz našeho národa, *Euskal Herria*, abychom podněcovali sport a abychom se posunuli směrem k zoficiálnění baskické reprezentace“ (Ubera Aranzeta dle Eusko Legebiltzarra / Parlamento Vasco 2013b: 87; kurzíva dodána). Proti EH Bildu se vyslovili zástupci PP i PSE–EE odmítající samotný požadavek, v první řadě však s nacionalistickou koalicí nesouhlasila ani vládnoucí EAJ–PNV. Důvod, proč tomu tak bylo, je možné pozorovat v důrazu, který EH Bildu kladla na rozšíření agendy spojené s mezinárodním uznáním baskických výběrů. Poslanci této koalice se totiž dožadovali, aby se tato otázka řešila nejenom v kontextu Autonomního společenství Baskicka, ale v Baskicku ve smyslu transhraničního regionu (viz termín *Euskal Herria*), respektive aby byli do diskuze zahrnuti taktéž propagátoři myšlenky zoficiálnění (Ubera Aranzeta dle Eusko Legebiltzarra / Parlamento Vasco 2013b: 86), např. jím blízká platforma ESAIT.

Ve stejné době představil Jon Redondo (dle Eusko Legebiltzarra / Parlamento Vasco 2013b: 95; kurzíva v originálu), jenž měl v Urkullově vládě na

starosti problematiku sportu, pohled, který vláda a potažmo taktéž EAJ–PNV ve sportovních otázkách zaujímala. Uvedl, že „naším cílem je posílit baskické reprezentace a ve stejnou dobu posílit projekci [Baskicka] do zahraničí [prostřednictvím značky] *Euskadi Basque Country*“. Je tedy možné říci, že baskická vláda EAJ–PNV se v začátcích svého funkčního období přihlásila k tomu, že se bude zaprvé snažit o vylepšení pozice baskických reprezentačních týmů v mezinárodním prostředí, což chápu jako kladení důrazu na jejich zoficiálnění či alespoň přiblížení k němu. Zadruhé bylo uvedeno, že bude sport s baskickými reprezentanty využíván jako nástroj pozitivní percepce v zahraničí.

Během Urkullovy vlády se taktéž řešila – nakonec úspěšná – kandidatura Bilbaa jako města, kde by se měly uskutečnit zápasy evropského šampionátu v kopané v roce 2020.¹⁴³ Podporu, aby se nově zrekonstruovaný stadion San Mamés stal místem konání šampionátu, měl tento návrh ze strany baskické vlády, regionálního shromáždění Biskajska, vedení města i ze strany domácího celku Athletic. První tři instituce v období, kdy se o kandidatuře rozhodovalo, ovládala EAJ–PNV a v čele klubu z Bilbaa stál Josu Urrutia (El País 2014). O Urrutiovi, který se stal prezidentem Athletic v roce 2011, např. deník *El Confidencial* (2011) informoval jako o muži, jehož volbu¹⁴⁴ právě EAJ–PNV podporovala, byť strana oficiálně takovou zprávu odmítla. Pro podání přihlášky na městském zasedání v Bilbau hlasovali společně s EAJ–PNV i zástupci PP, PSE–EE či EH Bildu, kteří však při svém souhlasu odkazovali na fakt, že podporují, aby na šampionátu a taktéž v Bilbau mohla hrát baskická reprezentace (Marca 2014). Obdobný požadavek však původně zazněl i ze strany EAJ–PNV, konkrétně od Josého Luise Bilbaa, který tehdy byl předsedou Biskajského regionálního shromáždění. Bilbao (dle Diario Vasco 2014) uvedl, že „Španělsko [, pokud by hrálo utkání na San Mamés,] by bylo uvítáno dobře, stejně jako Francie, Německo nebo Anglie, pokud by hrálo proti Baskicku jako hostující tým“. Vyjádření tohoto a podobného druhu následně sklidila vlnu nevole ze strany představitelů nenacionalistických politických stran

¹⁴³ V roce 2020 se evropské mistrovství neuskuteční pouze v jedné či dvou zemích, ale v souvislosti s šedesátým výročím založení UEFA se bude konat hned ve třinácti městech a dvanácti různých státech, na půdě Velké Británie se totiž nachází hned dvě pořadatelská města, a to Londýn a skotské Glasgow. Stadion San Mamés je tak jediným místem na území Španělska, kde se šampionát uskuteční.

¹⁴⁴ Ve španělském prostředí je direktiva fotbalového klubu volena samotnými „oficiálními“ fanoušky, tj. těmi, kteří jsou členy oficiálního fanklubu fotbalového celku. V případě diskutovaného Athletic Clubu z Bilbaa se v současné době toto číslo pohybuje těsně pod hranicí 45 000 takovýchto fanoušků (Athletic Club 2016).

v Baskicku do té míry, že *lehendakari* Urkullu byl i v otázce vyjádření svého spolustraníka interpelován na půdě Baskického parlamentu. Stejně tak musel zodpovědět i otázky týkající se údajné pasivity baskické vlády v podpoře příprav souvisejících s kandidaturou. Urkullu (dle Eusko Legebiltzarra / Parlamento Vasco 2014a: 50; kurzíva dodána) během interpelací znovu zmínil i otázku zoficiálnění a postoje k němu:

Obhajují Bilbao jako sídlo evropského šampionátu, obhajují ho jako *lehendakari*, a budeme na tom pracovat. A také obhajují zoficiálnění baskické fotbalové reprezentace. Před mou úvodní odpovědí si dovolím potenciální podmiňovací způsob: „pokud by hráli“. Jsme v roce 2014, vy si jste ve svých slovech jistý, že Španělsko bude hrát na mistrovství Evropy v roce 2020. Já nevím, kde tu jistotu berete!

Obdobným způsobem se ostatně *lehendakari* vyjádřil o pár dnů dříve, kdy prohlásil, že „[h]ovoříme v roce 2014 o roku 2020. Nevím, kdo bude hrát v roce 2020. Líbilo by se mi, aby byla baskická fotbalová reprezentace oficiální a aby mohla oficiálně soutěžit s ostatními reprezentacemi, které jsou teď uznány“ (Urkullu dle Estrella Digital 2014).

Diskuzi ohledně zoficiálnění baskických reprezentačních výběrů v první polovině roku 2014 dále podnítila právní expertíza, kterou si baskická vláda nechala v této otázce zpracovat. Ústředním závěrem této analýzy bylo, že mezinárodní sportovní federace jsou soukromými organizacemi, které si určují své vlastní normy, a tak tyto federace mohou samy rozhodovat i o svých nových členech. V případě Baskicka – ve smyslu Autonomního společenství Baskicka – byly zároveň sportovní záležitosti dle článku 10.36 autonomního statutu svěřeny právě do baskických rukou, přičemž otázka mezinárodního uznání baskických sportovních reprezentací do této oblasti taktéž spadá. Nález Ústavního soudu ohledně Baskického sportovního zákona analýza hodnotí jako vytvořený ad hoc dle španělských politických zájmů (Álvarez Rubio – Landarebera Unzueta – Palacio de Ugarte 2014: 33–34).

V dubnu následně zástupci baskické vlády prezentovali závěry analýzy veřejnosti. Jon Redondo (dle Gondra 2014: 53) uvedl, že na základě výše zmiňované zprávy je zřejmé, že „neexistuje žádná stanovená norma ve státním

nebo evropském právním řádu, která zakazuje nebo znemožňuje mezinárodní zoficiálnění baskických sportovních reprezentací“. Dále prohlásil, že baskická vláda, jejímž je členem, bude dále pokračovat v podpoře zoficiálnění baskických sportovních výběrů, což je dlouhodobý požadavek tamní společnosti. V praxi toto kromě jiného znamená, že vláda hodlá napomáhat baskickým sportovním federacím v jejich snahách o vstup do federací mezinárodních, a to po stránce „[...] právní, ekonomické i technické“ (Redondo dle Ortiz de Lazcano 2014: 70). EAJ–PNV taktéž plánovala potenciální budoucí kroky, které by aplikovala v případě neúspěchu určité baskické sportovní federace o členství v mezinárodní federaci. Pokud by její žádost byla neúspěšná, ale zároveň nešla proti stanovám dané mezinárodní sportovní federace, obrátila by se na Mezinárodní sportovní arbitráž či by v této záležitosti jednala na půdě Evropské unie, ať už na plénu Evropského parlamentu nebo v Evropské komisi (Redondo dle Gara 2014). Možnost, že by byla řešena tato problematika uvnitř institucí Evropské unie, přiznává taktéž zástupkyně EAJ–PNV v Evropském parlamentu, která v roce 2014 pracovala na vytváření závazného katalogu práv pro národní menšiny a „záležitost sportovních reprezentací je jednou z nich“ (Bilbao Barandica 2015).

Pozitivní ohlasy k právní analýze, kterou si nechala baskická vláda EAJ–PNV vypracovat, zněly taktéž z platformy ESAIT, jež zcela souhlasila s jejími závěry a v záležitostech zoficiálnění baskických sportovních výběrů měla z jejich strany Urkullova vláda podporu. Negativně se však ESAIT vyjádřila k tomu, že nebyla k dané analýze a její přípravě přizvána (ESAIT 2014). Naopak kriticky se vůči vypracování právní analýzy v této otázce stavěly španělské politické formace v Baskickém parlamentu. Konkrétně PSE–EE kritizovala částku, za kterou byla analýza zpracována, a fakt, že tyto finance mohly jít přímo na finanční výpomoc fungování baskických sportovních federací a nikoliv na vypracování právního posudku v záležitosti, o níž již dříve rozhodl Ústavní soud (Rojo Solana dle Eusko Legebiltzarra / Parlamento Vasco 2014b: 97–98). Postoj baskické vlády a zároveň i EAJ–PNV v otázce zoficiálnění baskických reprezentací shrnula její zástupkyně v záležitostech vzdělávání, jazykové politiky a kultury Cristina Uriarte Toledo (dle dle Eusko Legebiltzarra / Parlamento Vasco 2014b: 97–98), která byla součástí Urkullovy vlády jako nestraník:

Všichni, co tu jsme, víme dobře, že [existence] mezinárodních baskických reprezentací je historickým požadavkem

baskických občanů a baskická vláda naslouchá a dbá na jejich přání.

Chceme mezinárodní uznání baskických reprezentací. Kromě toho věříme, že toto uznání by bylo znamením normality a demokratického soužití uvnitř Španělska, jak se děje v mnoha jiných zemích.

Naším záměrem je analyzovat postupy, abychom mohli předpokládat překážky, které mohou vytyčit španělské federace, a vypracovaná zpráva nám ukáže cesty přes ně.

[... N]yní je na světě 49 národů bez států, které mají normálně jednu či více reprezentací oficiálně uznaných v mezinárodních soutěžích. Doted' jsme věřili, že zde [v případě Baskicka] to bylo nemožné, ale nyní víme, že tomu tak není. A tak proč bychom nemohli my?

Ač se již dříve mohli Baskové oficiálně účastnit mezinárodních soutěží např. v nohejbalu, první oficiálně uznanou reprezentací soutěžící pod anglickým označením *Basque Country* po vydání výše zmiňované právní analýzy, se stala baskická reprezentace v přetahování se lanem, což je sportovní disciplína, která má na území Baskicka dlouholetou tradici. Baskická reprezentace se následně v srpnu 2014 zúčastnila i světového šampionátu pořádaného v americkém Wisconsinu (Naiz 2014). Toto rozhodnutí samozřejmě pozitivně hodnotila baskická vláda, Iñigo Urkullu (dle EITB 2014a) uvedl, že se jedná o „[...] první krok k zoficiálnění Baskicka v mezinárodním sportu“. V následujících měsících však žádný podobný úspěch jiné sportovní odvětví v Baskicku nezopakovalo. V rozhovoru na sklonku roku 2014 pak Jon Redondo (dle Izquierdo 2014) připustil, že v případě kopané, tj. hry, s níž je pravidelně zmiňován nárok Basků na mezinárodní uznání jejich reprezentačních výběrů nejvíce, se bude jednat o velmi problematickou záležitost, což je důsledek diskuze spojené s přijetím Gibraltarů. Od té doby „[...] FIFA vyžaduje, abyste byli státem. Pro vstup bychom museli být státem. Fotbal je tak komplikovaný, téměř nemožný“ (Redondo dle Izquierdo 2014). Nicméně zástupce baskické vlády dále uvedl, že se bude snažit o možnost, aby *Euskal Selekzioa* nehrála pouze tradiční vánoční duely, ale nastupovala i k zápasům v oficiálních datech FIFA či UEFA, kdy mají na programu svá utkání jimi uznané reprezentační týmy (Redondo dle Izquierdo 2014).

Na podzim roku 2014 nastala taktéž změna týkající se nevládních organizací snažících se o zoficiálnění baskických sportovních výběrů. Koncem října tohoto roku byla v Bilbao vytvořena nová organizace Jauzia, jež de facto přebrala agendu, kterou v předchozích letech vykonávala ESAIT, přičemž je možné pozorovat i částečné personální propojení mezi oběma platformami (Díaz Bizkarguneaga 2015). Organizace ESAIT posléze na počátku následujícího roku ukončila po téměř dvaceti letech svou činnost (ESAIT 2015). Jauzia, jež se aktivně zapojila do aktivit spojených s fotbalovým duelem mezi *Euskal Selektzioa* a výběrem Katalánska, si pro propagaci svých myšlenek zvolila anglické motto „One Country, One Team“, které bylo užito na světovém šampionátu v rugby JAR v roce 1995 v souvislosti s projekcí tamního národa do ragbyového týmu, který nakonec na mistrovství zvítězil. Koldo Díaz Bizkarguneaga (2015), člen organizace Jauzia, výběr tohoto motto či hesla platformy zdůvodňuje takto:

Jelikož zoficiálnění je něco, čím se musí zabývat mezinárodní organizace, rozhodli jsme se použít motto v angličtině. Práce, kterou v předchozích letech udělala ESAIT, byla vnitřního aspektu, my jsme se rozhodli udělat skok směrem do zahraničí. [...] S vědomím, že bude mezinárodní pozornost na San Mamés [kde se uskutečnil zápas mezi fotbalovými reprezentacemi Baskicka a Katalánska,] jsme se rozhodli poslat zprávu srozumitelnou celému světu, a proto jsme vybrali Mandelovo motto „One Country, One Team“.

Pozornost na své aktivity se organizaci Jauzia podařilo upoutat taktéž v souvislosti s její činností na sociální síti twitter, kde se pod hashtagem #selfiekzioa¹⁴⁵ nechali v posledních týdnech roku 2014 s výše zmíněným mottem platformy vyfotografovat baskičtí sportovci podporující zoficiálnění reprezentačních výběrů Baskicka. Do této aktivity se tak zapojily všechny fotbalové celky z Baskicka tehdy působící v nejvyšší španělské soutěži, tj. Athletic Club, Real Sociedad de Fútbol a SD Eibar. Dále byly zveřejněny např. fotografie několika hráčů ragbyového klubu Biarritz Olympique z francouzské části Baskicka, populárních profesionálních cyklistů Haimara Zubeldiy, Markela Irizara či Ametse Txurruky

¹⁴⁵ „Selfiekzioa“ je složenina ze dvou výrazů, selfie a „ofizialtasuna“, což odkazuje na vyfocení sebe sama s požadavkem na zoficiálnění baskických reprezentačních výběrů.

nebo triatlonistky Ainhoy Muruy (Jauzia 2014a, 2014b, 2014c, 2014d, 2014e, 2014f).

Na prosince 2014 bylo tedy naplánováno další utkání baskické reprezentace. Soupeřem *Euskal Selekzioa* byl na stadionu San Mamés výběr Katalánska, s nímž naposledy Baskové hráli v roce 2007, kdy pozici *lehendakariho* zastával Juan José Ibarretxe. Daniel Gómez (2007: 183) právě duely mezi těmito dvěma soupeři označil z pohledu španělské centrální vlády za „nejnepříjemnější zápasy“.

Jedna z kontroverzí spojená se zápasem se objevila v okamžiku zveřejnění nominace baskických fotbalistů. Na soupisce *Euskal Selekzioa* pro tento duel bylo deset hráčů Athletic, šest z Realu Sociedad de Fútbol, o jednoho méně z týmu prvoligového nováčku Eibaru a jedním zástupcem disponovala taktéž druholigová Osasuna z Pamplony. Na soupisce však chyběl baskický hráč z nějakého klubu, který se nachází v provincii Álava, což nesl nelibě nejprve klub z hlavního města tohoto regionu. Deportivo Alavés, druholigový celek z Vitorie-Gazteiz, vydal prohlášení, že s tímto rozhodnutím nesouhlasí, neboť Álava je nedílnou součástí Autonomního společenství Baskicka, a tak by se fotbalista či fotbalisté z klubů z této provincie měli na soupisce objevit, neboť zápas tamní reprezentace je roven slavnosti pro celé Baskicko a kopaná v Álavě by z ní neměla být vynechána (Deportivo Alavés 2014). Následně rozhodnutí nenominovat žádného fotbalistu z Alavés zkritizoval taktéž tehdejší starosta Vitorie-Gazteiz Javier Maroto z PP, který tento fakt označil za „chybné rozhodnutí učiněné někým v Bilbao“ (Maroto dle EITB 2014b). Nominace baskické reprezentace však přes tuto kritiku nebyla nějakým způsobem pozměněna. Zároveň je vhodné zmínit, že v ní taktéž chyběli baskičtí hráči nastupující v zahraničních soutěžích.

28. prosinec byl zvolen za datum střetnutí mezi Baskickem a Katalánskem. Stadion San Mamés navštívilo přes 40 000 diváků (Deia 2014), zároveň se jednalo o nejsledovanější střetnutí baskické fotbalové reprezentace na obrazovkách ETB-1 od roku 2010, kdy došlo v Baskicku k ukončení analogového vysílání. Biskajský deník *Deia*, který má blízko k umírněnému baskickému nacionalismu, jednu z reportáží věnovanou zápasu uváděl takto:

Střetnutí mezi *Euskal Selekzioa* a Katalánskem je o hodně více než fotbalový zápas. [Je s]pojením mezi dvěma bratrskými

kulturami, které bojují za podobné cíle. Za požadavek na zoficiálnění své reprezentace. Ale kromě toho všeho je utkání mezi těmito dvěma národy oslavou. Katalánské a baskické vlajky se promísily, aby vytvořily mozaiku, jež zaplavila ulice Bilbaa po celý včerejšek [, tj. den před samotným zápasem,] a skončila během devadesáti minut, kdy trvalo utkání (Victoria de Lecea 2014; kurzíva dodána).

Komentář k utkání zveřejnil na svém blogu i politik EAJ–PNV Iñaki Anasagasti (2014; kurzíva dodána):

V neděli jsem byl na San Mamés se svou sestrou a neteří. Skvělá atmosféra. [...] Baskické a katalánské vlajky a poslech obou dvou národních hymen, *Els Segadors* a *Euzko Abendaren Ereserkia*. Rozezněly se jako přívál a byly poslouchány bez pískotu a s maximálním respektem. Jen kvůli tomu stálo za námahu být na San Mamés. Pamatuji si starý stadion, kdy [tehdejší *lehendakari* Jesús María] Leizaola odešel a zesilovač nehrál jako dnes. Bylo to skvělé.

Anasagasti nebyl samozřejmě jediným politikem z řad nacionalistů, který sledoval zápas přímo v hledišti. Na utkání taktéž nechyběl *lehendakari* Urkullu, kterému dělal společnost předseda katalánské vlády Artur Mas, jenž se na podzim daného roku snažil o uskutečnění referenda o nezávislosti Katalánska. I v souvislosti s účastí nejvyšších politických představitelů obou autonomních společenství uvažoval o fotbalové utkání jako o speciálním Jon Redondo (dle Vico 2014; kurzíva dodána), jenž uvedl, že se jedná o

[...] odlišný zápas, protože mluvíme o dvou národech bez států, o dvou národnostech uvnitř státu a v Katalánsku nyní zažívají zanícení pro právo na rozhodování [, které je rovno podpoře uskutečnění Španělskem neschváleného referenda o nezávislosti regionu]. Skutečnost, že Artur Mas přijel, aby viděl zápas společně s *lehendakarim*, už říká, že je [tento duel] něčím více, zápasem odlišným. Evidentně existují dvě reprezentace uvnitř Španělska, které se dožadují oficiálního uznání svých národů.

Téma zoficiálnění baskické a katalánské reprezentace bylo v kontextu tohoto duelu všudypřítomné. Baskičtí fotbalisté do něj nastoupili – jak bylo výše zmíněno v souvislosti s platformou Jauzia – s transparentem, na němž stálo „One Country, One Team“, což byla oproti předchozím létům, kdy se většinou na takovémto transparentu objevoval nápis v baskičtině, významná změna. Stejná zpráva byla k vidění i na transparentu Katalánců, byla ale napsána v katalánštině (Deia 2014). O zoficiálnění reprezentačních výběrů Katalánska a Baskicka hovořili jak Artur Mas, tak Iñigo Urkullu. Např. *lehendakari* po utkání prohlásil, že „[k]ousek po kousku práce, kterou v[e vládních] institucích děláme, musí přinést výsledky. Naším záměrem [...] je, aby Baskicko hrálo v mezinárodních zápasech a aby dnešní děti v budoucnu viděli hrát *Euskal Selekzioa* proti nejkvalitnějším reprezentacím oficiálně“ (Urkullu dle Victoria de Lecea 2014; kurzíva dodána). Stejně tak podpořil oficiální uznání baskické fotbalové reprezentace i další člen EAJ–PNV, José Luis Bilbao (dle Victoria de Lecea 2014): „[...] dnes [hrálo] Baskicko proti Katalánsku a věřím, že v dalších dnech [bude nastupovat] Baskicko proti Španělsku a Španělsko bude hostujícím týmem“. Mládežnická organizace EAJ–PNV poté zveřejnila na svém twitterovém účtu v souvislosti s utkáním heslo „Jeden národ, jedna reprezentace“ a baskickou vlajku s nápisem „ofizialtasuna“ (Euzko Gaztedi 2014). V případě politické strany EA,¹⁴⁶ která je součástí koalice EH Bildu, se dokonce objevil po odkazu na zoficiálnění hashtag #Independezia (Eusko Alkartasuna Bizkaia 2014). Joseba Permach (2014), náležící do politického proudu *ezker abertzale*, zveřejnil na svém twitteru fotografii z utkání a přidal k ní pouze dva hashtagy: #independezia a #ofizialtasuna.

Dle tohoto pohledu je tedy možné říci, že otázka týkající se zoficiálnění baskických sportovních výběrů či konkrétně tamní fotbalové reprezentace je záležitostí, která může být spojována se samotnou nezávislostí Baskicka. Zoficiálnění baskické fotbalové reprezentace je tak možné – i v důsledku nastavení UEFA či FIFA a jejich vnitřních pravidel – chápat jako krok k baskické nezávislosti, respektive se tyto dva cíle baskických nacionalistů vzájemně doplňují. Důvod, proč tomu tak je, pozoruje Barrie Wharton (2007: 609), podle kterého neexistují ve Španělsku alternativní fóra, kde by se dala otázka secesionistických požadavků

¹⁴⁶ EA taktéž v kontextu utkání mezi Baskickem a Katalánskem uspořádala konferenci, na níž se věnovala zoficiálnění tamních sportovních výběrů. Ústředními mluvčími byli Sergi Blázquez z platformy podporující zoficiálnění katalánských reprezentantů a Iñigo Santxo z ESAIT (Eusko Alkartasuna 2014).

Basků a Katalánců řešit, a tak se právě kopaná stává tím prostorem, kde k tomu dochází.

9.2.5 Shrnutí: baskický nacionalismus a kopaná v období 1999 až 2014

V tomto zkoumaném období docházelo k proměnám toho, jakým způsobem byl sport či baskická národní fotbalová reprezentace jako jeho nejviditelnějším symbol vládami v Baskicku užíván, byť u nacionalistů z EAJ-PNV je možné pozorovat jednoznačnou kontinuitu jejich cílů. Samozřejmostí a prakticky nedílnou součástí propojení nacionalismu a sportu je jeho užívání jako nástroje vnější mobilizace nositelů baskické národní identity, což je jeho využití, které se nepřilíš mění v souvislosti s tím, jaké politické strany stojí v čele Baskicka.

Naopak je možné v tomto ohledu pozorovat změny, které se dějí v období nenacionalistické vlády. Původní Ibarretxeho vláda totiž využívala sport jako nástroj pozitivní percepce v zahraničí a zároveň jako nástroj politiky uznání, přičemž požadavky nacionalistů z EAJ-PNV podporované i hlasy uvnitř proudu *ezker abertzale* byly nejvíce viditelné v letech 2006 a 2007, kdy se uskutečnilo několik zápasů tamního reprezentačního fotbalového výběru. Největší pozornost obdržel dvojzápas s Katalánskem a to i v kontextu prohlášení, deklarací či manifestací, které byly s konáním těchto duelů spojeny. Oproti tomu v období nenacionalistické Lópezovy vlády samotná vláda nějak více zoficiálnění neprosazovala a odkazovala na to, že tyto aktivity nemůže řešit ona, ale samotné subjekty, kterých se týkají, tj. baskické sportovní federace. Na druhou stranu však neváhala pozvat na baskické území španělské sportovní akce, které se dlouhodobě Baskicku vyhýbaly, s čímž absolutně nesouhlasili představitelé nacionalistů. Na druhou stranu se i tato vláda pokoušela využívat sport jako nástroj pozitivní percepce v zahraničí, jenomže dle kritiky nacionalistů z obou dvou proudů se tím zároveň snažila světu ukázat, že Baskicko je rovno jednomu ze španělských regionů.

Po nástupu nové vlády EAJ-PNV na konci roku 2012 znovu nastal obrat a *lehendakari* Urkullu de facto navázal na sportovně-politické aktivity svého nacionalistického předchůdce Ibarretxeho. Důraz na zoficiálnění baskických sportovních výběrů a snaha o zviditelnění Baskicka ve světě prostřednictvím sportovních událostí je několikrát řešena na půdě tamního parlamentu. Baskická

vláda si taktéž nechala zpracovat právní analýzu, která se otázky mezinárodního sportovního uznání Basků týká, což chápu jako její významný krok ve snaze o zoficiálnění baskických reprezentací, byť, jak sama přiznává, v případě kopané je prakticky nemožné tento úkol splnit.

Tabulka č. 12: Kopaná jako nástroj politiky baskických nacionalistů v období 1999 až 2014

	Politiky směřující na (potenciální) členy národa		Politiky směřující na zahraniční publikum (= sportovní diplomacie)	
	Nástroj vnitřní mobilizace	Nástroj vnější mobilizace	Nástroj pozitivní percepce / propagandy	Nástroj politiky uznání
Baskický nacionalismus (EAJ-PNV a politické strany náležící do proudu <i>ezker abertzale</i>)	Nebyl užíván	Informování o zápasech baskické reprezentace v médiích blízkých nacionalistickým proudům a zároveň velmi aktivní participace na samotných sportovních akcích či manifestacích odkazujících na existenci baskických reprezentací, respektive na jejich požadavek zoficiálnění; v období Lópezovy vlády vystupování proti konání sportovních akcí chápaných jako „španělské“ na území Autonomního společenství Baskicka	Kromě samotného hraní zápasů na domácí půdě se zahraničními soupeři taktéž snaha cestovat za zápasy mimo Baskicko; finanční podpora směřující k baskickému fotbalovému týmu na jeho činnost a zároveň finanční podpora baskickým fotbalovým klubům v souvislosti s umístěním mezinárodního loga Baskicka na jejich dresech v zápasech evropských pohárových soutěží; podpora dalších sportovních organizací aktivních v mezinárodním prostředí	Nacionalistické strany podporovaly zoficiálnění baskických sportovních reprezentací (nejenom fotbalového výběru), a tak docházelo k vypracovávání právních dokumentů či politických deklarací, které by toto „přání baskické společnosti“ napomohly naplnit; viditelný rozpor mezi EAJ-PNV a <i>ezker abertzale</i> v souvislosti s kroky, které by mohly k zoficiálnění vést (jako důkaz nejednotnosti poslouží i spor ohledně názvu reprezentace z let 2008 až 2010)

10 BASKICKÁ FOTBALOVÉ REPREZENTACE JAKO NÁSTROJ NACIONALISTICKÉ POLITIKY V PROMĚNÁCH ČASU

V předchozích pěti empirických kapitolách jsem se věnoval konkrétním historickým epochám spojeným s vývojem baskického nacionalismu a taktéž způsobům, jakými v daných letech baskičtí nacionalističtí představitelé využívali sport – konkrétně tedy baskickou národní fotbalovou reprezentaci – jako nástroj politiky. V této kapitole se pokusím o analýzu proměn využívání sportu jako politického nástroje v kontextu proměn baskického nacionalismu.

Nejprve se vrátím k charakteristikám, které jsem přiřadil jednotlivým zástupcům baskického nacionalismu v různých obdobích, tj. k relevantním baskickým politickým stranám. Podrobněji viz tabulku č. 13 v příloze disertační práce.

V případě EAJ–PNV tedy došlo k význačné proměně vnímání národa, kdy se od primordialistického nazírání na něj, které bylo typické pro období před druhou světovou válkou, postupem času přesunula ke konstruktivističtějšímu pohledu. Naopak relativně stále je uvažování strany o perspektivách baskické nezávislosti, kdy je od úmrtí jejího zakladatele Sabina Arany možné pozorovat střet mezi různými přístupy k budoucnosti Baskicka. Je tedy možné říci – ve shodě s Ludgerem Meesem a Santiagem de Pablem (2005: *passim*) –, že tato politická formace je jakýmsi „patriotickým kyvadlem“, které využívá dobového kontextu v souvislosti s požadavky, jež směrem k centru vznáší. Zároveň však je pro EAJ–PNV typický důraz na pohybování se ve svých požadavcích v rámci platné legislativy. Z hlediska působení strany uvnitř státu si samozřejmě prošla obdobím, kdy fungovala ilegálně, nicméně od španělského přechodu k demokracii a vytvoření Autonomního společenství Baskicka byla EAJ–PNV až na jedno volební období vládnoucí politickou stranou. Tato pozice jí taktéž umožnila lépe prosazovat nacionalistické ideály, které hlásá.

Druhým a mladším nacionalistickým proudem v Baskicku je přístup, který je označován jako *ezker abertzale*. V souvislosti se třetí zkoumanou dimenzí v případě nacionalismů usilujících o stát, které se budu věnovat nejdříve, je nutné zmínit, že mnohé ze subjektů do toho proudu spadajících, byly zákonem zrušeny i po roce 1979, což však nevedlo k utlumení ideálů, které tento proud reprezentuje. Náleží do něj politické formace HB, EH, EHAK či v současné době koalice EH Bildu.

Právě z důvodu, že ideologie i personální propojení mezi těmito subjekty zůstalo do velké míry obdobné, jsem se rozhodl pro jeho označení neužívat název jedné politické formace, ale přímo jméno, které s ním je v Baskicku neodmyslitelně spojeno, tj. *ezker abertzale*. Uvažování o národu pro tyto politické strany bylo vždy méně rigidní oproti tomu, jak o Bascích přemýšlela v prvních letech své existence EAJ–PNV, a tak se taktéž dá zařadit do konstruktivistického nazírání na něj. V případě perspektiv nezávislosti existuje u *ezker abertzale* jednodušší odpověď než u výše zmiňované politické strany. Tyto subjekty vždy otevřeně podporovaly a podporují dodnes vytvoření nezávislé Baskické republiky, přičemž však proměnu doznaly prostředky, kterými je podle nich možné tohoto cíle dosáhnout.

Nyní se zaměřím na nástroje, jakými baskický nacionalismus sport pro své cíle využíval. V předchozích kapitolách bylo možné pozorovat, že postupem času bylo baskickými nacionalisty s baskickou národní reprezentací nakládáno všemi čtyřmi způsoby, které jsem představil v teoretické části práce. Na tomto místě bych se však rád pokusil nalézt spojení mezi způsobem využívání sportu a charakteristikou baskického nacionalismu. Závěry jednotlivých empirických kapitol a jejich částí věnovaným kopané, respektive jejímu využívání jako nástroje politiky jsem shrnul v tabulce č. 14, která se nachází v příloze.

Na základě předchozích empirických kapitol docházím k závěru, že využívání baskické národní fotbalové reprezentace a taktéž sportu obecně jako nástroje vnitřní mobilizace se objevovalo ve zkoumaných obdobích 1895 až 1930 a 1930 až 1939. Zároveň s ním pouze v těchto letech bylo charakteristické pro baskický nacionalismus nazírání na příslušnost k národu prizmatem rasy a primordialistickými pohledy. Je možné říci, že v tomto období – to platí zejména pro první z nich – se baskický nacionalismus začínal formovat. Vhodným prostředkem, který mohl posloužit k šíření nacionalistických postulátů, tak mohlo být taktéž praktikování sportu v rámci různých organizací, jež byly na samotnou EAJ–PNV navázány. Sport tak měl sloužit k socializaci potenciálních členů národa s těmi, kteří si již svou identitu „uvědomili“, k čemuž mělo napomoci taktéž jeho prezentování jako vhodného nástroje pro posílení baskické rasy. V tomto případě zůstává tedy funkce sportu ryze vnitřního rázu v tom smyslu, že se zaměřoval pouze na sportující nositele baskické identity či na ty, kteří se jejími nositeli mohli stát.

Jak bylo zmíněno v teoretické části textu, využívání sportu jako nástroje vnější mobilizace je spojeno prakticky s každým zápasem či závodem, jehož se účastní reprezentanti daného národa. Setkáváme se s ním prakticky od vzniku moderního sportu a taktéž baskické politické elity ho používaly a stále používají. Tento způsob mobilizace – založený oproti předchozímu na snahách mobilizovat co největší počet (potenciálních) nositelů národní identity –, je spojen s financováním sportovních aktivit, aktivní participací politiků na daných sportovních akcích, vyjadřováním podpory sportovcům ve stranických médiích apod. Každý nacionalismus – nejenom nacionalismy usilující o stát – se sportem jako nástrojem vnější mobilizace pracuje, baskický v tomto ohledu není výjimkou.

Nakládání se sportem jako nástrojem pozitivní percepce v zahraničí se v Baskicku objevuje poprvé s občanskou válkou a následně v období po přechodu k demokracii až do dnešních dnů. Nejprve baskická národní fotbalová reprezentace hrající pod názvem *equipo Euzkadi* a využívaná tímto způsobem existovala v období španělského vnitrostátního konfliktu. Po legalizaci politických stran ve Španělsku včetně baskických nacionalistů byla znovu vytvořena a nastupovala k dalším zápasům se zahraničními soupeři, byť v určitých letech byla její aktivita utlumena. Jedním z jejich politických cílů – kromě benefičních, které jsou s jejím působením neodmyslitelně spojeny – je právě její využívání jako jakéhosi symbolického vyslance Baskicka, který se snaží prezentovat ve sportovních bitvách s reprezentacemi většinou uznaných národů v pozitivním světle. Kromě baskické fotbalové reprezentace obdobně využívají nacionalisté i další tamní výběry či sportovní kluby, které mají umístěné na svých dresech logo propagující Baskicko mimo jeho území. Domnívám se však, že takovéto využívání sportu – a Baskicko je toho příkladem – se stává možným v případě, kdy existuje na centru alespoň relativně nezávislá regionální vláda ovládaná nacionalisty, neboť ta vytváří institucionální zázemí pro mnohé aktivity. Do této kategorie taktéž spadají ty instituce, jež jsou odpovědné i v záležitostech sportu. Přesně k tomuto stavu došlo právě v období španělské občanské války či od podzimu 1979, odkdy se datuje existence Autonomního společenství Baskicka.

Pro poslední v teoretické části práce zpracované využívání sportu – tj. využívání sportu jako nástroje politiky uznání – platí obdobné závěry jako v předchozím případě. Sport jako nástroj politiky uznání byl baskickými nacionalisty využíván od 80. let, přičemž v posledních dvou dekadách je

pozorovatelný největší důraz na něj, což souvisí taktéž s faktickými kroky nacionalistických vlád a jejich důrazem na zoficiálnění baskických reprezentačních výběrů. Také v tomto případě se domnívám, že využívání sportu takovýmto způsobem je možné pouze díky tomu, že Baskicko disponuje autonomním statutem, a tak do jeho pravomocí spadají i záležitosti týkající se sportovní oblasti, byť se vede na Pyrenejském poloostrově diskuze, jak moc se z hlediska práva může baskická vláda pokoušet o aktivní působení v prostředí mezinárodního sportu. Nicméně snahy o zoficiálnění baskických výběrů se objevují až v okamžiku, kdy je španělským ústavním textem posvěcena existence Autonomního společenství Baskicka. V této otázce je zároveň pozorovatelný nejviditelnější rozpor v souvislosti s využíváním sportu jako nástroje politiky mezi dvěma nacionalistickými proudy, které na baskické půdě existují, mezi EAJ–PNV a *ezker abertzale*. EAJ–PNV se – jak např. upozorňuje Santiago de Pablo (2012: 225) – chová i v záležitostech týkajících se zoficiálnění baskických výběrů jako „patriotické kyvadlo“, které využívá konkrétního dobového kontextu v souvislosti s prosazováním mezinárodního uznání tamních sportovních reprezentací. Oproti tomu proud *ezker abertzale* se pokouší o okamžité prosazení zoficiálnění baskických sportovních výběrů (de Pablo 2012: 225) a zároveň odmítá jakousi „drobečkovou“ politiku postupných kroků vedoucích k vytyčenému cíli prosazovanou EAJ–PNV.

Charakteristiky baskického nacionalismu tedy vedou k následnému využívání sportu jako politického nástroje:

1) Pokud baskický nacionalismus vykazuje rigidní nazírání na tamní národní identitu, která je spojena s primordialistickým náhledem na ni, sport se jeví jako vhodný nástroj sloužící k vnitřní mobilizaci národa právě prostřednictvím existence sportovních či tělovýchovných organizací, jež vznikají uvnitř nacionalistických politických stran, respektive tyto organizace jsou na nacionalistické politické strany navázány. Tuto strategii využívali v prvních dekádách 20. století nacionalisté z EAJ–PNV. Zároveň se domnívám, že naopak úvahy o baskickém národu přibližující se ke konstruktivistickému nazírání na něj žádným význačným způsobem využívání sportu jako politického nástroje neovlivňují, respektive vedou k rozchodu s využíváním sportu jako nástroje vnitřní mobilizace.

2) Pokud je pro baskický nacionalismus, respektive pro jeho konkrétní nacionalistický proud typický důraz na ryze secesionistické požadavky, bude tento požadavek taktéž zohledněn ve využívání sportu jako nástroje politiky uznání. Toto chování je typické pro politické strany spadající do proudu *ezker abertzale* či nevládní organizace, které se s tímto politickým proudem identifikují. Naopak EAJ-PNV a její pohyb mezi secesionismem a separatismem v kontextu dobového vývoje vede sice taktéž k důrazu na mezinárodní uznání baskických sportovních reprezentací, který je však oproti *ezker abertzale* spojen s důrazem na legálnost tohoto požadavku.

3) Pokud jsou baskické nacionalistické strany legální, baskický region disponuje autonomií a v jeho čele stojí nacionalistické vlády, otevírá se pro tamní nacionalismus velmi významný prostor pro využívání sportu jako nástroje sportovní diplomacie regionu, tj. jako nástroje pozitivní percepce v zahraničí i jako nástroje politiky uznání, což souvisí z výše zmiňovaným vytvářením či „ovládnutím“ regionálních institucí, které mohou takovýmto způsobem působit. Naopak v okamžiku, kdy byla u moci vláda nenacionalistická a prošpanělská, tyto způsoby nakládání se sportem se neobjevovaly, respektive v souvislosti s posilováním baskické značky v zahraničí bylo poukazováno na fakt, že Baskicko je součástí Španělska. V situacích, kdy subjekty hlásící se k ideálům baskického nacionalismu nemohou působit legálně, jejich operativní prostor i pro využívání sportu jako politického nástroje se významně zmenšuje. V období nedemokratického režimu Prima de Rivery v důsledku charakteristik tohoto režimu baskičtí nacionalisté své aktivity přesunuli do oblasti kultury a sportu a využívali je primárně jako nástroj vnitřní mobilizace, nicméně po nástupu frankistů k moci byly i takovéto nacionalistické projevy zakázány a sport mohl sloužit pouze jako nástroj vnější mobilizace, což však nesouviselo přímo s aktivitami nacionalistických politických stran, ale angažovaných jednotlivců, ať už mezi samotnými sportovci či v hledišti na sportovních akcích.

11 ZÁVĚR

Předkládaná disertační práce se zabývá fenoménem využívání sportu jakožto politického nástroje nacionalismů usilujících o stát, tj. nestátních národů, přičemž tuto problematiku zkoumám na konkrétním příkladu baskického nacionalismu. Domnívám se totiž, že právě Baskicko, u něhož se po celé 20. století objevují snahy o rozvolňování vztahů s Madridem či dokonce o nezávislost regionu, je ideálním příkladem, na němž je vhodné tuto problematiku zkoumat.

Disertační práce měla několik cílů. Prvním z nich byla snaha o vzájemné teoretické ukotvení nacionalismu nestátních národů a sportu jako potenciálního nástroje politiky. Tomuto tématu jsem se věnoval ve dvou teoretických kapitolách. V první z nich jsem představil své vnímání pojmu nacionalismus a konkrétně jsem se zaměřil na tzv. nacionalismy usilující o stát, přičemž právě do této kategorie – jak bylo ostatně výše zmíněno – případ baskického národa jednoznačně spadá. Druhá teoretická kapitola byla věnována přímo využívání sportu jako politického nástroje. V její první části jsem poukázal na strategie, které nacionalističtí politici využívají v souvislosti s mobilizací členů či potenciálních členů národa. Ve druhé pasáži jsem se zaměřil na využití sportu jako nástroje, který již nemá ovlivňovat členy národa, ale zahraniční publikum. Tzn., že se v tomto případě jedná o aktivity, které je možné označit za tzv. sportovní diplomacii.

Druhým cílem jsem rozuměl vypracování případové studie, která se věnuje již přímo existenci baskické národní fotbalové reprezentace jako symbolickému zástupci sportu v Baskicku a jejímu využívání ze strany tamních nacionalistů. Tomuto cíli jsem se podrobně věnoval v historicky orientovaných empirických kapitolách. Součástí tohoto cíle byla taktéž snaha o popsání dynamiky a proměny využívání sportu jako politického nástroje v baskickém prostředí, přičemž jsem se tímto tématem zabíral v kapitole 10 *Baskická fotbalová reprezentace jako nástroj nacionalistické politiky v proměnách času*. Ve stejné kapitole disertační práce jsem se zaměřil taktéž na můj poslední cíl, jímž byla snaha o nalezení případných spojitostí mezi dříve vytyčenými charakteristikami baskického nacionalismu a využíváním sportu jako politického nástroje ze strany nacionalistů. Právě těmito dvěma cílům se nyní budu věnovat podrobně v souvislosti s odpověďmi na otázky, které byly v úvodu předkládané disertační práce položeny.

1) Jaké charakteristiky vykazuje baskický nacionalismus v určitém období svého vývoje?

Na tomto místě mohu zopakovat závěry, které jsem na základě předchozích empiricky orientovaných kapitol uváděl právě ve výše zmiňované kapitole disertační práce. Podrobněji viz také tabulku č. 13.

Nejprve se zaměřím na způsob, jakými oba dva proudy uvnitř baskického nacionalismu vnímaly či vnímají samotný baskický národ. U staršího proudu, který reprezentuje EAJ-PNV bylo v obdobích do druhé světové války pozorovatelné uvažování o národu a jeho členech v kontextu existence baskické rasy, což vychází z myšlenek zakladatele této politické formace a taktéž „otce baskického nacionalismu“ Sabina Arany. Následně došlo k obratu a naopak se příslušnost k baskickému národu stala záležitostí, která měla o poznání blíže ke konstruktivistickému nazírání, tzn., že o členství mezi Basky již nerozhoduje krevní pouto, ale svobodná vůle jednotlivce. Ostatně tento přístup k identitě je typický pro nacionalistický proud *ezker abertzale*, který se v Baskicku začíná formovat právě v období, kdy je již primordialismus zdiskreditován.

V otázce uvažování o budoucnosti Baskicka, které se pohybuje na pomyslné přímce mezi separatismem a secesionismem, zastává EAJ-PNV specifickou pozici. O nejstarší baskické politické straně uvažují ve shodě s Ludgerem Meesem a Santiagem de Pablem (2005: passim) jako o „patriotickém kyvadlu“, které se pohybuje právě mezi separatistickými a secesionistickými požadavky, přičemž se tyto její požadavky mění dle dobového kontextu. Oproti tomu nacionalistický proud *ezker abertzale* v této záležitosti představuje jednoznačný cíl, jímž je vytvoření nezávislé Baskické republiky, tzn., že vznáší secesionistické požadavky.

Otázka i/legality se dotýkala obou dvou nacionalistických proudů v různých obdobích. EAJ-PNV byla nelegální politickou stranou v období režimu Prima de Rivery a následně taktéž během frankismu. Po jeho pádu se však stala ústřední politickou formací v Autonomním společenství Baskicka a až na jedno funkční období nepocházel *lehendakari* z této politické strany. Proud *ezker abertzale*, který v době frankismu reprezentovala ETA, byl v tomto období taktéž zakázaným. Nicméně politické strany hlásící se k němu měly problémy se svým působením taktéž po přechodu k demokracii, kdy mnohé z nich musely ukončit svou činnost, neboť dle rozhodnutí státních úřadů existovalo propojení mezi nimi a teroristickou

skupinou ETA. V současné době existuje legálně koalice *ezker abertzale* EH Bildu, která je součástí Baskického parlamentu.

2) Jakými způsoby baskičtí nacionalisté nakládají se sportem – konkrétně s kopanou a jejím pro nacionalismus symbolickým zástupcem, jímž je tamní národní fotbalový výběr – v kontextu jeho využívání jako politického nástroje v určitém období?

Taktéž na tuto otázku jsem hledal odpověď v samotných empirických kapitolách a následně jsem je shrnul v kapitole 10 *Baskická fotbalová reprezentace jako nástroj nacionalistické politiky v proměnách času*. Z nich tedy vychází níže uváděné závěry.

Sport jako nástroj vnitřní mobilizace byl baskickými nacionalisty využíván do nástupu frankistického režimu. Naopak sport jako nástroj vnější mobilizace je, jak je zřejmé i z teoretických úvah nad tímto užíváním sportu, nedílnou součástí všech zkoumaných období včetně doby existence frankistického Španělska, kdy byly jakékoliv projevy spojené s baskickým nacionalismem zakázány. Využívání sportu jako nástroje pozitivní percepce národa v zahraničí se poprvé v případě baskického nacionalismu objevilo ve druhé polovině 30. let v souvislosti s existencím tzv. *equipo Euzkadi*, které sloužilo jako „cestující ambasador Baskicka“ (Győri Szabó 2013: 531) po zemích Evropy a Latinské Ameriky. Následně se takovéto využívání sportu prosazuje od období španělského přechodu k demokracii až do současnosti, respektive do roku 2014, jímž jsem výzkum ohraničil. Sport jako nástroj politiky uznání se začal objevovat taktéž po úspěšné španělské tranzici a vytvoření Autonomního společenství Baskicka, přičemž zejména v posledním zkoumaném období – mezi léty 1999 až 2014 – ho baskické nacionalistické strany intenzivně využívaly. Podrobněji viz tabulku č. 14, která je součástí přílohy.

3) Jakým způsobem (pokud vůbec) se proměňuje využívání sportu – či konkrétně kopané a tamní národní fotbalové reprezentace – baskickými nacionalisty?

Dle předchozích zjištění se potvrdil předpoklad, že v rámci zkoumaného případu dochází k proměně využívání sportu jako nástroje politiky. V různých časově vymezených obdobích přistupovali baskičtí nacionalisté ke sportu jako

nástroji politiky odlišně a není možné tvrdit, že by se jejich využívání sportu neproměňovalo. V případě baskického nacionalismu tak pozoruji – kromě jiného – postupný odchod od využívání sportu jako nástroje vnitřní mobilizace a naopak zaměření se na jeho využívání v souvislosti s tzv. sportovní paradiplomací. Důvody této proměny užívání sportu jako nástroje politiky spatřuji v samotné proměně ústředních charakteristik nacionalistických aktérů. Podrobněji viz odpověď na následující otázku.

4) Je možné pozorovat nějakou spojitost mezi charakteristikami baskického nacionalismu a využíváním sportu jako politického nástroje baskickými nacionalisty?

Při odpovědi na tuto otázku znovu odkáži na tři poslední závěry uvedené v předcházející empirické kapitole, které nyní opětovně velmi stručně shrnu.

V případě, že je pro baskické politické strany – konkrétně EAJ–PNV – typické primordialistické nazírání na národní identitu, které ji chápe jako danou a neměnnou, je sport využíván jako nástroj vnitřní mobilizace. V kontextu této aktivity je poté nacionalistickými aktéry v rétorické rovině odkazováno na důležitost sportovních aktivit v souvislosti s posílením „baskické rasy“. Naopak v okamžiku, kdy došlo již k diskreditaci primordialismu, je od užívání sportu jako nástroje vnitřní mobilizace upuštěno. S konstruktivističtějším pohledem na baskickou identitu, který se objevuje během frankistického režimu a je typický jak pro EAJ–PNV, tak pro politické subjekty spadající do myšlenkového proudu *ezker abertzale*, se nepojí nějaké specifické využívání sportu, spíše pouze odchod právě od výše zmiňované vnitřní mobilizace.

Taktéž pohled na budoucnost Baskicka formuje politiky, které v kontextu sportu a nacionalismu nacionalističtí aktéři zaujímají. Otevřeně secesionistické baskické strany hlásící se k proudu *ezker abertzale* či organizace kooperující s nimi využívají sport jako nástroj politiky uznání a apelují na vytváření mezinárodně uznaných baskických sportovních reprezentací. Požadavek zoficiálnění baskických sportovních reprezentací zastává taktéž EAJ–PNV, nicméně pro tuto politickou stranu, je navíc typický odkaz na legálnost kroků směřujícím k tomuto cíli, což je možné pozorovat např. ve vypracovávání právních analýz apod.

Zároveň velmi ovlivňuje způsob, jakým budou baskičtí nacionalisté se sportem jako nástrojem politiky zacházet, i jejich legální působení. V okamžiku, kdy jsou baskické nacionalistické strany legální, existuje již Autonomní společenství Baskicka a nacionalistické strany stojí v jeho čele, se otevírá prostor pro využívání sportu v souvislosti se sportovní paradiplomacií. V takovýto okamžik mohou baskičtí nacionalisté využívat svůj vliv uvnitř regionálních institucí a používat sport jako nástroj pozitivní percepce národa v zahraničí a zároveň jako nástroj politiky uznání. Naopak ve chvíli, kdy nacionalisté nejsou v čele Autonomního společenství Baskicka, dojde k proměně této politiky a k jejímu „pošpanělšťování“. Baskicko tak je i pro nenacionalistické politické strany lákavou značkou k propagaci v zahraničí, ale vždy v kontextu svého postavení jako jednoho ze specifických regionů Španělska, na což jsem odkazoval v podkapitole věnované vládě Patxiho Lópeze. Z tohoto pohledu nejobtížnější situace pro nacionalisty nastává v dobách existence nedemokratického režimu, který se vůči nacionalismům negativně vymezuje. Samozřejmě záleží taktéž na samotných charakteristikách režimu. Např. v období vlády Miguela Prima de Rivery nacionalisté v důsledku využívání sportu jako nástroje vnitřní mobilizace své postavení ve společnosti ještě posílili. Naopak v době Franciska Franka již toto možné nebylo a sport mohl být využíván pouze jako nástroj vnější mobilizace, přičemž tak nečinily samotné politické strany, ale angažovaní jednotlivci považující se za baskické nacionalisty.

Nyní se tak dostávám k ústřední tezi, kterou jsem předložil v úvodu disertační práce a jež zněla následovně:

Pokud Baskicko získá určitý stupeň autonomie na centrální vládě, tamní nacionalistické elity následně využívají sport také jako prostředek k prezentování národa v zahraničí, tzn., že baskický nacionalismus využívá pro své zahraničně politické cíle taktéž sportovní paradiplomacii.

Domnívám se, že došlo k potvrzení této teze, což vychází i z odpovědi na předchozí položenou otázku. Zároveň si myslím, že je možné na základě analýzy vztahu mezi baskickým nacionalismem a sportem – či konkrétně baskickou národní fotbalovou reprezentací jako jeho zástupcem – jako nástrojem politiky pozorovat zajímavý závěr spojený právě s výše představenou tezí. Pokud dochází k formování národa a k pomyslnému hledání podpory pro myšlenku jeho existence

mezi jeho potenciálními členy, je sport využíván primárně jako mobilizační nástroj, který má napomoci k přijetí národní identity ze strany veřejnosti. V okamžiku, kdy již je možné hovořit o existenci takto vytvořeného národa a budování národních politických institucí – ať již s povolením centrální vlády či bez něj v důsledku historických okolností –, dochází k obrácení pozornosti nacionalistů směrem k mezinárodnímu prostředí. Sport se tak může stát součástí diplomacie takového národa, a tak je podle mne možné hovořit o využívání tzv. sportovní paradiplomacie, která má vést k naplnění dalších cílů nacionalistů usilujících o stát a zároveň taktéž legitimizuje nacionalistické aktéry v očích nositelů stejné národní identity.

S předchozím odstavcem se zároveň pojí mé úvahy směrem k dalším výzkumům částečně spojeným s tématem předkládané disertační práce. Jelikož jsem své teoretické úvahy testoval pouze na jednom specifickém příkladu, domnívám se, že se určitě otevírá prostor pro kritické zhodnocení mých závěrů na dalších příkladech národů usilujících o stát v souvislosti s využíváním sportu jako politického nástroje. Baskicko totiž není v žádném případě jediným regionem, který je v této záležitosti viditelný. Snahy o mezinárodní sportovní uznání, tzn. o zoficiálnění tamních sportovních či konkrétně fotbalových výběrů s reprezentacemi ostatních národů, které již většinou disponují vlastním státem, se snaží taktéž ze španělských regionů v textu několikrát zmíněné Katalánsko i Galicie či je toto téma nyní velmi aktuální v souvislosti s Kosovem a jeho vstupem do struktur UEFA a FIFA.

12 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

12.1 Seznam literatury a pramenů

20 MINUTOS (2006). Maragall e Ibarretxe reclaman selecciones oficiales para Cataluña y Euskadi, 9. 10. 2006. Dostupné na: <http://www.20minutos.es/noticia/160313/0/selecciones/vasca/catalana/#xtor=AD-15&xts=467263> (9. 3. 2016).

ABC (1988). La «selección vasca» de fútbol, excusa para una demostración independentista, 13. 5. 1988, s. 25. Dostupné na: <http://hemeroteca.abc.es/nav/Navigate.exe/hemeroteca/madrid/abc/1988/05/13/025.html> (23. 3. 2016).

ABC (2009a). Elecciones Vascas 2009. Dostupné na: <http://www.abc.es/informacion/elecciones2009/pais-vasco/> (1. 4. 2016).

ABC (2009b). «Pierden el tiempo queriendo probar que el País Vasco es España», 17. 11. 2009. Dostupné na: <http://www.abc.es/20091117/nacional-pais-vasco/nacionalistas-tachan-frivolidad-pedir-200911171124.html> (23. 2. 2016).

ABERI (1905). Alderdi jeltzalia'ren deya - Manifiesto del Partido Nacionalista Vasca, 15. 12. 1905, s. 1. Dostupné na: http://www.bizkaia.eus/kultura/foru_liburutegia/liburutegi_digitala/detalle.asp?Tem_Codigo=2542&Idioma=CA&IdP=3&Fichero=/ABERI%20Jaun-Goikua%20eta%20Lagi%20Zara/1906/19061200/19061215/0000009.jpg&Formato=0 (1. 7. 2015).

ADEA (1915). Copa del Príncipe de Asturias. *Heraldo Deportivo* 1 (1), s. 2–3. <http://hemerotecadigital.bne.es/issue.vm?id=0002756465&search=&lang=en> (9. 8. 2015).

AIESTARAN, Carlos (2010). *José Antonio Aguirre y Lecube: el fútbol, su faceta desconocida*. Diputación Foral de Bizkaia: Bilbao.

ALLISON, Lincoln (1986). Sport and Politics. In: Allison, Lincoln ed. *The Politics of Sport*. Manchester University Press: Manchester, s. 1–26.

ÁLVAREZ RUBIO, Juan José – LANDABEREA UNZUETA, Juan Antonio – PALACIO DE UGARTE, Gonzalo (2014): *La Representación Internacional del Deporte Federado Vasco por Parte de las Propias Federaciones Deportivas Vascas: Viabilidad Jurídica*. Eusko Jaurlaritza / Gobierno Vasco: San Sebastián / Donostia. Dostupné na: https://www6.euskadi.net/contenidos/noticia/euskal_selektzioak/es_def/adjuntos/Euskal%20selektzioetako%20txosten%20juridikoa%20gaztelania.pdf (7. 7. 2014).

ANASAGASTI, Iñaki (2007). *Iñaki Dobaran o el arte de tirar la piedra y esconder la mano*, 27. 12. 2007. Dostupné na: http://ianasagasti.blogs.com/mi_blog/2007/12/iaki-dobaran-o.html (16. 2. 2016).

ANASAGASTI, Iñaki (2014). *Ambientazo en San Mamés*, 29. 12. 2014. Dostupné na: http://ianasagasti.blogs.com/mi_blog/2014/12/ambientazo-en-san-mam%C3%A9s.html (3. 1. 2016).

ANASAGASTI, Iñaki – ERKOREKA, Josu (2003). *Dos familias vascas: Areilz – Aznar*. Mósteles: Madrid.

ANDERSON, Benedict (1991). *Imagined Communities. Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. Verso: London – New York.

ANDERSON, Benedict (2003). Pomyslná společenství. In: Hroch, Miroslav ed.: *Pohledy na národ a nacionalismus. Čítanka textů*. Sociologické nakladatelství: Praha, s. 239–269.

ANDERSON, Benedict (2008). *Představy společenství. Úvahy o původu a šíření nacionalismu*. Karolinum: Praha.

ANDRŠOVÁ, Pavla (2016). Transformace baskického nacionalismu v průběhu 20. století. *AntropoWebzin* 12 (1–2). Dostupné na: <http://www.antropoweb.cz/media/document/webzin-1-2016.pdf> (13. 6. 2016).

ANGULO, Javier (1979). Cuarenta años después, vuelve la selección de Euskadi. *El País*, 16. 8. 1979. Dostupné na: http://elpais.com/diario/1979/08/16/deportes/303602404_850215.html (21. 3. 2016).

ARANA [GOIRI], Sabino (1892). *Bizkaya por su independencia*. Dostupné na: <http://recherche.univ-lyon2.fr/grimh/ressources/nacionalismos/paisvasco/1892aranabizkaya.htm> (7. 4. 2015).

ARANA [GOIRI], Sabino (1894). Errores catalanistas. *Bizkaitarra*, 31. 10. 1894. Dostupné na: <https://recherche.univ-lyon2.fr/grimh/ressources/nacionalismos/paisvasco/1894aranaerrores.htm> (7. 4. 2015).

ARANA [GOIRI], Sabino (1902). Grave y trascendental. *La Patria*, 22. 6. 1902 Dostupné na: <https://recherche.univ-lyon2.fr/grimh/ressources/nacionalismos/paisvasco/1902aranagrave.htm> (23. 6. 2015).

ARANA GOIRI, Sabino (1995 [1893]). Nuestros moros. In: Elorza, Antonio ed.: *La patria de los vascos: antología de escritos políticos*. San Sebastian: Haranburu, s. 155–156.

ARANA GOIRI, Sabino (1995 [1895]). La pureza de la raza. In: Elorza, Antonio ed.: *La patria de los vascos: antología de escritos políticos*. San Sebastian: Haranburu, s. 145–154.

ARANES USANDIZAGA, José Ignacio – LANDA MONTENEGRO, Carmelo (2000). Bilbao y el Athletic: una simbiosis soñada. *Bidebarrieta. Anuario de Humanidades y Ciencias Sociales de Bilbao* 8, s. 457–473.

AS (2010). Amorebieta: "Si Venezuela me llama, yo iría encantado", 5. 8. 2010. Dostupné na: http://futbol.as.com/futbol/2010/08/05/mas_futbol/1280959263_850215.html (9. 3. 2016).

ATHLETIC CLUB (2016). *Datos del Club*. Dostupné na: <http://www.athletic-club.eus/cas/datos-del-club.html> (26. 2. 2016).

AZNAR ZUBIGARAY, Manuel „Imanol“ (1915a). Nacionalismo y Sport. Nuestra esperanza. *Euzkadi*, 5. 11. 1915, s. 1.

[AZNAR ZUBIGARAY, Manuel] „Imanol“ (1915b). Un gran triunfo para el País Vasco. *Euzkadi*, 4. 1. 1915, s. 4. Dostupné na: <http://www.liburuklik.euskadi.net/handle/10771/12324> (19. 1. 2016).

B92 (2016). Belgrade to take UEFA's Kosovo decision to arbitration court, 3. 5. 2016. Dostupné na: http://www.b92.net/eng/news/politics.php?yyyy=2016&mm=05&dd=03&nav_id=97887&utm_source=twitterfeed&utm_medium=twitter (11. 5. 2016).

BACIGALUPE, Carlos (1997). *Pan en la guerra. Crónica de la vida cotidiana en el Bilbao de la guerra civil (julio de 1936 – junio de 1937)*. Ediciones Laga: Bilbao.

BAIRNER, Alan (2001). *Sport, Nationalism, and Globalization. European and North American Perspectives*. State University of New York Press: New York.

BASQUE TEAM (2016). *¿Quiénes Somos?* Dostupné na: <http://basqueteam.eus/quienes-somos/#> (11. 3. 2016).

BEEVOR, Anthony (2004). *Španělská občanská válka 1936–1939*. BETA Dobrovský: Praha.

BEN-AMI, Shlomo (1991). Basque Nationalism between Archaism and Modernity. *Journal of Contemporary History*, 26 (3/4), s. 493–521.

BILLIG, Michael (1995). *Banal Nationalism*. SAGE Publications: London – Thousand Oaks – New Delhi.

BIZKAITARA (1910). San Sebastián – Bilbao. Campeonato de Foot-ball, 26. 3. 1910, s. 4. Dostupné na: http://www.bizkaia.eus/kultura/foru_liburutegia/liburutegi_digitala/detalle.asp?Tem_Codigo=2542&Idioma=CA&IdP=36&Fichero=/BIZKAITARA,jaun-goikua%20eta%20lagi-zara/1910/19100300/19100326/0000004.jpg&Formato=0 (8. 8. 2015).

BIZKAITARRA (1894). Euskaldun Batzokija (círculo euskatiano), 24. 5. 1894, s. 1–2. Dostupné na: http://liburutegidigitala.donostiakultura.com/Liburutegiak/catalogo_archivo_ficha.php?dp_id=124&fecha=1894-5-24&y=1894&m=5&y=1894&m=5 (8. 8. 2015).

BLAS MENDOZA, Asier (2011). Political Parties and Party System in Helgoalde. In: Ibarra Güell, Pedro – Irujo Ametzaga, Xabier eds.: *Basque Political System*. Center for Basque Studies: Reno, s. 145–166.

BONIFACE, Pascal (1999). Geopolítica del fútbol. In: Seguro, Santiago ed.: *Fútbol y pasiones políticas*. Debata: Madrid, s. 89–96.

BRASS, Paul (1991). *Ethnicity and Nationalism: Theory and Comparison*. SAGE Publications: London – Thousand Oaks – New Delhi.

BURIAN, Michal (2012). *Sudetoněmecké nacionalistické tělovýchovné organizace a československý stát v letech 1918 až 1938*. Karolinum: Praha.

C. P. (1938). Todos los futbolistas vascos siguen a las órdenes de su Gobierno, y efectúan una gran misión de propaganda. *El Mundo Deportivo*, 14. 1. 1938, s. 1. Dostupné na: <http://hemeroteca-paginas.mundodeportivo.com/EMD02/HEM/1938/01/14/MD19380114-001.pdf> (10. 2. 2016).

CAMINO, Iñigo – DE GUEZALA, Luis (1991). *Juventud y nacionalismo vasco. Bilbao (1901-1937)*. Fundación Sabino Arana: Bilbao.

CARR, Edward H. (1981 [1939]). *The Twenty Years' Crisis. An Introduction to the Study of International Relations*. Macmillan Press: London.

CARREY, Pierre (2011). Separatists unhappy about the Vuelta a Espana visiting Basque Country. *Cycling News*, 19. 8. 2011. Dostupné na: <http://www.cyclingnews.com/news/separatists-unhappy-about-the-vuelta-a-espana-visiting-basque-country/> (22. 2. 2016).

CASPERSEN, Nina (2012). *Unrecognized States. The Struggle for Sovereignty in the Modern International System*. Cambridge University Press: Cambridge.

CASTAÑEDA, Eduardo (1994). Julen decide el Euskadi-Rusia. *El Mundo Deportivo*, 24. 12. 1994, s. 19. Dostupné na: <http://hemeroteca-paginas.mundodeportivo.com/EMD01/HEM/1994/12/24/MD19941224-019.pdf> (30. 3. 2016).

CASTAÑEDA, Eduardo (1997). Julen, verdugo de Yugoslavia. *El Mundo Deportivo*, 24. 12. 1994, s. 19. Dostupné na: <http://hemeroteca-paginas.mundodeportivo.com/EMD03/HEM/1997/12/27/MD19971227-016.pdf> (30. 3. 2016).

CASTILLO, Juan Carlos (2007). Play Fresh, Play Local: The Case of Athletic de Bilbao. *Sport in Society* 10 (4), s. 680–697.

CASTILLO, Juan Carlos (2008). The other Basque subversives: Athletic de Bilbao vs. the new age of soccer. *Sport in Society* 11 (6), s. 711–721.

CAVA MESA, María Jesus (2006). *Alejandro de la Sota: Un dandy bilbaíno*. Fundazioa / Fundación Bilbao 700 – III Milenium: Bilbao.

CLARK, Robert P. (1979). *The Basques: The Franco Years and Beyond*. University of Nevada Press: Reno.

COLLINS, Roger (1997). *Baskové*. Nakladatelství Lidové noviny: Praha.

CONNOR, Walker (1994). *Ethnonationalism: The Quest for Understanding*. Princeton University Press: Princeton.

CORCUERA ATIENZA, Javier (2009a). El estatutismo vasco durante la segunda república. Foralidad y autonomía regional. In: Castells, Luis – Cajal, Arturo eds.: *La autonomía vasca en la España contemporánea (1808-2008)*. Marcial Pons: Madrid, s. 203–223.

CORCUERA ATIENZA, Javier (2009b). El nacionalismo vasco en la restauración. Purismo y posibilismo. In: Castells, Luis – Cajal, Arturo eds.: *La autonomía vasca en la España contemporánea (1808-2008)*. Madrid: Marcial Pons, s. 181–200.

CORNAGO, Noé (2000). *Exploring the global dimensions of paradiplomacy. Functional and normative dynamics in the global spreading of subnational involvement in international affairs*. Workshop on Constituent Units in International Affairs, December 2000. Dostupné na: <http://www.forumfed.org/libdocs/ForRelCU01/924-FRCU0105-int-cornago.pdf> (15. 3. 2016).

CRONIN, Mike – MAYALL, David (2005). Sport and Ethnicity: some introductory remarks. In: Cronin, Mike – Mayall, David eds.: *Sporting Nationalisms: Identity, Ethnicity, Immigration and Assimilation*. Frank Cass: London – Portland, s. 2–14.

DE ABASOLO, José (1937a). La selección de Acción Nacionalista venció a la de Euzko Gudarostia por siete a cinco. *La Tarde*, 8. 2. 1937, s. 6. Dostupné na: <http://www.liburuklik.euskadi.net/handle/10771/11966> (7. 2. 2016).

[DE] ABASOLO [, José] (1937b). La selección guipuzcoana venció a la vizcaína por 2 a 1. *La Tarde*, 1. 3. 1937, s. 4. Dostupné na: <http://www.liburuklik.euskadi.net/handle/10771/11966> (7. 2. 2016).

DE BASURTO, José M. (1978). La Selección vasca cayó en la vulgaridad. *Deia*, 3. 3. 1978, s. 24.

DE CALLE, Roberto L. (2008). Ibarretxe anima a los ciudadanos a que demanden al 'Estado español' ante Estrasburgo. *El Mundo*, 1. 9. 2008. Dostupné na: <http://www.elmundo.es/elmundo/2008/09/01/espana/1220267328.html> (1. 4. 2016).

DE LA GRANJA SAINZ, José Luis (1995). *El nacionalismo vasco: un siglo de historia*. Tecnos: Madrid.

DE LA GRANJA [SAINZ], José Luis (2009). Cronología de Sabino Arana (1865-1903). *Sancho el Sabio: Revista de cultura e investigación vasca* 31, s. 285–298.

DE PABLO, Santiago (2006). *Tierra sin paz. Guerra Civil, cine y propaganda en el País Vasco*. Biblioteca Nueva: Bilbao.

DE PABLO, Santiago (2012). Equipo Euzkadi. In: de Pablo, Santiago – de la Graja [Sainz], José Luis – Mees, Ludger – Casquete, Jesús eds.: *Diccionario ilustrado de símbolos del nacionalismo vasco*. Tecnos: Madrid, s. 217–229.

DE PABLO, Santiago – DE LA GRANJA [SAINZ], José Luis – MEES, Ludger – CASQUETE, Jesús eds. (2012). *Diccionario ilustrado de símbolos del nacionalismo vasco*. Tecnos: Madrid.

DE PABLO, Santiago – MEES, Ludger (2005). *El péndulo patriótico. Historia del Partido Nacionalista Vasco, 1895-2005*. Barcelona: Crítica.

DEIA (1980a). Contundente victoria de Hungría ante Euskadi (5- 1), 5. 8. 1980, s. 26.

DEIA (1980b). La recaudación de Mendizoroza sobre 4 000 000 pesetas, 5. 8. 1980, s. 26.

DEIA (2014). Tablas por la oficialidad en San Mamés, 28. 12. 2014. Dostupné na: <http://www.deia.com/2014/12/28/deportes/futbol/tablas-por-la-oficialidad-en-san-mames> (1. 3. 2016).

DĚKANOVSKÝ, Jan (2008). *Sport, média a mýty. Zlatí hoši, královna bílé stopy a další moderní hrdinové*. Dokořán: Praha.

DEPORTIVO ALAVÉS (2014). *La Federación Vasca ningunea al fútbol alavés*, 23. 12. 2014. Dostupné na: <http://www.deportivoalaves.com/noticia/la-federacion-vasca-ningunea-al-futbol-alaves> (1. 3. 2016).

DIARIO VASCO (2007). Euskal Herria contra Euskadi, 16. 12. 2007. Dostupné na: <http://www.diariovasco.com/20071216/politica/euskal-herria-contra-euskadi-20071216.html> (16. 2. 2016).

DIARIO VASCO (2010). Euskadi-Venezuela, 29. 12. 2010. Dostupné na: <http://www.diariovasco.com/multimedia/fotos/ultimos/69149-euskadi-venezuela-0.html> (23. 2. 2016).

DIARIO VASCO (2011). Túnez se impone a la Euskal Selekzioa en San Mamés, 28. 12. 2011. Dostupné na: <http://www.diariovasco.com/20111228/deportes/mas-futbol/euskadi-tunez-201112282020.html> (23. 2. 2016).

DIARIO VASCO (2012). El PNV gana las elecciones con 27 escaños, Bildu segunda fuerza con 21, 21. 10. 2012. Dostupné na: <http://www.diariovasco.com/elecciones/paisvasco/autonomicas/2012/noticias/participacion-hasta-horas-201210211304.html> (3. 4. 2016).

DÍAZ NOCI, Javier (2000). Los nacionalistas van al fútbol. Deporte, ideología y periodismo en los años 20 y 30. *ZER Journal of Communication Studies* 9, nestránkováno. Dostupné na: <http://www.ehu.es/zer/en/periodicals/article/Los-nacionalistas-van-al-ftbol-Deporteideologa-y-periodismo-en-los-anos-20-y-32/131> (7. 8. 2015).

DÍAZ, José Antonio (2008a). *Euskal Kirolaren eta Selekzioen Historia (I. Liburukia) – Historia del Deporte y las Selecciones Vascas (I. Tomo)*. Euskal Kirol Federazioen Batasuna: Durango.

DÍAZ, José Antonio (2008b). *Euskal Kirolaren eta Selekzioen Historia (II. Liburukia) – Historia del Deporte y las Selecciones Vascas (II. Tomo)*. Euskal Kirol Federazioen Batasuna: Durango.

DIRECCIÓN DEL DEPORTES DEL DEPARTAMENTO DEL CULTURA DEL GOBIERNO VASCO (2009). *Encuesta de hábitos deportivos en la CAPV*, 9. 1. 2009. Dostupné na: http://www.kultura.ejgv.euskadi.eus/contenidos/informacion/berdintasuna_estadistikak/es_es/adjuntos/Encuesta%20h%C3%A1bitos%20dxtvos%20CAV.pdf (18. 2. 2016).

DOSTÁL, Vít – HLOUŠEK, Vít (2014). Jak zkoumat českou krajskou paradiplomacii? Koncepty, modely a aplikace na případ Jihomoravského kraje. *Středoevropské politické studie / Central European Political Studies Review* 16 (4), s. 312–325. Dostupné na: http://www.cepsr.com/dwnld/4._dostal_hlousek.pdf (14. 3. 2016).

E. P. de N. (1931). Después del II Vasconi-Cataluña. *La Tarde*, 2. 1. 1931, s. 3. Dostupné na: <http://www.liburuklik.euskadi.net/handle/10771/11966> (4. 2. 2016).

EAJ–PNV (1930). *Acta de la Asamblea de Vergara*, 16. 11. 1930. Dostupné na: <http://recherche.univ-lyon2.fr/grimh/ressources/nacionalismos/paisvasco/1930vergara.htm> (20. 1. 2016).

EAJ-PNV (1977). *Programa del PNV. Asamblea de Pamplona, marzo 1977*. Dostupné na: <http://recherche.univ-lyon2.fr/grimh/ressources/nacionalismos/paisvasco/1977pnv.htm> (9. 4. 2016).

EAJ-PNV (2012). *Compromiso Euskadi. Programa electoral 2012*. Dostupné na: http://www.eaj-pnv.eus/adjuntos/pnvDocumentos/14391_archivo.pdf (18. 2. 2016).

EAJ-PNV (nedatováno). *Historia del partido*. Dostupné na: http://www.eaj-pnv.eus/adjuntos/docs_estaticos/historia.pdf (8. 7. 2015).

ECHEVARREN, Enrique (1993). Atocha será mañana toda una fiesta. *Diario Vasco*, 21. 6. 1993, s. 43.

EISENBERG, Christiane (1996). Charismatic National Leader: *Turnvater Jahn*. In: Holt, Richard – Mangan, J. A. – Lanfranchi, Pierre eds.: *European Heroes. Myth, identity, sport*. Frank Cass: London, s. 14–27.

EITB (2011). Armed group ETA announces "definitive cessation of its armed activity", 20. 10. 2011. Dostupné na: <http://www.eitb.eus/en/news/politics/detail/760589/armed-group-eta-announces-definitive-cessation-its-armed-activity/> (1. 4. 2016).

EITB (2012). Iñigo Urkullu, designado lehendakari, 13. 12. 2012. Dostupné na: http://www.eitb.eus/es/elecciones/autonomicas-vascas/detalle/1002870/inigo-urkullu-lehendakari--elegido-mayoria-simple-pleno/?_ga=1.203698640.1397817466.1459546161 (3. 4. 2016).

EITB (2014a). El lehendakari Urkullu ha recibido a los deportistas vascos, 29. 7. 2014. Dostupné na: <http://www.eitb.eus/es/deportes/videos/detalle/2447864/video-el-lehendakari-urkullu-ha-recibido-deportistas-vascos/> (29. 2. 2016).

EITB (2014b). Maroto reclama una 'reconsideración' del desprecio al Alavés, 24. 12. 2014. Dostupné na: <http://www.eitb.eus/es/deportes/futbol/alaves/detalle/2831598/euskal-selektzioa--maroto-pide-reconsideracion-convocatoria/> (29. 2. 2016).

EL CONFIDENCIAL (2007). PNV y Batasuna pugnan por el control de la selección vasca de fútbol, 18. 12. 2007. Dostupné na: http://www.elconfidencial.com/espana/2007-12-18/pnv-y-batasuna-pugnan-por-el-control-de-la-seleccion-vasca-de-futbol_506973/ (16. 2. 2016).

EL CONFIDENCIAL (2011). La batalla política llega al Athletic: 'batzokis' del PNV apoyan un cambio de presidente, 14. 6. 2011. Dostupné na: http://www.elconfidencial.com/deportes/futbol/2011-06-14/la-batalla-politica-llega-al-athletic-batzokis-del-pnv-apoyan-un-cambio-de-presidente_527795/ (26. 2. 2016).

EL ECONOMISTA (2012). Las elecciones en el País Vasco se adelantan al próximo 21 de octubre, 21. 8. 2012. Dostupné na: <http://www.economista.es/noticias/noticias/4195832/08/12/Las-elecciones-en-el-Pais-Vasco-se-adelantan-al-proximo-21-de-octubre.html> (1. 4. 2016).

EL LIBERAL (1937). Contra la iniciativa del avion „Euzkadi“, 10. 2. 1937, s. 1. Dostupné na: <http://www.liburuklik.euskadi.net/handle/10771/11967> (8. 2. 2016).

EL MUNDO (2004). El Parlamento vasco aprueba el Plan Ibarretxe gracias a Batasuna, 31. 12. 2004. Dostupné na: <http://www.elmundo.es/elmundo/2004/12/30/espana/1104423271.html> (15. 2. 2016).

EL MUNDO DEPORTIVO (1937a). ¿Ha prohibido la Federación holandesa el match Rotterdam-Selección vasca?, 30. 5. 1937, s. 1. Dostupné na: <http://hemeroteca-paginas.mundodeportivo.com/EMD02/HEM/1937/05/30/MD19370530-001.pdf> (8. 2. 2016).

EL MUNDO DEPORTIVO (1937b). ¿La F. I. F. A. reconoce beligerancia a Franco?, 13. 9. 1937, s. 1. Dostupné na: <http://hemeroteca-paginas.mundodeportivo.com/EMD02/HEM/1937/09/13/MD19370913-001.pdf> (9. 2. 2016).

EL MUNDO DEPORTIVO (1937c). La Selección Vasca ha embarcado para Méjico, 1. 11. 1937, s. 1. Dostupné na: <http://hemeroteca-paginas.mundodeportivo.com/EMD02/HEM/1937/11/01/MD19371101-001.pdf> (1. 2. 2016).

paginas.mundodeportivo.com/EMD02/HEM/1937/11/01/MD19371101-001.pdf
(9. 2. 2016).

EL MUNDO DEPORTIVO (1976). El homenaje al Lizaralde. 2-1: El Valladolid derrotó a un combinado vasco, 14. 8. 1976, s. 10. Dostupné na: <http://hemeroteca-paginas.mundodeportivo.com/EMD01/HEM/1976/08/14/MD19760814-010.pdf>
(7. 4. 2016).

EL MUNDO DEPORTIVO (1979). El «no» de los navarros, 23. 12. 1979. Dostupné na: <http://hemeroteca-paginas.mundodeportivo.com/EMD01/HEM/1979/12/23/MD19791223-008.pdf>
(22. 3. 2016).

EL MUNDO DEPORTIVO (1980a). 1-5: Demusiendo Hungría para la «mini-Eukadi», 4. 8. 1980, s. 6. Dostupné na: <http://hemeroteca-paginas.mundodeportivo.com/EMD01/HEM/1980/08/04/MD19800804-006.pdf>
(22. 3. 2016).

EL MUNDO DEPORTIVO (1980b). ¿Euskadi - Catalunya, el 10 de septiembre?, 4. 8. 1980, s. 6. Dostupné na: <http://hemeroteca-paginas.mundodeportivo.com/EMD01/HEM/1980/08/04/MD19800804-006.pdf>
(22. 3. 2016).

EL MUNDO DEPORTIVO (1995). 1-1: Paraguay empate ante Euskadi en los últimos minutos, 23. 12. 1995, s. 55. Dostupné na: <http://hemeroteca-paginas.mundodeportivo.com/EMD01/HEM/1995/12/23/MD19951223-055.pdf>
(30. 3. 2016).

EL MUNDO DEPORTIVO (1998). Los vascos aprueban su Ley del Deporte, 12. 6. 1998, s. 62. Dostupné na: <http://hemeroteca-paginas.mundodeportivo.com/EMD03/HEM/1998/06/12/MD19980612-062.pdf>
(22. 3. 2016).

EL MUNDO DEPORTIVO (2006). Tercer partido con más afluencia de público del fin de semana, 9. 10. 2006. Dostupné na: <http://hemeroteca-paginas.mundodeportivo.com/EMD02/PUB/2006/10/09/EMD20061009003MDV.pdf>
(9. 3. 2016).

EL NERVIÓN (1915). Catalanes y vascos. El match interregional, 4. 1. 1915, s. 1. Dostupné na: http://www.bizkaia.eus/kultura/foru_liburutegia/liburutegi_digitala/detalle.asp?Tem_Codigo=2542&Idioma=EU&IdP=10&Fichero=/El%20Nervi%F3n/1915/19150100/19150104/0000009.jpg&Formato=0 (8. 8. 2015).

EL PAÍS (1978). Selección vasca contra la URSS, esta noche en San Mamés, 2. 3. 1978. Dostupné na: http://elpais.com/diario/1978/03/02/deportes/257641210_850215.html (21. 3. 2016).

EL PAÍS (1979). Fútbol y autonomía, 19. 8. 1979. Dostupné na: http://elpais.com/diario/1979/08/17/opinion/303688801_850215.html (21. 3. 2016).

EL PAÍS (1998). Admitido a trámite el recurso contra la Ley vasca del Deporte, 6. 10. 1998. Dostupné na: http://elpais.com/diario/1998/10/06/espana/907624801_850215.html (30. 3. 2016).

EL PAÍS (2006). 56.300 aficionados reivindican en el Camp Nou selecciones oficiales para Cataluña y Euskadi, 8. 10. 2006. Dostupné na: http://elpais.com/elpais/2006/10/08/actualidad/1160295421_850215.html (9. 3. 2016).

EL PAÍS (2008). El Constitucional rechaza la consulta soberanista de Ibarretxe, 11. 9. 2008. Dostupné na: http://elpais.com/elpais/2008/09/11/actualidad/1221121033_850215.html (1. 4. 2016).

EL PAÍS (2010). Estrasburgo no admite el recurso del PNV sobre la anulación de la consulta soberanista, 23. 2. 2010. Dostupné na: http://elpais.com/elpais/2010/02/23/actualidad/1266916643_850215.html (1. 4. 2016).

EL PAÍS (2014). Urrutia apoya ahora la candidatura de San Mamés a la Eurocopa 2020, 6. 3. 2014. Dostupné na:

http://ccaa.elpais.com/ccaa/2014/03/06/paisvasco/1394128622_409645.html
(26. 2. 2016).

EL PERIÓDICO (1978). Porta: "Es factible", 2. 12. 1978, s. 29.

EL PUEBLO VASCO (1923). El himno de la Real, 27. 4. 1923, s. 5. Dostupné na:
http://liburutegidigitala.donostiakultura.com/Liburutegiak/catalogo_archivo_ficha.php?dp_id=133&y=1923&m=4&fecha=1923-4-27&dpf_id=1576125 (22. 11. 2015).

ELLER, Jack David – COUGHLAN, Reed M. (1993). The poverty of primordialism: the demystification of ethnic attachments. *Ethnic and Racial Studies* 16 (2), s. 183–202.

ERIKSEN, Thomas Hylland (2007). *Antropologie multikulturních společností. Rozumět identitě*. Triton: Praha.

ESAIT (2011). *Vuelta Ciclista a España. Rueda de prensa en Bilbao*, 5. 7. 2011. Dostupné na: <http://www.esait.org> (21. 3. 2015).

ESAIT (2014). *Baloracion informe juridico del G.V.*, 11. 4. 2014. Dostupné na: <http://www.esait.org> (21. 3. 2015).

ESAIT (2015). *Disolucion*, 21. 3. 2015. Dostupné na: <http://www.esait.org/?q=es/node/461> (21. 3. 2015).

ESAIT (2016). *Denbora lerroa*. Dostupné na: <http://www.esait.eus/> (10. 3. 2016).

ESTOMBA ETXEPARE, Fernando (2007). El Equipo Euzkadi: del Mito Político a la Realidad Histórica (1937-1939). *Historia Contemporánea* 35, s. 791–816.

ESTRELLA DIGITAL (2014). Urkullu quiere ver a la selección de Euskadi en San Mamés, 28. 1. 2014. Dostupné na: <http://www.estrelladigital.es/articulo/deportes/urkullu-quiere-ver-seleccion-euskadi-san-mames/20140128135153009312.html> (26. 2. 2016).

ETA (1959). *Manifiesto fundacional de ETA, julio de 1959*. Dostupné na: <https://recherche.univ-lyon2.fr/grimh/ressources/nacionalismos/paisvasco/1959eta.htm> (5. 4. 2016).

ETXEBIZITZAREN EUSKAL ZERBITZUA / SERVICIO VASCO DE VIVIENDA (2013). *Fundación Euskadi Kirola (BAT-Basque Team)*. Dostupné na: http://www.etxebide.euskadi.eus/contenidos/informacion/sector_publico_partic_cae_2013/es_def/adjuntos/Basque%20Team%202013.pdf (11. 3. 2016).

EUROPA PRESS (2008). EA apoya a los futbolistas vascos para que la selección nacional de fútbol siga denominándose 'Euskal Herria', 14. 11. 2008. Dostupné na: <http://www.europapress.es/nacional/noticia-ea-apoya-futbolistas-vascos-seleccion-nacional-futbol-siga-denominandose-euskal-herria-20081114112917.html> (17. 2. 2016).

EUROPA PRESS (2016). Otegi cree que Euskadi está políticamente "colonizada", 2. 5. 2016. Dostupné na: <http://www.europapress.es/euskadi/noticia-otegi-cree-euskadi-politicamente-colonizada-va-bicicleta-estatica-urkullu-20160502123315.html> (4. 5. 2016).

EUSKADIKO FUTBOL FEDERAKUNDEA / FEDERACIÓN VASCA DE FÚTBOL (2016). *Selección Absoluta*. Dostupné na: <http://eff-fvf.eus/pub/calendarioEliminatoriaSelEspecial.asp?idioma=ca&idCompeticion=15> (30. 3. 2016).

EUSKAL HERRIKO FUTBOLARIAK (2008). *Euskal Herriko futbolariak: Nazio bat, Selekzio bat, Federazio bat*, 13. 11. 2008 (<http://servicios.elcorreo.com/documentos/comunicadoseleccion.pdf>, 2. 2. 2015).

EUSKAL KIROL FEDERAZIOEN BATASUNA / UNIÓN DE FEDERACIONES DEPORTIVAS VASCAS (2014). *Historia*. Dostupné na: http://euskalkirola.eus/?page_id=133&lang=es (11. 3. 2016).

EUSKO ALKARTASUNA (2014). *Conferencia sobre las selecciones nacionales*, 17. 12. 2014. Dostupné na: <http://www.euskoalkartasuna.eus/es/conferencia-sobre-las-selecciones-nacionales/> (1. 3. 2016).

EUSKO ALKARTASUNA BIZKAIA [EA_Bizkaia] (2014). San Mamesen ofizialtasunaren alde! #EuskalHerria #Catalunya #Independentzia [Tweet], 28. 10. 2014. Dostupné na: https://www.twitter.com/EA_Bizkaia/status/549308722368249858 (5. 3. 2016).

EUSKO JAURLARITZA / GOBIERNO VASCO (2011a). *Parlamento vasco 1984*, 28. 3. 2011. Dostupné na: http://www.euskadi.eus/q93TodoWar/eleccionesJSP/q93Contenedor.jsp?menu=li_2_1_1&opcion=a&idioma=c (10. 4. 2016).

EUSKO JAURLARITZA / GOBIERNO VASCO (2011b). *Parlamento vasco 1986*, 28. 3. 2011. Dostupné na: http://www.euskadi.eus/q93TodoWar/eleccionesJSP/q93Contenedor.jsp?menu=li_2_1_1&opcion=a&idioma=c (10. 4. 2016).

EUSKO JAURLARITZA / GOBIERNO VASCO (2011c). *Parlamento vasco 1990*, 28. 3. 2011. Dostupné na: http://www.euskadi.eus/q93TodoWar/eleccionesJSP/q93Contenedor.jsp?menu=li_2_1_1&opcion=a&idioma=c (17. 4. 2016).

EUSKO JAURLARITZA / GOBIERNO VASCO (2011d). *Parlamento vasco 1994*, 28. 3. 2011. Dostupné na: http://www.euskadi.eus/q93TodoWar/eleccionesJSP/q93Contenedor.jsp?menu=li_2_1_1&opcion=a&idioma=c (17. 4. 2016).

EUSKO JAURLARITZA / GOBIERNO VASCO (2011e). *Referéndum estatuto autonomia 1970*, 28. 3. 2011. Dostupné na: http://www.euskadi.eus/q93TodoWar/eleccionesJSP/q93Contenedor.jsp?menu=li_2_1_1&opcion=a&idioma=c (10. 4. 2016).

EUSKO JAURLARITZA / GOBIERNO VASCO (2014a). *Programa de Gobierno*. Dostupné na: https://programa.irekia.euskadi.eus/?locale=es#commitment_3 (3. 4. 2016).

EUSKO JAURLARITZA / GOBIERNO VASCO (2014b). *Programa de Gobierno: Educación, Política Lingüística y Cultura*. Dostupné na: <https://programa.irekia.euskadi.eus/es/departments/6> (3. 4. 2016).

EUSKO LEGEBILTZARRA / PARLAMENTO VASCO (1982). *Aldizkari Ofiziala / Boletín Oficial*, I Legislatura N.º 62 zk., 9. 11. 1982. Dostupné na: <http://www.parlamento.euskadi.net/pdfdocs/publi/1/01/C62.pdf> (10. 3. 2016).

EUSKO LEGEBILTZARRA / PARLAMENTO VASCO (1998). *Bilkura egunkaria / Diario de sesiones*, V Legislatura N.º 102 zk., 11. 6. 1998. Dostupné na: <http://www.parlamento.euskadi.net/pdfdocs/publi/2/05/000102.pdf> (10. 3. 2016).

EUSKO LEGEBILTZARRA / PARLAMENTO VASCO (2001). *Bilkura-Egunkaria / Diario De Sesiones*, VI Legislatura N.º 66 zk., 2. 2. 2001. Dostupné na: <http://www.parlamento.euskadi.net/pdfdocs/publi/2/06/000072.pdf> (10. 3. 2016).

EUSKO LEGEBILTZARRA / PARLAMENTO VASCO (2002a). *Aldizkari Ofiziala / Boletín Oficial*, VII Legislatura N.º 44 zk., 26. 4. 2002. Dostupné na: <http://www.parlamento.euskadi.net/pdfdocs/publi/1/07/000044.pdf> (10. 3. 2016).

EUSKO LEGEBILTZARRA / PARLAMENTO VASCO (2002b). *Bilkura-Egunkaria / Diario De Sesiones*, VII Legislatura N.º 33 zk., 24. 5. 2002. Dostupné na: <http://www.parlamento.euskadi.net/pdfdocs/publi/2/07/000033.pdf> (10. 3. 2016).

EUSKO LEGEBILTZARRA / PARLAMENTO VASCO (2004a). *Aldizkari Ofiziala / Boletín Oficial*, VII Legislatura N.º 156 zk., 9. 7. 2004. Dostupné na: <http://www.parlamento.euskadi.net/pdfdocs/publi/1/07/000156.pdf> (10. 3. 2016).

EUSKO LEGEBILTZARRA / PARLAMENTO VASCO (2004b). *Bilkura-Egunkaria / Diario De Sesiones*, VII Legislatura N.º 43 zk., 15. 10. 2004. Dostupné na: <http://www.parlamento.euskadi.net/pdfdocs/publi/2/07/000104.pdf> (22. 2. 2016).

EUSKO LEGEBILTZARRA / PARLAMENTO VASCO (2006). *Bilkura-Egunkaria / Diario De Sesiones*, VIII Legislatura N.º 43 zk., 3. 11. 2006. Dostupné na: <http://www.parlamento.euskadi.net/pdfdocs/publi/2/08/000043.pdf> (22. 2. 2016).

EUSKO LEGEBILTZARRA / PARLAMENTO VASCO (2007). *Bilkura-Egunkaria / Diario De Sesiones*, VIII Legislatura N.º 58 zk., 30. 3. 2007. Dostupné na: <http://www.parlamento.euskadi.net/pdfdocs/publi/2/08/000058.pdf> (11. 3. 2016).

EUSKO LEGEBILTZARRA / PARLAMENTO VASCO (2008). § 306. *Ley 9/2008, de 27 de junio, de convocatoria y regulación de una consulta popular al objeto de recabar la opinión ciudadana en la comunidad autónoma del país vasco sobre la apertura de un proceso de negociación para alcanzar la paz y la normalización política.* Dostupné na: http://www.legebiltzarra.eus/pdfdocs/leyes/ley20080009_f_cas.html (22. 3. 2016).

EUSKO LEGEBILTZARRA / PARLAMENTO VASCO (2009). *Kultura eta Gazteria Batzordea / Comisión de Cultura y Juventud*, IX Legislatura, 16. 11. 2009. Dostupné na: <http://www.parlamento.euskadi.net/pdfdocs/publi/3/09/08/20091116.pdf> (22. 2. 2016).

EUSKO LEGEBILTZARRA / PARLAMENTO VASCO (2010a). *Bilkura-Egunkaria / Diario De Sesiones*, IX Legislatura N.º 57 zk., 4. 6. 2010. Dostupné na: <http://www.parlamento.euskadi.net/pdfdocs/publi/2/09/000057.pdf> (22. 2. 2016).

EUSKO LEGEBILTZARRA / PARLAMENTO VASCO (2010b). *Bilkura-Egunkaria / Diario De Sesiones*, IX Legislatura N.º 69 zk., 22. 10. 2010. Dostupné na: <http://www.parlamento.euskadi.net/pdfdocs/publi/2/09/000069.pdf> (22. 2. 2016).

EUSKO LEGEBILTZARRA / PARLAMENTO VASCO (2011). *Bilkura-Egunkaria / Diario De Sesiones*, IX Legislatura N.º 97 zk., 1. 4. 2011. Dostupné na: <http://www.parlamento.euskadi.net/pdfdocs/publi/2/09/000097.pdf> (22. 2. 2016).

EUSKO LEGEBILTZARRA / PARLAMENTO VASCO (2012a). *Bilkura-Egunkaria / Diario De Sesiones*, IX Legislatura N.º 150 zk., 4. 5. 2012. Dostupné na:

<http://www.parlamento.euskadi.net/pdfdocs/publi/2/09/000150.pdf> (22. 2. 2016).

EUSKO LEGEBILTZARRA / PARLAMENTO VASCO (2012b). *Bilkura-Egunkaria / Diario De Sesiones*, IX Legislatura N.º 152 zk., 17. 5. 2012. Dostupné na: <http://www.parlamento.euskadi.net/pdfdocs/publi/2/09/000152.pdf> (22. 2. 2016).

EUSKO LEGEBILTZARRA / PARLAMENTO VASCO (2013a). *Aldizkari Ofiziala / Boletín Oficial*, X Legislatura N.º 13 zk., 15. 2. 2013. Dostupné na: <http://www.parlamento.euskadi.net/pdfdocs/publi/1/10/000013.pdf> (26. 2. 2016).

EUSKO LEGEBILTZARRA / PARLAMENTO VASCO (2013b). *Bilkura-Egunkaria / Diario De Sesiones*, X Legislatura N.º 22 zk., 11. 4. 2013. Dostupné na: <http://www.parlamento.euskadi.net/pdfdocs/publi/2/10/000022.pdf> (26. 2. 2016).

EUSKO LEGEBILTZARRA / PARLAMENTO VASCO (2014a). *Bilkura-Egunkaria / Diario De Sesiones*, X Legislatura N.º 64 zk., 7. 2. 2014. Dostupné na: <http://www.parlamento.euskadi.net/pdfdocs/publi/2/10/000064.pdf> (26. 2. 2016).

EUSKO LEGEBILTZARRA / PARLAMENTO VASCO (2014b). *Bilkura-Egunkaria / Diario De Sesiones*, X Legislatura N.º 64 zk., 84. 6. 2014. Dostupné na: <http://www.parlamento.euskadi.net/pdfdocs/publi/2/10/000084.pdf> (26. 2. 2016).

EUZKADI (1915a). Cataluña .- País Vasco. El partido de esta tarde, 3. 1. 1915, s. 3. Dostupné na: <http://www.liburuklik.euskadi.net/handle/10771/12324> (19. 1. 2016).

EUZKADI (1915b). Foot-ball en Madrid. Selección vasca contra Selección Centro. Empatados á un goal, 15. 5. 1915, s. 2. Dostupné na: <http://www.liburuklik.euskadi.net/handle/10771/12324> (19. 1. 2016).

EUZKADI (1915c). Foot-ball en Madrid. Selección vasca, un gol. Selección catalana, cero, 13. 5. 1915, s. 2. Dostupné na: <http://www.liburuklik.euskadi.net/handle/10771/12324> (19. 1. 2016).

EUZKADI (1916a). Ayer en San Mamés. Un partido más. Los vascos ganan á los catalanes por ciento á cero, 5. 6. 1916, s. 9-10. Dostupné na: <http://www.liburuklik.euskadi.net/handle/10771/12324> (19. 1. 2016).

EUZKADI (1916b). Esta tarde en San Mames. Match Cataluña-Pais Vasco, 4. 6. 1916, s. 8. Dostupné na: <http://www.liburuklik.euskadi.net/handle/10771/12324> (19. 1. 2016).

EUZKADI (1930a). El nuevo Partido nacionalista vasca, 18. 11. 1930, s. 1. Dostupné na: <http://www.liburuklik.euskadi.net/handle/10771/12324> (20. 1. 2016).

EUZKADI (1930b). Euzkadi - Catalunya se jugo el domingo en Montjuich, 18. 11. 1930, s. 6. Dostupné na: <http://www.liburuklik.euskadi.net/handle/10771/12324> (20. 1. 2016).

EUZKADI (1931a). El estatuto vasco. Comentarios a la ultima y memorable sesion de cortes, 15. 4. 1931, s. 1-2. Dostupné na: <http://www.liburuklik.euskadi.net/handle/10771/12324> (20. 1. 2016).

EUZKADI (1931b). El II Euzkadi - Catalunya, 2. 1. 1931, s. 6. Dostupné na: <http://www.liburuklik.euskadi.net/handle/10771/12324> (4. 2. 2016).

EUZKADI (1931c). ¡Gora Euzkadi askatuta!, 15. 4. 1931, s. 1-2. Dostupné na: <http://www.liburuklik.euskadi.net/handle/10771/12324> (20. 1. 2016).

EUZKADI (1932). El estatuto unico obtuvo en Iruña la abrumadora mayoria de cerca de 800.000 votos, 21. 6. 1932, s. 1-3. Dostupné na: <http://www.liburuklik.euskadi.net/handle/10771/12324> (20. 1. 2016).

EUZKADI (1933). Don José Antonio de Agirre, 18. 11. 1933, s. 2-3. Dostupné na: <http://www.liburuklik.euskadi.net/handle/10771/12324> (27. 1. 2016).

EUZKADI (1936a). La actitud del Partido Nacionalista, 21. 7. 1936, s. 1. Dostupné na: <http://www.liburuklik.euskadi.net/handle/10771/12324> (3. 2. 2016).

EUZKADI (1936b). Por aclamación fué aprobado ayer el Estatuto vasco, 21. 7. 1936, s. 1-2. Dostupné na: <http://www.liburuklik.euskadi.net/handle/10771/12324> (3. 2. 2016).

EUZKADI (1937a). El magnífico partido pro avión „Euzkadi“, 9. 2. 1937, s. 2. Dostupné na: <http://www.liburuklik.euskadi.net/handle/10771/12324> (7. 2. 2016).

EUZKADI (1937b). El partido pro „Komsomol“, 6. 4. 1937, s. 4. Dostupné na: <http://www.liburuklik.euskadi.net/handle/10771/12324> (7. 2. 2016).

EUZKADI (1937c). Euzko-Gudaroztia venció a Euzko-Ekintza por tres a cero, 23. 3. 1937, s. 2. Dostupné na: <http://www.liburuklik.euskadi.net/handle/10771/12324> (7. 2. 2016).

EUZKO GAZTEDI [euzkogaztedi] (2014). Nazio bat, selekzio bat! #ofizialtasuna #euzkogaztedi [Tweet]. 28. 10. 2014. Dostupné na: <https://twitter.com/euzkogaztedi/status/549237151008030720> (5. 3. 2016).

EXCELSIOR (1930). Catalanes y vascos, en Barcelona y madrileños y gallegos, en Madrid, 8. 6. 1930, s. 1-2. Dostupné na: <http://www.liburuklik.euskadi.net/handle/10771/11866> (4. 2. 2016).

EXCELSIOR (1931). Vasconia vence a Cataluña por 3 goals a 2, 2. 1. 1931, s. 1-2. Dostupné na: <http://www.liburuklik.euskadi.net/handle/10771/11866> (4. 2. 2016).

EXCELSIUS (1932). El homenaje a Echeveste, 25. 6. 1932, s. 1. Dostupné na: <http://www.liburuklik.euskadi.net/handle/10771/11868> (10. 2. 2016).

EXCELSIUS (1936a). El domingo hubo foot-ball de pizarra, 1. 12. 1936, s. 1. Dostupné na: <http://www.liburuklik.euskadi.net/handle/10771/11868> (10. 2. 2016).

EXCELSIUS (1936b). El encuentro del domingo en Santander, 3. 12. 1936, s. 2. Dostupné na: <http://www.liburuklik.euskadi.net/handle/10771/11868> (10. 2. 2016).

FC BARCELONA (2016). *Josep Sunyol (1935-1936)*. Dostupné na: <http://arxiu.fcbarcelona.cat/web/castellano/club/historia/presidents/josepsunyol.html> (2. 3. 2016).

FERNÁNDEZ MONJE, Patxi Xabier (2001). *Selección vasca y fútbol en Ipar Euskal Herria*. Aralar: Andoain.

FIFA (2016a). *History of FIFA – FIFA takes shape*. Dostupné na: <http://www.fifa.com/about-fifa/who-we-are/history/fifa-takes-shape.html> (18. 1. 2016).

FIFA (2016b). *Relive the 66th FIFA Congress*, 12. 5. 2016. Dostupné na: <http://www.fifa.com/about-fifa/news/y=2016/m=5/news=66th-fifa-congress-to-be-streamed-live-on-fifa-com-2790748.html> (13. 5. 2016).

FILGUEIRA, José Antonio (1978). Frente a un combinado vasco. 0-0: Decepciono la seleccion rusa. *El Mundo Deportivo*, 3. 3. 1978, s. 9. Dostupné na: <http://hemeroteca-paginas.mundodeportivo.com/EMD01/HEM/1978/03/03/MD19780303-009.pdf> (21. 3. 2016).

GABILONDO, P. (1980). Samaranch: „Euzkadi y Catalunya no podrán participar en los Juegos Olímpicos“. *Deia*, 3. 8. 1980, s. 27.

GABILONDO, Ramón – BAÑOS, Juanjo (1978). Euskadi quiere jugar el Mundial´ 82. *El Periódico*, 2. 12. 1978, s. 29.

GALEANO, Eduardo H. (2006). *El fútbol a sol y sombra*. Siglo XXI: Madrid.

GALLO, Jesús (1976). En el último partido Real Sociedad- Atl. De Bilbao. Intolerable orgía separatista. *El Alcázar*, 7. 12. 1976. Dostupné na: <http://recursos.march.es/linz/I38804.pdf> (8. 4. 2016).

GARA (2014). Redondo compareció para explicar su propuesta hacia la oficialidad, 20. 5. 2014. Dostupné na:

http://www.naiz.eus/eu/hemeroteca/gara/editions/gara_2014-05-20-07-00/hemeroteca_articles/redondo-comparecio-para-explicar-su-propuesta-hacia-la-oficialidad (29. 2. 2016).

GARCÍA CANDAU, Julián (2008). Cuando ANV goleaba al PNV. *Tiempo*, 28. 2. 2008. Dostupné na: http://ianasagasti.blogs.com/mi_blog/2008/02/cuando-anv-gole.html (9. 2. 2016).

GELDENHUYS, Deon (2009). *Contested States in World Politics*. Palgrave Macmillan: New York.

GELLNER, Arnošt [Ernest] (1993). *Národy a nacionalismus*. Hříbal: Praha.

GÓMEZ, Daniel (2007). *La patria del gol. Fútbol y política en el Estado español*. Alberdania: Irún.

GÓMEZ FORTES, Braulio – CABEZA PÉREZ, Laura (2013). Basque Regional Elections 2012: The Return of Nationalism under the Influence of the Economic Crisis. *Regional and Federal Studies* 23 (4), s. 495–505.

GONDRA, Aner (2014). “No hay trabas jurídicas para la oficialidad de las selecciones vascas”. *Diario de Noticias de Álava*, 14. 4. 2014, s. 53.

GORDON, Robert S. C. – LONDON, John (2006). Italy 1934. Football and Fascism. In: Tomlinson, Alan – Young, Christopher eds.: *National Identity and Global Sports Events. Culture, Politics, and Spectacle in the Olympics and the Football World Cup*. State University of New York Press: New York, s. 41–63.

GOROSPE, Pedro (2007). Los Gobiernos catalán, gallego y vasco reclaman selecciones internacionales. *El País*, 30. 12. 2007. Dostupné na: http://elpais.com/diario/2007/12/30/espana/1198969202_850215.html#despiece1 (10. 3. 2007).

GOTZON, Joseba (1998). *Euskadiko Futbol Selekzioaren Historia – Historia de la Selección de Fútbol de Euskadi 1915–1997*. Ediciones Beitia: Bilbao.

GROVES, Mark (2011). Resisting the globalization, standardization and rationalization of football: my journey to Bilbao. *Soccer & Society* 12 (2), s. 265–278.

GUASCH, Tomás (1993). Euskadi le echa un pulso a Bolivia. *El Mundo Deportivo*, 22. 12. 1993, s. 16. Dostupné na: <http://hemeroteca-paginas.mundodeportivo.com/EMD01/HEM/1993/12/22/MD19931222-016.pdf> (30. 3. 2016).

GUTTMANN, Allen (1978). *From Ritual to Record. The Nature of Modern Sports*. Columbia University Press: New York.

GYŐRI SZABÓ, Robert (2013). Basque identity and soccer. *Soccer & Society* 14 (4), s. 525–547.

HAND, David – CROLLEY, Liz (2006). *Football and European Identity. Historical Narratives Through the Press*. Routledge: London – New York.

HARRISON, Joseph (1977). Big Business and the Rise of Basque Nationalism. *European History Quarterly* 7 (4), s. 371–391.

HECHTER, Michael (1992). The Dynamics of Secession. *Acta Sociologica* 35, s. 267–283.

HECHTER, Michael (2004). *Containing Nationalism*. Oxford University Press: Oxford – New York.

HEIBERG, Marianne (1989). *The Making of the Basque Nation*. Cambridge University Press: Cambridge.

HELD, David (1995). *Democracy and the Global Order: From the Modern State to Cosmopolitan Governance*. Stanford University Press: Stanford.

HENDL, Jan (2008). *Kvalitativní výzkum. Základní teorie, metody a aplikace*. Portál: Praha.

HERRI BATASUNA (1990). *Autonomi Estatutu Nazionala. Kirolak / Estatuto Nacional de Autonomia. Deporte*.

HERRI BATASUNA (2009). *1978-2008. 30 urte... Ta aurrera*. Dostupné na: <http://es.calameo.com/read/0000021879dce494a8a2b> (9. 4. 2016).

HILL, Mark A. (1997). The Spokes of Nationalism. The History and Importance of Cycle Sport to the Assertion of the Basque National Identity. *Daily Peloton*. Dostupné na: <http://www.dailypeloton.com/spokesone.asp> (9. 8. 2015).

HOBBSAWM, Eric [J.] (1983). Introduction: Inventing Traditions. In: Hobsbawm, Eric [J.] – Ranger, Terence eds.: *The Invention of Tradition*. Cambridge University Press: Cambridge, s. 1–14.

HOBBSAWM, Eric J. (2000). *Národy a nacionalismus od roku 1780*. Centrum pro studium demokracie a kultury: Brno.

HOBBSAWM, Eric [J.] (2009). *Globalizace, demokracie a terorismu*. Academia: Praha.

HOFFMANN, Stanley (1995 [1977]). An American Social Science: International Relations. In: Der Derian, James ed.: *International Theory. Critical Investigations*. New York University Press: New York, s. 212–241.

HORNE, John – TOMLINSON, Alan – WHANNEL, Garry (1999). *Understanding Sport. An Introduction to the Sociological and Cultural Analysis of Sport*. Spon Press: London – New York.

HROCH, Miroslav (1996). From National Movement to the Fully-formed Nation: The National-building Process in Europe. In: Balakrishnan, Gopal ed.: *Mapping the Nation*. Verson: London – New York, s. 78–97.

HROCH, Miroslav (1999). *V národním zájmu. Požadavky a cíle evropských národních hnutí devatenáctého století ve srovnávací perspektivě*. Nakladatelství Lidové noviny: Praha.

HROCH, Miroslav (2003). Úvodem k čítance textů o nacionalismu. In: Hroch, Miroslav ed.: *Pohledy na národ a nacionalismus. Čítanka textů*. Sociologické nakladatelství: Brno, s. 9–23.

HROCH, Miroslav (2009). *Národy nejsou dílem náhody. Příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů*. Sociologické nakladatelství: Brno.

HUNT, Chris (2006). *Světová encyklopedie fotbalu*. Olympia: Praha.

CHALUPA, Jiří (1997). *Jak umírá diktatura. Pád Frankova režimu ve Španělsku*. Votobia: Olomouc.

CHALUPA, Jiří (2008). *Don Carlos a ti druzí. Karlistické války ve Španělsku v letech 1833–1939*. Nakladatelství Epoque: Praha.

CHALUPA, Jiří (2011). *Dějiny Španělska v datech*. Libri: Praha.

IRAZUSTA, Tito (2015). Iñaki Alkiza: «Con Anoeta tuvimos que pasar por el aro, porque era eso o nada». *Diario Vasco*, 27. 4. 2015. Dostupné na: <http://real-sociedad.diariovasco.com/noticias/201504/27/anoeta-tuvimos-pasar-porque-201504270624.html> (23. 3. 2016).

IRRINTZI (1915). El match de San Mamés. La selección vasca gana á la catalana por seis goales á uno. *Euzkadi*, 4. 1. 1915, s. 3–4. Dostupné na: <http://www.liburuklik.euskadi.net/handle/10771/12324> (19. 1. 2016).

IRUJO AMETZAGA, Xabier (2011a). Helgoalde and the Post-Franco Spanish State. In: Ibarra Güell, Pedro – Irujo Ametzaga, Xabier eds.: *Basque Political System*. Center for Basque Studies: Reno, s. 13–31.

IRUJO AMETZAGA, Xabier (2011b). Political Institutions in Helgoalde. In: Ibarra Güell, Pedro – Irujo Ametzaga, Xabier eds.: *Basque Political System*. Center for Basque Studies: Reno, s. 33–54.

ISASA, Xabier (1996). Fiesta vasca. *El Mundo Deportivo*, 27. 12. 1996, s. 17. Dostupné na: <http://hemeroteca-paginas.mundodeportivo.com/EMD01/HEM/1996/12/27/MD19961227-017.pdf> (30. 3. 2016).

IZQUIERDO, Iñaki (2014). Jon Redondo: «No se entiende que la Diputación no esté en Anoeta, es algo que sólo pasa en Gipuzkoa». *Diario Vasco*, 30. 12. 2014. Dostupné na: <http://www.diariovasco.com/deportes/201412/30/redondo-entiende-diputacion-este-201412300801.html> (29. 2. 2016).

JAUZIA [@Ofizialtasunera] (2014a). @athletic_eus-eko jokalariek ere #OneCountryOneTeam errealitate bilakatzea nahi dute [Tweet], 12. 12. 2014. Dostupné na: <https://twitter.com/Ofizialtasunera/status/543429797704400896> (8. 3. 2016).

JAUZIA [@Ofizialtasunera] (2014b). Ainhoa Murua triatleta olinpikoak ere ofizialtasunerako Jauzia eman nahi du #OneCountryOneTeam #Selfiekzioa [Tweet], 11. 12. 2014. Dostupné na: <https://twitter.com/Ofizialtasunera/status/542820308340973568> (8. 3. 2016).

JAUZIA [@Ofizialtasunera] (2014c). Biarritz taldeko rugby jokalariek jauzia eman dute #onecountryoneteam #selfiekzioa [Tweet], 10. 12. 2014. Dostupné na: <https://twitter.com/Ofizialtasunera/status/542626371911303169> (8. 3. 2016).

JAUZIA [@Ofizialtasunera] (2014d). EIBAR futbol tadeak ere #jauzia eman du ofizialtasunera / El EIBAR ha dado el salto a la oficialidad #selfiekzioa [Tweet], 3. 12. 2014. Dostupné na: <https://twitter.com/Ofizialtasunera/status/540146216626307072> (8. 3. 2016).

JAUZIA [@Ofizialtasunera] (2014e). Jugadores de la Real Sociedad también ven necesario dar el salto a la oficialidad #OneCountryOneTeam #Selfiekzioa [Tweet], 11. 12. 2014. Dostupné na: <https://twitter.com/Ofizialtasunera/status/543063729488027649> (8. 3. 2016).

JAUZIA [@Ofizialtasunera] (2014f). Tropeletik ere euskal txirrindulariek #OneCountryOneTeam #Selfiekzioa @Markelirizar @AmetsTxurruka @hzubeldia [Tweet], 25. 12. 2014. Dostupné na: <https://twitter.com/Ofizialtasunera/status/548117846551965696> (8. 3. 2016).

KASSIMERIS, Christos (2012). Franco, the popular game and ethnocentric conduct in modern Spanish football. *Soccer & Society* 13 (4), s. 555–569.

KEDOURIE, Elie (1960). *Nationalism*. Hutchinson University Library: London.

KER-LINDSAY, James (2012). *The Foreign Policy of Counter Secession: Preventing the Recognition of Contested States*. Oxford University Press: Oxford.

KOŘAN, Michal (2008). Jednopřípadová studie. In: Drulák, Petr a kol.: *Jak zkoumat politiku. Kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*. Portál: Praha, s. 29–61.

KUNC, Jiří (2000). *Stranické systémy v re/kostrukci*. Sociologické nakladatelství: Praha.

KUPER, Simon (2005). *Fotbal proti nepříteli*. BB art: Praha.

KURLANSKY, Mark (2000). *The Basque History of the World*. Vintage: London.

LA TARDE (1930). El manifiesto de Accion nacionalista vasca, 3. 12. 1930, s. 4–5. Dostupné na: <http://www.liburuklik.euskadi.net/handle/10771/11966> (21. 1. 2016).

LA TARDE (1937a). El equipo de Euzkadi vence al Racing por tres a cero, 27. 4. 1937, s. 5. Dostupné na: <http://www.liburuklik.euskadi.net/handle/10771/11966> (7. 2. 2016).

LA TARDE (1937b). El presidente, señor Aguirre, presenciando al partido de fútbol de ayer, con algunos consejeros, 2. 8. 1937, s. 1. Dostupné na: <http://www.liburuklik.euskadi.net/handle/10771/11966> (7. 2. 2016).

LA TARDE (1937c). La selección blanca venció a la roja por 7-2, 5. 4. 1937, s. 4. Dostupné na: <http://www.liburuklik.euskadi.net/handle/10771/11966> (8. 2. 2016).

LA VANGUARDIA (1971). Hoy, homenaje nacional póstumo a Juan Gardeazábal, en San Mamés, 21. 2. 1971, s. 39. Dostupné na: <http://hemeroteca-paginas.lavanguardia.com/LVE07/HEM/1971/02/21/LVG19710221-039.pdf> (7. 4. 2016).

LANDABURU, Gorka (1985). Jesús Insausti, presidente del PNV: La Independencia de Euskadi será siempre mi objetivo. *Cambio 16 700*, s. 37.

LARRONDE, Jean-Claude (2010). *Luis Arana Goiri (1862–1951). Historia del Nacionalismo Vasco*. Sabino Arana Fundazioa: Bilbao.

LASSWELL, Harold D. (1936). *Politics: Who Gets What, When and How*. Dostupné na: <http://www.policysciences.org/classics/politics.pdf> (28. 4. 2016).

LASSWELL, Harold D. – BLUMESTOCK, Dorothy (1936). *World Revolutionary Propaganda. A Chicago Study*. Alfred A. Knopf: New York – London.

LÁZARO, Julio M. (2012). El Constitucional avala las selecciones vascas si no compiten contra España. *El País*, 20. 4. 2012. Dostupné na: http://politica.elpais.com/politica/2012/04/20/actualidad/1334949126_870335.html (30. 3. 2016).

LEASURE, William J. (1963). Factors involved in the Decline of Fertility in Spain 1900-1950. *Population Studies* 16 (3), s. 271-285.

LECOURS, André (2002). Paradiplomacy: Reflections on the Foreign Policy and International Relations of Regions. *International Negotiation* 7, s. 91-114.

LECOURS, André (2007). *Basque Nationalism and the Spanish State*. University of Nevada Press: Reno – Las Vegas.

LECOURS, André (2008). *Political issues of paradiplomacy: lessons from the developed world*. Discussion Papers in Diplomacy, December 2008. Netherlands Institute of International Relations 'Clingendael'. Dostupné na: <http://www.kamudiplomasisi.org/pdf/kitaplar/paradiplomacylessonsfromthe.pdf> (14. 3. 2016).

LIBERTAD DIGITAL (2008a). Directivos de la federación vasca dicen que los patrocinadores exigieron el retorno a "Euskadi", 28. 12. 2008. Dostupné na: <http://www.libertaddigital.com/deportes/directivos-de-la-federacion-vasca-dicen-que-los-patrocinadores-exigieron-el-retorno-a-euskadi-1276347035/> (17. 2. 2016).

LIBERTAD DIGITAL (2008b). El PP pide a los futbolistas que "pongan de su bolsillo" el dinero del partido de Navidad, 28. 12. 2008. Dostupné na: http://www.libertaddigital.com/deportes/el-pp-pide-a-los-futbolistas-que-pongan-de-su-bolsillo-el-dinero-del-partido-de-navidad-1276347033/?utm_source=DEP_D&utm_medium=bajonoticia&utm_campaign=recomendados (17. 2. 2008).

LIBERTAD DIGITAL (2008c). Futbolistas vascos se manifiestan en Bilbao junto a miembros de Batasuna-ETA, 27. 12. 2008. Dostupné na: <http://www.libertaddigital.com/deportes/futbolistas-vascos-se-manifiestan-en-bilbao-junto-a-miembros-de-batasuna-eta->

1276346994/?utm_source=DEP_D&utm_medium=bajonoticia&utm_campaign=rec
omendados (17. 2. 2008).

LLOPIS GOIG, Ramón (2006). Clubes y selecciones nacionales de fútbol. La dimensión etnoterritorial del fútbol español. *Revista Internacional de Sociología* 64 (45), s. 37–66.

LLOPIS GOIG, Ramón (2008). Identity, nation-state and football in Spain. The evolution of nationalist feelings in Spanish football. *Soccer & Society* 9 (1), s. 56–63.

LÓPEZ, Sergio (2002a). “No es fácil traerse a alguien como Brasil”. *El Mundo Deportivo*, 28. 12. 2002, s. 7. Dostupné na: <http://hemerotecapaginas.mundodeportivo.com/EMD03/PUB/2002/12/28/EMD20021228007MDG.pdf> (8. 3. 2016).

LÓPEZ, Sergio (2002b). “Sé lo que significa este partido para este país”. *El Mundo Deportivo*, 28. 12. 2002, s. 6. Dostupné na: <http://hemerotecapaginas.mundodeportivo.com/EMD03/PUB/2002/12/28/EMD20021228006MDG.pdf> (8. 3. 2016).

MACCLANCY, Jeremy (2007). *Expressing Identities in the Basque Arena*. James Currey: Oxford.

MACHARI (1934). Hoy empezará a jugarse la Copa Vasca. *Excelsius*, 2. 9. 1934, s. 2. Dostupné na: <http://www.liburuklik.euskadi.net/handle/10771/11868> (5. 2. 2016).

MACHARI (1937). Irá el equipo de fútbol de Euzkad[i] a jugar partidos al extranjero? *Excelsius*, 2. 2. 1937, s. 1–2. Dostupné na: <http://www.liburuklik.euskadi.net/handle/10771/11868> (8. 2. 2016).

MALLO, Juanma (2008). El PNV pide a los jugadores que no caigan en la «trampa de la izquierda abertzale». *El Correo*, 15. 11. 2008. Dostupné: <http://www.elcorreo.com/vizcaya/20081115/deportes/mas-futbol/pide-jugadores-caigan-trampa-20081115.html> (17. 2. 2008).

MANSVELT BECK, Jan (2003). *Territory and Terror. Conflicting Nationalism in the Basque Country*. Routledge: New York.

MARCA (2006). Giggs da el triunfo a País de Gales ante Euskadi, 21. 5. 2006. Dostupné na: http://archivo.marca.com/edicion/marca/futbol/1a_division/otras/es/desarrollo/651117.html (8. 3. 2016).

MARCA (2012). Euskadi se divierte con Bolivia, 29. 12. 2012. Dostupné na: <http://www.marca.com/2012/12/29/futbol/1356816676.html> (25. 2. 2016).

MARCA (2013). Euskadi se divierte con una floja Perú, 28. 12. 2012. Dostupné na: <http://www.marca.com/2013/12/28/futbol/1388268706.html> (25. 2. 2016).

MARCA (2014). Bilbao, a favor de ser sede de la Eurocopa 2020, 30. 12. 2014. Dostupné na: <http://www.marca.com/2014/01/30/futbol/seleccion/1391096070.html> (25. 2. 2016).

MARTÍNEZ, Isabel C. (2008). Aprobada la consulta de Ibarretxe en la Cámara vasca. *El País*, 27. 6. 2008. Dostupné na: http://elpais.com/elpais/2008/06/27/actualidad/1214554617_850215.html (1. 4. 2016).

MEES, Ludger (1990). El nacionalismo vasco entre 1903 y 1923. *Vasconia. Cuadernos de Historia-Geografía* 17, s. 113–140.

MEES, Ludger (2003). *Nationalism, Violence and Democracy. The Basque Clash of Identities*. Palgrave Macmillan: New York.

MEES, Ludger – DE LA GRANJA SAINZ, José Luis – DE PABLO, Santiago – RODRÍGUEZ RANZ, José Antonio (2014). *La política como pasión. El lehendakari José Antonio Aguirre (1904-1960)*. Tecnos: Madrid.

MEINECKE, Friedrich (2003 [1908]). Obecně o národu, národním státu a světoobčanství. In: Hroch, Miroslav ed.: *Pohledy na národ a nacionalismus. Čítanka textů*. Sociologické nakladatelství: Brno, s. 46–53.

MELÉNDEZ, L. (1930). Vasconia venció en el interregional de foot-ball jugado anteayer y Galicia derrotó al Centro. *Excelsior*, 10. 6. 1930, s. 1. Dostupné na: <http://www.liburuklik.euskadi.net/handle/10771/11866> (4. 2. 2016).

MENCHETA (1966). El Real Madrid derrota a la selección vasca por 2-0. *ABC*, 28. 6. 1966, s. 104. Dostupné na: <http://hemeroteca.abc.es/nav/Navigate.exe/hemeroteca/madrid/abc/1966/06/28/104.html> (7. 4. 2016).

MICHELS, Robert (2001). *Political Parties. A Sociological Study of the Oligarchical Tendencies of Modern Democracy*. Kitchener: Batoche Books.

MIQUELARENA, Jacimento (1938). Fútbol sin política. *Marca*, 21. 12. 1938. Dostupné na: http://www.elmundo.es/elmundodeporte/especiales/2002/02/centenario/1938_5.html (9. 8. 2015).

MOLINA APARICIO, Fernando (2009). La autonomía de la política. El problema vasco y los proyectos de autogobierno durante la sekunda república (1930-1936). In: Castells, Luis – Cajal, Arturo eds.: *La autonomía vasca en la España contemporánea (1808-2008)*. Marcial Pons: Madrid, s. 225–255.

MOLNÁR, Péter (2013). Un fenómeno *exótico* para la tradición vasca. La incorporación del *foot-ball* en el nacionalismo cultural vasco. *Huarte de San Juan. Geografía e Historia* 2013/20, s. 291–317.

MOORHOUSE, H. F. (1996). One State, Several Countries: Soccer and Nationality in a „United“ Kingdom. In: Mangan, J. A. ed.: *Tribal Identities. Nationalism, Europe, Sport*. Frank Cass: London – Portland, s. 55–74.

MORÁN, Unai (2012). Una profesora se perfila como aspirante a 'lehendakari' por EHB. *El País*, 10. 7. 2012. Dostupné na: http://ccaa.elpais.com/ccaa/2012/06/09/paisvasco/1339264728_612106.html (3. 4. 2016).

MURRAY, Bill (1999). FIFA. In: Riordan, James – Krüger, Arnd eds.: *The International Politics of Sport in the Twentieth Century*. E & FN Spon: London, s. 28–47.

MURRAY, Stuart (2011). Sports Diplomacy: a hybrid of two halves. *International Symposium on Cultural Diplomacy*, Berlin. Dostupné na: <http://www.culturaldiplomacy.org/academy/content/pdf/participant->

papers/2011-symposium/Sports-Diplomacy-a-hybrid-of-two-halves--Dr-Stuart-Murray.pdf (14. 1. 2016).

MURRAY, Stuart – PIGMAN, Geoffrey Allen (2014). Mapping the relationship between international sport and diplomacy. *Sport in Society* 17 (9), s. 1098–1118.

N. S. (1937). Baskowie w Polsce. *Przegląd Sportowy*, 7. 6. 1937, s. 2. Dostupné na: http://buwcd.buw.uw.edu.pl/e_zbiory/ckcp/p_sportowy/1937/numer045/image_pages/image2.htm (9. 2. 2016).

NAGEL, Joane (1994). Constructing Ethnicity: Creating and Recreating Ethnic Identity and Culture. *Social Problems* 41 (1), s. 152–175.

NAIZ (2014). Federación y Lakua muestran su satisfacción por la oficialidad de la selección de sokatira, 4. 7. 2014. Dostupné na: <http://www.naiz.eus/eu/actualidad/noticia/20140704/federacion-y-gobierno-de-lakua-muestran-su-satisfaccion-por-la-oficialidad-de-la-seleccion-de-sokatira> (29. 2. 2016).

NÁRODNÍ LISTY (1937a). Baskové dnes podruhé v Praze, 5. 6. 1937, s. 6. Dostupné na: http://kramerius.cbvk.cz:8080/search/i.jsp?pid=uuid:ae876087-435d-11dd-b505-00145e5790ea&q=n%C3%A1rodn%C3%AD%20listy#periodical-periodicalvolume-periodicalitem-page_uuid:6c59a093-435f-11dd-b505-00145e5790ea (8. 2. 2016).

NÁRODNÍ LISTY (1937b). Praha – Bilbao, 6. 5. 1937, s. 6. Dostupné na: http://kramerius.cbvk.cz:8080/search/i.jsp?pid=uuid:ae876087-435d-11dd-b505-00145e5790ea&q=n%C3%A1rodn%C3%AD%20listy#periodical-periodicalvolume-periodicalitem-page_uuid:6c4d44d1-435f-11dd-b505-00145e5790ea (8. 2. 2016).

NÁRODNÍ LISTY (1937c). Praha porazila Bilbao 3:2 (2:2), 7. 5. 1937, s. 6. Dostupné na: <http://kramerius.cbvk.cz:8080/search/i.jsp?pid=uuid:ae876087-435d-11dd-b505-00145e5790ea&q=n%C3%A1rodn%C3%AD%20listy#periodical->

periodicalvolume-periodicalitem-page_uuid:6c4d92f9-435f-11dd-b505-00145e5790ea (8. 2. 2016).

NYE, Joseph S. (1990). The Changing Nature of World Power. *Political Science Quarterly* 105 (2), s. 177–192.

OLABARRI, D. S. – PECIÑA, M. (2007). Ibarretxe asegura que el cambio de nombre de la selección vasca «puede ser discutible». *El Correo*, 21. 12. 2007. Dostupné na: <http://www.elcorreo.com/vizcaya/20071221/politica/ibarretxe-asegura-cambio-nombre-20071221.html> (16. 2. 2016).

OLIVOVÁ, Věra (1979). *Lidé a Hry. Historická geneze sportu*. Olympia: Praha.

ORIOI, Iván (2010). San Mamés bendice la comunión tricolor. *El Correo*, 29. 12. 2010. Dostupné na: <http://www.elcorreo.com/alava/v/20101230/deportes/mas-futbol/mames-bendice-comunion-tricolor-20101230.html> (23. 2. 2016).

ORMAZABAL, Mikel (1998). Zubizarreta será homenajeado en el inicio del Euskadi-Uruguay. *El País*, 16. 12. 1998. Dostupné na: http://elpais.com/diario/1998/12/16/paisvasco/913840823_850215.html (30. 3. 2013).

ORTIZ DE LAZCANO, Javier (2010). El Athletic cobrará como mínimo 120.000 euros por lucir 'Euskadi' en Europa. *El Correo*, 2. 2. 2010. Dostupné na: <http://athletic.elcorreo.com/noticias/2010-02-02/athletic-cobrara-como-minimo-20100202.html> (11. 3. 2016).

ORTIZ DE LAZCANO, Javier (2011). La Euskal Selekzioa se impone a Estonia por 1-2. *Diario Vasco*, 25. 5. 2011. Dostupné na: <http://www.diariovasco.com/20110525/deportes/mas-futbol/empieza-partido-estonia-euskal-201105252117.html> (24. 2. 2016).

ORTIZ DE LAZCANO, Javier (2014). El Gobierno vasco lanza una ofensiva internaciónál para el reconocimiento oficial de sus selecciones. *El Correo*, 11. 4. 2014, s. 70.

PALLARÉS, Francesc – MUÑOZ, Jordi – RETORTILLO, Alfredo (2006). Depolarization in the 2005 Autonomous Elections in the Basque Country: Towards a New Scenario For Peace. *Regional and Federal Studies* 16 (4), s. 465–479.

PÉREZ ARES, María Isabel (2008). La ley para la reforma política: el camino hacia la democracia. In: Navajas Zubeldía, Carlos – Iturriaga Barco, Diego eds.: *Crisis, dictaduras, democracia. Actas del I Congreso de Historia de Nuestro Tiempo*. Universidad de La Rioja: Logroño, s. 355–362.

PERMACH, Joseba [jpermach] (2014). #independentzia #ofizialtasuna [Tweet], 28. 12. 2014. Dostupné na: <https://twitter.com/jpermach/status/549286992186724352> (5. 3. 2016).

PERMANENT SECRETARIAT OF SPORT COUNTRIES NETWORK (nedatováno). *Sport Countries Network*. Catalan Government: Barcelona.

PETERKOVÁ, Jana (2008). *Veřejná diplomacie*. Aleš Čeněk: Plzeň.

PRABUCKI, Bartosz (2012). Gry sportowe jako element wzmacniający współczesne tożsamości etniczne. Analiza na przykładzie Basków. *Homo Ludens* 1 (4), s. 195–207.

PRZEGLĄD SPORTOWY (1937a). Baskowie zwyciężają Śląsk 4:3, 10. 6. 1937, s. 2. Dostupné na: http://buwcd.buw.uw.edu.pl/e_zbiory/ckcp/p_sportowy/1937/numer046/image_pages/image2.htm (9. 2. 2016).

PRZEGLĄD SPORTOWY (1937b). Drużyna baskijska przed hotelem Monopol w Katowicach, 10. 6. 1937, s. 1. Dostupné na: http://buwcd.buw.uw.edu.pl/e_zbiory/ckcp/p_sportowy/1937/numer046/image_pages/image1.htm (9. 2. 2016).

PRZEGLĄD SPORTOWY (1937c). Mecz z Baskami odwołany, 14. 6. 1937, s. 1. Dostupné na: http://buwcd.buw.uw.edu.pl/e_zbiory/ckcp/p_sportowy/1937/numer047/image_pages/image1.htm (9. 2. 2016).

PÚBLICO (2007). El PP dice que la "Declaración de San Mamés" es un avance más del mundo nacionalista radical, 29. 12. 2007. Dostupné na:

<http://www.publico.es/actualidad/pp-dice-declaracion-san-mames.html> (10. 3. 2016).

QUIROGA FERNÁNDEZ DE SOTO, Alejandro (2014). *Goles y banderas. Fútbol e identidades nacionales en España*. Marcial Pons Historia: Madrid.

RICOEUR, Paul (1990). *Time and Narrative. Volume I*. The Chicago University Press: Chicago – London.

RITCHIE, Jane – SPENCER, Liz (2002). Qualitative Data Analysis for Applied Policy Research. In: Huberman, Michael A. – Miles, Matthew B. ed. *The Qualitative Researcher's Companion*. Sage Publications: Thousand Oaks – London – New Delhi, s. 305–329.

REAL SOCIEDAD DE FÚTBOL (2011). *Historia del Club: 1909-1919*, 11. 4. 2011. Dostupné na: <http://www.realsociedad.com/document/view/spa/135105> (7. 8. 2015).

REAL SOCIEDAD DE FÚTBOL (2013). *La Real lucirá la marca 'basque country' en Leverkusen*, 2. 10. 2013. Dostupné na: <http://www.realsociedad.com//document/view/spa//168489/la-real-lucira-la-marca--basque-country--en-leverkusen-> (11. 3. 2016).

REAL VALLADOLID CF (2015). *Historia del Real Valladolid*. Dostupné na: www.realvalladolid.es/elclub/historia (7. 4. 2016).

RELAÑO, Alfredo (1980). Problemas para la selección de Euskadi. *El País*, 13. 8. 1980. Dostupné na: http://elpais.com/diario/1980/08/13/deportes/334965604_850215.html (23. 3. 2016).

RENAN, Ernest (2003 [1882]). Co je to národ? In: Hroch, Miroslav ed.: *Pohledy na národ a nacionalismus. Čítanka textů*. Sociologické nakladatelství: Praha, s. 24–35.

RODRIGÁLVAREZ, Eduardo (1993). Bolivia se presenta en Anoeta. *El País*, 22. 12. 1993. Dostupné na: http://elpais.com/diario/1993/12/22/deportes/756514803_850215.html (30. 3. 2016).

ROJO-LABAIEN, Ekain (2014a). El fútbol: reflejo permanente de la diversidad nacional del estado español desde sus orígenes. *Apunts. Educación Física y Deportes* 2014/116, s. 23–32.

ROJO-LABAIEN, Ekain (2014b). Football and the representation of Basque identity in the contemporary age. *Soccer & Society*, Dec. 2014.

ROJO-LABAIEN, Ekain (2014c). *Futbola Eta Nazio Eraikuntza Euskal Herria Eta Espainian*. Utriusque Vasconiae: Donostia / San Sebastián.

ROLANDO (1937). El match pro avion „Euzkadi“ en San Mames. *El Liberal*, 9. 2. 1937, s. 2. Dostupné na: <http://www.liburuklik.euskadi.net/handle/10771/11967> (8. 2. 2016).

ROSŮLEK, Přemysl (2014). *Politický secesionismus a etické teorie. Allen Buchanan a jeho kritici*. Barrister & Principal: Brno.

ROUBAL, Petr (2003). Politics of Gymnastics. Mass gymnastic displays under communism in Central and Eastern Europe. *Body and Society* 9 (2), s. 1–25.

ROUBAL, Petr (2006a). A didactic project transformed into the celebration of a ritual: Czechoslovak Spartakiads 1955-1990. *Journal of Modern European History* 4 (1), s. 90–113.

ROUBAL, Petr (2006b). „Dnes na Strahově promluví masy“: Proměna symboliky československých spartakiád 1955–1990. *Kuděj* 2006/2, s. 79–89.

RUIZ DESCAMPS, Nicolás (2012). *Historia de las Organizaciones Juveniles del Nacionalismo Vasco (1893-1923)*. Universidad del País Vasco / Euskal Herriko Unibertsitatea: Bilbao.

SARRAILH DE IHARTZA, Fernando (2006 [1962]). *Vasconia*. Herritar Berri S. L. U.: San Sebastián.

SECO SERRANO, Carlos (1995). Moderní doba. In: Ubieto Arteta, Antonio – Reglá Campistol, Juan – Jover Zamora, José María – Seco Serrano, Carlos: *Dějiny Španělska*. Nakladatelství Lidové noviny: Praha, s. 677–797.

SEKOT, Aleš (2006). *Sociologie sportu*. Masarykova Univerzita: Brno.

SEKOT, Aleš (2008). *Sociologické problémy sportu*. Grada: Praha.

SEKOT, Aleš (2013). *Sociologie sport: aktuální problémy*. Masarykova Univerzita: Brno.

SHAW, Duncan Henry (1988). *The Political Instrumentalization of Professional Football In Francoist Spain, 1939-1975* [disertační práce]. Queen Mary College: London.

SMITH, Anthony D. (2003). *Nationalism and Modernism. A critical survey of recent theories of nations and nationalism*. Routledge: London – New York.

SOLA, Ramón (2008a). Dobaran se va tras ser inmolado por el PNV en el conflicto de la selección. *Gara*, 24. 12. 2008. Dostupné na: <http://gara.naiz.eus/paperezkoa/20081224/113389/es/Dobaran-va-tras-ser-inmolado-PNV-conflicto-seleccion> (9. 3. 2016).

SOLA, Ramón (2008b). El PNV habla de «polémica estéril» tras imponer el nombre de Euskadi. *Gara*, 15. 11. 2008. Dostupné na: <http://gara.naiz.eus/paperezkoa/20081115/106715/es/El-PNV-habla-polemica-esteril-tras-imponer-nombre-Euskadi> (17. 2. 2016).

SPORT COUNTRIES (2010). *Països connectats*. Dostupné na: https://web.archive.org/web/20101229231638/http://www.sportcountries.org/articles-mostra-2086-cat-pasos_connectats.htm (16. 2. 2016).

SRIVASTAVA, Aashish – THOMSON, Bruce S. (2009). Framework Analysis. A Qualitative Methodology for Applied Policy Research. *Journal of Administration & Governance* 4 (2), s. 72–79.

STAKE, Robert E. (2003). Case Studies. In: Denzin, Norman K. – Lincoln, Yvonna S. eds.: *Strategies of Qualitative Inquiry*. Sage: Thousand Oaks, s. 134–164.

STORM, Eric (2004). The problems of the Spanish nation-building process around 1900. *National Identities* 6 (2), s. 143–156.

STRANGE, Susan (1996). *The retreat of the state. The diffusion of power in the world economy*. Cambridge University Press: Cambridge.

STRMISKA, Maxmilián (1998). *Regionální strany a stranické systémy. Španělsko, Itálie, Velká Británie a Severní Irsko*. Centrum pro studium demokracie a kultury: Brno.

STRMISKA, Maxmilián (2001). *Smrtonosné vlastenectví. Etnicko-politický terorismus v Baskicku a Quebecu*. Masarykova univerzita: Brno.

STRMISKA, Maxmilián (2005). *Regionální strany, stranické systémy a teritoriálně-politický pluralismus. Pojetí a typologie evropských regionálních stran a regionálních stranických soustav*. AP: Brno.

ŠTULÍK, Ondřej (2015). Sociologická hermeneutika a metafory v sociálně-vědním výzkumu: problém demarkace konkrétního empirického a konkrétního imaginativního pojmu. *E-LOGOS – Electronic Journal for Philosophy* 22 (1), s. 92–102.

SURIO, Albert (2009). López, lehendakari e Ibarretxe deja la política. *Diario Vasco*, 6. 5. 2009. Dostupné na: <http://www.diariovasco.com/20090506/politica/lopez-lehendakari-ibarretxe-deja-20090506.html> (1. 4. 2016).

SUSO, Ramón (2006). Otra enorme demostración. *El Mundo Deportivo*, 9. 10. 2006, s. 3. Dostupné na: <http://hemeroteca-paginas.mundodeportivo.com/EMD02/PUB/2006/10/09/EMD20061009003MDV.pdf> (8. 3. 2016).

ŠTULAJTER, Ivan – BARTEKOVÁ, Danka – ŠTULAJTER, Matúš (2013). *Športová diplomacia*. Belianum: Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela: Banská Bystrica.

TASS (2016). Crimean Football Union expects UEFA membership after Kosovo precedent, 4. 5. 2016. Dostupné na: <http://tass.ru/en/sport/873804> (17. 5. 2016).

THE GUARDIAN (2013). Gibraltar set to be new kids on the Rock as Uefa votes on its future, 23. 5. 2013. Dostupné na: <http://www.theguardian.com/football/blog/2013/may/23/gibraltar-uefa-football> (19. 1. 2016).

THE GUARDIAN (2016a). Cas tells Fifa to reconsider Gibraltar's membership 'without delay', 2. 5. 2016. Dostupné na: <http://www.theguardian.com/football/2016/may/02/cas-fifa-gibraltar-membership> (11. 5. 2016).

THE GUARDIAN (2016b). Kosovo accepted as member of Uefa after Congress vote, 3. 5. 2016. Dostupné na: <http://www.theguardian.com/football/2016/may/03/kosovo-accepted-uefa-member-vote-congress> (11. 5. 2016).

THIESSOVÁ, Anne-Marie (2007). *Vytváření národních identit v Evropě 18. až 20. století*. Centrum pro studium demokracie a kultury: Brno.

TILLY, Charles (1994). States and Nationalism in Europe 1492-1992. *Theory and Society* 23 (1), s. 131-146.

TOMALOVÁ, Eliška (2008). *Kulturní diplomacie. Francouzské zkušenost. Ústav mezinárodních vztahů: Praha*.

TOTORICAGÜENA, Gloria Pilar (2005). *Basque Diaspora: Migration and Transnational Identity*. University of Nevada Press: Reno.

TUÑON, Jorge – BREY, Elisa (2012). Sports and Politics in Spain – Football and Nationalist Attitudes within the Basque Country and Catalonia. *European Journal for Sports and Society* 9 (1+2), s. 7-32.

TXAKARTEGI, Koldo (2015). El Athletic ganó en 1958 la copa al Madrid de Di Stéfano en el Bernabéu. *Deia*, 24. 5. 2015. Dostupné na: <http://www.deia.com/2015/05/24/athletic/la-leyenda-de-los-once-aldeanos> (8. 4. 2016).

UNESCO (1956). *The Place of Sport in Education. A Comparative Study*. UNESCO: Paris. Dostupné na: <http://unesdoc.unesco.org/images/0006/000645/064562Eo.pdf> (14. 1. 2016).

UNIVERSIDAD DE DEUSTO (2015). *Deusto Barometroa Gizarte Social, invierno 2015*. Dostupné na: <http://barometrosocial.deusto.es/wp-content/uploads/2013/12/Deustobar%C3%B3metro-Social-Invierno-2015.pdf> (17. 5. 2015).

UNIVERSIDAD DEL PAÍS VASCO / EUSKAL HERRIKO UNIBERTSITATEA (2016). *EuskoBarometro*, enero 2016. Dostupné na: http://www.ehu.es/documents/1457190/1525260/eb_2016_01_castellano (19. 2. 2015).

UNZUETA, Patxo (1999). Fútbol y nacionalismo vasco. In: Seguro, Santiago ed.: *Fútbol y pasiones políticas*. Debata: Madrid, s. 147–167.

URIBARRI, Fátima – ALFAGAME, Maite (1996). Las reivindicaciones de los nacionalistas llegan al fútbol. Las Autonomías se ponen las botas. *Epoca*, 25. 11. 1996, s. 26–30. Dostupné na: <http://www.memoriadigitalvasca.es/handle/10357/20153> (30. 3. 2016).

URKIJO, Iñaki Bernardo (1995). *Euskal abertzaletasunaren mende bat. Abertzaletasuna. Un siglo de nacionalismo vasco*. Fundación Sabino Arana – Sabino Arana Kultur Elkargoa: Bilbao.

VACZI, Mariann (2014). Bilbao Catch-22: passions and double binds in soccer madness. *Sport in Society* 14 (2), s. 190–202.

VACZI, Mariann (2015). *Soccer, Culture and Society in Spain. An ethnography of Basque fandom*. Routledge: London – New York.

VALENCIA RUIZ, Antonio – TORAL MADARIAGA, Gotzon (2009). *Un siglo de Arenas Club*. Arenas Club: Getxo.

VEJVAR, Stanislav (2011). Jan Šrámek a Československý Orel. In: Marek, Pavel a kol. *Jan Šrámek a jeho doba*. Centrum pro studium demokracie a kultury: Brno, s. 288–299.

VICO, I. G. (2014). “En Euskadi tenemos que hacer nuestro camino por la oficialidad y en Catalunya, el suyo”. *Deia*, 27. 12. 2014. Dostupné: <http://www.deia.com/2014/12/27/deportes/futbol/en-euskadi-tenemos-que-hacer-nuestro-camino-por-la-oficialidad-y-en-catalunya-el-suyo> (1. 3. 2016).

VICTORIA DE LECEA, Jokin (2014). Dos naciones hermanadas. *Deia*, 29. 12. 2014. Dostupné na: <http://www.deia.com/2014/12/29/deportes/futbol/dos-naciones-hermanadas> (1. 3. 2016).

VIDA SPORTIVA (1913). Voto de gracias, 15. 3. 1913, s. 9. Dostupné na: http://liburutegidigitala.donostiakultura.com/Liburutegiak/catalogo_archivo_ficha.php?dp_id=152&y=1913&m=03&fecha=1913-03-15&dpf_id=1698067 (21. 11. 2015).

WAIC, Marek (2013). *Tělovýchova a sport ve službách české národní emancipace*. Karolinum: Praha.

WALDAUF, Jan (2007). *Sokol – malé dějiny velké myšlenky. 1. díl*. Atelier IM: Luhačovice.

WALDAUF, Jan (2010a). *Sokol – malé dějiny velké myšlenky. 2. díl: Československé sokolstvo v zahraničí 1952–1975*. Atelier IM: Luhačovice.

WALDAUF, Jan (2010b). *Sokol – malé dějiny velké myšlenky. 3. díl: Československé sokolstvo v zahraničí 1976–1995*. Atelier IM: Luhačovice.

WALTON, John [K.] (1999). Football and Basque Identity: Real Sociedad of San Sebastián, 1902-1932. *Memoria y Civilizació* 2, s. 261–289.

WALTON, John K. (2011). Sport and Basques: Constructed and Contested Identities, 1876–1936. *Journal of Historical Sociology* 24 (4), s. 451–471.

WATSON, Cameron (2003). *Modern Basque History: Eighteenth Century to the Present*. Center for Basque Studies: Reno.

WHARTON, Barrie (2007). Reflections on the New *fiesta nacional(ista)*; Soccer and Society in Modern Spain. *Soccer & Society* 8 (4), s. 601–613.

WHITMEYER, Joseph M. (2002). Elites and Popular Nationalism. *British Journal of Sociology* 53 (3), s. 321–341.

WOOD, John R. (1981). A Comparative Analytical Framework. *Canadian Journal of Political Science / Revue canadienne de science politique* 14 (1), s. 107–134.

XIFRA, Jordi (2009). Building Sport Countries' Overseas Identity and Reputation: A Case Study of Public Paradiplomacy. *American Behavioral Scientist* 53(4), s. 504–515.

ZABALO, Julen (2008). Basque nationalism's changing discourse on the nation. *Social Identities* 14 (6), s. 795–811.

ZABALO, Julen – MATEOS, Txoli – IRAOLA, Iker (2013). Conflicting nationalist traditions and immigration: the Basque case from 1950 to 1980. *Nations and Nationalism* 19 (3), s. 513–531.

ZÁKRAVSKÝ, Jiří (2013a). Baskická národní strana mezi elitní, masovou a catch-all stranou: příspěvek ke konceptualizaci stranických typů. *Politologická revue* 19 (1), s. 34–57.

ZÁKRAVSKÝ, Jiří (2013b). Basque identity and the territory: from Bizkaya to Zazpiak Bat. In: Mišterová, Ivona – Skopečková, Eva eds.: *A Search for Identity: Identity in Linguistic, Literary, Methodological, and Cultural Perspectives*. Západočeská univerzita: Plzeň, s. 214–230.

ZÁKRAVSKÝ, Jiří (2013c). *Pohled na baskickou sociální a politickou identifikaci sportovní optikou* [rigorózní práce]. Západočeská univerzita v Plzni: Plzeň.

ZÁKRAVSKÝ, Jiří (2014). Sport jako nástroj veřejné diplomacie – příklad Kataru. *Nový Orient* 69 (1), s. 12–17.

ZÁKRAVSKÝ, Jiří (2015). Komparace relevantních politických subjektů ve stranickém systému Autonomního společenství Baskicka pohledem ideologických dimenzí. *Acta FF ZČU* 7 (1), s. 113–135.

ZÁKRAVSKÝ, Jiří (2016). Basque National Football Team as a Political Tool. One Hundred Years Old Project and Its Changes (1915–2014). *Sport Science Review* 25 (1–2), s. 5–28.

ZAMORA PERUSQUÍA, Gerson Alfredo (2010). *El equipo de futbol Euzkadi en México 1937-1939* [diplomová práce]. UNAM FES Acatlán: Ciudad de México.

ZIKMUND, Zdeněk (2004). *Fotbal ve stínu Duceho. Příběh Zlatých hochů*. Olympia: Praha.

ZÍKOVÁ, Tereza (2008). *Tělovýchova a sport ve věku nacionalismu* [disertační práce]. Západočeská univerzita v Plzni: Plzeň.

ZUBIETA, Jon (2006a). Escaparate con brillo. *El Mundo Deportivo*, 9. 10. 2006, s. 2-3. Dostupné na: <http://hemerotecapaginas.mundodeportivo.com/EMD02/PUB/2006/10/09/EMD20061009002MDV.pdf>; <http://hemerotecapaginas.mundodeportivo.com/EMD02/PUB/2006/10/09/EMD20061009003MDV.pdf> (9. 3. 2016).

ZUBIETA, Jon (2006b). Los jugadores, por la oficialidad. *El Mundo Deportivo*, 8. 10. 2006, s. 6. Dostupné na: <http://hemerotecapaginas.mundodeportivo.com/EMD02/PUB/2006/10/08/EMD20061008006MDV.pdf> (8. 3. 2016).

ZUBIETA, Jon (2007). Quiere un juego atractivo y se congratula del 'efecto Bojan. *El Mundo Deportivo*, 29. 12. 2007, s. 17. Dostupné na: <http://hemerotecapaginas.mundodeportivo.com/EMD02/PUB/2007/12/29/EMD20071229017MDP.pdf> (10. 3. 2016).

ZUBIRI, Ignacio (2010). *The Economic Agreement between the Basque Country and Spain. Principles, Characteristics and Economic Implications*. Ad Concordiam: Bilbao.

12.2 Právní dokumenty

Constitución Española, aprobada por Las Cortes en sesiones plenarias del Congreso de los Diputados y del Senado celebradas el 31 de octubre de 1978. Dostupné na <https://www.boe.es/legislacion/documentos/ConstitucionCASTELLANO.pdf> (10. 4. 2016).

Estatuto de Guernica, Ley Orgánica 3/79, de 18 de diciembre de 1979. Dostupné na: <https://www.boe.es/buscar/pdf/1979/BOE-A-1979-30177-consolidado.pdf> (21. 3. 2016).

Estatutos de la Federación Vasca de Fútbol, de 11 de septiembre 2012. Dostupné na: <http://www.eff-fvf.eus/doc/Estatutos/ESTATUTOS.pdf> (23. 3. 2016).

FIFA statutes, April 2015 edition. Dostupné na: http://www.fifa.com/mm/Document/AFFederation/Generic/02/58/14/48/2015FIFAStatutesEN_Neutral.pdf (18. 1. 2016).

Ley 14/1998, de 11 de junio, del Deporte del País Vasco. Dostupné na: <https://www.boe.es/boe/dias/2011/12/31/pdfs/BOE-A-2011-20657.pdf> (10. 4. 2016).

Ley Orgánica 3/1979, de 18 de diciembre, de Estatuto de Autonomía para el País Vasco. Dostupné na: <https://www.boe.es/buscar/pdf/1979/BOE-A-1979-30177-consolidado.pdf> (10. 4. 2016).

Propuesta de estatuto político de la Comunidad de Euskadi. Dostupné na: http://estaticos.elmundo.es/documentos/2003/10/estatuto_vasco.pdf (15. 12. 2014).

Real Decreto-ley 12/1977, de 8 de febrero, sobre el derecho de asociación política. Dostupné na: <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1977-3663> (15. 12. 2014).

Security at international football matches, draft Council decision concerning security in connection with football matches with an inter-national dimension (12175/1/2001 - C5-0067/2002 - 2001/0824(CNS)), 9. 4. 2002. Dostupné na: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52002AP0148&from=EN> (3. 6. 2016).

UEFA statutes, 2014 edition. Dostupné na: http://www.uefa.org/MultimediaFiles/Download/OfficialDocument/uefaorg/WhatUEFAis/02/09/93/25/2099325_DOWNLOAD.pdf (19. 1. 2016).

12.3 Rozhovory

ASTARLOZA, Mikel (2015). [E-mailová komunikace] 16. 6. 2015 (bývalý profesionální cyklista a nynější trenér baskické cyklistické reprezentace).

BERNAL, Juan José (2014). [E-mailová komunikace] 23. 5. 2014 (předseda Baskické federace asociací sálového fotbalu, nohejbalu a mikro-fotbalu).

BILBAO BARANDICA, Izaskun (2015). [E-mailová komunikace] 1. 4. 2015 (poslankyně EAJ–PNV v Evropském parlamentu).

DÍAZ BIZKARGUENAGA, Koldo (2015). [E-mailová komunikace] 13. 1. 2015 (sociolog a člen organizace Jauzia).

IBARRETXE, Juan José (2016). [E-mailová komunikace] 7. 3. 2016 (politik EAJ–PNV, *lehendakari* v letech 1999 až 2008).

MENDOZA, Iñaki (2015). [Ústní sdělení] 17. 7. 2015 (historik a dokumentarista Realu Sociedad de Fútbol).

12.4 Archívy

Euskadiko Artxibo Historikoa – Archivo Histórico de Euskadi (1936–1937). Archivo Histórico del Gobierno Vasco. Fondo del Departamento de Presidencia: Copias de certificados de nombramientos de cargo y salvoconductos dados por la Secretaría General de la Presidencia entre el 2 de noviembre de 1936 y el 14 de julio de 1937 etc. Dostupné na: http://dokuklik.snae.org/badator_zoom.php?cdc=001&cdd=00132 (11. 2. 2016).

Euskadiko Artxibo Historikoa – Archivo Histórico de Euskadi (1937). Archivo Histórico del Gobierno Vasco. Fondo del Departamento de Presidencia: Correspondencia mantenida, entre el 14 de julio y el 11 de octubre de 1937, por José Antonio Aguirre con Manuel de Irujo, entre otras cosas, sobre dificultades surgidas en la evacuación de barcos ingleses, incautación de las motonaves de la PYSBE "Brisa" y "Ciclón", propaganda, el coro "Eresoinka", equipo de fútbol, tramitación de pasaporte a favor de Carmen Aspiunza García, evacuación de fondos del Gobierno de Euzkadi, niños evacuados al Reino Unido, inauguración de la capilla vasca de Barcelona, nombramientos, Brigada 142 Vasco-Pirenaica, Pacto de Santoña, etc. Dostupné na: http://dokuklik.snae.org/badator_zoom.php?cdc=001&cdd=00222 (9. 2. 2016).

Euskadiko Artxibo Historikoa – Archivo Histórico de Euskadi (1937–1938). Archivo Histórico del Gobierno Vasco. Fondo del Departamento de Asistencia Social: Correspondencia mantenida durante los años 1937 y 1938 por Juan Gracia, Consejero de Asistencia Social, con Juan Comas, Delegado de la Delegación

Española para la Infancia Evacuada y Amos Sabras, Delegado del Gobierno de la República Española en París. Dostupné na: http://dokuklik.snae.org/badator_zoom.php?cdc=001&cdd=01457# (9. 2. 2016).

Euskadiko Artxibo Historikoa – Archivo Histórico de Euskadi (1937–1939). Archivo Histórico del Gobierno Vasco. Fondo del Departamento de Presidencia: Correspondencia mantenida entre los años 1937 y 1939 por la Secretaría General de la Presidencia con Juan Garay Uribitarte, Delegado del Gobierno de Euzkadi en La Habana sobre asuntos gestionados por la citada Delegación, sobre todo asuntos de propaganda, estancia del equipo vasco de fútbol en Cuba, etc. También correspondencia mantenida por la Secretaría General de Presidencia con vascos residentes en Cuba. Dostupné na: http://dokuklik.snae.org/badator_zoom.php?cdc=001&cdd=00238 (10. 2. 2016).

13 RESUMÉ

Cílem mé disertační práce „Sport jako nástroj politiky nestátních národů. Případová studie fotbalu v Baskicku“ je analyzovat užívání kopané jako nástroje politiky v kontextu baskického nacionalismu. Konkrétně tedy budu provádět analýzu užívání baskické fotbalové reprezentace jako nástroje politiky tamních nacionalistů – tj. Baskické nacionalistické strany (EAJ-PNV) a nacionalistického proudu *ezker abertzale* – a proměnu jejího využívání v letech 1895 až 2014.

Je všeobecně známo, že politici mohou užívat sport jako nástroj politiky. V této souvislosti si velký počet osob vzpomene na olympijské hry v Berlíně v roce 1936 a jejich zneužití ze strany nacistů, na bojkotování olympijských her v období studené války zejména v letech 1980 a 1984 nebo na tzv. ping-pongovou mezi komunistickou Čínou a Spojenými státy americkými. Nicméně i za této situace se domnívám, že není možné zatím nalézt nějakou teorii užívání sportu jako politického nástroje, což platí taktéž o národech, které (zatím) nedisponují vlastním státem.

V první části disertační práce operacionalizuji pojem „nacionalismus“ a zabývám se charakteristikami národů, které dosud nedisponují vlastním státem, respektive nacionalismů usilujících o stát. Následně analyzuji užívání sportu jako nástroje politiky zejména v kontextu nestátních národů. Domnívám se, že můžeme nalézt čtyři způsoby jeho užití. První dva z nich – *nástroj vnitřní mobilizace* a *nástroj vnější mobilizace* – se zaměřují na (potenciální) členy národa. Druhé dva způsoby – *nástroj pozitivní percepce v zahraničí* a *nástroj politiky uznání* – se naopak soustředí na mezinárodní prostředí a jsou tak rovny tzv. sportovní diplomacii. Tyto způsoby využívání sportu v kontextu baskického nacionalismu následně analyzuji v empirické části práce.

Empirická část disertační práce je rozdělena do šesti kapitol. V první z nich se zabývám baskickým nacionalismem mezi léty 1895 až 1930. Věnuji se zejména samotnému formování baskického nacionalismu v kontextu úvah Sabina Arany. Aranovy primordialistické myšlenky měly taktéž významný vliv na soudobé užívání fotbalu jako nástroje politiky. Ve druhé empirické kapitole se zaměřuji na baskický nacionalismus v období republiky a během španělské občanské války. V této době existovalo Autonomní společenství Baskicka a baskická vláda využívala fotbal a konkrétně baskickou fotbalovou reprezentaci tehdy známou pod

označením *equipo Euzkadi* jako nástroj sportovní diplomacie. Konec občanské války však znamenal taktéž pád republiky a zrušení autonomního statutu Baskicka. Třetí kapitola se tak zabývá obdobím frankistického Španělska mezi léty 1939 až 1977. Právě od tohoto roku, kdy došlo k legalizaci politických stran ve Španělsku včetně baskických, začíná následující kapitola, která je ohraničena rokem 1999. V této době znovu začalo existovat Autonomní společenství Baskicka a objevil se požadavek baskických nacionalistů na zoficiálnění tamních sportovních výběrů. Tento požadavek byl viditelný zejména v souvislosti s baskickým národním fotbalovým týmem. V této době nastupovala baskická fotbalová reprezentace k pravidelným přátelským zápasům, přičemž většina z nich byla spojena právě s požadavkem na mezinárodní uznání jejich fotbalového týmu a taktéž na nezávislost regionu. V roce 1999 zformoval předseda baskické vlády, tzv. *lehendakari*, Juan José Ibarretxe vládu, která následně připravila známý návrh na změnu baskického autonomního statutu a taktéž dále pracovala s požadavkem na zoficiálnění tamních sportovních reprezentací. Následně mezi roky 2009 až 2012 poprvé v historii Autonomního společenství Baskicka nevytvořila EAJ-PNV baskickou vládu a ta byla naopak sestavena prošpanělskými politickými stranami. Výše zmíněná politická strana se vrátila k moci v roce 2012 a v současné době se baskičtí nacionalisté stále dožadují zoficiálnění baskických sportovních výběrů. V poslední empirické kapitole a následně i v závěru práce shrnu své poznatky a představím výsledky výzkumu.

Domnívám se, že baskičtí nacionalisté užívají sport či konkrétně fotbal a baskickou fotbalovou reprezentaci jako nástroj politiky, přičemž je v historii baskického nacionalismu možné pozorovat všechny čtyři způsoby využívání sportu jako nástroje politiky, které byly blíže představeny v teoretické části práce. Nyní je taktéž dle mého názoru pozorovatelné, že baskičtí nacionalisté užívají sport více v kontextu sportovní (para)diplomacie než v předchozích obdobích.

14 SUMMARY

The aim of my thesis “Sport as a Political Tool of the Stateless Nations. Case Study of football in Basque Country” is to analyze the football as a political tool in the context of the Basque nationalism. The main goal is to analyze especially the use of the Basque national football team as a political tool by the Basque nationalists, it means by Basque Nationalist Party (PNV) and by nationalist group that is called *ezker abertzale*, since 1895 to 2014.

As is well known, the politicians can use sport as a political instrument. Many people are familiar with the Olympic Games in Berlin in 1936 and their abuse in the context of Nazism, with the boycott of the Olympic Games during the Cold War in the years 1980 and 1984, or with the Ping-Pong Diplomacy between the communist China and the United States of America. However, I think that we cannot find any theory of the using of sport as a political tool, especially in the context of the stateless nations.

I study the term “nationalism” and the typical characteristics of the stateless nations in the first part of my thesis. I analyze the use of sport as a political tool in the context of the existence of stateless nations. I think that we can observe four types of the use of sport. First two types – *a tool of the internal mobilization* and *a tool of the external mobilization* – focus on the (potential) members of the nation. The remaining two types – *a tool of the positive perception in the foreign countries* and *a tool of the politics of the recognition* – focus on the international society. It means that we can call this use of the sport as sports diplomacy. I analyze these four types of the use of sport in the context of Basque nationalism in the empirical part of my thesis.

The empirical part of my thesis is divided into six chapters. The first of them analyzes Basque nationalism since 1895 to 1930. I write especially about the forming of Basque nationalism in the context of Sabino Arana and his thinking about the Basque nation because Arana’s primordialist ideology influenced the using of football as a political tool as well. I am interested in the Basque nationalism during the Spanish Second Republic and Spanish Civil War in the second chapter. The Basque Autonomous Community already existed in that time and Basque government used the football, especially the Basque national football team that was called *equipo Euzkadi*, as an instrument of the sports diplomacy. The

end of the Spanish Civil War was the end of existence of the Spanish Republic and of the Basque autonomy as well. In the third chapter, I pay attention to the Francoist Spain and I write about the period 1939-1977. The political parties were legalized in 1977 and I finish this part in that year as well. The next chapter analyzes the time from 1977 to 1999. The Basque nationalists started to demand the officialization of their sport national teams and this demand was the most visible in the example of Basque national football team. The Basque footballers played some friendly matches and most of them were connected with the effort to play official games and to the Basque independence in that time as well. The Basque prime minister, *lehendakari*, Juan José Ibarretxe from PNV formed his government in 1999. His government prepared the famous project that wanted to change the relationship between Basque Country and Spanish state. They made efforts to officialize of Basque national teams as well. Later, there existed a non-nationalist government since 2009 to 2012; it was for a first time in the history of Basque Autonomous Community. Basque Nationalist Party returned to the power in the year 2012. The Basque nationalists still want the official sports representations and the Basque national football team is probably the most visible representative of them. I summarize my research and I present my conclusion in the last part of my thesis.

I think that Basque nationalists use sport, not only the Basque national football team, as a political tool. We can observe all of four types of the use of sport as a political tool in the history of Basque nationalism. Now we can observe that Basque nationalists make use of the sport in the context of a sports diplomacy more than ever.

15 SUMARIO

El objetivo de mi tesina “El deporte como instrumento político de las naciones sin Estados. El caso práctico del fútbol en el País Vasco” es analizar el uso del fútbol como instrumento político en el contexto del nacionalismo vasco. Tengo como propósito básico analizar especialmente uso de la selección vasca de fútbol como instrumento político en manos de los nacionalistas vascos del Partido Nacionalista Vasco y del grupo nacionalista *izquierda abertzale* y su cambio durante el periodo de 1895 a 2014.

Ya es bien sabido que los políticos pueden usar el deporte como instrumento político. Mucha gente sabe de los Juegos Olímpicos de Berlín en 1936 y de sus abusos políticos en ambiente nazi, de el boicot de los Juegos Olímpicos durante la Guerra Fría en los años 1980 y 1984, o sobre la diplomacia de ping-pong entre la China comunista y los Estados Unidos en los años setenta del siglo anterior. Sin embargo, pienso que no podemos encontrar una teoría del uso del deporte como instrumento político, especialmente en el contexto de las naciones sin Estados.

La primera parte de mi tesina estudio el término “nacionalismo” y las características típicas de las naciones sin Estados. Después analizo el uso del deporte como instrumento político en el contexto de las naciones sin Estados. Opino que podemos encontrar cuatro tipos del uso. Los primeros dos tipos – *el instrumento de la movilización interna y de la movilización externa* – están enfocados a los socios (potenciales) de la nación. Los otros dos tipos – *el instrumento de la percepción positiva en los países extranjeros y el instrumento de la política del reconocimiento* – están enfocados al ambiente internacional, es decir, a la diplomacia deportiva. Estos tipos del uso del deporte en el contexto del nacionalismo vasco son analizados en la parte empírica.

La parte empírica de mi tesina se divide en seis capítulos. La primera analiza el nacionalismo vasco durante el periodo de 1895 a 1930. Escribo especialmente sobre la formación del nacionalismo vasco en el contexto del pensamiento de Sabino Arana. Arana y su ideología primordialista también tuvo su influencia en el uso del fútbol como instrumento político. La segunda parte investiga el nacionalismo vasco durante la Segunda República Española y durante la Guerra Civil Española. En esta época existió la Comunidad Autónoma Vasca y el

gobierno vasco usó el fútbol o, mejor dicho, la selección vasca de fútbol más conocida en este momento como *equipo Euzkadi* como instrumento de la diplomacia deportiva. El fin de la Guerra Civil significó el fin de la República y también el fin de la autonomía de los vascos. La tercera parte trata sobre el régimen franquista dura de 1939 a 1977. A partir de este año se oficializan los partidos políticos democráticos. La Cuarta parte analiza el periodo de 1977 a 1999. Durante esta época surge la demanda de los nacionalistas vascos de oficializar las selecciones vascas de deporte y sobretodo la selección vasca de fútbol. La Selección Vasca juega en este tiempo algunos partidos amistosos y muchos de ellos etaban asociados a su demanda de oficialización y también de la independencia vasca. En el año 1999, *lehendakari* Juan José Ibarretxe forma un gobierno que prepara la Propuesta de Estatuto Político de la Comunidad de Euskadi y también trabajó con la demanda de oficialización de las selecciones deportivas. Desde 2009 era la primera vez en la historia del gobierno vasco que no estaba formado por el Partido Nacionalista Vasco hasta el año 2012, que recuperan de nuevo el poder. Actualmente los nacionalista promueven constantemente la demanda de oficializar las selecciones deportivas vascas. En el último capítulo resumo los datos y presento mis conclusiones.

Pienso que los nacionalistas vascos usan el deporte o más concretamente el fútbol y la selección vasca de fútbol como instrumento político. Podemos observar los cuatro tipos del uso de deporte en la historia del nacionalismo vasco. Actualmente se puede observar como los nacionalistas vascos hacen mucho más uso del deporte en el contexto de la diplomacia deportiva.

16 PŘÍLOHY

Tabulka č. 13: Baskický nacionalismus a jeho charakteristiky v období 1895 až 2014

Období	Relevantní baskické politické strany	Charakteristika baskických politických stran		
		Primordialismus vs. konstruktivismus	Secesionismus vs. separatismus	Legalita vs. ilegality
1895–1930	EAJ–PNV	Primordialismus vycházející z Aranových úvah o baskickém národu	„Patriotické kyvadlo“ pohybující se mezi secesionismem a separatismem	Legální do vojenského převratu Prima de Rivery v roce 1923 (jako ostatní politické strany ve Španělsku)
1930–1939	EAJ–PNV	Primordialismus vycházející z Aranových úvah o baskickém národu	„Patriotické kyvadlo“ pohybující se mezi secesionismem a separatismem, nicméně nakonec pragmatické snahy o získání autonomie	Strana působí legálně do porážky na severní frontě v létě 1937
1939–1977	EAJ–PNV	Konstruktivistické nazírání na baskickou identitu; jednoznačný odklon od Aranova odkazu na rasu jakožto základního atributu identity Basků	„Patriotické kyvadlo“ pohybující se mezi secesionismem a separatismem, přičemž však podmínkou uznání práva Basků na sebeurčení je pád frankistického režimu	Po celé období působí strana ilegálně
	<i>ezker abertzale</i> (ETA)	Konstruktivistické nazírání na baskickou identitu	Proud hlásící se otevřeně k secesionistickým požadavkům	Po celé období působí tento názorový proud ilegálně
1977–1999	EAJ–PNV	Konstruktivistické nazírání na baskickou identitu	„Patriotické kyvadlo“ pohybující se mezi secesionismem a separatismem, nicméně nakonec pragmatické snahy o získání autonomie	Strana působí legálně, po celé období je vládní stranou v Autonomním společenství Baskicka
	<i>ezker abertzale</i> (HB)	Konstruktivistické nazírání na baskickou identitu	Proud hlásící se otevřeně k secesionistickým požadavkům	HB jako nejvýznamnější zástupce proudu působí po celé období legálně
1999–2014	EAJ–PNV	Konstruktivistické nazírání na baskickou identitu	„Patriotické kyvadlo“ pohybující se mezi secesionismem a separatismem, v období <i>lehendakariho</i> Ibarretxeho spíše secesionistické požadavky	Strana působí legálně, až na období 2009 až 2012 je stále vládní stranou
	<i>ezker abertzale</i> (EH, EHAK, EH Bildu, Aralar)	Konstruktivistické nazírání na baskickou identitu	Proud hlásící se otevřeně k secesionistickým požadavkům	Politické strany spadající do toho proudu působí legálně, činnost některých z nich však byla zákonem ukončena v souvislosti s jejich vztahy s ETA

Tabulka č. 14: Kopaná jako nástroj politiky baskických nacionalistů v období 1895 až 2014

Období a baskické politické strany	Politiky směřující na (potenciální) členy národa		Politiky směřující na zahraniční publikum (= sportovní diplomacie)	
	Nástroj vnitřní mobilizace	Nástroj vnější mobilizace	Nástroj pozitivní percepce / propagandy	Nástroj politiky uznání
1895–1930 EAJ–PNV	Nacionalistické myšlenky reprodukovány prostřednictvím sportovních klubů, které strana či její organizace zakládají; důraz na tělesnou i duševní zralost členů národa	Podrobné informování ve stranickém tisku o sportovním dění v Baskicku, utkáních baskických fotbalových klubů a taktéž obšírné zpravodajství o zápasech baskické fotbalové reprezentace	Nebyl užíván	Nebyl užíván
1930–1939 EAJ–PNV a částečně ANV	Nacionalistické myšlenky reprodukovány prostřednictvím sportovních klubů, které uvnitř strany a jejich organizací existují	Podrobné informování ve stranickém tisku o sportovním dění v Baskicku a utkáních baskických fotbalových klubů a taktéž zpravodajství o zápasech baskické fotbalové reprezentace, pořádání (nejenom benefičních) fotbalových duelů v Baskicku ze strany EAJ–PNV	Vytvoření baskické reprezentace, která cestovala po evropských státech a Latinské Americe za účelem zviditelnění Baskicka a občanského konfliktu ve Španělsku ve světě	Nebyl užíván
1939–1977 EAJ–PNV a ETA jako zástupce <i>ezker abertzale</i>	Nebyl užíván	Fotbalové zápasy baskických týmů jako prostor, kde může docházet k manifestování baskické identity, nicméně tyto aktivity neovlivňují samotné strany, ale aktivní jednotlivci spojení s baskickým nacionalismem	Nebyl užíván	Nebyl užíván

Období a baskické politické strany	Politiky směřující na (potenciální) členy národa		Politiky směřující na zahraniční publikum (= sportovní diplomacie)	
	Nástroj vnitřní mobilizace	Nástroj vnější mobilizace	Nástroj pozitivní percepce / propagandy	Nástroj politiky uznání
1977–1999: EAJ–PNV a politické strany náležící do proudu <i>ezker abertzale</i>	Nebyl užíván	Informování o zápasech baskické reprezentace v médiích blízkých nacionalistickým proudům, veřejnoprávní televizi a zároveň aktivní participace na samotných sportovních akcích (jak EAJ–PNV, tak zástupci <i>ezker abertzale</i>); v baskických klubech na významných postech nacionalisté z EAJ–PNV, což ovlivňuje prezentaci těchto celků navenek	Samotné hraní zápasů na domácí půdě se zahraničními soupeři; na konci 80. let založeny sportovní federace, do jejichž agendy náleží i zahraniční aktivity; využití faktu, že světový šampionát v kopané se konal i v Bilbau a „nacionalizace“ jeho prezentace	V 80. let se poprvé objevuje požadavek na zoficiálnění baskických sportovních reprezentací (jak u EAJ–PNV, tak u <i>ezker abertzale</i>), nicméně na plénu baskických institucí de facto řešen až na sklonku tohoto období; již dříve zmiňované založení sportovních federací
1999–2014: EAJ–PNV a politické strany náležící do proudu <i>ezker abertzale</i>	Nebyl užíván	Informování o zápasech baskické reprezentace v médiích blízkých nacionalistickým proudům, veřejnoprávní televizi a zároveň velmi aktivní participace na samotných sportovních akcích či manifestacích odkazujících na existenci baskických reprezentací, respektive na jejich požadavek zoficiálnění; v období Lópezovy vlády vystupování proti konání sportovních akcí chápaných jako „španělské“ na území Autonomního společenství Baskicka	Kromě samotného hraní zápasů na domácí půdě se zahraničními soupeři taktéž snaha cestovat za zápasy mimo Baskicko; finanční podpora směřující k baskickému fotbalovému týmu na jeho činnost a zároveň finanční podpora baskickým fotbalovým klubům v souvislosti s umístěním mezinárodního loga Baskicka na jejich dresech v zápasech evropských pohárových soutěží, podpora dalších sportovních organizací aktivních v mezinárodním prostředí	Nacionalistické strany podporovaly zoficiálnění baskických sportovních reprezentací (nejenom fotbalového výběru), a tak docházelo k vypracovávání právních dokumentů či politických deklarácí, které by toto „přání baskické společnosti“ napomohly naplnit; viditelný rozpor mezi EAJ–PNV a <i>ezker abertzale</i> v souvislosti s kroky, které by mohly k zoficiálnění vést (jako důkaz nejednotnosti poslouží i spor ohledně názvu reprezentace z let 2008 až 2010)